ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ

за период од 2020. до 2022. године

Београд, јануар 2020. године

САДРЖАЈ

1. ОПШТИ ОКВИР И ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ 5
2. СПРОВОЂЕЊЕ ПРЕПОРУКА 7
3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР 14
   3.1. ПРОЦЕНЕ МЕЂУНАРОДНОГ ЕКОНОМСКОГ ОКРУЖЕЊА 14
   3.2. НОВИЈА МАКРОЕКОНОМСКА КРЕТАЊА 17
   3.3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО 27
   3.4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИО И РИЗИЦИ 35
4. ФИСКАЛНИ ОКВИР 38
   4.1. СТРАТЕГИЈА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ И СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ 38
   4.2. ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА У 2019. ГОДИНИ 39
   4.3. БУЏЕТСКИ ПЛАНОВИ ЗА 2020. ГОДИНУ И СРЕДЊОРОЧНИ БУЏЕТСКИ ОКВИР 49
   4.4. ЦИКЛИЧНО ПРИЛАГОЂЕНИ ФИСКАЛНИ БИЛАНС 59
   4.5. ВИСИНА И КРЕТАЊЕ ДУГА 62
   4.6. АНАЛИЗА ОСЕТЉИВОСТИ И ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ 64
   4.7. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИРИ 79
5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2020. ДО 2022. ГОДИНЕ 82
   5.1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА КЉУЧНИХ ПРЕПРЕКА ЗА КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ 82
   5.2. РЕЗИМЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ 85
   5.3. АНАЛИЗА ПО ОБЛАСТИМА И СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 96
      5.3.1. Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА 96
      5.3.2. Област ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ 115
      5.3.3. Област ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ 128
      5.3.4. Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА 143
      5.3.5. Област ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ 161
      5.3.6. Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ 168
      5.3.7. Област ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА 177
      5.3.8. Област СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И УКЉУЧИВАЊЕ 185
6. БУЏЕТСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ 191

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА 192

8. ПРИЛОЗИ 194

Табела 1: Макроекономски оквир 194

Табела 2: Буџетски изгледи општег нивоа државе 203

Табела 3: Расходи општег нивоа државе по функцијама (у млрд РСД) 209

Табела 4: Кретање дуга општег нивоа државе 210

Табела 5: Циклична кретања 212

Табела 6: Одступање од претходног Програма 214

Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија 215

Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу на ком се заснива програмски оквир [1] 218

Табела 9: Изабрани индикатори запослености и социјалне политике 219

Табела 10: Ефекти структурних рефоми на буџет 221

Табела 11: Извештај о имплементацији структурних реформи за ЕРП 2019-2021 228

Прилог 1: Допринос представника цивилног друштва за ЕРП 2020-2022 269

Прилог 2: Списак институција које учествују у изради ЕРП 276

1. ОПШТИ ОКВИР И ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Комплексним сетом адекватно одмерених, правовремено спроведених и међусобно синхронизованих макроекономских мера заустављен је circulus vitiosus у ком се српска привреда нашла почетком текуће деценије. Близаначки дефицит, претећи висок јавни дуг, незапосленост међу највећим у Европи и двоцифрена инфлација били су изазови који су у релативно кратком року успешно апсорбовани. Након достигнуте фискалне стабилности и успостављањем динамичних стопа привредног раста, Влада Републике Србије је фокусирана на интензивирање започетих системских реформи, како би се обезбедило структурно уравнотежење привреде. Овим активностима ће функционални недостаци и ограничења бити неутралисани, а расположиви ресурси и капацитети ефикасније ангажовани, што ће убрзати конвергенцију ка развијеним државама и у крајњој инстанци обезбедити виши животни стандард становништва.

Средњорочни макроекономски оквир креиран је у складу са напорима очувања до сада остварених резултата уз конкретне стимулансе инвестиционим активностима. Континуирани раст прилива страних директних инвестиција (у даљем тексту: СДИ) и значајно повећана ефикасност спровођења јавних инфраструктурних пројеката биће у наредном периоду праћен снажнијим домаћим инвестицијама, пре свега из сегмента малих и средњих предузећа.

У светлу четврте индустријске револуције, поред конкретних реформских процеса, дигитализација и иновативна активност су препознати као важни алати за усклађивање структуре привреде са потребама друштва и савременим цивилизацијским токовима. У складу са тим дефинисане су и предузете јасне мере, које имају за циљ убрзање процеса дигитализације и афирмацију иновативних иницијатива.

Социјалне неједнакости су идентификоване као важан ограничавајући фактор економском расту али и свеукупном друштвеном напретку. Реформа образовног система, регионална дисперзија СДИ, подстицаји запошљавању младих, као и рањивих категорија друштва, подршка социјалном предузетништву, родно одговорно буџетирање и поновно подизање минималне цене рада само су неке од мера које треба да обезбеде инклузиван и у социјалном погледу правично дистрибуиран раст, који ће кроз успостављен амбијент друштвене кохезије резултирати смањењем сиромаштва.

Република Србија је у фебруару 2018. године успешно окончала програм фискалне консолидације који је био окосница трогодишњег аранжмана из предострожности са ММФ. Циљеви који су били постављени, успешним спровођењем економског програма, достигнути су пре рокова. Нови економски програм и реформски напори Владе биће подржани Инструментом за координацију политике ММФ, под којим се подразумева саветодавна улога ове институције у периоду од 30 месеци, без финансијске подршке, будући да су достигнута фискална унапређења трајног карактера.

Управо је трајним карактером фискалних унапређења омогућено укидање Закона о привременом умањењу пензија, повећање зарада у јавном сектору али пре свега значајно повећање средстава намењених инвестиционим улагањима.

Растерећење привреде започето је конкретним мерама: подизањем неопорезивог дела зарада, умањењем стопе доприноса и променом начина обрачуна пореске амортизације. Поред тога, реформа Управе царина и Пореске управе ће подржати процес растерећења привредних субјеката, али и обезбедити ефикасније сузбијање сиве економије.

Такође, Влада остаје посвећена пуноправном чланству у Европској унији (у даљем тексту: ЕУ) као стратешки постављеном циљу. Средином 2018. године у преговорима са ЕУ отворена су поглавља 13 – Рибарство и 33 – Буџетске и финансијске одредбе, а током децембра отворена су два поглавља, 17 – Економска и монетарна политика и поглавље 18 – Статистика, док су у 2019. години отворена поглавља 9 - Финансијске услуге и 4 - Слободно кретање капитала. Редован политички и економски дијалог о отвореним питањима из Споразума о стабилизацији и придруживању (у даљем тексту: ССП) између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, као и доношење општих и секторских националних развојних стратегија имају за циљ да Република Србија у што краћем року испуни економске предуслове чланства зацртане у acquis communautaire.

2. СПРОВОЂЕЊЕ ПРЕПОРУКА

Испуњење Препоруке (policy guidance – PG) за појединачне политике као део Заједничких закључака, у вези са Програмом економских реформи (ЕРП) 2019-2021, који су усвојени на састанку ECOFIN Савета, одржаном 17. маја 2019. године у Бриселу, у оквиру „Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске“, рефлектују се у бројним реформским мерама и активностима Владе Републике Србије.

Табела: Испуњење Препорука ЕКОФИН Савета из маја 2019. за Републику Србију

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
Препорука 1: **Одржавати идентификовани средњорочни буџетски циљ близу равнотеже.**	Средњорочни фискални оквир предвиђа дефицит од 0,5% БДП, на годишњем нивоу током целокупног периода, као и смањење учешћа дуга опште државе на ниво испод 50%. Ови циљеви ће бити постигнути ограничењем раста расходне стране буџета, нарочито највећих категорија као што су плате и пензије. Укупни расходи опште државе ће расти спорије од номиналног раста БДП.
Задржати укупну потрошњу на плате и пензије у односу на БДП.	Наредне три године плате ће бити на нивоу од 9,5% БДП што је исто као 2019. године. Пензије ће од 2021. године бити индексиране по швајцарској формули, која ће дугорочно обезбедити номинални раст од 5-6% на годишњем нивоу. На страни прихода, план је да се настави са смањењем пореског оптерећења, посебно стопа пореза на доходак и доприноса за социјално осигурање.
Спровести реформу система плата у јавном сектору у оквиру буџета за 2020. годину, која обухвата и запослене у сектору безбедности.	Нови систем плата за све запослене у јавном сектору биће успостављен током 2020. године и спреман за имплементацију у 2021. години. У циљу припреме за то, планирано је усвајање уредбе којом се одређују коефицијенти у новом систему плата.
Препорука 2: **Повећати капиталну потрошњу државе која подржава дугорочни раст као удео у БДП-у у 2019. години, и током средњорочног периода.**	Средњорочни фискални оквир предвиђа повећање капиталне потрошње у односу на БДП на 4,7% у 2022. у поређењу са 4,4% у 2019. години. Првобитно је планирани ниво издатака у 2019. години био 4,2% БДП, у поређењу са 3,9% БДП у 2018. години.

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
Развити јединствени механизам за одређивање приоритета и праћење свих инвестиција без обзира на извор финансирања.	У 2019. усвојена је јединствена методологија / систем за управљање планирањем и спровођењем капиталних пројеката, а затим је у јулу 2019. Влада усвојила нову Уредбу о управљању капиталним пројектима која ступа на снагу јануара 2020. године и примењујесе на све капиталне пројекте независно од извора финансирања. Током априла 2019. године, Влада Републике Србије је основала и Комисију за капиталне инвестиције, као кључног доносиоца одлука за капиталне пројекте, како је и предвиђено новом Уредбом о управљању капиталним пројектима. Комисија за капиталне инвестиције се састоји од представника девет министарстава, и њом председава председник Владе Србије. Министарство финансија је основало нову Групу за оцену и праћење капиталних пројеката, објавило седам нових Правилника предвиђених Уредбом о управљању капиталним инвестицијама који детаљније уређују механизме предвиђене Уредбом, организовало обуке и радионице за будуће кориснике капиталних пројеката и приступило изради конкурсне документације за израду Информационог система за управљање капиталним пројектима.
Јачати оквир фискалне одговорности кроз побољшање система фискалних правила, повећавајући његов кредибилитет и чинећи га више обавезујућим и способним да учврсти фискалну политику.	Очекује се да ће фискална правила у потпуности бити утврђена 2020. године са почетком примене у 2021. години. Министарство финансија је основало Радну групу задужену за измене Закона о буџетском систему, у коме је садржана регулатива о фискалним правилима. Први корак у редизајнирању фискалних правила било је регулисање новог начина индексације пензија. Фискална правила ће дефинисати ниво и динамику јавног дуга и фискалног резултата, али и дефинисати раст нивоа плата у јавном сектору и пензија.
<u>Препорука 3:</u> Наставити са промовисањем употребе локалне валуте, између осталог, кроз подстицање развоја међубанкарских тржишта и секундарних тржишта за државне хартије од вредности, и разматрањем додатних начина за побољшање дугорочног финансирања банака у динарским и хеџинг инструментима	Народна банка Србије ће наставити да користи своје мере за подршку процесу динаризације. У децембру 2018. године Народна банка Србије и Влада Републике Србије потписали су нови Меморандум о стратегији динаризације, https://www.nbs.rs/internet/english/30/Memorandum_Dinarisation_Strategy_2018.pdf, потврђујући тиме стратешку посвећеност даљем повећању употребе домаће валуте у финансијском систему Србије. У циљу промовисања штедње у динарима, Народна банка Србије редовно објављује различите анализе и информације, указујући на користи од штедње у домаћој валути. Општа стабилност доводи до пораста динарске штедње за 22% у 2018. години и око 30% у 2019. Додатно, у циљу подстицања већег одобравања кредита привреди у динарима, Народна банка Србије је крајем 2019. усвојила прописе којима се уводи максималан проценат за нове девизно индексиране ненаменске и неинвестиционе кредите и кредите у страној валути одобрене привреди. Паралелно, за чисто динарске пласмане одобрене малим и средњим предузећима и предузетницима (у даљем тексту МСПП) банке ће издвајати мање капитала за покриће ризика него по основу нединарских и девизно индексираних пласмана, чиме се, кроз повољније услове, даје додатна подршка за динарско кредитирање МСПП.

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
Спровести мере које чине део недавно усвојеног програма за решавање проблематичних кредита (НПЛ) као и пратећег акционог плана, укључујући и оне усмерене на даље решавање проблематичних кредита у државним банкама и владиним агенцијама.	Наставиће се са побољшавањем валутне структуре јавног дуга у корист динара и издавањем дугорочних референтних динарских хартија од вредности, проширивањем базе инвеститора и промовисањем секундарног тржишта тих хартија, а наставиће се и са активностима на њиховом укључивању у међународни индекс обвезница (JP Morgan GB Index). У току је процес успостављања система примарних дилера и омогућавања клиринга и салдирања динарских хартија од вредности (XoB) код Euroclear-a. Примена мера прописаних Програмом решавања проблематичних кредита и пратећим акционим планом напредује несметано и у складу са предвиђеним временским роковима. У 2019. години су завршене / отпочете следеће активности: У јуну 2019. Агенција за осигурање депозита (АОД), подржана од стране Министарства финансија (МФ), успешно је завршила продају такозваног „Пилот портфеља“ потраживања којима Агенција управља у име и у корист Републике Србије и финансијских институција у банкроту, у номиналном износу од 242 милиона евра. Ово је прва трансакција која омогућава припрему такозваног „Великог портфеља“. У септембру 2019. године, АОД, подржана од стране МФ, најавила је продају портфеља потраживања у номиналном износу од 1,82 милијарде евра, у складу са Програмом решавања проблематичних кредита. Рок за завршетак ове мере је други квартал 2020. Започети су радови и на још две мере прописане Програмом за решавање проблематичних кредита, на развоју Студије корпоративне задужености и спречавање акумулације проблематичних кредита и успостављању Интернет портала за онлајн аукције стечајне имовине, за које се планира да буду завршене у првом кварталу 2020. године.
Финализирати процес приватизације и реструктурирања преосталих банака у државном власништву.	Процес приватизације Комерцијалне банке је у току, а очекује се да буде окончан средином фебруара 2020. године. У складу са Стратегијом Владе Републике Србије за државне банке, 21. јануара 2019. године основана је Радна група за трансформацију Српске банке у специјализовану финансијску институцију за пружање свих врста финансијских услуга и подршку одбрамбеној индустрији Републике Србије. Припрема предлога о обиму пословања, специфичностима почетног капитала, улозима постојећих акционара, докапитализације, готовинској и безготовинској имовини је у току, јер све то треба уредити законом. Банка Поштанска штедионица а.д. Београд је у процесу примене нове стратегије, са главним фокусом на (i) комерцијално преусмеравање банке на банкарство са становништвом, предузетнике, микро предузећа и мала предузећа, (ii) побољшање унутрашње организације банке, корпоративног управљања и управљања ризиком, (iii) унапређење ИТ инфраструктуре и (iv) Стратегија пословања Банке Поштанска штедионица за период 2020-2022.

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
Препорука 4: **Користити резултате спроведених активности паметне специјализације како би се финализирала нова индустријска стратегија.**	У мају 2019. године основана је Радна група за израду Стратегије индустријске политике Републике Србије за период 2021-2030. и за израду Стратегије истраживања и иновација за паметну специјализацију (на чијем челу је представник кабинета председника Владе, док су два заменика помоћник министра у Министарству привреде задужен за рад на Стратегији индустријске политике и државни секретар у Министарству просвете, науке и технолошког развоја задужен за Стратегију паметне специјализације). Као део припреме Стратегије индустријске политике, у мају и јуну 2019. године широм Србије одржано је 13 јавно-приватних дијалога на којима је учествовало 363 субјекта - предузећа, привредна удружења, представници науке, владине институције и представници градова. Сачињен је извештај о спровођењу ових форума, који ће, по завршетку дијагностичке фазе, служити као основа за дефинисање стратешких циљева и иницијатива за сваку од области Стратегије. Имајући у виду да је у оквиру израде Стратегије паметне специјализације завршен јавно-приватни дијалог, размењени су извештаји са оба јавно-приватна дијалога, и увршћени као материјал при изради Стратегије индустријског развоја. 17. септембра 2019. године одржан је завршни јавно-приватни дијалог у овој фази израде индустријске стратегије, на коме су презентовани налази јавно-приватних дијалога одржаних током маја и јуна 2019. године и размењена мишљења свих заинтересованих страна. У децембру 2019. године израђен је Предлог стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године који је стављен на јавну расправу од 13. децембра 2019. године до 3. јануара 2020. године. Наведени предлог стратегије садржи визију, општи циљ и посебне циљеве са сетом мера у оквиру шест хоризонталних области интервенција.
Усвојити посебне законе о алтернативним инвестиционим фондовима. **Обезбедити да се предузећа и сви социјални партнери правовремено консултују о свим нацртима нових закона који се односе на њихово пословање.**	Планирано је да Влада, током јануара 2020. године, усвоји Предлог стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године док је, до краја другог квартала 2020. године планирана финализација Акционог плана са имплеметнационим механизмом. Скупштина Републике Србије усвојила је на седници 10. октобра 2019. године Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом и Закон о алтернативним инвестиционим фондовима. Република Србија је током 2019. године значајно унапредила законодавни оквир којим се уређују и обезбеђују услови за активно учешће јавности, како грађана тако и представника привреде и цивилног друштва, у доношењу прописа и докумената јавних политика. Након доношења Закона о планском систему и измена и допуна члана 77. Закона о државној управи 2018. године, у претходној години донета су одговарајућа подзаконска акта уз наведене законе којима су створени услови за учешће јавности у процесима одлучивања од најраније фазе. У складу са наведеним прописима, органи државне управе управе дужни су да објављају

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
	ју почетак рада на новим прописима и спроводе ex ante анализе које треба да укажу на кључне проблеме и потенцијална решења, као и да у ове процесе укључе јавност кроз процес консултација. Поред консултација које се могу спроводити у ранијим фазама припреме прописа, успостављени законодавни оквир предвиђа и обавезу спровођења јавних расправа за нацрте прописа, односно предлоге докумената јавних политика, које представљају завршну фазу у којој се јавност може укључити у овим процесима. Поређења ради, пре измена правног оквира који су иницирани од стране актуелне Владе, обавеза органа државне управе у погледу укључивања јавности приликом израде прописа постојала је само за одређене категорије закона и то у виду јавне расправе (у складу са чланом 41. Пословника Владе), али не и у ранијим фазама, док у случају припреме докумената јавне политике није постојала никаква обавезност да јавност буде консултована. Током 2019. године, посредством Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом упућена су 44 позива за консултације и јавне расправе које су спроведене у оквиру процеса припреме прописа и докумената јавних политика, што представља значај помак с обзиром да је за 2018. годину број наведених позива износио 31. Поменути позиви објављени су на интернет презентацији Канцеларије и за највећи број њих су се надлежни предлагачи обратили Канцеларији за подршку у њиховом дистрибуирању ка заинтересованој јавности, пре свега цивилном друштву.
<u>Препорука 5:</u> Постепено усклађивати тарифе електричне енергије како би одражавале стварне трошкове, укључујући трошкове неопходног одржавања и инвестиција за унапређење енергетске мреже и испуњавање еколошких стандарда и климатских циљева.	Важећа методологија за одређивање цене приступа систему за пренос и дистрибуцију електричне енергије већ предвиђа да се цена приступа преносном и дистрибутивном систему електричне енергије одређује тако да обезбеди надокнаду оправданих трошкова пословања, као и одговарајући поврат ефикасно уложених средстава у области преноса и дистрибуције електричне енергије и управљања дистрибутивним системом како би се обезбедила краткорочна и дугорочна сигурност снабдевања, односно одрживи развој система. У оквиру надлежности и активности Агенције за енергетику Републике Србије, као регулаторног тела, јесте да на основу објективног сагледавања свих елемената који утичу на цену приступа систему за пренос и дистрибуцију електричне енергије, одлучује о потреби корекције утврђене цене приступа систему. Просечна цена електричне енергије за купце који имају право на гарантовану снабдевање по регулисаним ценама (домаћинства и мали купци) је 7,3 динара/kWh, без пореза и накнада, и за 3,9% је виша од тренутне просечне цене. Нова цена за гарантовано снабдевање се примењује од 1. децембра 2019. године.

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
Финализирати раздвајање енергетских предузећа у државном власништву: - у потпуности спровести дуго одлагано раздвајање Србијагаса и Електромреже Србије (ЕМС), - довршити функционално раздвајање Електропривреде Србије (ЕПС-а) на одговарајући начин, - Омогућити трећој страни приступ гасној инфраструктури.	Функционално раздвајање оператора преносног система електричне енергије (ЕМС) је завршено. АД ЕМС је сертификован, као оператор преносног система, од стране Агенције за енергетику Републике Србије, још од 2017. године, у складу са одредбама Закона о енергетици. Правно раздвајање енергетских предузећа у области електричне енергије је окончано. Завршено је правно раздвајање ЈП ЕПС и ОДС ЕПС Дистрибуција, а што се тиче функционалног раздвајања ЈП ЕПС је донео статут, а оснивачки акт ОДС ЕПС Дистрибуција је усклађен и усвојен. Када Влада Републике Србије да сагласност на овај документ, и када он ступи на снагу, створиће се услови за потпуно правно и функционално раздвајање оператера дистрибутивног система. ЈП СРБИЈАГАС је у протеклом периоду наставио континуиране активности на спровођењу раздвајања енергетских делатности у смислу стварања пословно финансијских и техничких предуслова за функционално и одрживо функционисање раздвојених енергетских субјеката у условима отвореног тржишта, све у складу са одлукама и препорукама Међународног Монетарног Фонда и Светске банке, Закључцима ИПА 2013 консултанта за техничку помоћ, као и Секретаријата Енергетске заједнице (захтев за системом телеметрије). У том смислу, ЈП СРБИЈАГАС је у поступку набавке система телеметрије и потребне мерне платформе. У сарадњи са Министарством рударства и енергетике, Министарством за европске интеграције и Делегацијом ЕУ у Србији, кроз механизам неалоцираних ИПА средстава, у току су разговори о могућности обезбеђивања финансирања интервенције: "Metering equipment for TSO Srbijagas“ и "Code Operation Platform“ из неалоцираних ИПА средстава. Од 1. октобра 2019. године, оператер транспортног система „Транспортгас Србија“ ради самостално са више од 250 запослених. Оператер транспортног система „Транспортгас Србија“ извршио је дислокацију запослених који обављају послове транспорта и управљања транспортним системом на нову локацију, односно на локацију седишта компаније. У току је регулисање пословних односа између ЈП „Србијагас“ и „Транспортгас Србија“. Потписан је Уговор о закупу капацитета на годишњем и месечном нивоу, као и Уговор о закупу којим се уређује закуп имовине ради обављања делатности транспортног система природног гаса. У припреми је Уговор о испоруци природног гаса за потребе транспортног система. Предстоји даље усаглашавање и припрема низа аката потребних за оперативни рад нових компанија.

ПРЕПОРУКА	ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК
Препорука 6: **Значајно повећати финансирање и спровођење активних мера на тржишту рада прилагођених потребама незапослених, посебно жена, младих, укључујући и оне који су високо квалификовани.**	У 2018. години за спровођење мера активне политике запошљавања издвојено је 3,65 милијарди динара, а у 2019. години износ опредељених средстава је увећан и износио је 4 милијарде динара. У Буџетском фонду за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом опредељен је исти износ од 550 милиона динара у обе године. У 2020. години, за рехабилитацију мера активне политике запошљавања пројектован је износ од 3,7 милијарде динара, као и 550 милиона динара из Буџетског фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, што представља смањење у односу на претходне године.
Усвојити мере за подстицање формализације рада у непољопривредним секторима.	Национални програм за сузбијање сиве економије у Србији 2019. и 2020. години и пратећи Акциони план предвиђају ширење обухвата Закона о поједностављеном запошљавању у сезонским активностима и на друге делатности - услуге подршке у кући. Циљ је поједноставити задатке особља за помоћ у кући који су ограниченог трајања, како би се укључили у легалне токове и како би се поједноставило плаћање пореза и доприноса, и начин ангажовања, као и осигурала права запослених у складу са међународним стандардима (рок имплементације: трећи квартал 2020. године).
Смањити високе трошкове рада (non-wage labour cost) за послове који се налазе у нижим нивоима дистрибуције плата.	Минимална цена рада за период јануар - децембар 2020. године је повећана и износи 172,54 динара (нето) по радном сату. Одлуку је Влада усвојила у септембру 2019. године. Предложене измене Закона о порезу на доходак грађана и Закона о обавезним доприносима социјалног осигурања (који је Влада усвојила 31. октобра 2019. године) односе се на: повећање неопорезивог износа од зарада са 15.300 на 16.300 динара месечно (то значи да се основица пореза на доходак и износ пореза по тој основи смањују, пружајући тако мање фискално оптерећење дохотка који су остваривали појединци на основу рада) и стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, са 26% на 25,5%, а биће на снази од почетка 2020. године.

3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

3.1. ПРОЦЕНЕ МЕЂУНАРОДНОГ ЕКОНОМСКОГ ОКРУЖЕЊА

Јесење пројекције релевантних међународних институција указују на материјализацију негативних ризика идентификованих у претходном периоду. Европска економија током прве половине 2019. године бележи успорен раст, док најновији показатељи указују да ће опоравак, који је био предвиђен за другу половину 2019. године, почети касније. Трговинске тензије између појединих земаља и могућа ескалација протекционизма, геополитичка нестабилност услед нерешених унутрашњих питања у неким од земаља у развоју, као и продужене неизвесности у вези са Брегзитом имали су за последицу ревидирање годишњих стопа раста наниже и у развијеним земљама и у земљама у успону. Ово је праћено смањењем простора за побољшање изгледа будући да трговински трошкови расту као и да се предложене реформе не спроводе пожељном динамиком. Иако финансијска тржишта у развијеним земљама остају акомодативна, у случају даљег интензивирања негативних трговинских мера или тржишних шокова, може доћи до повећања неизвесности на финансијском тржишту. Ово би уз снажан одговор Савезних резерви САД (у даљем тексту: ФЕД) и осетљивост финансијских тржишта утицало на паритете светских валута, обим капиталних прилива као и нивое јавног дуга у земљама у успону. Глобални опоравак у претходних неколико година допринео је побољшању тржишта рада кроз раст зарада и запослености, јачању платнобилансних позиција али је и проширио простор за изградњу механизама заштите од непредвиђених шокова. Ипак, да би се осигурао снажнији раст и глобална експанзија, неопходно је доследно примењивати адекватне мере и спроводити структурне реформе. Фискална и монетарна политика би требало да буду калибриране тако да обезбеде ниску, стабилну и предвидиву инфлацију и пруже подршку производњи без угрожавања путање јавног дуга.

Према анализама ММФ глобална економска активност је успорила, будући да је за 2019. годину раст ревидиран наниже са 3,3% у априлској пројекцији на актуелних 3,0%. Ово је најнижи раст још од глобалне економске кризе. Такође, новом стопом од 3,4% за 2020. годину очекивања су ублажена за 0,2 п.п. Оваква кретања последица су растућих трговинских баријера, изражених неизвесности у трговини и геополитици, појединачних фактора који стварају макроекономске нестабилности и структурних фактора попут ниског раста продуктивности и старења становништва у развијеним земљама. Узроци споријег раста могу се потражити и у наглом и широко распрострањеном успоравању прерађивачке индустрије, нарочито производње аутомобила, као и нижим инвестицијама и мањом тражњом за капиталним добрима услед наметнутих трговинских тарифа. Са друге стране, подстицају глобалног раста допринео је раст сектора услуга, који је очувао тржиште радне снаге и раст зарада. Битно је истаћи да је низак глобални раст регистрован током значајно релаксиране монетарне политике како у развијеним земљама, тако и у земљама у успону. Развијене економије својим споријим растом настављају да теже дугорочном потенцијалу. Раст у земљама у развоју остаје снажан али неједнако расподељен, будући да економије које извозе природне ресурсе могу очекивати нижи раст. Ризици остварења пројекције остају и даље изражени. Укидање трговинских баријера и смиривање геополитичких тензија би требало држати на врху листе приоритета у блиској будућности. Остварење ових циљева би повећало поверење, поспешило инвестиције, покренуло стопирану светску трговину и производњу, што би се у крајњој инстанци позитивно одразило на глобални раст.

У развијеним економијама раст ће незнатно успорити са 1,7% у 2019. години на 1,6% у средњорочном периоду. Истовремено, очекивања за земље у успону су спуштена за 0,5 п.п. и 0,2 п.п. у 2019. и 2020. години, респективно. Задржано је очекивано убрзање њихове привредне активности са 3,9% у 2019. на 4,8% у 2022. години. Привредни раст ће у САД износити 2,4% у 2019. години, након чега се предвиђа успоравање, а затим и стагнација пре свега због ефекта слабљења фискалног стимулуса и преласка са експанзивне фискалне политике на неутралну. Еврозона ће у 2019. години забележити повећање привредне активности за 1,2%, док се у средњем року очекује благо убрзавање и стабилизација раста услед нешто веће екстерне тражње, али уз могуће ризике изазване трговинским мерама и Брегзитом.

Азијске земље у развоју остају главни покретач светског економског раста, међутим њихов утицај је делимично ублажен успоравањем Кине услед наметнутих тарифа и слабије спољне тражње. Иако је раст Русије за 2019. годину ревидиран наниже, очекивања за остатак периода су боља него што је претходно предвиђено, а слично се може очекивати и за Турску. Финансијска нестабилност у Венецуели, проблеми Мексика са инвестицијама и Бразила са снабдевањем рудом, као и растуће геополитичке тензије на Блиском Истоку и северној Африци представљају факторе који би могли ограничити глобални раст.

Према јесењим проценама Европске комисије (у даљем тексту: ЕК) економска активност у еврозони ће наставити раст, али по стопама нижим од претходно прогнозираних. Након повећања БДП у 2019. години за 1,1%, привредни раст ће у 2020. и 2021. години износити по 1,2%. Раст привредне активности еврозоне у наредном периоду одвијаће се у условима ниске инфлације, акомодативне монетарне политике, неутралне фискалне политике и благо позитивног производног јаза.

Економска активност ЕУ је ушла у трајекторију скромног раста и ниске инфлације, што уз високу неизвесност и смањену подршку екстерног окружења утиче на сектор производње. Глобални раст ће се ове године наћи на путањи која се обично везује за почетак рецесије. Међународна трговина је у најбољем случају стагнантна, будући да су се претходно идентификовани ризици попут ескалације трговинских тензија и геополитичких конфликата материјализовали, док питања Брегзита и високе неизвесности трговинске политике нису решени. Главни индикатори указују на то да ће се слабости у глобалној производњи наставити у будућем краткорочном периоду.

Пројекција раста еврозоне за 2020. годину ревидирана је наниже за 0,3 п.п. у односу на мајску. Посебно су значајне ревизије пројекција раста БДП Немачке на 1,0% и Италије на 0,4% у 2020. години, у поређењу са пролећним пројекцијама, које су износиле 1,5% и 0,7%, респективно. Успоравање Немачке привреде може се објаснити падом извоза прерађивачке индустрије, нарочито производа аутомобилске индустрије, спољном тражњом која је нижа од очекиване и ниским инвестицијама које ће смањити домаћу тражњу. У Италији ће благи раст бити потпомогнут растом спољне тражње и благом личном потрошњом, али ће са друге стране деловати слабости на тржишту радне снаге.

Очекује се да ће допринос домаће тражње расту БДП еврозоне успорити са 1,5 п.п. у 2019. години на 1,3 п. п у 2021. години, пре свега услед споријег раста инвестиција. Након негативног доприноса нето извоза у 2019. години, очекује се да ће у наредном пројектованом периоду имати углавном неутралан допринос. Приватна потрошња ће у наредне две године задржати ниво раста од 1,2% услед очекиваног постепеног смањења располо-

живог дохотка, док ће државна потрошња бити на нешто вишем нивоу. Предвиђа се да ће инвестиције наставити да расту, али нешто споријим темпом од очекиваног (1,9% у 2021. години), услед слабије домаће тражње и смањења профитних маржи. Пројектовани раст извоза еврозоне ће бити нижи од екстерне тражње усмерене на еврозону, што имплицира тржишне губитке и забележиће благи опоравак са 2,1% у 2020. години на 2,3% у 2021. години. Такође, у наредном периоду се очекује стагнација референтне каматне стопе и наставак акомодативне монетарне политике ЕЦБ, па је већ у децембру 2019. године поново уведен програм куповине хартија од вредности, како би се инфлација довела унутар циљаног коридора.

Табела 1. Макроекономске пројекције за подручје еврозоне, промене у односу на претходну годину, %

	Тренутна пројекција			Претходна (јесења) пројекција	
	2019	2020	2021	2019	2020
БДП	1,1	1,2	1,2	1,2	1,5
Лична потрошња	1,1	1,2	1,2	1,3	1,5
Државна потрошња	1,6	1,5	1,3	1,4	1,3
Бруто инвестиције у основне фондове	4,3	2,0	1,9	2,3	2,3
Извоз	2,4	2,1	2,3	2,3	3,0
Увоз	3,2	2,6	2,7	2,8	3,3
Запосленост	1,1	0,5	0,5	0,9	0,8
Стопа незапослености, % радне снаге	7,6	7,4	7,3	7,7	7,3
Инфлација	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4
Јединични трошкови рада	2,0	1,4	1,4	1,7	1,5
Фискални резултат опште државе, % БДП	-0,8	-0,9	-1,0	-0,9	-0,9
Бруто дуг опште државе, % БДП	86,4	85,1	84,1	85,8	84,3
Салдо текућег рачуна, % БДП	3,3	3,2	3,1	3,3	3,2

Извор: ЕК, Јесење пројекције, новембар 2019. године

Упркос успоравању економског раста, услови на тржишту рада у еврозони су побољшани током прошле године, а очекује се стабилизација раста запослености у наредном периоду на 0,5%, уз наставак смањења стопе незапослености на 7,4% у 2020. години, што је приближно исто као и у претходној пројекцији. Краткорочни индикатори показују да ће запосленост наставити да расте, али умеренијим темпом, услед ефеката успоравања раста БДП али и због проблема у сектору производње и слабљења ефеката високих стопа партиципације. Стопа незапослености је на силазној путањи од 2013. године и 2019. године пала је на ниво који је нижи од преткризног, што је уз значајан раст зарада и ниске трошкове задуживања омогућило релативно стабилну експанзију домаће тражње и повољно утицало на раст.

Инфлација се до сада налазила на опадајућој путањи због пада цене енергената и због утицаја ниске базне инфлације. Предвиђена је инфлација од 1,2% и 1,3% у 2020. и 2021. години, респективно. Инфлациона очекивања остају усидрена, као и цене примарних производа, што уз умерени раст зарада делује обуздавајуће на динамику раста цена.

Фискална политика ће имати неутралан допринос расту у наредном периоду. Очекује се благо повећање фискалног дефицита у еврозони са 0,8% на 1%, услед слабијег раста БДП. Предвиђени пад прихода доминантан је фактор овог очекиваног повећања, будући да раст испод потенцијалног и релаксирајуће фискалне политике у неким државама чланицама утичу на структурне приходе, док ће структурни расходи остати углавном стабилни. Очекује се да ће учешће укупног дуга у БДП наставити да се континуирано смањује током предвиђеног периода, те ће достићи око 84% у 2021. години.

Економија ЕУ се суочава са периодом изражених несигурности које се тичу трговине али и других питања и који ће трајати током читавог пројектованог периода. Изван Европе, свако одступање од претпоставке да тренутна трговинска и геополитичка ситуација (нарочито на релацији САД - Кина) неће ескалирати, може довести до наставка споријег раста. Такође, раст намета САД на увоз аутомобила, значајније успоравање раста Кине и нафтни шокови, неки су од могућих екстерних ризика. Унутар ЕУ, свака девијација предвиђања да ће трговински односи неће значајно променити наступањем Брегзита може успорити пројектовани раст. Такође, као значајан негативан ризик по пројекцију може се издвојити и продубљивање рецесије у сектору производње, али и њено преливање на сектор услуга, што би умањило поверење инвеститора и домаћу тражњу, успорило креирање нових радних места и у крајњој линији утицало на погоршање очекиваног раста.

3.2. НОВИЈА МАКРОЕКОНОМСКА КРЕТАЊА

Реални сектор. Према подацима Републичког завода за статистику (у даљем тексту: РЗС) у 2018. години је остварен реални привредни раст од 4,4%. Достигнута стопа привредног раста премашила је првобитна очекивања за 0,9 п.п. Већа стопа од пројектоване резултат је активације једног броја позитивних ризика који су приликом пројекције идентификовани. Иако је у другој половини године дошло до успоравања екстерне тражње, део унутрашњих ризика, у вези са пољопривредном производњом и динамиком грађевинске активности, материјализован је у позитивном смеру и интензитетом који је надјачао егзогене чиниоце. У складу са тим кретањима, посматрано са расходне стране обрачуна БДП, инвестиције представљају најзначајнији извор додатног раста.

Према кварталним подацима РЗС раст БДП у прва два квартала 2019. године износио је 2,7% и 2,9%, респективно. Остварени раст у првој половини године је био нешто испод очекивања, међутим јасно је идентификован привремени карактер успоравајућих чинилаца који су били лоцирани пре свега у нафтној и хемијској индустрији. Наиме, редовни планирани ремонти у водећим компанијама ових делатности имали су за последицу негативне стопе раста укупне индустрије у прва два квартала од 1,4% и 2,0%, респективно, што је у првој половини године дало негативан допринос од 0,8 п.п. Са друге стране, раст привредне активности у првих шест месеци од 2,8% био је опредељен стабилним растом услужног сектора од 3,7% и динамичним повећањем грађевинарства од 14,6%, као и пољопривредном производњом на нивоу претходне године. Посматрано по компонентама употребе, раст је у првој половини године био детерминисан повећањем личне потрошње домаћинстава услед побољшања на тржишту рада и кроз раст запослености и кроз раст зарада, као и интензивном инвестиционом активношћу.

У трећем кварталу 2019. године потврђује се привремени карактер успоравајућих чинилаца. Нафтна и хемијска индустрија успостављају путању опоравка, а сегмент укупне индустрије бележи реалан међугодишњи раст од 2,0%. Услужни сектор убрзава и у односу на исти квартал претходне године бележи раст од 4,2%. Наставак инвестиционог циклуса, и кроз активности приватног сектора и кроз интензивиране инфраструктурне радове државе, определио је раст грађевинарства од чак 34,7%. Код сектор пољопривреде је у трећем кварталу регистрован резултат на нивоу прошлогодишњег. Оваква кретања детерминисала су раст укупне привредне активности у трећем тромесечју од 4,8%, што је резултат који пројектовану годишњу стопу раста од 3,5% чини достижном. Треба имати у виду да активацијом једног броја позитивних ризика у последњем кварталу пројектована стопа раста за 2019. годину може бити премашена.

Посматрано по компонентама употребе, улогу доминантног носиоца привредног раста има инвестициона активност са доприносом од 3,5 п.п. Побољшања на тржишту рада су настављена што је определило раст личне потрошње домаћинстава од 3,1%. Такође, регистровано је благо побољшање ефеката спољнотрговинске размене које се огледа у смањењу негативног утицаја нето извоза на раст БДП.

Високофреквентни индикатори за првих десет месеци такође указују на убрзање привредне активности у другој половини године. Физички обим укупне индустрије је у овом периоду међугодишње мањи за 0,7%. Ефекат успоравања из прве половине године је и даље осетан, али резултати забележени у последњим месецима указују на опоравак пре свега нафтне и хемијске индустрије. Носиоци раста индустрије били су металска и фармацеутска индустрија, што је било подржано већим обимом производње производа од гуме и пластике. Значајан успоравајући ефекат је у овом периоду дошао и од прехрамбене индустрије, која је забележила пад 4,4%, највећим делом као последица прохибиционих мера Приштине. Истовремено, електро-енергетски сектор је имао неутралан утицај на кретање укупне индустријске производње. Услужни сектор стабилно расте и чува улогу доминантног носиоца привредног раста. У периоду јануар–октобар 2019. године, у односу на исти период претходне године, малопродајни промет је био већи за 8,9%, посматрано у реалним износима. Мерено сталним ценама, највећи раст, од 10,2%, остварен је у промету непрехрамбених производа. Промет хране, пића и дувана повећан је за 8,4%, док се моторним горивима трговало више за 7,6%. У овом периоду регистровано је преко 3 милиона долазака туриста и преко 8 милиона ноћења, што је међугодишње повећање од 6,4%. Девизни прилив од туризма, у периоду јануар–септембар, износио је 1.042,7 милиона евра и био је већи за 7,5% мг, док је промет у угоститељству истовремено реално повећан за 9,4%.

Тржиште рада. Привредни раст, удружен са повољним инвестиционим амбијентом, новоотворени и проширени производни капацитети, али и мере активне политике запошљавања и самозапошљавања, утицали су позитивно на тржиште радне снаге, које од 2014. године бележи смањивање стопе незапослености. Такође, почев од 2019. године укинута је обавеза плаћања доприноса за осигурање за случај незапослености на терет послодавца, чиме је смањено пореско оптерећење нето зараде. У 2019. години бележе се изузетно повољна кретања на тржишту рада. Према подацима АРС стопа незапослености на међугодишњем нивоу у трећем кварталу је смањена за 1,8 п.п, на рекордно низак ниво од 9,5%. Истовремено, укупна запосленост је била већа за 0,3%, уз раст формалне за 56,2 хиљада и пад неформалне запослености од 46,7 хиљада лица, што је резултат, пре свега, ефикасног деловања инспекцијских служби на сузбијању сиве економије. Поред

значајног смањења стопе незапослености и раста укупног броја запослених забележена су и структурна побољшања на тржишту рада. Побољшања су уочљива и у структури тржишта рада, тако код женске популације, стопа незапослености је износила 10,8%, што је за 1,4 п.п. мање у односу на исти квартал 2018. године, а смањена је и стопа дугорочне незапослености за 1,6 п.п. на 5,2%. Повољна кретања на тржишту радне снаге потврђују и подаци из Централног регистра обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО), према којима је у периоду јануар–октобар број запослених на међугодишњем нивоу повећан за 47,4 хиљада лица, односно за 2,3%. То је у потпуности резултат раста броја запослених у приватном сектору за 54,0 хиљада, док је у јавном сектору смањена запосленост за 6,6 хиљада лица. Секторски посматрано прерађивачка индустрија предњачи по запошљавању са 14,8 хиљада новозапослених радника, а следи је грађевинарство са 9,3 хиљада. Такође, још једна потврда добрих резултата на тржишту рада су и подаци НСЗ према којима је у периоду јануар–октобар 2019. године број незапослених лица смањен за 54,9 хиљада, односно за 9,3%, мг.

Позитивна кретања зарада настављена су, бржим темпом, у 2019. години, на шта је поред фискалне релаксације утицало и повећање минималне цене рада по радном часу. Тако у периоду јануар–септембар просечна нето зарада номинално је повећана за 10,1%, а реално за 7,9%, мг. и износила је 54.194 динара. Као резултат пре свега мера фискалне релаксације реални раст зарада у јавном сектору је износио 7,6%, а био је подржан и повећањем зарада у приватном сектору од 8,4%. Секторски посматрано највећи допринос расту просечне зараде као и у 2018. години дају прерађивачка индустрија и трговина.

Екстерни сектор. Србија је у последњих осам година смањила дефицит текућег рачуна платног биланса са 10,9% БДП у 2012. на 5,2% БДП-а у 2018. године. Очекује се да ће се у 2019. текући дефицит кретати на нивоу од 5,9% БДП-а, што би значило да Србија седму годину за редом остварује текући дефицит који је мањи од текућег дефицита који се сматра одрживим у средњем року, а који је процењен на 6-8% БДП-а. Поред тога, пету годину за редом, текући дефицит је више него у потпуности покривен нето приливом страних директних инвестиција (СДИ).

Током девет месеци 2019. године текући дефицит је износио око 2,3 млрд. евра (6,9% БДП -а) и у односу на исти период претходне године виши је за 39,3%, пре свега услед раста робног дефицита за 13,4% (на 4,0 млрд. евра), што је кључно опредељено инвестиционим циклусом у земљи и по том основу већим потребама привреде за репроматеријалом и опремом, а у мањој мери и растом потрошачке тражње. Суфицит по основу трговине услуга (од 807 млн евра) је у посматраном периоду повећан за 5,9% и био је вођен растом нето извоза информационо комуникационих технологија- ИКТ (31,9% мг.) и осталих пословних услуга (21,2% мг.). Дефицит на рачуну примарног дохотка (1,8 млрд. евра) незнатно је повећан (1,7%) услед већег раста расхода од прихода. У структури расхода, расходи по основу СДИ су у односу на исти период претходне године повећани за 2,7% мг., док су расходи по основу портфолио инвестиција били мањи за 4,0% мг., пре свега због отплате доспелих еврообвезница, као и замене еврообвезница које доспевају 2020. и 2021. године новим обвезницама са знатно повољнијом каматном стопом. Суфицит секундарног дохотка (2,7 млрд. евра) је смањен за 6,2% мг., пре свега због мањег нето прилива осталих трансфера (за 241,3 млн евра мг.), као последица уведених такси од 100% на производе који се пласирају на територију Аутономне покрајине Косово и Метохија, док је прилив по основу дознака готово непромењен у односу на претходну годину. Про-

цењује се да су у посматраном периоду 2019. односи размене били готово непромењени, јер су увозне и извозне цене бележиле сличан раст (0,6% наспрам 0,5%).

Наставља се динамичан раст робног извоза упркос паду тражње наших главних спољнотрговинских партнера (земаља зоне евра и *CEFTA*-е). Томе је допринело унапређење пословног амбијента и реализација пројеката по основу СДИ из претходних година, и током девет месеци 2019. забележен је раст робног извоза за 8,5% мг., који већ дуже време карактерише и већа производна и географска диверсификација. Носилац извозне активности је прерађивачка индустрија са растом извоза од 6,4% мг. у првих девет месеци 2019. године. Највећи позитиван допринос расту извоза потекао је од извоза електричне опреме (26,9% мг., допринос 2,1 п.п.), разних машина и опреме (22,6% мг., допринос 1,2 п.п.), затим пољопривредне производње, лова и услужних делатности (22,0% мг., 1,2 п.п.), као и производа од гуме и пластике (11,2% мг., допринос 1,0 п.п.). С друге стране, смањен је извоз моторних возила и приколица (5,0% мг., допринос –0,7 п.п.), као и деривата нафте (11,5% мг., допринос –0,3 п.п.) због ремонта у компанији нафтне индустрије, који је трајао током већег дела посматраног периода.

Увоз робе је повећан за 9,7% мг., уз задржавање његове повољне структуре, пошто је највећи део раста увоза (око 60%) резултат раста увоза средстава за рад и репродукцију, а у нешто мањој мери раста потрошње. Раст увоза средстава за репродукцију (6,3% мг.), пре свега основних метала, руда метала, кокса и деривата нафте, дао је допринос укупном робном увозу од 3,6 п.п, раст увоза опреме (13,5% мг.) дао је допринос од 1,7 п.п, док је потрошна роба (14,8% мг.) допринела са 2,7 п.п.

На рачуну финансијских трансакција (без промене девизних резерви) у периоду јануар–септембар 2019. забележен је нето прилив од 3,3 млрд. евра, а највећи део овог прилива односио се на СДИ. Нето прилив по основу СДИ у девет месеци 2019. износио је 2,7 млрд. евра (раст од 35,1% мг.) и више него у потпуности је покривао дефицит текућег рачуна (118,9%). Према првим проценама за девет месеци, прилив по основу СДИ је остао пројектно диверсификован, а највише је био усмерен у прерађивачку индустрију (26%), грађевинарство (24%), финансијски сектор (15%) и саобраћај (11%). Посматрано по земљама, највећи део СДИ потицао је из земаља ЕУ (54%), европских земаља које нису чланице ЕУ (33%) и азијских земаља (8%). Према пројекцији у 2019. се очекује нето прилив СДИ у износу од 3,3 млрд. евра (7% БДП-а), што ће обезбедити пуну покривеност дефицита текућег рачуна пет година за редом. По основу портфолио инвестиција у периоду јануар-септембар 2019. забележен је нето прилив од 197,0 млн евра, од чега је прилив по основу улагања у државне обвезнице износио 239,1 млн евра (пре свега у 7-годишњу динарску обвезницу). Интересовање за улагање у државне ХоВ потврђено је и на међународном финансијском тржишту, успешном емисијом еврообвезница у јуну ове године, у износу од 1 млрд. евра, при чему су ова средства у потпуности искоришћена за превремени откуп дела еврообвезница деноминованих у доларима које доспевају 2020. и 2021. године које су тада емитоване по знатно неповољнијим каматним стопама. Током новембра, Република Србија је ову хартију реемитовала на међународном тржишту по још повољнијим условима, а средства су коришћена ради реоткупа преосталих доларских еврообвезница које доспевају 2020. године. По основу финансијских кредита резиденти су се нето задужили према иностранству за 948,6 млн евра, при чему су се нето задужили и приватни (701,0 млн евра) и јавни сектор (247,6 млн евра). Девизне резерве Народне банке Србије (без међувалутних промена и промена цена) у овом периоду повећане су за 1.685,2 млн евра и на нивоу су који обезбеђује адекватну заштиту од екстерних

потреса – покривају готово шест месеци увоза роба и услуга и 252,3% дуга[1] који доспева у наредној години дана.

Инфлација се у току 2019. године у просеку налазила на приближно истом нивоу као и претходне године (око 2%). Кретање међугодишње инфлације је током целе 2019. у највећој мери било опредељено кретањем цена хране и енергената. У периоду јануар-април, међугодишња инфлација је бележила раст и достигла је максимум од 3,1% у априлу, вођена претежно растом цена поврћа. Од маја инфлација бележи значајно успоравање услед нижих цена поврћа и нафтних деривата. Ове две категорије цена објашњавају целокупно успоравање међугодишње инфлације, на 1,5% у новембру. Истовремено, базна инфлација је била стабилна и током целе године кретала се у распону између 1,0%-1,5%, што указује на то да су инфлаторни притисци ниски. На ниске инфлаторне притиске указују и инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде, која се и за годину и за две године унапред крећу испод централне вредности циља, али у његовим границама.

Девизни курс. Током 2019. преовладали су апрецијацијски притисци који су били присутни и у претходне две године. Раст извоза и висок прилив СДИ допринели су мањој нето куповини девиза од стране предузећа у трансакцијама са банкама. Поред тога, апрецијацијским притисцима доприносило је и повећано интересовање и раст улагања нерезидената у дугорочне динарске државне ХоВ, посебно у јуну и јулу, раст валутно индексираног кредитирања, тј. валутно индексиране активе банака[2], као и висок откуп ефективног страног новца и повећан износ плаћања платним картицама нерезидената у Србији. Апрецијацијски притисци су постепено слабили од краја октобра, на шта је утицала већа уравнотеженост понуде и тражње за девизама, а у појединим данима су бележени и блажи депрецијацијски притисци. Посматрано од почетка 2019. године, закључно с крајем новембра, динар је ојачао према евру за 0,5%. Ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара, Народна банка Србије је у истом периоду интервенисала на међубанкарском девизном тржишту у оба смера – куповином 2.730 млн евра и продајом 390 млн евра.

Кредитна активност и монетарна кретања. Досадашње ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, убрзани раст економске активности, опоравак тржишта рада, снажан пад премије ризика земље, конкуренција у банкарском сектору, уз ниске каматне стопе на евро тржишту новца, доприносе расту кредитне активности. Резултати анкета о кредитној активности (које спроводе Народна банка Србије, као и Европска инвестициона банка за банке чији супсидијари послују у Србији) указују да је раст кредитне активности подржан факторима и на страни понуде и на страни тражње, при чему током претходне и ове године већи утицај потиче од фактора на страни тражње, пре свега од малих и средњих предузећа.

Домаћа кредитна активност је током већег дела 2019. године бележила двоцифрен мг. раст, који је, по искључењу ефекта промене девизног курса[3], у октобру износио 11,0%

1 Са стањем у јуну 2019. године

2 У настојању да уравнотеже своју отворену дугу девизну позицију и тако смање изложеност девизном ризику, банке продају девизе, што за резултат има јачање динара.

3 Обрачунато по курсу динара према евру, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (тзв. програмски курс који се користи за потребе праћења аранжмана с ММФ-ом) узимајући у обзир валутну структуру потраживања по основу кредита.

(наспрам 9,9% у децембру 2018). Од почетка П2 том расту у већој мери доприноси кредитирање привреде него кредитирање становништва (6,4 п.п., наспрам 4,5 п.п.).

Међугодишњи раст кредита привреди убрзан је на 12,6% (са 8,1% крајем 2018), вођен растом инвестиционих кредита од 28,7% у октобру, указујући да кредитна активност знатно подржава раст инвестиција. Посматрано по величини предузећа, око 62% нових кредита у периоду јануар-октобар је одобрено сегменту микро, малих и средњих предузећа, а раст стања кредита према овом сегменту у октобру је виши за 13,7% него пре годину дана. Раст кредита становништву успорен је на 9,5% мг. (са 12,5% мг. крајем 2018), под утицајем мање реализације готовинских кредита, а привремено, у периоду од маја до јула, и отписа дела главнице приликом конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у евроиндексиране кредите. Готовински кредити годину дана уназад успоравају раст, који је у октобру износио 14,9% мг., уз тенденцију скраћења рочности до осам година, на шта су утицале мере усмерене на ограничавање ненаменског необезбеђеног кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима, које је Народна банка Србије донела крајем 2018.[4] С друге стране, наставља се опоравак стамбеног кредитирања, подржан повољним кретањима на тржишту рада и опоравком тржишта некретнина, што потврђује и реализација нових стамбених кредита, чији је износ, по искључењу кредита рефинансираних код исте банке, у десет месеци ове године виши за 23,4% него у истом периоду 2018. године.

Анализа кретања кредитне активности са аспекта утврђивања висине стопе контрациклличног заштитног слоја капитала са септембром 2019. године указује на то да се, и поред раста, кредитна активност мерена учешћем укупних реалних кредита у реалном БДП -у налази испод свог дугорочног тренда (-6,3 п.п.). Анализирана кредитна активност по секторима указује да, ни у сектору привреде ни у сектору становништва, није присутан прекомерни раст кредита и да се и даље налазе испод свог дугорочног тренда. То указује да кредитна активност не представља ризик ни по ценовну ни по финансијску стабилност. Ипак, у сектору становништва у претходном периоду приметно је брже смањење јаза, претежно условљено убрзаним растом готовинских кредита становништва. Делујући проактивно Народна банка Србије је крајем 2018. године донела сет мера у циљу ограничење ове врсте ризика по стабилност финансијског система.

Очекујемо да ће се кредитни раст наставити у наредном периоду, а да ће му доприносити досадашње ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, одржив привредни раст, ниске каматне стопе у зони евра, раст запослености, зарада и пензија и остварен напредак на решавању проблематичних кредита.

Раст кредитне активности позитивно доприноси и расту монетарних агрегата током 2019. године, док је, захваљујући оствареном позитивном фискалном резултату, повећање депозита државе у банкарском систему деловало у супротном смеру. Посматрано на мг. нивоу, у октобру је раст динарских монетарних агрегата М1 (17,0%) и М2 (17,8%) био виши, а најширег агрегата М3 (10,8%) нижи него крајем 2018. Раст динарске новчане масе био је пре свега вођен растом трансакционих депозита привреде и становништва. Захваљујући оствареној ценовној стабилности и релативној стабилности девизног курса, вишим каматним стопама на динарску у односу на девизну штедњу и њеном повољнијем

4 У складу са истом регулативом рочност готовинских кредита требало би да настави да се скраћује и током 2020. и 2021, до седам односно шест година.

пореском третману, динарска штедња становништва наставила је да расте током 2019. и у октобру је достигла максимум од 74,3 млрд. динара, што је за 31,2% више него пре годину дана. То је резултирало растом учешћа динарских депозита становништва са 8,8% крајем 2012. на 20,7% у октобру ове године, као и повећањем динаризације укупних депозита привреде и становништва са 19,1% на 33,5%. То говори да Стратегија динаризације донета 2012. и унапређена крајем 2018. године даје позитивне резултате.

Ф***инансијски сектор.*** У структури финансијског система Србије током 2019. године није дошло до значајнијих измена – банкарски сектор и даље представља доминантан облик финансијског посредовања (са учешћем преко 90% у укупној активи финансијског сектора).

Закључно са 31. октобром 2019. године, у банкарском сектору Србије пословало је 26 банака, од којих је 19 у већинском власништву страних лица (чланице банкарских група из 13 држава), 4 банке су у већинском власништву Републике Србије, док су 3 банке у већинском власништву домаћих правних лица. Доминантно тржишно учешће имају банке у већинском власништву страних лица и на њих се односи 76,3% укупне билансне активе, 82,4% укупних бруто кредита и 74,8% укупних депозита банкарског сектора Србије. Посматрајући појединачно учешће банака, банкарски сектор Србије је диверсификован у свим релевантним тржишним категоријама, што указује на висок степен конкуренције међу банкама.

Билансна сума и капитал банака на крају октобра 2019. године износили су 3.994 млрд динара и 696 млрд динара респективно. Показатељ адекватности капитала је на крају септембра 2018. године износио 23,6%, што је знатно изнад регулаторног минимума од 8%. Показатељ финансијског леверица од 13,7% у септембру 2019. потврђује високу солвентност банкарског сектора.

Банке у Србији се одликују високом ликвидношћу, што потврђују и кретања основних показатеља ликвидности и рочна структура активе, који су на веома задовољавајућим нивоима посматрано према свим референтним критеријумима. Просечни месечни показатељ ликвидности банкарског сектора био је изнад 2 и током 2019. године, а у октобру је износио 2,1 (регулаторни минимум је 1,0). Ликвидна средства су на дан 31. октобра 2019. године чинила 36,9% укупне билансне активе и 51,7% укупних краткорочних обавеза. Вредност уведеног показатеља покрића ликвидном активом (*LCR показатељ*) у складу са Базел 3 регулативом износи 214,6% и такође потврђује високу ликвидност банкарског сектора.

Задовољавајућа профитабилност банкарског сектора је одржана и у 2019. години. Закључно са октобром укупан нето добитак пре опорезивања износи 59,9 млрд динара, уз показатеље профитабилности ROA и ROE, који су на крају октобра били на нивоу од 1,9% и 10,5%, респективно.

Иако је Народна банке Србије спровела све активности из свог Акционог плана за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита реализоване, Народна банка Србије наставља да предузима додатне регулаторне кораке са циљем подстицања банака да ефикасније решавају проблематичне кредите и да успоставе систем који ће спречити њихову акумулацију. Кроз успостављене инструменте и механизме надзора њиховог пословања, банке су од стране Народне банке Србије усмерене ка посвећеном решавању

овог питања. Такође, од 30. септембра 2017. године, примењује се Одлука о рачуноводственом отпису билансне активе банака, која подразумева увођење обавезног пребацивања најлошијег дела проблематичних кредита у ванбилансну евиденцију.

Учешће проблематичних кредита банкарског сектора је, за нешто више од четири године од доношења Стратегије, смањено за 17,7 п.п., и на крају октобра 2019. године то учешће износи 4,56% укупних кредита. Стање проблематичних кредита је на крају октобра било за 74% ниже у односу на почетак примене Стратегије. У претходном четворогодишњем периоду примене Стратегије као најзначајнији канали смањења проблематичних кредита у банкама издвојили су се: **1) директни отпис и 2) уступања (продаја) потраживања**. Посматрано од момента усвајања Стратегије закључно са 31.10.2019. године, укупно смањење проблематичних кредита које се дугује директном отпису је износило 198,5 млрд динара уз видљиву дисперзију код свих банака независно од њихове власничке структуре. Нето износ уступљених потраживања од момента увођења Стратегије износи 92,3 млрд динара[1]. Посматрано према секторској структури, НПЛ показатељ у сектору привредних друштава износи 3,70%, док је показатељ НПЛ становништва био на нивоу од 4,04% на крају октобра 2019. године. Покривеност проблематичних кредита је у великој мери обезбеђена исправкама вредности у складу са међународним рачуноводственим стандардима (60,3% на крају октобра).

Као додатак успешној примени Стратегије, идентификована је потреба спровођења додатних активности у циљу сагледавања и решавања преосталих питања и обезбеђивања одрживости постигнутих резултата. Крајем 2018. године Влада Републике Србије је усвојила Програм за решавање проблематичних кредита за период 2018-2020. године заједно са Акционим планом. Циљ усвојеног Програма је правовремено решавање проблематичних потраживања и успостављање система који ће спречити акумулацију нових, што се може негативно одразити на кредитну активност и економски раст. Идентификовано је неколико кључних области у оквиру којих је потребно унапредити: решавање проблематичних потраживања државних финансијских поверилаца; институт стечајног оквира и активности усмерене ка превенцији акумулирања нових проблематичних кредита.

Узимајући у обзир специфичности домаћег тржишта и пажљиво разматрајући активности Европске уније на овом пољу, Народна банка Србије ће наставити са регулаторним напорима усмереним ка даљем решавању сложеног питања проблематичних кредита у банкарском сектору Србије, у складу са својим надлежностима, с циљем очувања и јачања стабилности финансијског система.

Прописи којима су уведени стандарди Базел III у Србији, а које је Народна банка Србије усвојила **у децембру 2016. године** (*Одлука о адекватности капитала банке, Одлука о објављивању података и информација банке, Одлука о извештавању о адекватности капитала банке, Одлука о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, Одлуку о управљању ризиком ликвидности банке, Одлука о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке*), успешно се примењују од 30. јуна 2017. године. То представља значајан корак у хармонизацији домаћег регулаторног оквира за банке, имајући у виду да су одредбе о пруденцијалним захтевима за кредитне институције које се примењују у ЕУ, у највећој мери имплементиране овим подзаконским актима. Поред усклађивања са релевантним правним актима ЕУ у области банкарства, основни постигнути циљеви усвајања ових прописа су: повећање отпорности банкарског сектора кроз повећање квалитета капитала и увођење заштитних слојева капитала, боље праћење и контрола изложено-

сти банке ризику ликвидности, даље јачање тржишне дисциплине и транспарентности пословања банака у Републици Србији објављивањем свих релевантних информација о пословању банке, као и прилагођавање извештајног система новим регулаторним решењима.

У оквиру процеса усклађивања са стандардима Базел III, Народна банка Србија је у јуну 2017. године донела сет одлука, којима се у циљу очувања и јачања стабилности финансијског система, утврђују стопе и начин одржавања заштитних слојева капитала. Банке у Србији су од 30. јуна 2017. године у обавези да одржавају следеће заштитне слојеве капитала:

- *Заштитни слој за очување капитала* (у износу од 2,5% ризичне активе банке);

- *Контрациклични заштитни слој капитала* (стопа контрацикличног заштитног слоја капитала за Србију је утврђена на нивоу од 0%, а Народна банка Србије на тромесечном нивоу процењује адекватност утврђене стопе на основу одступања учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда и осталих релевантних променљивих);

- *Заштитни слој капитала за системски значајне банке* (Народна банка Србије најмање једном годишње утврђује системски значајне банке и заштитни слој капитала за ове банке. Тренутно је девет банака утврђено као системски значајно за домаћу економију и ове банке су у обавези да одржавају додатни заштитни слој капитала у износу од 1% или 2% њихове ризичне активе);

- *Заштитни слој капитала за структурни системски ризик* (уведен је у циљу ограничавања ризика евроизације – све банке код којих је учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима те банке одобреним привреди и становништву у Србији веће од 10% у обавези су да одржавају заштитни слој капитала за структурни системски ризик у висини од 3% укупних девизних и девизно индексираних пласмана банке одобрених привреди и становништву у Републици Србији. Основна специфичност примене овог заштитног слоја капитала односи се на основицу за обрачун капиталних захтева, будући да се, уместо на укупну ризичну активу банке, стопа заштитног слоја капитала за структурни системски ризик примењује директно на ризичне изложености - девизне и девизно-индексиране пласмане банке. Таквом применом банке су директно подстакнуте да смање свој степен евроизације, јер ће им се у случају да смање износ евроизованих пласмана, смањити и износ захтева за капиталом. Поред тога, иако се од свих банака захтева одржавање исте стопе, захтеви за капиталом појединачних банака се разликују у зависности од њиховог степена евроизације).

У складу са стратешким опредељењем да континуирано унапређује правни оквир за банке уважавајући специфичности домаћих прописа и тржишта, а узимајући у обзир чињеницу да је Република Србија прихватила правне тековине Европске уније у Поглављу 9 – Финансијске услуге, Народна банка Србије је наставила да прати измене прописа којима се регулише пословање кредитних институција у Европској унији и да прилагођава прописе у овој области. С тим у вези, настављене су регулаторне активности и у 2017. и 2018. години одговарајућом динамиком. Народна банка Србије је у јуну 2017. године усвојила Одлуку о изменама и допунама Одлуке о контроли банкарске групе на консолидованој основи, како би се омогућило усаглашавање са новим већ донетим прописима

којима се усвајају Базел III стандарди у Републици Србији и на консолидованој основи. Такође, у јулу 2017. године НБС је усвојила Упутство за утврђивање статуса неизмирења обавеза, чија су предложена решења заснована на решењима које је у вези са овим питањима понудило Европско тело за банкарство. У септембру 2017. године, Народна банка Србије је усвојила Упутство за спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке које се односе на капитал банке, како би се постигла усклађеност са делегираним уредбама ЕУ и створиле додатне регулаторне претпоставке за испуњење једног од основних циљева Базел III стандарда – повећање отпорности банкарског сектора кроз повећање квалитета регулаторног капитала банака. У циљу омогућавања примене МСФИ 9 у банкама почевши од 1. јануара 2018. године, Народна банка Србије је **у новембру 2017. године** донела следеће прописе: *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за банке; Одлуку о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке; Одлуку о прикупљању, обради и достављању података о стању и структури рачуна из Контног оквира; Одлуку о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке; Одлуку о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака*. Додатно, усвајањем одговарајућих подзаконских аката и у 2018. години унапређено је управљање ризицима у банкама, као и контрола банкарске групе на консолидованој основи.

У децембру 2018. године, Народна банка Србије је усвојила сет прописа ради подстицања праксе одрживог кредитирања становништва и то: *Одлуку о управљању ризиком концентрације по основу изложености банке одређеним врстама производа*, *Одлуку о изменама и допуни Одлуке о адекватности капитала банке и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке.* Поменути прописи, који се примењују од 1. јануара 2019. године имају за циљ да допринесу спречавању настанка проблематичних кредита у банкарском сектору и предупреде могуће последице по финансијску стабилност и грађане, ако би се материјализовали ризици који су својствени неконтролисаном одобравању ненаменских кредита становништву по неоправдано дугим роковима. Позитивни ефекти прописаних мера огледају се у смањењу показатеља ризика концентрације на нивоу банкарског сектора за 7,77 п.п. у периоду јануар – октобар 2019. године (са 25,19% на 17,42%). Додатни ефекат огледа се и у томе да је одобравање потрошачких, готовинских и осталих кредита обухваћених мерама на рокове од осам и преко осам година, у овој години више изузетак, него правило.

Почетком примене Закона о платним услугама (1. октобра 2015. године) и подзаконских аката донетих на основу тог закона, финализоване су бројне активности Народне банке Србије на пољу успостављања свеобухватног регулаторног оквира у области пружања платних услуга и издавања електронског новца. С обзиром да су наведени прописи успоставили ефикасан правни основ за оснивање и пословање платних институција и институција електронског новца, Народна банка Србије је закључно са 2019. годином донела 13 решења којима се даје исто толико дозвола за пружање платних услуга заинтересованим привредним друштвима која су поднела захтев и испунила прописане услове. Поред тога, два привредна друштва добила су дозволу за издавање електронског новца као институција електронског новца. У циљу даљег развоја овог сегмента финансијског тржишта, Народна банка Србије спроводи активности на усклађивању националних прописа са правним тековинама ЕУ у области платних услуга, пре свега кроз предстојећу имплементацију нове Директиве о платним услугама (ПСД2). Домаћи регулаторни оквир ће, тако, бити у складу са стандардима ЕУ, при чему ће увести нове пружаоце платних

услуга (*payment initiation service providers и account information service providers*) који ће се бавити иновативним и технолошки напредним услугама.

Пуштањем у рад система за инстант плаћање – IPS НБС система у октобру 2018. године настављено је са даљим развојем платног система у Републици Србији који је започет свеобухватном реформом из 2014. године. Народна банка Србије као оператор IPS НБС система управља инфраструктуром која на најсавременији начин омогућава поуздано и ефикасно извршавање новчаних трансакција. IPS НБС систем омогућава корисницима платних услуга да обављају платне трансакције у износу до 300.000 динара у режиму 24/7/365, при чему се пренос новчаних средстава врши у готово реалном времену (у року од само пар секунди). Поред тога што подстиче пораст безготовинских плаћања, IPS НБС систем доприноси и бољем управљању ликвидношћу корисника платних услуга. У току 2019. је заокружен процес прикључења свих банака у IPS НБС систем и настављене су активности усмерене на омогућавање инстант плаћања и на продајном месту трговца, чиме ће се додатно појачати конкуренција картичним плаћањима. Нови начин плаћања биће бржи (пренос новца у року од свега пар секунди), ефикаснији (средства одмах одобрена на рачуну трговца), једноставнији (коришћењем мобилног телефона), јефтинији (с обзиром на вишеструко ниже накнаде које Народна банка Србије као оператор система наплаћује банкама учесницима, у поређењу са интернационалним картичним системима). Наведено ће према очекивањима довести до смањења трошкова безготовинских плаћања. У децембру 2019. године 15 банака је већ било у фази пилот тестирања апликација за инстант плаћања на продајном месту и за очекивати је да врло брзо своја апликативна решења понуде свим својим корисницима. Усвајањем значајних закона из области платног система у јуну 2018. на предлог Народне банке Србије, унапређен је регулаторни оквир у нашој земљи у складу са релевантним прописима Европске уније и створени су услови да се у току 2020. и у наредном периоду настави с развојем постојећих и стварањем нових начина за извршавање платних трансакција, а Народна банка Србије ће као и до сада, кроз обављање послова оператора платног система и надзора над пружаоцима платних услуга, наставити да извршава једну од својих основних функција, тј. да уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством.

И у наредном периоду регулаторне активности Народне банке Србије биће усмерене на даље усаглашавање домаћег правног оквира са правним тековинама ЕУ, уз уважавање специфичности домаћих прописа и финансијског тржишта на начин који осигурава очување и јачање стабилности банкарског и финансијског система.

3.3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО

Према средњорочној макроекономској пројекцији кумулативна стопа раста у периоду 2020–2022. година износиће 12,5% и биће опредељена растом домаће тражње. Овај извор раста је детерминисан како перманентним повећањем инвестиција тако и растом потрошње домаћинстава услед раста животног стандарда становништва. Привредни раст и добар фискални резултат, са успостављеном фискалном дисциплином и значајно ојачаним кредибилитетом државе Србије код инвеститора, уз повољније услове задуживања на међународном финансијском тржишту, обезбедиће наставак убрзаног темпа смањења учешћа јавног дуга у БДП. Процењено је да ће јавни дуг опште државе

на крају 2022. године износити 48,3% БДП. Просечно годишње, српска привреда ће расти по стопи од 4,0%. Повећање приватне потрошње пројектовано је по нижој стопи од убрзања привредне активности и у просеку ће износити 3,7%. Ово повећање у себи не садржи нарушавајуће елементе успостављеним равнотежама. Засновано је на здравим изворима, пре свега на повећању запослености али и повољном утицају ценовних и кредитних кретања на расположиви доходак. Очекује се стабилан раст инвестиција, у просеку од око 6% годишње, што ће постепено подизати њихово учешће у структури БДП које би на крају пројекцијског периода требало да износи близу 25%. Извоз ће у просеку годишње расти по стопи од 8,3%, што је брже од очекиваног годишњег раста увоза који ће у просеку износити 7,2%. Оваква динамика спољнотрговинских токова побољшаће салдо текућег рачуна платног биланса и обезбедити позитиван утицај нето извоза на стопу привредног раста у средњем року. Такође, побољшању дефицита текућег рачуна би требао да допринесе и све значајнији раст извоза услуга.

Табела 2. Пројекција основних макроекономских показатеља Републике Србије

	Процена	Пројекција		
	2019	**2020**	**2021**	**2022**
БДП, млрд. динара (текуће цене)	**5.417**	**5.827**	**6.264**	**6.740**
Реални раст БДП, %	3,5	4,0	4,0	4,0
Дефлатор БДП, %	3,3	3,4	3,4	3,5
Реални раст појединих компоненти БДП, %				
Лична потрошња	3,5	3,9	3,6	3,7
Државна потрошња	4,1	1,5	1,3	0,4
Бруто инвестиције у основне фондове	8,8	6,4	5,4	5,7
Извоз робе и услуга	8,6	8,1	8,4	8,4
Увоз робе и услуга	9,6	7,4	7,1	7,2
Салдо робе и услуга, у ЕУР, % БДП	-10,3	-9,6	-8,9	-8,2
Салдо текућег рачуна, у ЕУР, % БДП	-5,9	-5,3	-5,2	-4,7
Инфлација, просек периода, %	1,9	2,0	2,2	2,5

Извор: МФИН

У периоду 2020–2022. година очекује се стабилан прилив СДИ од 3,0 млрд. евра годишње. Поред тога, ефектуирање СДИ из претходног периода допринеће повећању конкуренције и утицати на ефикасност домаћих произвођача, док ће са друге стране бити активирани нови канали продаје и отворене нове тржишне нише. Такође, конкретним мерама уклањају се баријере и ослобађају ресурси за убрзано инвестирање домаћих произвођача, стимулише се и храбри сваки вид домаће инвентивности и проактивности. Посматрано на страни понуде, услужни сектор и индустрија ће задржати улогу доминантних извора раста и повећавати креирану БДВ у просеку годишње за 4,1% и 4,6%, респективно. Позитиван допринос ће доћи и од очуваног динамичног раста грађевинске активности који ће просечно годишње износити 7,2%. Достизање европских стандарда и подизање конкурентности у пољопривреди, испуњењем услова за отварање Поглавља 11 и кроз коришћење ИПАРД II програма ЕУ, смањиће варијабилност производње овог сектора изазвану агрометеоролошким условима.

Графикон 1. Доприноси стопи реалног раста БДП, производни и расходни приступ, п.п.

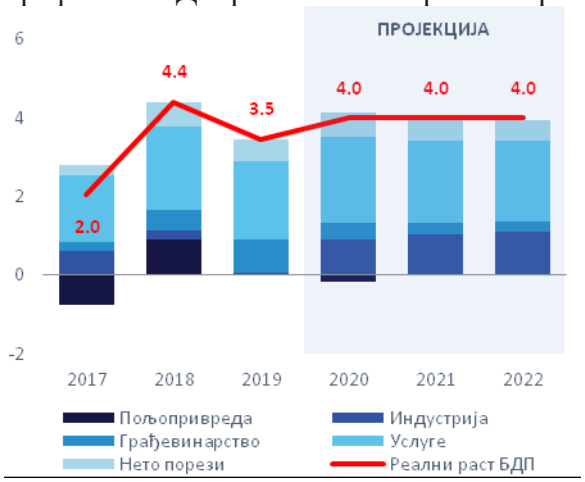

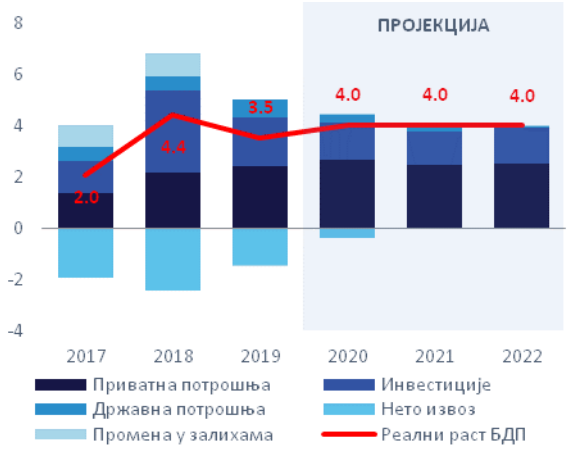

Влада и овим трогодишњим сценарионом остаје посвећена очувању модела привредног раста који се заснива на инвестицијама и извозу, а који је подржан растом приватне потрошње на реалним и здравим изворима. Удео бруто инвестиција у основне фондове у БДП ће на крају 2022. године бити за око 4,5 п.п. већи у односу на 2017. годину. У истој години, удео извоза роба и услуга износио је 50,5% БДП, док ће на крају периода обухваћеног овим сценарионом бити повећан на 56,0%. Државна потрошња ће задржати учешће од око 16% БДП, што је значајно испод европског просека који прелази 20%. Смањење учешћа дефицита роба и услуга у БДП, биће праћено и смањењем учешћа дефицита текућег рачуна у БДП. Овим је обезбеђена одрживост спољног дуга, екстерна ликвидност и солвентност. Влада својим активностима и мерама покушава да оснажи инвестициону и извозну компоненту БДП посматрано са расходне стране и да кроз ове изворе обезбеди раст изнад пројектованог на здрав и одржив начин. Убрзање свих административних процедура које прате ове активности, растерећење привреде са циљем подизања њене конкурентности, потписивање споразума који треба да обезбеде задржавање постојећих и отварање нових ино тржишта, интензивније и ефикасније извођење инфраструктурних радова су само неке од мера које треба да обезбеде здраве фундаменте за раст потенцијалног БДП. Доследност у очувању фискалне стабилности спречава генерисање неравнотежа и креирање неизвесности, а реформски процеси треба да обезбеде снажнију позитивну динамику основних макроекономских варијабли. Дигитална трансформација и изградња дигиталног екосистема остаје стратешка оријентација Владе Републике Србије. Ефикаснији рад државне администрације, скраћивање процедура становништву и привреди са фокусом на дигитализацији система образовања убрзаће конвергенцију наше привреде ка развијеним земљама. Како су ови циљеви тешко достижни без научно-истраживачког рада и иновативности, Влада је креирала систем подстицаја кроз „иновационе ваучере”, усмерен пре свега на сектор малих и средњих предузећа. Нови систем фискализације, у склопу Акционог плана за сузбијање сиве економије 2019/20, уз усвојене Измене Царинског закона, смањиће учешће сиве економије у укупним привредним токовима, обезбедити афирмативно конкурентско надметање и побољшати економичност и ефикасност процедура.

Највећи ефекат на привредни раст очекује од структурних реформи из ЕРП 2020-2022 које се односе на: 1. групу реформи које воде унапређење процеса дигитализације, а посебно реформа 13 Подршка иновативним старт-ап компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава, 9 Унапређење геопросторног сектора креирањем страте-

шке дигиталне платформе као подршка инвестиционом одлучивању, 14 Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди и 19 Дигитализација образовања; 2. затим реформе које имају утицај на велики број привредних субјеката, посебно реформа 16 Унапређење услова и отклањање препрека трговини, 6 Унапређење вођења регистра пољопривредних газдинстава и одобравања националних подстицаја пољопривреди кроз развој портала еАграр, 7 е-Папир и 17 „Производ инфо“, као и 3. реформе које обезбеђују боље услуге привреди, а истовремено имају и фискални значај као што је 8 Трансформација ПУ.

Графикон 2. Доприноси фактора производње потенцијалној стопи раста

Према централном сценарију, у средњорочном периоду се очекује убрзање раста потенцијалног БДП. Након повећања од 3,6% у 2019. години, потенцијални БДП ће се просечно годишње повећавати за 4,0%. Раст потенцијалног БДП у овом периоду опредељен је појачаним приливом СДИ. Њихов утицај на продуктивност и ефикасност је двојак како кроз трансфер технологије тако и кроз трансфер знања. Такође, очекује се да ће овај тренд бити оснажен домаћим иновативним активностима. Поред тога, на раст потенцијалног БДП утицаће и повољна кретања на тржишту рада, а крајем средњорочног периода биће уочљив и позитиван утицај до сада предузетих реформи у образовању кроз смањење структурне незапослености. Дигитализација ће значајно убрзати ове процесе и додатно подићи ефикасност искоришћености расположивих капацитета.

Запосленост и зараде. Досадашња изузетно повољна кретања, али и посвећеност Владе повећању броја запослених, као једном од приоритетних циљева економске политике определила су пројекцију за средњорочни период, према којој се очекује наставак позитивних кретања на тржишту рада, а што ће се огледати кроз побољшање свих индикатора тржишта рада, нарочито кроз даље смањивање стопе незапослености, на ниво знатно испод очекиваног претходним пројекцијама. Оваква очекивања, конкретно су резултат континуираног побољшавања услова на тржишту рада, унапређивања институција тржишта рада, подстицања запошљавања и укључивања на тржиште рада теже запошљивих лица, као и подршке регионалној и локалној политици запошљавања. Такође, континуирано се ради на унапређивању радне снаге у погледу квалитета, као и на улагању у људски капитал, све у циљу лакшег општег запошљавања, а нарочито у оном делу привреде који има већу додату вредност. Такође, интензивираним радом инспекцијских служби, а након унапређења радног законодавства и донесених мера у правцу пореског растерећења рада, наставиће се смањивање броја запослених у сивој зони и њихово превођење у контин-

гент формално запослених. Овим мерама ће услови рада, у погледу права и осигурања радника, бити побољшани, а позитиван ефекат ће се одразити и на приходе буџета. На крају средњорочног периода очекује се ефектуирање комплексних реформи образовног система и адекватан одговор на потребе привреде, док ће се активним мерама обука, преквалификација и подршке социјалном предузетништву олакшати доступност радних места социјално рањивим категоријама друштва и тиме додатно обезбедити инклузивност привредног раста. У средњем року очекује се наставак повољних кретања на тржишту рада која ће се огледати и кроз даљи раст просечних зарада. Ради економске одрживости, раст зарада у средњем и нарочито дужем року треба да буде заснован на расту продуктивности. То ће захтевати наставак креирања повољних услова за привредни раст, пре свега кроз раст потрошње и привлачење приватних инвестиција.

Монетарна политика и политика девизног курса. Народна банка Србије од 2009. године примењује режим циљања инфлације као монетарну стратегију. Захваљујући постигнутој ценовној стабилности, усидрености инфлационих очекивања и знатном побољшању макроекономских показатеља и изгледа Србије за наредни период, а пре свега одрживом смањењу спољне и унутрашње неравнотеже, циљана стопа инфлације је снижена од 2017. године **на ниво од 3%±1,5 п.п. и на том нивоу је утврђена до краја 2022. године**. Тиме је потврђена одлучност Народне банке Србије и Владе Републике Србије да предузимају мере како би инфлација у средњем року остала ниска, стабилна и предвидива. Основни инструмент за постизање инфлационог циља јесте каматна стопа која се примењује у једнонедељним реверзним репо операцијама, док остали инструменти монетарне политике (операције на отвореном тржишту, кредитне и депозитне олакшице, обавезна резерва и интервенције на девизном тржишту) имају помоћну улогу. Политика обавезних резерви формулисана је тако да се диференцијацијом стопе обавезне резерве, у зависности од валуте обавеза и рочности, стимулишу динарски и дугорочнији извори финансирања банака. За динарске изворе средстава уговорене рочности до две године она тренутно износи 5%, а за изворе рочности преко 2 године 0%. Стопа обавезне резерве за девизне изворе банака за уговорену рочност до две године утврђена је на нивоу од 20%, а за рочности преко две године износи 13%.

Ниски инфлаторни притисци по основу већине фактора из домаћег и међународног окружења били су у основи одлуке о даљем ублажавању монетарне политике у 2019. које је вршено снижењем референте каматне стопе у јулу, августу и новембру за по 25 б.п., на 2,25%. Домаће услове спровођења монетарне политике карактерисали су чврста контрола инфлације шесту годину заредом, одрживост постигнутих резултата на смањењу фискалне и екстерне неравнотеже, раст инвестиција и наставак реализације инфраструктурних пројеката, висок прилив СДИ, пад премије ризика земље на најнижи ниво од када се прати и повећање кредитног рејтинга. Поред повољних домаћих макроекономских услова спровођења монетарне политике, на одлуку Извршног одбора да додатно смањи референтну каматну стопу утицала су и кретања у међународном окружењу, пре свега успоравање глобалне трговине и привредног раста и повећана експанзивност монетарних политика водећих централних банака, која би требало позитивно да се одрази на токове капитала према земљама у успону.

Ублажавањем монетарне политике, Народна банка Србије пружа додатну подршку кредитном, а тиме и економском расту, а пуни ефекти претходног ублажававања очекују се у наредном периоду. Народна банка Србије ће и у наредном периоду наставити да примењује пажљиво одмерен и комбинован скуп мера монетарне политике усмерен на

одржавање ниске и стабилне инфлације, уз очување стабилности финансијског система и подршку расту економској активности на одрживим основама.

У складу са изабраном монетарном стратегијом, Народна банка Србије наставиће да спроводи режим руковођено-пливајућег девизног курса. То подразумева интервенције на девизном тржишту у три случаја: ради смањења прекомерних краткорочних осцилација девизног курса, очувања стабилности финансијског система и одржавања адекватног нивоа девизних резерви. У кратком року одређени притисци на курс динара могући су по основу волатилних токова капитала, а због различитог темпа нормализације монетарних политика водећих централних банака. Међутим, постигнуто смањење интерне и екстерне неравнотеже доприноси повећању отпорности домаће економије на екстерне шокове и релативној стабилности курса динара у средњем року.

Средњорочна пројекција инфлације. Према новембарској централној пројекцији Народне банке Србије, међугодишња инфлација остаће ниска и стабилна до краја периода пројекције – до средине 2020. године она ће се кретати око доње границе дозвољеног одступања од циља, након чега ће се постепено приближавати његовој централној вредности, чему ће у кратком року допринети ниска база код цена поврћа и регулисаних цена, а у средњем року раст агрегатне тражње. Неизвесност у погледу остварења пројекције инфлације односи се пре свега на кретања на међународном робном и финансијском тржишту, а у одређеној мери и на раст регулисаних цена, при чему ризике остварења пројекције инфлације, заједно посматрано, оцењујемо као симетричне.

Екстерни сектор. Захваљујући приливу СДИ у извозно-оријентисане секторе, којем доприноси остварена маркоекономска стабилност, као и стимулативније пословно окружење, додатно је повећана диверсификованост извоза – и производно и географски посматрано. На то указује смањење вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса (HHI) по производима са 0,22 у 2013. на 0,19 у 2018, а по земљама партнерима са 0,26 на 0,24. Степен концентрације посматрано по производима у девет месеци ове године остао је непромењен, а посматрано по земљама додатно је снижен на 0,23. Притом, треба имати у виду да се житарице извозе углавном преко Румуније, а моторна возила преко Италије, одакле се даље пласирају на друга тржишта, тако да је стварни степен концентрације извоза, посматрано по земљама, заправо мањи него што то сугерише овај индекс.

Упркос изазовима из међународног окружења у облику глобално слабије тражње, подаци о извозу у досадашњем делу године указују на његове добре перформансе. У првих девет месеци ове године укупан (роба и услуга) извоз Србије наставља да бележи двоцифрене стопе раста (10,9% мг.). Притом, извоз робе повећан је за 8,5% мг., а извоз услуга за 17,4% мг. То значи да Србија и даље повећава свој извоз брже од раста глобалне (увозне) тражње и тиме наставља да повећава своје учешће на светском тржишту. Упркос успоравању тражње из Европске уније, на ово тржиште је извезено више роба и услуга за 10,6% мг.

Посматрано по производима, издваја се извоз делова, прибора и пратеће опреме за моторна возила, који је достигао 1,8 млрд. евра у 2018, што је за око 3 пута више у односу на вредност остварену у 2012. години. Учешће ових производа у укупном извозу порасло је са 7,0% у 2012. на 11,1% у 2018. години. Позитивна кретања настављена су и у периоду јануар-септембар 2019, када је њихов извоз повећан за 12,1% мг., на 1,5 млрд. евра (што чини 11,7% укупног робног извоза), упркос паду производње аутомобилске индустрије на светском нивоу, а посебно у Немачкој, која је најважније извозно тржиште Србије. У

односу на исти период претходне године, извоз је повећан у девет месеци ове године код свих важних извозних производа Србије, осим код аутомобила и челика услед уведених квота од стране ЕУ на увоз челика и пада његове цене на светском тржишту. Притом, раст извоза ауто компоненти је скоро у потпуности компензовао пад извоза аутомобила.

Посматрано према фазама прераде, у структури робног извоза највеће учешће у првих девет месеци 2019. имају производи средње фазе прераде (32,1%). На другом месту налазе се производи базирани на ресурсима са учешћем од 23,3%, затим производи ниже фазе прераде са учешћем од 22,4% (гвожђе и челик, одећа, обућа, намештај), док су примарни производи чинили 13,3% укупног извоза. Учешће производа високе технологије (углавном електричних машина) у укупном извозу износило је 6,3%, а 2,6% је учешће осталих производа (електрична енергија, неразврстано).

Географски посматрано, роба из Србије извози се највећим делом на тржиште ЕУ (67,0% укупног извоза), где је у периоду јануар-септембар 2019. пласирано 8,7 млрд. евра, што је за 557 млн евра (6,8% више него у истом периоду прошле године). Најзначајније дестинације су Немачка и Италија[5], у које је током првих девет месеци 2019. године пласирано око 34,7% извоза у ЕУ, односно 23,2% укупног извоза Србије. Учешће извоза у земље ЦЕФТА је износило 17,1%, док је извоз у Русију чинио 5,0% укупног извоза Србије. Посматрано у односу на прошлу годину, у девет месеци ове године највише је повећан извоз робе у Немачку (за 184 млн евра), тако да је достигао 1,7 млрд. евра. Извоз је повећан у 26 земаља ЕУ, док је само у Италију и Бугарску смањен. Притом, ако се изузму аутомобили, извоз у Италију је готово непромењен у односу на претходну годину. Када су у питању тржишта ван ЕУ, после Немачке, највише смо повећали извоз у Кину, за 134 млн евра, тако да је он достигао 191 млн евра.

Када је реч о ***показатељима ценовне и трошковне конкурентности***, важно је нагласити да је реални ефективни курс динара релативно непромењен у дугом року. Након реалне депрецијације од 8,5% у периоду 2014-2016 (рачунато на бази потрошачких цена према корпи валута коју чине евро и долар[6]), динар је реално апрецирао за 7,1% у периоду 2017-2018, највише по основу повољних платнобилансних кретања. Од почетка 2019, динар је поново забележио реалну депрецијацију (од 0,3% закључно са октобром), што указује на то да реални девизни курс не умањује екстерну конкурентност Србије. Додатно, према последњој процени екстерне одрживости од стране ММФ-а (у оквиру консултација по члану 4 из јула 2019) оцењено је да је курс динара у складу са економским фундаментима, тј. да није ни прецењен ни потцењен. Рачунат на бази јединичних трошкова рада, динар је према евру реално депрецирао за 8,0% у периоду 2014-2016. У периоду 2017-2018, услед раста зарада у приватном сектору захваљујући расту економске активности, као и номиналног јачања динара према евру, забележена је реална апрецијација од 10,8%. У условима бржег раста зарада од продуктивности, јединични трошкови рада у Србији су у три тромесечја 2019. године више повећани него у зони евра, а динар је номинално апрецирао према евру за 0,2% мг., што је за резултат имало реалну апрецијацију од око 6% мг.

Структурна конкурентност Србије, која има пресудан утицај на побољшање конкурентности привреде у дугом року, наставила је да се побољшава. Томе у прилог говори и напредак Србије на последњој *Doing Business* листи за четири места, на 44. позицију

5 Највећи део извоза аутомобила се региструје као извоз у Италију, иако то често није крајња дестинација.
6 У односу 80:20.

међу 190 земаља, као и приближавање најбољој светској пракси за 1,8 поена (на 75,7 поена). У шест области су идентификоване регулаторне реформе које су омогућиле побољшање услова пословања: издавање грађевинских дозвола, увођење електричне енергије, заштита мањинских права инвеститора, плаћање пореза и спровођење уговора.

Међународна инвестициона позиција. Са становишта међународне инвестиционе позиције (МИП), Србија је нето дужник у износу од 38,6 млрд. евра (87,8% БДП-а) на крају јуна 2019, што је за 0,7 п.п. више учешће у односу на крај 2018. године. Разлог томе је раст најпожељнијих улагања из иностранства – СДИ. У посматраном периоду, јавни сектор је смањио своју негативну инвестициону позицију према иностранству за 0,3 млрд. евра (као резултат раста девизних резерви Народне банке Србије). Позиција нето дужника осталих сектора је повећана за 1,4 млрд. евра због већег прилива СДИ (раст стања СДИ за 1,1 млрд. евра), док је позиција банака као нето дужника повећана за 0,2 млрд. евра (због повећања стања депозита и кредита). **Посматрано по инструментима, на крају другог тромесечја 2019. око 86% нето МИП чиниле су СДИ, што указује на добру структуру МИП-а и мању рањивост на екстерне шокове и доприноси екстерној одрживости.**

У структури пасиве МИП-а, учешће дужничких инструмената је износило 53,1%, од чега су међукомпанијски кредити чинили 18,4%. Готово половина ***спољног дуга*** односи се на јавни сектор (46,2%) и он је у потпуности дугорочног карактера. У јавном спољном дугу доминирају три валуте – евро (45,4%), долар (31,3%) и динари (12,5%). Истовремено, учешће евра и долара у девизним резервама износи 59,0% и 29,8%, респективно, што указује да је валутна структура девизних резерви добро усклађена са валутном структуром јавног спољног дуга. Око две трећине јавног дуга уговорено је по фиксној каматној стопи (64,2%).

У структури спољног дуга приватног сектора највећи део (79,9%) односи се на дуг предузећа. Преко 95% дуга предузећа деноминовано је у еврима, а чињеница да се преко 90% наплата извоза извршава у еврима, доприноси смањењу валутног ризика по основу спољног дуга предузећа. Посматрано према преосталој рочности, 81,1% дуга предузећа је дугорочног карактера. Преко 76% спољног дуга банака уговорено је по варијабилној каматној стопи, док је 97,2% деноминовано у еврима. Посматрано према преосталој рочности, преко 53% спољног дуга банкарског сектора (уз изузеће депозита) је дугорочног карактера.

Средњорочна екстерна одрживост. Очекује се да ће се дефицит текућег рачуна платног биланса у наредним годинама кретати око 4-5% БДП-а и бити у потпуности покривен нето приливом СДИ. Наставак раста суфицита услуга, као и стабилан прилив по основу секундарних доходака, односно стабилан одлив по основу примарних доходака требало да ублаже очекивани благи раст дефицита робе у условима наставка текућег инвестиционог циклуса. Процењује се да ће реалан раст извоза роба и услуга у наредне три године износити у просеку око 8% годишње, а увоза око 7% годишње, што ће резултирати постепеним смањењем учешћа дефицита роба и услуга у БДП-у на око 8% у 2022. години.

Очекивана путања нето прилива СДИ утицаће на то да принос по основу њиховог власништва остане солидна расходна ставка на рачуну примарног дохотка. С друге стране, имаћемо мањи одлив по основу камата на кредите и ХоВ, пре свега због финансирања по знатно повољнијим условима (као и превремених отплата раније насталог дуга са висо-

ким каматним стопама). На рачуну секундарног дохотка и у наредном периоду очекујемо стабилан прилив дознака од око 8-9% БДП-а.

У структури прилива капитала доминираће СДИ (око 5-6% БДП-а просечно годишње) за које се очекује да ће наставити да у потпуности покривају дефицит текућег рачуна. Такође, у наредном периоду очекују се нето раздуживање по основу финансијских кредита јавног сектора и нето задуживање приватног сектора ради финансирања инвестиција и даљег економског развоја.

И у наредним годинама се очекује задржавање девизних резерви на адекватном нивоу. Процењује се да ће покривеност просечног месечног увоза девизним резервама износити око 6 месеци, уз раст покривености краткорочног дуга (посматрано по преосталој рочности) девизним резервама на око 300% у 2019. години.

Према оценама средњорочне одрживости екстерне позиције Србије дефицит текућег рачуна који стабилизује спољни дуг на постојећем нивоу креће се између 7% и 8% БДП-а, док дефицит текућег рачуна од око 6% БДП-а доводи до смањења спољног дуга. По свим сценаријима, осим историјског (базираног на десетогодишњим просецима кључних макроекономских индикатора, што је период који је обележен великом разликом у кретањима и не може служити као репер), у средњем року ће доћи до смањења спољног дуга Србије. Према основном сценарију, спољни дуг Србије би се на крају 2024. нашао испод 50% БДП-а. Један од основних фактора који ће допринети овом смањењу је наставак повећања степена отворености српске економије (мерено као проценат извоза и увоза роба и услуга у БДП-у) на преко 120% БДП-а у 2021. години. Ово је реалан сценарио, имајући у виду да је за девет месеци 2019. године степен отворености српске економије износио око 115% БДП-а, што је повећање за скоро 30 п.п. у односу на 2013. годину. На повећање отворености српске економије и њену већу интеграцију у глобалне трговинске токове свакако је утицао и висок прилив СДИ, који је у периоду од 2013. закључно са септембром 2019. године износио око 16 млрд. евра. С обзиром да је највећи део ових инвестиција био усмерен у размењиве секторе, међу највећим извозницима Србије налазе се углавном компаније у страном власништву. Наставак ЕУ интеграција и отварање нових поглавља из области економске политике, заједно с билатералним трговинским споразумима које Влада Србије закључује и уз одржавање постигнуте макроекономске стабилности, довешће до даљег унапређења пословне климе, што ће омогућити већу међународну размену и наставак раста СДИ.

3.4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИО И РИЗИЦИ

Средњорочни сценарио кретања привредне активности Републике Србије праћен је одређеним бројем ризика, од којих један део долази из међународног окружења, док се други везује за унутрашње факторе.

Посматрани заједно, егзогени ризици су идентификовани као израженији наниже. Трговинске тензије и с њима у вези предузете протекционистичке мере, генеришу неизвесност на међународном робном и финансијском тржишту. Колебања цена али и честе промене очекивања потрошача и поверења инвеститора потврда су отежане предвидивости глобалних околности за привредни раст. Што се тиче робног тржишта, цене при-

марних производа могу имати двојак утицај на привредни раст Србије. Кретање цене нафте изнад пројектованог негативно би се одразило на трошкове производње, али би и променило структуру потрошње домаћинстава повећањем удела увозних добара, што би удружено успорило привредни раст. Србија је задржала улогу нето извозника основних метала и поред смањења извоза, тако да би бржи раст њихових цена погодовао економској активности и донекле неутрализовао ефекте мера ЕУ. Идентичан утицај на привредни раст имало би и повећање цена пољопривредних производа на међународном тржишту. Кретања на међународном финансијском тржишту у највећој мери су одређена дивергентним политикама ФЕД и ЕЦБ. Непознанице у вези са будућим мерама и споријим темпо нормализације политика утиче на понашање страних инвеститора и доступност извора финансирања. Све извесније успоравање глобалног привредног раста укључено је у средњорочни сценарио, са посебним освртом на неизвесности у Италији и оштро спуштање очекивања у вези са будућим кретањем немачке привреде, као и утицај неизвесности око Брегзита на економију ЕУ. Перципирана преливања ових успоравања на српску привреду огледају се у спуштеним очекивањима у вези са динамиком спољнотрговинске размене и ревидирањем стопа раста извоза и увоза наниже за 2020. годину, као и погоршаним очекивањима у вези са утицајем нето извоза на привредни раст. У обрачунском смислу, утицај прохибиционих такси Приштине слаби, а остаје да се види колико ће потписивање спољнотрговинског Споразума са Евроазијском економском унијом имати ефекта на биланс српске економије у међународној размени. Ризици везани за кретања на робном и финансијском тржишту процењују се као симетрични, док је ризик везан за раст глобалне економије и најзначајнијих спољно-трговинских партнера Републике Србије негативно асиметричан. Иако је неутралисањем унутрашњих и спољашњих неравнотежа повећана резистентност на екстерне шокове, не треба губити из вида да смо мала и отворена економија која им је и даље значајно изложена.

Ендогени ризици везани су за волатилност пољопривредне производње, ефикасност у реализацији јавних пројеката и динамику спровођења започетих реформи. И поред унапређења и модернизације сектора пољопривреде, производња главних биљних култура и даље је значајно зависна од агрометеоролошких услова, што може довести до битних одступања од вишегодишње просечне пољопривредне производње на бази које се пројектује кретање овог сектора. У сценарију је задржано очекивање базирано на овом приступу, а евентуална одступања биће могуће сагледати крајем лета следеће године. Раст грађевинарства у наредном периоду базиран је на трендним кретањима ове делатности, предикцијским индикаторима и најављеним инвестиционим улагањима државе. Динамика и ефикасност у спровођењу јавних пројеката, као и активности у сегменту изградње зграда и производних капацитета носе са собом симетричне ризике. Кретање индустријске производње у највећој мери опредељено је екстерним факторима. Ипак, електро-енергетски сегмент би могао да допринесе расту изнад очекивања, уколико реформски процеси буду интензивирани, а инвестициона улагања из претходног периода ефектуирана у долазећем периоду. Такође, аутомобилска индустрија носи позитивно асиметричан ризик, који би био материјализован новим моделом у Фабрици акумулатора Сомбор (ФАС). Реформа јавних предузећа основ је за подизање нивоа продуктивности и ефикасности, што би појефтинило производне процесе, подигло конкурентност и проширило инвестиционе ресурсе. Динамика спровођења ових реформи јасно се осликава на динамици укупног привредног раста утицајем у истом смеру, брже спровођење реформи носи бржи привредни раст и обратно. Идентификовані интерни ризици антиципирани су као благо позитивно симетрични.

Графикон 3. Пројекција кретања БДП, међугодишње стопе раста, %

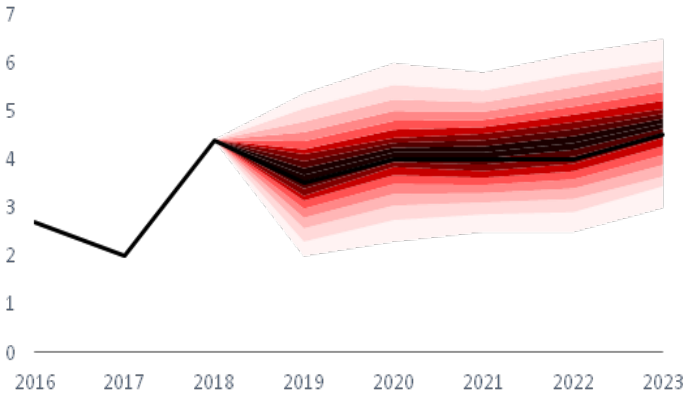

Алтернативни сценарио је креиран на бази идентификованих ендогених и егзогених ризика по остварење пројекције. У њега је уграђена потенцијална материјализација ризика који су везани за бржи раст личне потрошње, успоравање инвестиционе активности и снажније успоравање спољне тражње. Већи допринос личне потрошње од око 0,2 п.п. просечно годишње не би могла да надокнади значајно нижи допринос инвестиција и извоза, чији позитиван допринос би у просеку годишње био смањен за 1,7 п.п. Оваква кретања имала би за последицу нижу стопу укупног привредног раста у средњорочном сценарију, 2,4% у 2020. години, односно на 2,5% у 2021. и 2022. години.

Табела 3. Алтернативни макроекономски сценарио

	Процена	Пројекција		
	2019	**2020**	**2021**	**2022**
БДП, млрд. динара (текуће цене)	**5.417**	**5.737**	**6.078**	**6.448**
Реални раст БДП, %	3,5	2,4	2,5	2,5
Дефлатор БДП, %	3,3	3,4	3,4	3,5
Реални раст појединих компоненти БДП, %				
Лична потрошња	3,5	4,1	4,0	4,0
Државна потрошња	4,1	1,5	1,3	0,4
Бруто инвестиције у основне фондове	8,8	2,0	2,0	3,0
Извоз робе и услуга	8,6	5,1	5,5	5,5
Увоз робе и услуга	9,6	5,9	6,0	6,1

4. ФИСКАЛНИ ОКВИР

4.1. СТРАТЕГИЈА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ И СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ

Циљ фискалне политике у наредном средњорочном периоду је континуитет и јачање фискалне дисциплине која обезбеђује наставак силазног тренда дуга, чиме се обезбеђује подстицај привредном расту. Након успешно окончаног Аранжмана из предострожности чију је окосницу представљао програм фискалне консолидације, склопљен је нови Аранжман са ММФ који је у први план ставио структурне реформе и њихов утицај на раст. Предвиђено је да Аранжман траје 30 месеци, до краја 2020. године. Инструмент координације политика (Policy Coordination Instrument) представља наставак спровођења програма структурних реформи са циљем одржања достигнуте макроекономске и финансијске стабилности, отварања нових радних места и убрзања привредног раста. Побољшању фискалне позиције земље додатно је допринео програм реструктурирања и приватизације великих државних предузећа, попут РТБ Бора, што са своје стране доприноси смањењу фискалних ризика, који проистичу из овог сегмента јавних финансија.

За разлику од периода фискалне консолидације, када је карактер фискалне политике био рестриктиван али процикличан, током 2018. године фискална политика је имала благи проциклично експанзивни карактер. У 2017. и 2018. години, на нивоу опште државе, остварен је фискални суфицит, иако је буџетом планиран дефицит. Фискални суфицит од 0,6% БДП, у 2018. години, уз ниже трошкове за отплату камата резултирао је остварењем примарног фискалног суфицита од 2,8% БДП. Бољи фискални резултат од планираног за 1,2% БДП директно је утицао на стање дуга, те је тренд пада дуга опште државе, започет крајем 2016. године, настављен и у 2018. години. У односу на крај 2017. године учешће јавног дуга у БДП је, на крају прошле године, смањено за више од 4 п.п. Одговорно вођење фискалне политике резултирало је стварањем фискалног простора у 2019. години који је омогућио релаксацију политике расхода, у домену плата, пензија и капиталних издатака са једне стране и пореске политике, кроз смањење укупног оптерећења рада и укидање односно смањење појединих парафискалних намета, са друге стране.

Добре фискалне перформансе забележене су и током 2019. године. На крају трећег квартала текуће године, на нивоу опште државе, остварен је фискални суфицит од 0,9% БДП и примарни фискални суфицит од 3,4% БДП. Бољом наплатом прихода створен је простор за повећање расходне стране, те је усвојен ребаланс републичког буџета, при чему се основни циљеви нису променили. Задржан је фискални дефицит од 0,5% БДП, уз позитиван ризик да услед бољег остварења прихода резултат буде и повољнији, као и ниво дуга опште државе на крају године од 52,9% БДП. Доследност фискалне политике у примени усвојених мера током 2019. године, у комбинацији са повољним макроекономским окружењем обезбедиће фискални простор и за наредни период. Предвиђено је да у наредне три године фискални дефицит износи до 0,5% БДП годишње, а дуг остаје на стабилној и одрживој путањи, тако да на крају 2022. године износи 48,3% БДП. Као и у 2019. години, фискални простор ће у наредној години бити алоциран на мере које дају допринос расту привредне активности. Фискална политика ће бити фокусирана на наставак смањења укупног пореског оптерећења рада чиме се додатно растерећује привреда, односно повећава конкурентност приватног сектора. На расходној страни, приоритет при употреби фискалног простора имаће инфраструктурни и капитални пројекти, те повећање пензија

и плата. Додатно, стабилности јавних финансија и одрживом фискалном оквиру допринеће планиране измене Закона о буџетском систему, којима ће, између осталог, бити редизајниран скуп фискалних правила, општих и посебних, те дефинисане посебне мере и консеквенце у случају њиховог непоштовања. Посебан акценат биће стављен на измену општих правила која се односе на јавни дуг и дефицит опште државе, те посебних правила везаних за одрживи ниво расхода за плате и пензије.

4.2. ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА У 2019. ГОДИНИ

Фискални дефицит опште државе у 2019. години, према најновијим проценама, износиће 0,5% БДП. Приликом израде нове процене прихода, расхода и резултата опште државе, у обзир су узета најновија макроекономска кретања и процене, фискална кретања током 2019. године, као и очекивана реализација одређених једнократних категорија прихода и расхода који нису били обухваћени планом.

Процењени примарни фискални суфицит од скоро 1,6% БДП у 2019. години је и даље један од основних фактора који утиче на смањење учешћа јавног дуга у БДП. Овај резултат показује да су претходне мере фискалне консолидације постигле жељене ефекте и да је јавна потрошња у довољној мери редукована. Са друге стране, повољна фискална кретања обезбедила су стабилизацију нивоа издатака за камате у претходном периоду, посматрано као учешће у БДП. Тиме је био створен простор за одређену фискалну релаксацију која није угрозила основне средњорочне циљеве фискалне политике.

Графикон 4. Фискални резултат опште државе у периоду од 2015. до 2019. године, % БДП

Извор: Министарство финансија

Након заустављања раста учешћа јавног дуга у БДП током 2015. године и почетног пада у наредној години, у 2017. и 2018. години остварена је значајна редукција учешћа јавног дуга у БДП. Предвиђено је да учешће нивоа јавног дуга буде смањено са 68,8% БДП, колико је износило у 2016. години, на 52,9% БДП на крају 2019. године. Укупни и примарни суфицит у овом периоду представљају најзначајнији фактор који је утицао на смањење учешћа јавног дуга у БДП. Иако постоје ризици да у наредном периоду кретања на међународном девизном тржишту делују у супротном правцу, планирана путања фискалног резултата обезбеђује даље смањење учешћа јавног дуга у БДП.

Фискални резултат у 2019. години, није у значајној мери ревидиран у односу на буџетски план, али је дошло до значајне промене у структури прихода и расхода. Пројекција прихода ревидирана је навише за 83 млрд. динара (мајска ревизија 46,3 млрд.), због значајно боље реализације већине пореских прихода и дела непореских прихода. Пројекција расхода ревидирана је такође навише, у износу 81,4 млрд. динара (мајска ревизија 43,8 млрд.), али са значајним изменама у структури. Као позитивна промена може се истаћи повећање капиталних издатака, у односу на план, због знатно бољег извршења. Ревидирана процена капиталних издатака је већа за 21 млрд. динара у односу на буџетски план и износи за ниво опште државе 236,9 млрд. динара. Ова промена је појединачно највећа и утиче на продуктивност јавних расхода у функцији стварања услова за бржи економски раст. Осим издатака за пензије, код осталих категорија јавних расхода дошло је до измене пројектованих износа за 2019. годину, с тим што су одређене измене резултат методолошких промена у обухвату расхода јавног сектора. Усвојеним Законом о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2019. годину извршено је усклађивање са текућим кретањима јавних прихода и расхода.

Графикон 5. Допринос појединачних фактора корекцији фискалног резултата у односу на план за 2019. годину, % БДП

На крају октобра текуће године остварен је суфицит на нивоу опште државе у износу од 47,7 млрд. динара, што је за 43,8 млрд. динара боље од иницијалног плана. У овом периоду, према буџетском плану, био је предвиђен суфицит у износу од 3,9 млрд. динара. Фискална кретања у овом периоду 2019. године одражавају повољне макроекономске трендове, пре свега на тржишту рада, који су допринели бољој наплати јавних прихода (социјални доприноси, порез на доходак и порез на додату вредност).

Табела 4. Приходи, расходи и резултат сектора државе у 2019. години, у млрд. динара

	план 2019.	нова процена 2019.	разлика	% промена	2019. нова процена, % БДП
ЈАВНИ ПРИХОДИ	2.161,7	2.244,7	83,0	3,8	41,4
Текући приходи	2.146,3	2.228,4	82,1	3,8	41,1
Порески приходи	1.915,6	1.978,6	62,9	3,3	36,5
Порез на доходак грађана	188,2	201,6	13,4	7,1	3,7
Порез на добит правних лица	119,5	125,3	5,8	4,8	2,3
Порез на додату вредност	539,1	543,9	4,8	0,9	10,0
Акцизе	291,4	304,2	12,8	4,4	5,6
Царине	47,1	46,9	-0,2	-0,4	0,9
Остали порески приходи	77,3	83,5	6,2	8,0	1,5
Доприноси	653,0	673,1	20,1	3,1	12,4
Непорески приходи	230,6	249,8	19,2	8,3	4,6
Донације	15,4	16,3	0,9	5,8	0,3
ЈАВНИ РАСХОДИ	2.190,4	2.271,8	81,4	3,7	41,9
Текући расходи	1.954,6	2.014,6	60,0	3,1	37,2
Расходи за запослене	501,6	514,4	12,8	2,5	9,5
Куповина робе и услуга	365,4	382,0	16,6	4,5	7,1
Отплата камата	106,4	112,9	6,5	6,1	2,1
Субвенције	124,8	128,0	3,2	2,6	2,4
Социјална помоћ и трансфери	783,8	794,9	11,1	1,4	14,7
од чега пензије	563,2	563,2	0,0	0,0	10,4
Остали текући расходи	72,7	82,5	9,9	13,6	1,5
Капитални расходи	215,9	236,9	21,0	9,7	4,4
Нето буџетске позајмице	6,9	8,8	1,9	27,5	0,2
Активиране гаранције	13,0	11,5	-1,5	-11,8	0,2
Резултат	-28,7	-27,1	1,6		-0,5
Резултат у % БДП	-0,53	-0,50	0,0		

Извор: Министарство финансија

Кретања на тржишту рада током 2019. године, раст просечних зарада, запослености, и последично раст потрошње, утицали су позитивно на приходе по основу пореза на доходак и доприноса за обавезно социјално осигурање. Раст обрачунате масе зарада током периода јануар–септембар 2019. године од око 12,7%, у складу је са оствареним растом прихода од опорезивања рада, у периоду њихове исплате. До краја 2019. године процењује се да ће укупна наплата пореза на рад (укључујући и социјалне доприносе) бити на нивоу вишем од првобитног плана за преко 27 млрд. динара, уз одређени позитиван ризик да се остваре и бољи резултати. Процена прихода од осталих облика пореза на доходак такође је повећана у односу на план за преко 6 млрд. динара, првенствено због појединачних уплата за које је оцењено да су једнократне природе , а делом и због бољег извршења на крају претходне године.

У домену контроле и побољшања ефикасности наплате ПДВ постигнути су одлични резултати, током 2015. и 2016. године, док је током 2017. и 2018. године ефикасност наплате

стабилизована на достигнутом нивоу. Главне детерминанте наплате ПДВ су укупна висина потрошње (C), ефективна пореска стопа и ефикасност наплате (C-*efficiency*). ПДВ је по величини други порески облик у укупним јавним приходима, а на његово кретање утичу и фактори као што су кредитна активност, кретање осталих извора дохотка, ефикасност наплате и обим сиве економије, структура потрошње и спољнотрговинске размене.

Процена ПДВ коригована је навише за 4,8 млрд. динара услед позитивног кретања наведених фактора. Према тренутној пројекцији бруто наплата ПДВ забележиће у 2019. години раст од око 9%, што је у оквирима стопе раста расположивог дохотка. Кретање бруто наплате ПДВ корисно је у сврхе праћења остварења током године и израду краткорочних пројекција, јер није под утицајем промена у динамици исплате ПДВ повраћаја. Крајем 2018. године дошло је до значајног убрзања у исплати ПДВ повраћаја привреди. У 2019. годину ушло се са мањим обавезама државе по овом основу. Динамика исплате ПДВ повраћаја током 2019. је додатно убрзана, у односу на претходни период, због скраћених рокова за исплату ПДВ (у односу на максимално прописане законске рокове). Убрзање исплате резултат је повећане ефикасности и боље организоване контроле у овом домену.

Наплата прихода од акциза је значајније повећана у односу на износ који је био планиран буџетом за 2019. годину. Приходи од акциза обухватају четири главне категорије, и то: акцизе на нафтне деривате, дуванске производе, електричну енергију за крајњу потрошњу и остале (алкохол и кафа). Буџетска пројекција прихода за 2019. годину углавном није претпостављала промену потрошње акцизних производа, већ се заснивала на редовном усклађивању акцизног оптерећења. У случају дуванских производа као и сваке године планира се одређени пад потрошње који је годинама присутан као тренд.

Процена прихода од акциза на деривате нафте је повећана због нешто бољег остварења на крају 2018. године, али и због присутног повећања крајње потрошње током 2019. Приходи од акциза на дуванске производе, кориговани су благо навише, у складу са досадашњим остварењем у 2019. години. Подаци о потрошњи дуванских производа указују да је током 2018. године дошло до нешто већег пада легалног тржишта него што је био дугорочни тренд. Током 2019. године наплата акциза на дуванске прерађевине сугерише да је дошло до стабилизације или благог опоравка у овом домену.

Приходи од царина крећу се у складу са планом. Њихова динамика међутим, не прати у потпуности кретање увозног ПДВ. Приходи од царина, у случају да нема измена у царинским стопама, прате кретање увоза и промене девизног курса. Током 2017, 2018. и у протеклом периоду 2019. године, стопа раста прихода од царина нижа је од стопе раста увозног ПДВ. Различити трговински уговори, режими бесцаринског увоза одређених категорија роба, измене царинске тарифе и сл., као и промена у структури увоза, делују на наплату прихода од царина. У претходном периоду дошло је до раста увоза робе на коју се не наплаћују царинске дажбине, па је стога одступање од укупне стопе раста увоза и стопе раста увозног ПДВ веће.

Процена прихода од пореза на добит повећана је за 5,8 млрд. динара у односу на износ планиран буџетом за 2019. годину. Ревизија прихода од пореза на добит највећим делом проузрокована је једнократним факторима. Приликом израде буџета коришћена је претпоставка о умереном расту профитабилности привреде у Републици Србији, јер у том моменту нису били познати коначни резултати пословања. Током 2019. године Агенција за привредне регистре објавила је податке о расту укупне профитабилности привреде у

2018. години од око 12%. Различит третман појединих билансних ставки у рачуноводствене сврхе у односу на пореске, динамика аконтационих уплата, порески кредити, пореске олакшице, повраћаји пореза итд. могу да доведу до одступања у кретању наплате пореза у односу на кретање профитабилности. Међутим, на повећање прихода по основу пореза на добит у 2019. години у односу на буџетску пројекцију, значајнији утицај има догађај једнократног карактера (давање у концесију Аеродрома „Никола Тесла" а.д.) Аеродром је остварио ванредно високу добит услед уплате концесионе накнаде од стране концесионара који је преузео управљање аеродромом у 2018. години. На основу тако обрачунате добити уплаћен је одговарајући износ пореза на добит од 8,8 млрд. динара.

Остали порески приходи повећани су односу на оригиналну пројекцију за 6,2 млрд. динара. Разлози повећања су: боље остварење на крају претходне године, једнократне уплате по различитим основама и, у највећој мери, боља наплата пореза на имовину на локалном нивоу.

Непорески приходи су ревидирани навише у износу од 17,4 млрд. динара. Првобитна годишња пројекција непореских прихода за 2019. годину садржала је структурни, тј. трајни део непореских прихода који се односио на дивиденде буџета и добит јавних предузећа у износу од 19,2 млрд. динара.

Ревидирана процена непореских прихода резултат је уплате непланираних једнократних прихода, а делом и ефеката методолошке природе. Процена редовних непореских прихода (таксе, казне и накнаде) благо је повећана у односу на буџетски план. Непланирани приходи чија реализација је укључена у нову процену непореских прихода су: уплата добити Народне банке Србије (НБС) у износу од 9,3 млрд. динара, уплата Агенције за осигурање депозита од 1,8 млрд. динара, премије за реотварање емисије ХОВ и др. Уплата дивиденди Аеродрома била је планирана у оквиру непореских прихода али у знатно мањем износу (не прејудицирајући третман концесионе накнаде). Разлози за повећање процене непореских прихода, услед методолошких промена, су укључивање прихода и расхода установа социјалне заштите у систем извршења буџета.

Почетком 2019. године проширен је обухват извештавања о приходима и расходима индиректних корисника буџета Републике. Установе социјалне заштите су по први пут укључене у систем извршења буџета[7]. Процена је да ће ниво прихода и расхода установа социјалне заштите по овом основу, достићи око 11 млрд. динара.

Процена наплате редовних непореских прихода јединица локалне самоуправе (ЈЛС) остала је на приближном истом нивоу.

7 Индиректни корисници су обухваћени планом приликом израде годишњег буџета као и завршним рачуном, али нису били обухваћени међугодишњим извештавањем јер нису били укључени у систем извршења буџета. Од 2015. године у јединствени систем извршења буџета укључиване су поједине категорије индиректних корисника (правосудни органи, установе културе, заводи за извршење кривичних санкција и установе социјалне заштите).

Уплата АНТ – третман супердивиденде

Приход од концесије је у 2018. години уплаћен у целини Аеродрому Никола Тесла а.д. као даваоцу концесије. Према завршном рачуну АНТ, добит овог предузећа пре опорезивања износила је у 2018. години 62,6 млрд. динара а нето добитак 53,2 млрд. динара.

АНТ је уплатио у буџет Републике порез на добит у износу од 8,8 млрд динара. Према Одлуци Скупштине акционара за бруто дивиденду опредељен је износ од 52,9 млрд. динара.

Републици Србији, која има учешће од 83,5% у укупном броју издатих акција по основу дивиденде, припало је 44,8 млрд. динара.

Међународни стандарди у фискалном извештавању разликују уплату редовне дивиденде и супердивиденде која се третира као финансијска трансакција, евидентира се као примање (испод црте), и има карактер „повлачења капитала" – withdrawal of equity. Када уплата дивиденде у једној години превазилази значајније уобичајене (просечне) уплате дивиденди од истог предузећа у претходних неколико година, таква уплата има карактер супердивиденде и на њено евидентирање примењује се тест супердивиденде. Укупна уплата дели се на редовну дивиденду (највише до износа просечне оперативне добити у претходним годинама) и на супердивиденду.

Од укупног износа дивиденде који је уплаћен у буџет Републике у износу од 44,8 млрд. динара, 2,5 млрд. динара евидентирано је као редовна дивиденда, у оквиру непореских прихода, док је преостали, већи, део у износу од 42,2 млрд. динара евидентиран као финансијска трансакција, односно уплата која има третман супердивиденде.

Оваквим евидентирањем у потпуности су примењени међународни стандарди у фискалном извештавању.

У складу са новом проценом фискалног оквира за 2019. годину, укупни расходи већи су за 81,4 млрд. динара или 3,7% у односу на буџетски план. Поред висине, промењена је и структура расхода у односу на буџетски план за 2019. годину. Кључне промене на расходима у 2019. години односе се на: знатно бољу реализацију капиталних издатака у односу на план, евидентирање буџетског расхода по основу решавања проблема грађана који су се задуживали у швајцарским францима, промена висине издатака за камате услед оптимизације структуре јавног дуга, те укључивање велике групе индиректних корисника (установа социјалне заштите) у систем извршења буџета.

У периоду јануар–октобар, јавни расходи расту по стопи од 9,3% у односу на исти период 2018. године, а до краја године очекује се да ће укупан раст до краја године бити убрзан након усвајања Закона о изменама и допунама закона о буџету за 2019. годину.

Реализација расхода за запослене до краја 2019. године биће за 12,8 млрд. динара виша у односу на износ планиран буџетом. Ова промена је резултат више фактора. Укључивањем установа социјалне заштите сада су обухваћене у потпуности и зараде запослених код ових индиректних корисника. Ефекат ове методолошке измене је 4,5 млрд. динара. Други фактор који је допринео повећању расхода за запослене у односу на првобитни износ је усвојено повећање зарада у јавном сектору које се креће у распону од 8% до 15%. Наведено повећање се односи на зараду за месец новембар са исплатом у децембру 2019. године. Расходи за запослене, у складу са наведеним променама, на крају 2019. године достижу 9,5% БДП. У наредном периоду, у склопу реформе фискалних правила биће постављени нови одрживи лимити ових расхода у БДП.

Расходи за куповину роба и услуга, у складу са ребалансом републичког буџета и пројекцијама за остале нивое власти, биће за 16,6 млрд. динара већи у односу на буџетски план за 2019. годину. Од овог износа око 2 млрд динара односи се на установе социјалне заштите. Остатак повећања је резултат снажније потрошње на локалном нивоу, а значајније повећање бележи се и код ЈП „Путеви Србије". Одржавање постојеће путне мреже за коју је задужено ово јавно предузеће третира се као расход за куповину роба и услуга.

Расходи за камате повећани су у односу на буџетски план за 6,5 млрд. динара. Током 2019. године донета је одлука о превременом откупу еврообвезница у износу од 1,1 млрд. долара које доспевају у фебруару 2020. године и септембру 2021. године. То ће утицати на раст издатака за камате од 6,5 млрд. динара у односу на план у 2019. години, али ће, такође, утицати на смањење будућих обавеза за камате по основу ових зајмова. Истовремено, извршена је нова емисија еврообвезница по знатно повољнијим каматним стопама, чиме се побољшава каматна структура дуга.

Издаци за пензије нису ревидирани у овом фискалном оквиру, будући да је њихово извршење у складу са планираном динамиком. Учешће расхода за пензије у БДП тренутно се налази на нивоу од 10,4%, а усклађивање пензија од наредне године ће се вршити применом тзв. „швајцарске формуле" - која подразумева усклађивање у проценту који представља збир половине процента промене потрошачких цена и половине процента промене просечне зараде без пореза и доприноса. Остали расходи за социјалну заштиту биће већи за 11,1 млрд. динара у односу на план. Ова разлика је највећим делом последица једнократне исплате пензионерима у износу од 8,7 млрд. динара уз комбинацију кретања различитих облика социјалних давања при чему је веће извршење расхода за „родитељски додатак", него што је планирано, а мање је извршење код неколико других облика социјалне заштите.

Расходи за субвенције ће бити виши у односу на планирани износ за 3,2 млрд. динара, пре свега због начина евидентирања износа предвиђеног за решавање проблема кредита грађана који су се задуживали у швајцарским францима. Усвојени Закон о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима регулисао је ово питање, при чему фискални ефекат Закона износи 8,9 млрд. динара. У овом случају предвиђено је издавање петогодишње обвезнице од стране државе у корист пословних банака. У складу са међународним рачуноводственим и статистичким стандардима ова операција се у целости приказује као расход периода у ком су обвезнице емитоване. Са друге стране, на мањи прираст расхода за субвенције у односу на износ предвиђен за решавање кредита у швајцарским францима, највише је утицало смањење износа за субвенције на локалном нивоу. Ова ревизија методолошке природе изазвана је променама у начину на који се приказује финансирање јавног превоза у Београду.

Расходи по основу гаранција и расходи за буџетске позајмице у 2019. години у збирном износу нису значајно мењани у новом фискалном оквиру.

Остали текући расходи су повећани у односу на буџетски план за 9,9 млрд. динара једним делом због повећаног извршења код ЈП „Путеви Србије", а другим делом због плаћања обавеза по основу судске пресуде у вези са компанијом „Енерго-зелена".

Табела 5. Приходи, расходи и резултат сектора државе, јануар–октобар, у млрд. динара

	I–X 2018	I–X 2019	I–X стопа у %
ЈАВНИ ПРИХОДИ	1.717,2	1.853,3	7,9
Текући приходи	1.710,5	1.844,8	7,8
Порески приходи	1.496,2	1.629,4	8,9
Порез на доходак грађана	144,2	164,5	14,0
Порез на добит правних лица	97,4	111,1	14,1
Порез на додату вредност	421,5	451,9	7,2
Акцизе	235,3	251,2	6,8
Царине	35,7	38,9	8,8
Остали порески приходи	60,1	65,6	9,3
Доприноси	502,1	546,2	8,8
Непорески приходи	214,3	215,3	0,5
Донације	6,6	8,5	28,3
ЈАВНИ РАСХОДИ	1.652,4	1.805,6	9,3
Текући расходи	1.489,7	1.617,3	8,6
Расходи за запослене	387,9	421,4	8,6
Куповина робе и услуга	262,6	293,3	11,7
Отплата камата	99,7	102,8	3,1
Субвенције	77,9	88,8	13,9
Социјална помоћ и трансфери	607,5	642,8	5,8
од чега пензије	432,1	466,6	8,0
Остали текући расходи	54,0	68,2	26,3
Капитални расходи	141,9	173,1	22,0
Нето буџетске позајмице	4,2	6,2	49,0
Активиране гаранције	16,7	9,0	-46,4
Фискални резултат	64,8	47,7	

Извор: Министарство финансија

Очекује се реализација јавних инвестиција у већем обиму од планираног. Ово је категорија расхода код које је појединачно дошло до највеће корекције навише. Извршење капиталних расхода у периоду јануар–октобар 2019. године у односу на исти период претходне године веће је за 22%. Капитални расходи достижу ниво од 4,4% БДП у 2019. години, што указује на знатно ефикасније извршење овог облика расхода.

Стање доцњи (преко 60 дана кашњења)* буџетских корисника и организација обавезног социјалног осигурања последњег дана септембра 2019. године износило је 2,9 млрд динара (око 0,05% БДП), и смањено је у односу на крај 2018. године. Корисници буџета и ЈП „Путеви Србије" креирали су доцње у плаћању од 1,5 млрд динара, док је стање доцњи организација обавезног социјалног осигурања 1,4 млрд динара.

Табела 6. Стање доцњи у плаћању буџетских корисника и ООСО, преко 60 дана, у млрд динара

	31.12.2018	30.9.2019.
Буџетски корисници и ЈП „Путеви Србије"	2,1	1,5
ООСО	1,3	1,4
УКУПНО	3,4	2,9

Извор: Министарство финансија

* У складу са дефиницијом која се користи у за потребе праћења спровођења аранжмана са ММФ.

S0 индикатор краткорочне фискалне одрживости

Европска комисија је за оцену краткорочне фискалне одрживости дизајнирала композитни индикатор S0 којим се кроз идентификацију потенцијалних краткорочних ризика у текућој години настоји антиципирати фискални стрес у наредној години. Уколико вредност S0 индикатора прелази дефинисани праг сматра се да је земља у краткорочном ризику од фискалног стреса. Поред вредности за целокупан индикатор, ради лоцирања извора из ког ризик потиче, разматрају се и вредности подиндекса и њихових компоненти. S0 композитни индикатор се састоји од два подиндекса, који у себи садрже низ варијабли фискалне и макро-финансијске одрживости. Вредност ових подиндекса испод дефинисаног прага указују на одсуство краткорочног фискалног ризика.

У 2018. години се вредности S0 индикатора као и оба подиндекса за Републику Србију налазе испод дефинисаних прагова што начелно указује да не постоји краткорочна опасност од појаве било какве макроекономске нестабилности, као и да нема изражених ризика који потичу из сфера које покривају подиндекси.

Фискална стабилност постигнута спроведеном фискалном консолидацијом задржана је и током 2018. године што је резултирало потпуним елиминисањем ризика из сфере фискалног подиндекса будући да ниједна од компоненти овог подиндекса не премашује дефинисани праг. Вредност макро-финансијског подиндекса је у посматраној години такође непромењена, па кажемо да и у овој сфери начелно не постоје изазови који би довели до активације фискалних ризика.

Успешно очувана макроекономска и фискална стабилност успостављена у претходном периоду обезбеђује простор за даљу релаксацију фискалне политике и у наредном периоду.

S0 индикатор са фискалним подиндексом и подиндексом финансијске конкурентности за Србију за период од 2015-2018. године

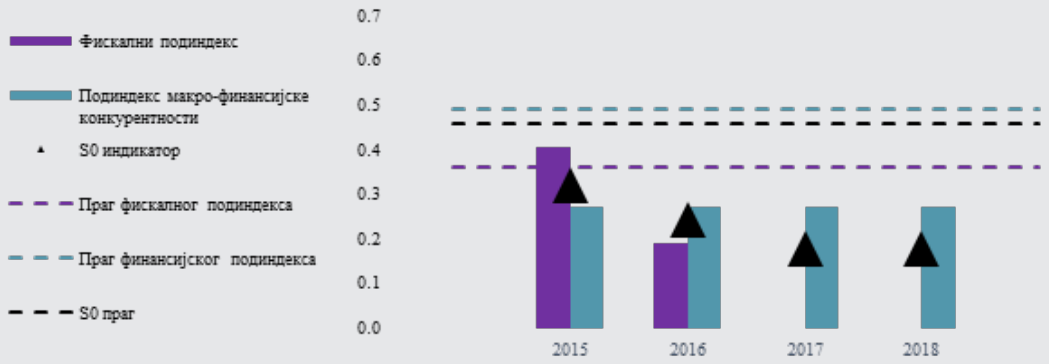

Назив варијабле	Критеријум	Праг	Сигнална моћ	Вредности за Републику Србију, %			
				2015	2016	2017	2018
Фискални подиндекс	**<**	**0,36**	**0,28**	**0,41**	**0,19**	**0,00**	**0,00**
1. Фискални баланс, % БДП	>	-9,61	0,07	-3,46	-1,19	1,10	0,64
2. Примарни баланс, % БДП	>	0,23	0,13	-0,47	1,71	3,64	2,78
3. Циклично прилагођени баланс, % БДП	>	-2,5	0,23	-3,05	-1,21	1,35	0,52
4. Стабилизујући примарни баланс, % БДП	<	2,34	0,08	0,42	-0,37	-0,48	-1,42
5. Бруто дуг опште државе, % БДП	<	68,44	0,12	71,25	68,80	58,69	54,40
6. Бруто дуг опште државе, мг. промена % БДП	<	8,06	0,12	3,75	-2,45	-10,11	-4,29
7. Краткорочни дуг опште државе, % БДП	<	13,2	0,20	12,87	13,00	9,42	7,55
8. Нето дуг опште државе, % БДП	<	59,51	0,20	71,25	68,80	58,69	54,40
9. Укупне потребе за финансирањем, % БДП	<	15,95	0,26	14,93	13,17	10,65	8,93
10. Диференцијал каматне стопе и стопе раста БДП	<	4,8	0,08	1,17	-0,57	-1,26	-2,67
11. Јавни расходи опште државе, мг. промена, % БДП	<	1,9	0,11	-2,44	-0,81	-1,54	0,49
12. Финална потрошња опште државе, мг. промена, % БДП	<	0,61	0,07	-1,70	-0,40	0,20	0,40
Подиндекс финансијске конкурентности	**<**	**0,49**	**0,55**	**0,27**	**0,27**	**0,27**	**0,27**
1. Међународна инвестициона позиција, нето, % БДП	>	-19,8	0,29	-91,62	-94,94	-94,49	-91,00
2. Нето штедња домаћинстава, % БДП	>	2,61	0,33	23,46	24,57	24,80	23,64
3. Дуг приватног сектора, % БДП	<	164,7	0,18	42,19	44,52	43,45	42,20
4. Кредити приватном сектору, % БДП	<	10,7	0,37	1,80	1,31	1,00	0,88
5. Краткорочни дуг нефинансијских институција, % БДП	<	15,4	0,2	6,97	5,99	6,29	5,81
6. Краткорочни дуг домаћинстава, % БДП	<	2,9	0,21	1,50	1,10	1,27	1,13
7. Грађевинарство, % БДВ	<	7,46	0,22	4,50	4,70	5,00	5,50
8. Салдо текућег рачуна, трогодишњи покретни просек, % БДП	>	-2,5	0,34	-4,90	-4,00	-3,90	-4,40
9. Реални ефективни курс, трогодишња промена, %	<	9,67	0,11	-2,73	-0,90	-8,50	-3,40
10. Номинални јединични трошак рада, трогодишња промена, %	<	7	0,18	0,30	-4,80	-1,90	0,50
11. Стопа приноса на државне ХоВ	>	0,59	0,37	4,55	5,00	2,01	2,01
12. БДП, реални раст	>	-0,67	0,1	1,80	3,30	2,00	4,40
13. БДП по глави становника према паритету куповне моћи, % БДП САД	>	72,7	0,22	26,70	27,08	27,65	27,97
S0 индикатор	**<**	**0,46**	**0,55**	**0,32**	**0,24**	**0,18**	**0,18**

Извор: Калкулација Министарства финансија

На основу података ЕК за земље ЕУ за 2018. годину и обрачуна Министарства финансија за Републику Србију, за 2016, 2017 и 2018. годину закључујемо да ниједна од посматраних земаља није изложена краткорочном ризику реализације фискалног стреса, будући да вредност S0 нигде не премашује дефинисани праг. Поједине земље се суочавају са фискалним односно макро-финансијским изазовима, док се Република Србија заједно са већином земаља ЕУ и даље налази унутар дефинисаних прагова S0 индикатора.

Обрачун S0 индикатора за Републику Србију, урађен од стране Министарства финансија, и базира се на методологији ЕК[8].

Фискални подиндекс и подиндекс макро-финансијске конкурентности за земље ЕУ и за Републику Србију у периоду од 2015. до 2018. године

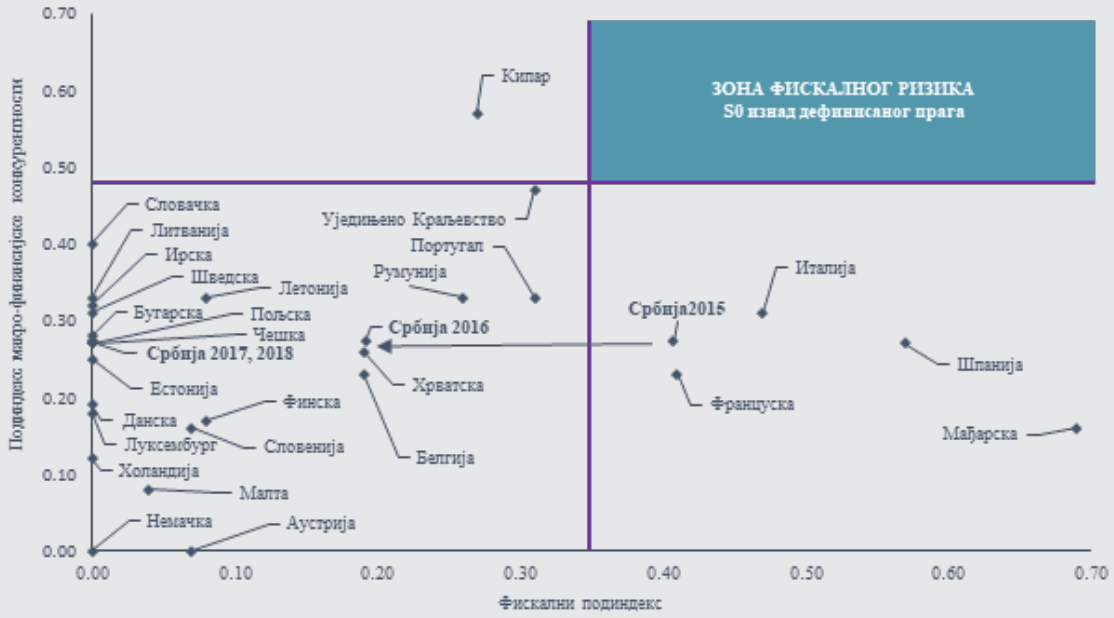

4.3. БУЏЕТСКИ ПЛАНОВИ ЗА 2020. ГОДИНУ И СРЕДЊОРОЧНИ БУЏЕТСКИ ОКВИР

У наредном средњорочном периоду циљеви фискалне политике усмерени су на одржање фискалне стабилности што води даљем смањењу учешћа јавног дуга у БДП. Средњорочни фискални оквир предвиђа дефицит опште државе на нивоу од 0,5% БДП до 2022. године и пад учешћа јавног дуга испод 50% БДП. Пројекције фискалних агрегата у периоду од 2020. до 2022. године заснивају се на пројекцијама макроекономских показатеља за наведени период, планираној пореској политици која подразумева даље усаглашавање са законима и директивама ЕУ и фискалним и структурним мерама, укључујући и даљу реформу великих јавних предузећа.

8 Детаљнија дефиниција S0 индикатора као и опис коришћене методологије и резултата могу се пронаћи у Фискалној стратегији за 2018. годину са пројекцијама за 2019. и 2020. годину путем линка http://www.mfin.gov.rs/pages/issue.php?id=8382 и извештају ЕК “Fiscal Sustainability report 2015” 25, Јануар 2016, 157–158.

Захваљујући мерама фискалне консолидације у претходном периоду створен је фискални простор за нове политике. Фискални простор представља позитивну разлику између циљаног и очекиваног дефицита, то јест расположива средства која настају као разлика између очекиваних и распоређених расхода. Фискални простор ће у 2020. години бити искоришћен за повећање капиталних инвестиција, повећање пензија и плата у јавном сектору, те за пореско растерећење привреде. Ове мере и њихове фискалне импликације дизајниране су тако да не угрозе стабилност јавних финансија и темпо смањења јавног дуга, а са друге стране да подигну животни стандард становништва и убрзају привредни развој. У случају бољег остварења прихода у односу на пројекције доћи ће до стварања додатног фискалног простора. Сваки евентуални додатни простор у наредном периоду биће развојно усмерен, односно биће искоришћен за смањење пореског оптерећења зарада или за нове капиталне инвестиције.

Табела 7. Фискални агрегати у периоду 2018–2022. године, % БДП

Опис	Извршење	Процена	Пројекција		
	2018	2019	2020	2021	2022
Јавни приходи	41,5	41,4	40,2	39,4	38,7
Јавни расходи	40,9	41,9	40,7	39,8	39,2
Консолидовани фискални резултат	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Примарни консолидовани резултат	2,7	1,6	1,5	1,3	1,2
Дуг опште државе	54,4	52,9	51,4	50,1	48,3
Реална стопа раста БДП	4,4%	3,5%	4,0%	4,0%	4,0%

Извор: Министарство финансија

Главни циљеви фискалне консолидације и програма са ММФ били су управо стабилизација јавних финансија и смањење учешћа јавног дуга у БДП. Смањење учешћа дуга је уско везано за снижавање дефицита као главног фактора задуживања, тако да динамика спуштања дефицита опредељује и промену кретања дуга. Финансијске трансакције, као што је замена скупог дуга јефтинијим, као и боља позиција државе на међународном финансијском тржишту, допринеће даљем снижавању дуга.

Графикон 6. Фискални резултат и јавни дуг, % БДП

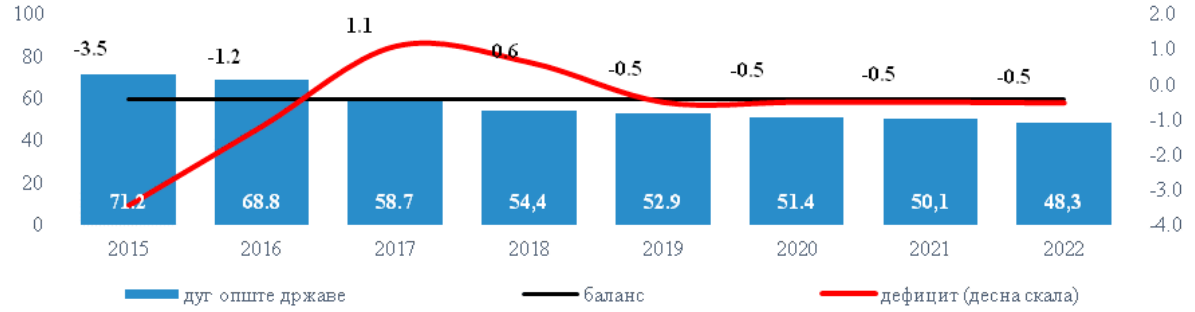

У наредном периоду дефицит опште државе ће се стабилизовати на нивоу од око 0,5% БДП, што је одрживи ниво који омогућава наставак силазног тренда јавног дуга. Уз очекиване макроекономске перформансе, у наредном средњорочном периоду, ниво јавног дуга ће бити испод 50% БДП. Добри резултати фискалне консолидације омогућили су умерену релаксацију фискалне политике, пре свега на расходној страни, у виду повећања јавних инвестиција, укидања кризних мера и повећања плата и пензија, али тако да се њихово учешће у БДП не повећава. На приходној страни приоритет је даље смањење пореског оптерећења зарада. Процес реструктурирања јавних и некадашњих друштвених предузећа се наставља како би се смањило оптерећење јавних финансија и целе привреде. У случају повољних макроекономских и фискалних кретања и остваривања бољих резултата створени фискални простор би могао да се искористи за додатно пореско растерећење привреде.

Пројекција прихода у периоду од 2020. до 2022. године израђена је на основу:

- пројекције кретања најважнијих макроекономских показатеља: БДП и његових компоненти, инфлације, девизног курса, спољнотрговинске размене, запослености и зарада;
- важеће и планиране измене пореске политике;
- процењених ефеката фискалних и структурних мера у наредном периоду.

Табела 8. Укупни приходи и донације у периоду 2018–2022. године, % БДП

Опис	Извршење	Процена	Пројекција		
	2018	2019	2020	2021	2022
ЈАВНИ ПРИХОДИ	41,5	41,4	40,2	39,4	38,7
Текући приходи	41,2	41,1	39,9	39,1	38,5
Порески приходи	36,0	36,5	35,8	35,4	34,9
Порез на доходак грађана	3,5	3,7	3,7	3,7	3,7
Порез на добит правних лица	2,2	2,3	2,0	1,9	1,8
Порез на додату вредност	9,9	10,0	10,0	9,9	9,7
Акцизе	5,7	5,6	5,3	5,1	4,9
Царине	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Остали порески приходи	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3
Доприноси	12,2	12,4	12,4	12,5	12,5
Непорески приходи	5,3	4,6	4,1	3,7	3,5
Донације	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2

Извор: Министарство финансија

Најзначајније мере пореске политике у 2020. години биће смањење доприноса за пензијско и инвалидско осигурање на терет послодавца за 0,5% и повећање неопорезивог дела зараде са 15.300 динара на 16.300 динара. Поред тога, предвиђено је потпуно напуштање мера фискалне консолидације што се, уз једнократну природу појединих прихода у 2019. години, ефектуира у виду већег смањења непореских прихода у 2020. години. Пројекција пореских прихода подразумева одржавање постојећег степена наплате.

Преовлађујући облик пореза на доходак је порез на зараде, тако да су кретање масе зарада и запослености главни фактори који утичу на кретање овог пореског облика. Сма-

њење пореског оптерећења на зараде ће имати негативан ефекат од око 3 млрд. динара на приходе од пореза на зараде, али се очекује да повећање зарада и раст запослености у потпуности надокнаде овај губитак. У наредном периоду очекује се да маса зарада расте брже од номиналног БДП као резултат повољних кретања на тржишту рада, пре свега раста запослености, те ће и приход по основу пореза на зараде расти у смислу учешћа у БДП. Повећање минималне зараде ће утицати на раст укупне масе зарада у привреди. Процена је да ће ефекат повећања минималне зараде на приходе бити 8,5 млрд. динара.

Остали облици пореза на доходак (порез на дивиденде, порез на приходе од камата, годишњи порез на доходак, итд) ће расти спорије, то јест у складу са кретањем општих економских активности, тако да се очекује стабилан ниво прихода по основу пореза на доходак, у смислу учешћа у БДП. Код пореза на зараде кључна је борба против сиве економије, с обзиром на знатан број непријављених радника и исплате зарада „на руке”. У последњим годинама интензивиране су контроле и појачане санкције што је дало резултате у сузбијању сиве економије у области рада и запошљавања, али је значајно да се на овом пољу настави са континуираним ангажманом и у наредном периоду.

Смањење пореског оптерећења на зараде имаће негативан ефекат од око 10 млрд. динара на приходе по основу доприноса. Очекује се да раст масе зарада буде већи од раста номиналног БДП, тако да ће у потпуности надокнадити овај губитак. Кретање учешћа овог јавног прихода у БДП има сличну путању као и кретање учешћа пореза на зараде, с обзиром да су за њихову пројекцију коришћене исте претпоставке о кретању зарада и запослености. Доприноси су пореска категорија код које је најизраженија пореска недисциплина и регистрован највећи дуг пореских обвезника, те су последице евентуалног повећања фискалне недисциплине највидљивије код овог пореског облика.

Приходи од пореза на добит правних лица у периоду 2020–2022. године зависиће од путање привредног раста, релативне стабилности курса динара и опште профитабилности привреде. Процена прихода по овом основу може бити неизвесна како због економских фактора, тако и због могућности коришћења пореског кредита или повраћаја, као и разлика у рачуноводственим и пореским билансима. Скок у 2019. години резултат је једнократних фактора који су утицали на повећања опорезиве добити у 2018. години. Пројекција прихода од пореза на добит укључује и ефекте примене Закона о конверзији кредита индексираних у швајцарским францима по основу предвиђеног пореског кредита пословним банкама у висини од 2% преосталог дуга. Овај ефекат процењује се на 2 млрд. динара.

Кретање прихода од пореза на додату вредност карактерише релативно стабилно учешће у БДП. Главна детерминанта кретања ПДВ је домаћа тражња вођена расположивим дохотком становништва. Расположиви доходак као највећа детерминанта потрошње зависи од кретања зарада, пензија, социјалне помоћи и осталих облика доходака, укључујући и дознаке, као и од динамике кредитне активности банака према становништву. У наредном периоду већи значај имаће и приходи по основу потрошње иностраних туриста. Релаксација фискалне политике у домену зарада у јавном сектору и пензија такође ће допринети расту расположивог дохотка становништва. Као и код пореза на доходак грађана, ризици за остварење пројекције ПДВ у наредном периоду односе се на кретање зарада у приватном сектору, раст привредне активности, као и на степен сиве економије, односно ефикасност у њеном смањењу.

Резултати ефикасније наплате и контроле пореских обвезника су евидентни и очекује се да ће тај тренд бити настављен у наредном периоду, с тим што ефекти борбе против сиве економије нису експлицитно укључени у средњорочну пројекцију јавних прихода. Повећање степена ПДВ наплате у смислу спровођења независних антиевазионих мера у области пореза на додату вредност дало је одређене резултате у протеклом периоду. У овом сегменту постоји простор за даља побољшања, кроз јачање и модернизацију пореске администрације.

При пројекцији прихода од акциза полази се од важеће акцизне политике и пројектоване потрошње акцизних производа. У оквиру акцизне политике код дуванских производа очекује се даље постепено усклађивање са директивама ЕУ у складу са средњорочним планом поступног повећавања акцизног оптерећења. Код цигарета оно ће бити усмерено кроз постепено повећање акциза, како би се у прихватљивом временском року достигао ЕУ минимум од 1,8 евра по паклици. У наредном периоду предвиђен је даљи пад тржишта дуванских производа, у просеку од око 3% годишње. За разлику од дуванских производа ситуација на тржишту нафтних деривата је знатно мање волатилна. Боља контрола и ефекти маркирања нафтних деривата смањили су могућност и исплативост нелегалних активности. Пројекција прихода од акциза на деривате нафте претпоставља непромењену потрошњу нафтних деривата иако се може очекивати да ће убрзање економске активности допринети расту потрошње. Приходи од акциза на алкохолна пића, кафу и електричну енергију су пројектовани у складу са постојећом структуром потрошње. Тренутни номинални износи акциза на алкохолна пића и кафу усклађени су са очекиваним износима стопе инфлације у средњорочном периоду. Током 2015. године уведена је ad valorem акциза од 7,5% на електричну енергију за крајњу потрошњу. За период 2020–2022. године приход од ове акцизе на годишњем нивоу планиран је у износу од 17–18 млрд. динара, узимајући у обзир тренутну годишњу потрошњу и важеће цене.

Приходи од царина ће се стабилизовати на нивоу од 0,9% БДП у наредном периоду. Пројекција прихода од царина рађена је на основу пројектованог кретања увоза, девизног курса и потрошње.

Пројектује се благи пад учешћа у БДП осталих пореских прихода. Најзначајнији порески приход у овој категорији је порез на имовину чије учешће износи око 70%. Номинално повећање овог прихода може се очекивати по основу проширења основице. Повећање степена наплате, кроз повећање обухвата непокретности на које се порез плаћа (то јест по основу проширења пореске базе), није укључено у пројекције у средњем року и представља позитиван ризик. Поред пореза на имовину у остале пореске приходе укључују се и порези на употребу, држање и ношење добара, те други облици пореза на локалном нивоу. Они су пројектовани у складу са кретањем инфлације, будући да је инфлаторна компонента уграђена у значајан део ових пореских облика. Предвиђене измене Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара, које се односе на плаћање пореза за ношење оружја, ослобађање од пореза за употребу пловила за која је обвезник министарство унутрашњих послова, као и увођење пореског ослобођења за возила на хибридни погон немају значајнији ефекат на укупне приходе по овом основу.

Предвиђено је смањење учешћа непореских прихода у БДП, са 5,3% колико је приходовано у 2018. години на 3,5% колико се очекује да ће износити у 2022. години. У 2019. години смањена је обавеза уплате средстава по основу смањења зарада за део јавног сектора, док се у наредној години планира потпуно укидање ове мере, која је била значајан извор

прихода током процеса фискалне консолидације. Ефекат укидања мере се процењује на 13,4 млрд. динара у 2020. години. Други разлог за смањење пројектованог учешћа непореских прихода у БДП је и искључивање из базне 2019. године свих оних прихода који се не сматрају структурним тј. трајним, а првенствено се то односи на ванредне категорије непореских прихода. Највећи део ових прихода представљају ванредне уплате добити јавних предузећа и агенција, дивиденде буџета, приходи по основу наплаћених потраживања Агенције за осигурање депозита, емисионе премије, итд. Редовни непорески приходи обухватају различите таксе, накнаде, казне, приходе органа и организација и све остале приходе који се остварују устаљеном динамиком током године. Ови непорески приходи индексирају се са оствареном инфлацијом у претходној години, или пак прате промену у вредности основе на које се примењују и услед тога се коригују пројектованом инфлацијом.

Процесом приближавања државе чланству у ЕУ повећавају се расположива средства из ИПА и ИПАРД фондова која чине преовлађујући део прихода од донација. У пројектоване износе по основу донација укључена су и средства по основу секторске буџетске подршке ЕУ. Приходи по основу донација су неутрални у односу на резултат, с обзиром да су једнаки расходима по овом основу.

Одговорна фискална политика у комбинацији са добрим макроекономским перформансама довела је до стварања фискалног простора који ће на расходној страни бити искоришћен, пре свега, за релаксирање политике плата и пензија и повећање капиталних инвестиција као битне компоненте развоја привреде. Посебна пажња се посвећује и посвећиваће се унапређењу ефикасности реализације капиталних инвестиција државе. Социјална компонента буџета ће се побољшати бољим таргетирањем програма социјалне помоћи и већим издвајањем за функције здравства и образовања. Од 2019. године плате ће се стабилизовати у смислу учешћа у БДП, а дефинисан је и начин индексације пензија. Плате и пензије заједно чине преко 50% расхода на нивоу опште државе и њихова стабилизација је од пресудног значаја за одрживост јавних финансија.

Табела 9. Укупни расходи у периоду 2018–2022. године, % БДП

Опис	Извршење	Процена	Пројекција		
	2018	2019	2020	2021	2022
ЈАВНИ РАСХОДИ	40,9	41,9	40,7	39,9	39,2
Текући расходи	36,4	37,2	35,9	35,0	34,3
Расходи за запослене	9,3	9,5	9,5	9,5	9,5
Куповина робе и услуга	6,8	7,1	6,8	6,7	6,6
Отплата камата	2,1	2,1	1,9	1,7	1,6
Субвенције	2,2	2,4	2,0	1,8	1,8
Социјална помоћ и трансфери	14,7	14,7	14,2	13,9	13,5
од чега пензије	10,4	10,4	10,2	10,0	9,8
Остали текући расходи	1,4	1,5	1,5	1,3	1,3
Капитални расходи	3,9	4,4	4,5	4,6	4,7
Нето буџетске позајмице	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Отплата по основу гаранција	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1

Извор: Министарство финансије

Један део фискалног простора биће искоришћен за повећање зарада у сектору опште државе, и то у износу од око 44 млрд. динара. Пошто се ради о укупним трошковима рада, односно о маси зарада која укључује порезе и доприносе, нето ефекат на фискални резултат износиће 26 млрд. динара, односно 0,4% БДП. Смањење зарада, контрола запошљавања и рационализација броја запослених у јавном сектору су биле мере које су највише допринеле смањењу расхода и успеху фискалне консолидације. Примена ових мера деловала је на пад учешћа зарада у БДП на 9% у 2017. години. Законом о буџетском систему предвиђено је снижавање нивоа зарада без доприноса на терет послодавца до 7% БДП, међутим чини се да је тако таргетиран ниво зарада постављен доста ниско. Тренутно је учешће овако дефинисаних зарада у БДП 8%. Просечан ниво зарада на нивоу опште државе у ЕУ је око 10% БДП, тако да је са учешћем укупних трошкова зарада од око 9,5% БДП у периоду 2019–2022. године Република Србија знатно испод просека ЕУ. У претходном периоду, започета је свеобухватна реформа система зарада у јавном сектору, која за циљ има обезбеђење правичности и смањење разлика између плата запослених у јавном сектору. Примена новог реформисаног система плата у јавном сектору почеће почетком 2021. године.

Током процеса консолидације на снази је била контрола запошљавања у јавном сектору. Са једне стране то је омогућавало контролу нивоа зарада, али је са друге стране повећао број уговора о раду на одређено време трајања и недостатак кадрова у појединим деловима система јавне управе. У наредном периоду, ступиће на снагу нов, флексибилнији начин контроле запошљавања, који ће бити базиран на средњорочном планирању броја запослених у свим областима јавног сектора у складу са буџетским ограничењима.

Издаци за робе и услуге ће се постепено смањивати у средњорочном периоду у смислу учешћа у БДП на 6,6%, с обзиром да је предвиђено да номинално расту спорије од раста номиналног БДП.

Смањење расхода за камате један је од најбољих показатеља успеха фискалне консолидације. Добри резултати у претходном периоду смањили су потребе за задуживањем што је довело до промене тренда кретања камата. У 2022. години ниво расхода за камате ће пасти на 1,6% БДП.

Социјална помоћ и трансфери становништву представљају највећу расходну категорију буџета опште државе. Највећа појединачна ставка ове групе расхода, а уједно и највећа ставка свих расхода, су пензије, које ће у 2019. години достићи ниво од 10,4% БДП. Од 2020. године пензије ће се усклађивати са такозваном „швајцарском формулом”, како би се истовремено обезбедио раст животног стандарда пензионера и одрживост пензионог система и система јавних финансија. Швајцарска формула подразумева индексацију, односно увећање пензија једнако збиру половине стопе раста просечне зараде и половине стопе раста потрошачких цена. Процењује се да би у наредном периоду индексација износила између 5% и 6%. Остали облици социјалних давања и трансфера становништву у наредном периоду усклађиваће се применом прописане индексације, текућих и планираних измена политика у овој области и са пројектованим бројем корисника. Учешће расхода за социјална давања у БДП опада са 14,7%, колико је износило у 2018. години, на 13,5% у 2022. години, с тим да је номинално повећање ових расхода у 2019. исход ефеката Закона о финансијској подршци породици са децом.

Смањење субвенција које служе као помоћ неефикасним сегментима јавног сектора омогућава повећање оног дела субвенција које представљају праве подстицаје привреди, пре свега пољопривреди и малим и средњим предузећима, и које доводе до убрзања привредне активности. Циљ је да се субвенционисана средства преусмере ка развојним програмима у привреди и пољопривреди. Раст субвенција у 2019. години резултат је почетка примене ИПАРД програма у субвенционисању пољопривреде, као и решавања проблема у случају зајмова узетих у швајцарским францима.

Категорије осталих текућих расхода чине различити издаци, као што су дотације удружењима, политичким странкама, верским и спортским организацијама, казне, накнада штете итд. У протеклом периоду ниво ове категорије је био између 1,3% и 1,5% БДП, а до 2022. године учешће ових расхода у БДП ће опасти на 1,3%.

У 2018. и 2019. години значајно је побољшана ефикасност извршења јавних инвестиција. Капитални расходи су повећани на 3,9% БДП у 2018. години захваљујући отпочињању нове фазе инфраструктурних пројеката, а у 2019. години се очекује достизање нивоа од 4,4% БДП. У наредном средњорочном периоду сви напори биће усмерени на достизање прихватљивог и пожељног нивоа улагања у јавну инфраструктуру, што представља 5% БДП. Смањењем текуће потрошње сектора државе обезбеђен је фискални простор који ће делом бити искоришћен за повећање инвестиција. Најзначајнији инфраструктурни радови су на Коридорима 10 и 11 који се углавном финансирају из међународних кредита. Осим изградње ова два најважнија путна правца у земљи, обезбеђени су кредити из којих ће се финансирати изградња и обнова других саобраћајница, друмске и железничке инфраструктуре. Поред саобраћајне инфраструктуре обезбеђена су средства за додатна капитална улагања у здравству, просвети, култури, одбрани и другим областима које представљају најважније функције државе. Ово је све део новог инвестиционог циклуса на националном нивоу који је омогућен стварањем фискалног простора и повољним условима за задуживање на међународном финансијском тржишту.

Опште опредељење фискалне политике у средњем року јесте повећање улагања у инфраструктуру на свим нивоима власти. Према проценама Фискалног савета инвестиције локалне самоуправе у средњем року требало би повећати за најмање 75% у односу на њихов

садашњи ниво, односно за око 250 милиона евра. Реч је пре свега о улагањима у водоводну и канализациону инфраструктуру, управљању отпадом, локалну путну инфраструктуру и друго.

У средњорочном фискалном оквиру, до краја 2022. године, пројектована је избалансирана укупна фискална позиција локалне самоуправе. То значи да у збиру сви градови и општине имају приближно избалансиран буџет. Пројекција је рађена на основу кретања у претходном периоду, у коме су збирно ЈЛС најчешће биле у суфициту. Овакво стање на нивоу свих локалних самоуправа је последица раздуживања у претходном периоду. То не значи да појединачне ЈЛС не могу ићи у дефицит. То пре свега зависи од фискалне позиције сваке појединачне општине и града.

Ниво буџетских позајмица и отплате дуга по основу гаранција је добар показатељ успеха фискалне консолидације. Укупно учешће ове две категорије у БДП сведено је на 0,5% БДП у 2018. години. До краја 2022. године ови издаци ће бити минимални, са учешћем до 0,3% БДП.

Отплата по основу издатих гаранција и плаћање гаранција по комерцијалним трансакцијама представљају обавезе по основу дуга јавних предузећа које је републички буџет преузео на себе, с обзиром да та предузећа нису могла самостално да их извршавају. Ови расходи су представљали велики терет за буџет с обзиром на дугогодишње неефикасно пословање великог броја државних предузећа и привредних друштава. У претходном периоду ови расходи су значајно смањени, а планом отплате предвиђено је да ће од 2020. године ови расходи износити само око 0,1% БДП.

Реформе у циљу смањења различитих облика буџетске подршке и унапређења стабилности и одрживости јавних финансија

Након успешно спроведених мера фискалне консолидације, подржаних трогодишњим Аранжманом из предострожности са Међународним монетарним фондом (ММФ), Република Србија је у јулу 2018. године склопила нови аранжман – Инструмент за координацију политика – PCI (Policy Coordination Instrument), у трајању од 30 месеци, којим је предвиђен наставак спровођења институционалних и структурних реформи.

Програмом је предвиђено очување макроекономске и фискалне стабилности, уз наставак смањења учешћа јавног дуга и спровођења мера које ће подстицати привредни раст, пре свега раст јавних инвестиција. Пореским мерама мотивисаће се даље запошљавање и инвестиције, иновације, истраживање и развој, уз поједностављење пореских поступака и смањење броја парафискалних намета. Монетарна политика ће и убудуће подржавати економску активност не доводећи у питање одржавање постигнуте стабилности цена као примарног циља Народне банке Србије (НБС), уз даље јачање процеса динаризације и очување релативне стабилности девизног курса. У финансијском сектору, где су постигнути изванредни резултати у смањењу нивоа проблематичних кредита, наставиће се активности на њиховом даљем смањивању, уз решавање одређених проблема финансијских институција (банака у државном власништву, државних развојних агенција, итд.). Структурне и институционалне реформе у наредном средњорочном периоду имаће за циљ унапређење пословног окружења, што доприноси успешнијем процесу приступања земље ЕУ. Ове реформе фокусираће се на реструктурирање државних предузећа, финансијских институција и јавне управе, као и на даље смањење сиве економије.

У наредном периоду очекује се наставак реформи у области запошљавања, управљања кадровима и система плата у сектору државе. Циљ фискалне политике у средњем року је задржавање расхода за запослене на одрживом нивоу, уз адекватну структуру запослених, како би се обезбедио већи квалитет пружених услуга. У наредном средњорочном периоду акценат је на структурним мерама, које би преко оптимизације броја запослених с једне стране, и успостављања новог система плата у сектору државе, с друге стране, допринело повећању ефикасности и квалитету пружених јавних услуга.

Протеклих година усвојени су бројни закони и подзаконски акти како би се прецизно одредио обухват и број запослених у јавном сектору. Закон о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору је кровни закон којим се утврђује начин одређивања максималног броја запослених у јавном сектору, као и обим и рокови смањења броја запослених до достизања утврђеног максималног броја. На снази је и Владина Уредба о поступку за прибављање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава. Овај систем је допринео смањењу броја за-

послених, али било је и одређених проблема у погледу обезбеђења адекватне структуре запослених и несметаног функционисања појединих делова јавног сектора. У наредном периоду, имајући у виду фискална ограничења, дизајнираће се флексибилнији систем који ће оптимизовати структуру запослених у јавној управи, заменити постојеће мере, односно поступке за ново запошљавање код корисника јавних средстава.

У циљу смањења различитих облика буџетске подршке јавним и државним предузећима наставља се са реформама највећих јавних и државних предузећа. Смањење буџетске подршке овим предузећима подразумева: а) ограничење директних и индиректних субвенција, б) стриктно ограничење у издавању гаранција за нове кредите и в) јачање одговорности и транспарентности у пословању ових предузећа, укључујући и контролу и смањење доцњи у плаћањима, нарочито према ЈП ЕПС и ЈП „Србијагас". У наредном периоду се планира израда стратегије којом ће бити обухваћен интегрисани приступ надгледању и праћењу пословања државних и јавних предузећа, процеса њихове финансијске консолидације, реструктурирања, дезинвестирања и мера за побољшање управљања и институционалног оквира.

Статус предузећа из портфолија бивше Агенције за приватизацију решава се кроз поступак стечаја или приватизације. До октобра 2019. године проглашен је стечај за 316 предузећа, док је 64 приватизовано од краја 2014. године. Око 35.000 запослених из 345 предузећа прихватило је социјални програм. Интензивно се ради на проналажењу решења за још 84 предузећа са готово 31.000 запослених.

За предузећа која чине стратешке компаније из портфолија бивше Агенције за приватизацију, решење се налази или кроз приватизационе тендере, или кроз стечај. У мају је завршен поступак приватизације Луке Нови Сад. За саобраћајно предузеће „Ласта" АД Београд изабран је приватизациони саветник, како би током наредне године био завршен цео поступак приватизације. Решење за ЈП ПЕУ Ресавица се тражи кроз изналажење модела за модернизацију рудника са перспективом даљег пословања у смислу количине и квалитета минералне сировине, решавања питања непрофитабилних рудника, као и смањење броја запослених кроз програме добровољног одласка уз обезбеђена средства за социјални програм и средстава за подршку пословању, а све у циљу рационализације трошкова пословања. Такође, Светска банка пружа подршку Влади Републике Србије у напорима за изналажење трајног решења, те је у том смислу од стране те институције израђен Акциони план за ЈП ПЕУ Ресавица. ХИП Петрохемија се налази пред тендерским поступком за приватизацију, након разговора са потенцијалним партнерима. За ХИП Азотара је, након неуспелих покушаја да се пронађе стратешки партнер, проглашен стечај, док се за МСК Кикинда након неуспелог тендера за приватизацију решење тражи у налажењу стратешких партнера или инвеститора.

За одређени број компанија у државном власништву се траже стратешки партнери или други модели приватизације, односно спровођење унапред припремљених планова реорганизације (УППР).

4.4. ЦИКЛИЧНО ПРИЛАГОЂЕНИ ФИСКАЛНИ БИЛАНС

Циклично прилагођени фискални биланс је фискални биланс из кога је искључен изоловани утицај привредног циклуса, а идентитет од кога се полази је следећи[9]:

$$FB = CB + CAB$$

Део фискалног биланса (FB) који није под утицајем цикличних флуктуација назива се циклично прилагођени фискални биланс (CAB), а циљ ове процедуре је изоловање цикличне компоненте фискалног биланса (CB) која је резултат дејства производног јаза. Стварни фискални биланс биће једнак циклично прилагођеном у случају да је производни јаз једнак нули, тј. ако је стопа раста реалног БДП једнака потенцијалној.

Циклично прилагођени примарни дефицит се убрзано смањује упоредо са кретањем општег фискалног резултата, а у 2017. години улази у зону суфицита. Структурни примарни биланс очишћен од једнократних фактора у 2017. године такође бележи позитивну вредност. Структурне промене у пореском систему током 2012. и 2013. године су почеле да дају резултате, чиме је процес фискалне консолидације суштински и почео. Наредна фаза фискалне консолидације, спроведена током аранжмана са ММФ, али са нагласком на структурном прилагођавању на расходној страни, значајно је поправила фискалну позицију земље. Анализом и квантификацијом структурног примарног биланса могу се изоловати, пре свега, једнократни ефекти на страни расхода иако, у појединим годинама, нису безначајни и једнократни ефекти на приходној страни. Структурни примарни биланс оцењен на овај начин је ефикасан алат за коначну оцену фискалне позиције, а посебно у периоду од 2014. до 2019. године, када је фискална позиција значајно побољшана. Анализа структурног примарног биланса омогућава сагледавање успеха програма консолидације, као и квантификовање могућег фискалног простора за даљу релаксацију фискалне политике.

Табела 10. Фискални биланс и компоненте за обрачун циклично прилагођеног биланса у периоду 2015–2022. године, % БДП*

	Производни јаз	Фискални биланс	Примарни фискални биланс	Циклична компонента фискалног биланса	Циклично прилагођени фискални биланс	Циклично прилагођени примарни фискални биланс	Структурни примарни фискални биланс**	Карактер фискалне политике – фискални импулс
2015	-1,1	-3,5	-0,4	-0,4	-3,0	-0,1	0,6	-3,0
2016	0,0	-1,2	1,7	0,0	-1,2	1,7	1,8	-1,8
2017	-0,7	1,1	3,6	-0,2	1,3	3,9	3,7	-2,2
2018	0,3	0,6	2,7	0,1	0,5	2,6	2,5	1,3
2019	0,2	-0,5	1,6	0,1	-0,6	1,5	1,4	1,1
2020	0,3	-0,5	1,4	0,1	-0,6	1,3	1,3	0,2
2021	0,3	-0,5	1,3	0,1	-0,6	1,2	1,2	0,1
2022	0,2	-0,5	1,2	0,1	-0,6	1,1	1,1	0,1

* За период 2019–2022. године приказане су пројектоване вредности.
** Структурни примарни биланс добијен је искључивањем процењених једнократних прихода и расхода. Резултати који приказују промену структурног примарног дефицита не искључују експлицитно ефекте повећања ефикасности наплате прихода, па се оцена структурног прилагођавања у 2015. и 2016. години делимично разликује од претходно приказаних ефеката.
Извор: Министарство финансија

9 Детаљнији опис коришћене методологије и резултата могу се пронаћи у Фискалној стратегији за 2013. годину са пројекцијама за 2014. и 2015. годину или путем линка http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=8626

Мере које су усвојене у претходном периоду, као и мере фискалне консолидације спроведене у периоду од 2015. до 2017. године, утицале су на значајно структурно унапређење фискалне позиције земље. Ефекти мера спроведених у овом периоду, као и очекивани ефекти до 2022. године, а који се односе на реформе јавног сектора, завршетак процеса реструктурирања и укидање појединих субвенција, имају за резултат трајне уштеде на расходној страни.

Истовремено, отвара се простор за даљу релаксацију фискалне политике, прво на расходној, а након тога и на приходној страни. Остварени резултат у 2019. години и сигнификантан примарни суфицит дају простор да се фискална политика релаксира, и то на начин који неће угрозити одрживост и опадајућу путању дуга. Предвиђени фискални дефицит од 0,5% БДП у наредном периоду и даље омогућава остварење високих нивоа примарног суфицита. Тај чинилац ће поред убрзања привредног раста преовлађујуће деловати на даље спуштање нивоа јавног дуга у БДП.

Графикон 7. Производни јаз, стварни, циклично прилагођени и структурни фискални биланс у периоду 2015–2022. године, % БДП

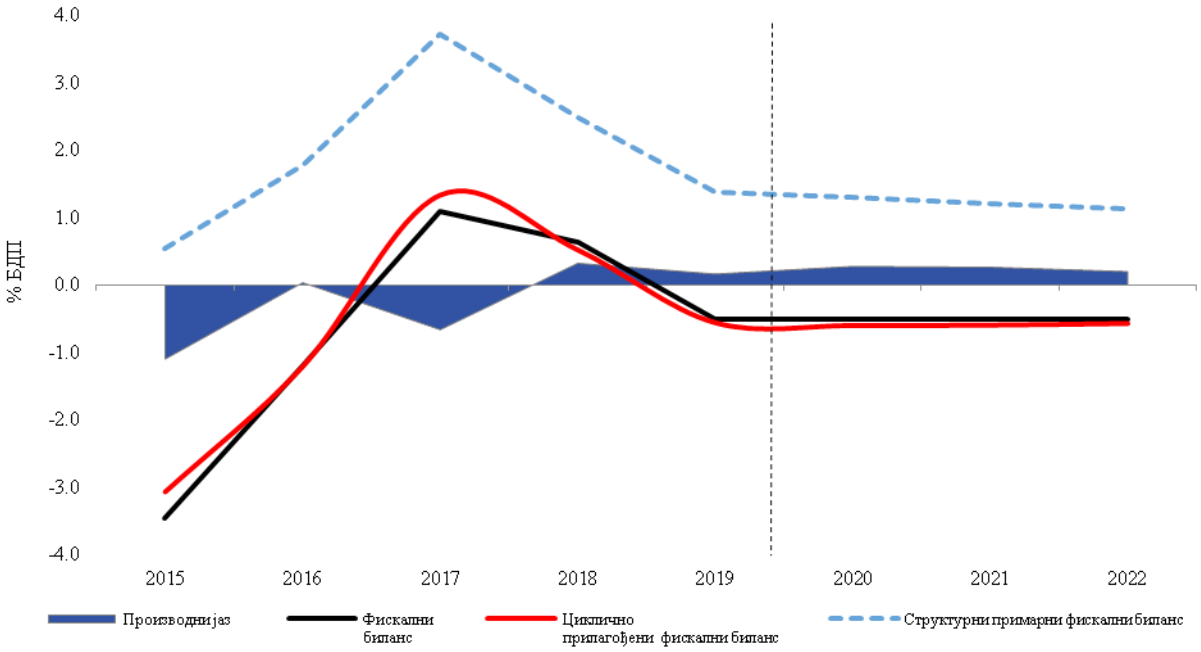

Извор: Министарство финансија

Графикон 8. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2006–2022. године*

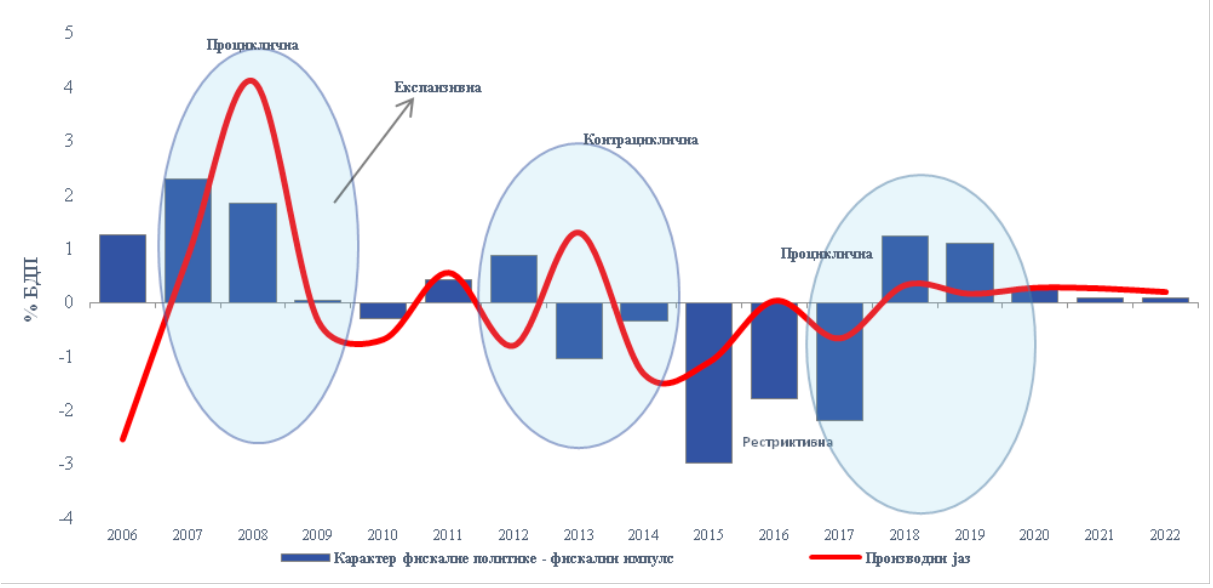

*За период 2019–2022. године приказане су пројектоване вредности.
Извор: Министарство финансија

Графикон 9. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2006–2019. године

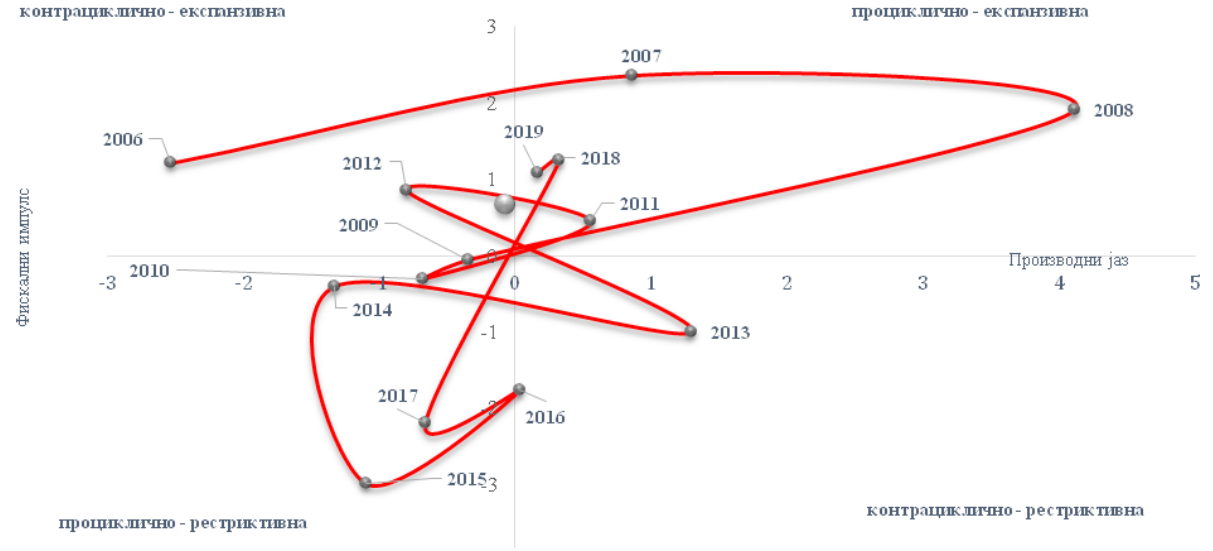

Извор: Министарство финансија

Током 2018. и 2019. године фискални импулс је позитиван јер је консолидација у претходном периоду створила значајан фискални простор. Одређени минимални степен рестриктивности може да потиче од даљег побољшања ефикасности наплате јавних прихода. И поред релативно ниских вредности фискалног мултипликатора одређени ефекат позитивног фискалног импулса на привредна кретања је свакако присутан. У наредном периоду, приближавање остварених стопа раста потенцијалном нивоу, у садејству са оствареним фискалним резултатима, омогућава да фискални импулс буде углавном неутралан, што је додатна потврда достигнуте стабилности макро-фискалног окружења. Пажљивим дизајнирањем приходне и расходне политике у наредном периоду могуће је ту стабилност додатно ојачати.

4.5. ВИСИНА И КРЕТАЊЕ ДУГА

У складу са међународном праксом и према Закону о јавном дугу („Сл. гласник РС“, бр. 61/05, 107/09, 78/11, 68/15 и 95/18), Министарство финансија Републике Србије - Управа за јавни дуг припрема Стратегију управљања јавним дугом за наредни средњорочни период. Стратегија управљања јавним дугом треба да буде подржана и конзистентна са општим Владиним средњорочним макроекономским оквиром и саставни је део Фискалне стратегије. Стратегија управљања јавним дугом заснива се на принципима који дефинишу потребу за транспарентним и предвидивим процесом задуживања, уз перманентан развој тржишта државних хартија од вредности и прихватљив ниво изложености финансијским ризицима.

На крају октобра 2019. године укупно стање јавног дуга општег нивоа државе износило је 2.864,9 млрд. динара, односно 52,9% БДП. Од тога се на обавезе централног нивоа државе односило 2.818,1 млрд. динара, док се 39,4 млрд. динара односило на негарантовани дуг јединица локалне власти и 7,4 млрд. динара на негарантовани дуг ЈП Путеви Србије и Коридора Србије. Директне обавезе централног нивоа државе износиле су 2.642,2 млрд. динара, а индиректне обавезе централног нивоа власти износиле су 175,9 млрд. динара. Унутрашњи јавни дуг централног нивоа власти је износио 1.180,5 млрд. динара, а спољни јавни дуг 1.637,6 млрд. динара. Према подацима од 31. октобра 2019. године, највећи део јавног дуга општег нивоа државе Републике Србије је и даље деноминован у еврима и износи 42,9%. Затим су највише заступљени динар са 27,8% и амерички долар са 21,5%. Остатак дуга је деноминован у специјалним правима вучења 2,9% и осталим валутама 4,9%. На дан 31. октобар 2019. године, највећи део јавног дуга општег нивоа државе Републике Србије је са фиксном каматном стопом – 81,0%, док се на јавни дуг са варијабилном каматном стопом односи 19,0% укупног јавног дуга. Међу варијабилним каматним стопама највише су заступљени EURIBOR и LIBOR на евро који чине 80,7%, затим каматна стопа за специјална права вучења 10,4% и LIBOR на амерички долар 3,9%, док је учешће обавеза са осталим каматним стопама 5,0 %.

Фискални оквир у периоду 2020-2022. године, којим је предвиђена стабилизација консолидованог фискалног дефицита на 0,5% БДП представља основни сценарио и саставни је део програма за смањење дуга. Имајући у виду пројектовани резултат буџета Републике Србије за период 2019–2022. године, укључујући и обим повлачења кредитних средстава за пројектно финансирање од буџетских корисника, ефекте промене девизног курса динара према евру и америчком долару, у основном макроекономском сценарију, стање дуга централног нивоа државе требало би да буде на нивоу од 47,2% БДП на крају 2022. године.

Табела 11: Основна пројекција стања јавног дуга општег нивоа државе до 2022. године

	2019 п	2020 п	2021 п	2022 п
Јавни дуг (централни ниво власти)	2.814,0	2.933,7	3.072,2	3.183,7
Дуг централне државе, у % БДП	51,9%	50,3%	49,0%	47,2%
Негарантовани дуг локалне власти, у % БДП	1,0%	1,1%	1,1%	1,1%
Дуг опште државе, у % БДП	52,9%	51,4%	50,1%	48,3%

Предвиђа се да ће негарантовани дуг локалног нивоа власти у наредном периоду бити на релативном нивоу од око 1,1% до краја 2022. године. На крају 2022. године стање јавног дуга општег нивоа државе требало би да буде на нивоу од 48,3% БДП, односно исказано према Мастрихт критеријуму 45,7% БДП.

Финансијски и фискални ризици могу довести до раста јавног дуга већег него што га предвиђа основни сценарио. Ризици који су присутни и који могу да доведу до раста задужености и трошкова сервисирања јавног дуга су: ризик рефинансирања, девизни ризик, тржишни ризик (ризик каматних стопа, ризик инфлације), ризик ликвидности, кредитни и оперативни ризици и ризици везани за дистрибуцију трошкова сервисирања (структура дуга, концентрација обавеза).

Због високог учешћа дуга деноминованог у страној валути (72,2%), евидентно је да ће девизни ризик детерминисати понашање рација јавни дуг/БДП у наредном периоду и битно условљавати успех мера фискалне политике на консолидацији јавних финансија и смањењу учешћа јавног дуга у БДП-у.

Графикон 10. Утицај промена курса динара према корпи валута из портфолија јавног дуга на промену рацио јавног дуга и БДП – Централни ниво власти

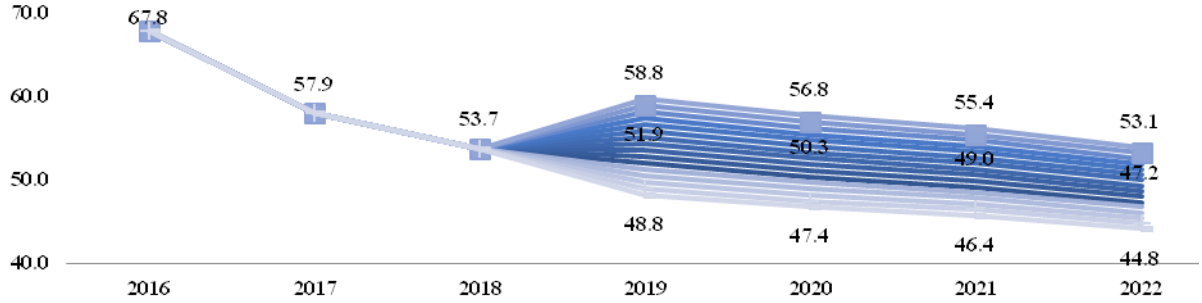

На графикону је представљено кретање рација јавног дуга централног нивоа државе и БДП-а у зависности од промене курса динара према одређеној корпи валута. Приказана је основна пројекција са алтернативним сценаријима у зависности од апрецијације, односно депрецијације курса динара у распону од 10% апрецијације до 20% депрецијације динара у односу на корпу валута. Применом наведених сценарија може се видети да би се рацио за 2022. годину кретао у распону од 44,8% до 53,1%, док би за основни сценарио био на нивоу од 47,2%.

У циљу смањивања изложености варијабилним каматним стопама, услед очекивања да ће доћи до повећања варијабилне каматне стопе са највећим учешћем у јавном дугу – Еурибора, уговарање нових обавеза се врши по фиксним каматним стопама, тамо где је то могуће, а поготову у домену зајмова намењених за финансирање инвестиционих пројеката.

У циљу оптимизације портфолија и ефикаснијег управљања јавним дугом, урађена је анализа трошкова и ризика алтернативних стратегија задуживања, применом модела Светске банке (Medium Term Debt Strategy Model – MTDS), у условима основног сценарија, али и у условима шокова који могу довести до промене основног сценарија: девизни курс, промена каматних стопа на међународном и домаћем тржишту, кобиновани шок.

Стратегија управљања јавним дугом у наредном средњорочном периоду полази од претпоставке да ће највећи део финансирања бити обезбеђен на домаћем финансијском тржишту, уз могућност да један део финансирања буде обезбеђен на међународном финансијском тржишту, ако се за тим укаже потреба. Тржиште државних хартија од вредности је још увек у развоју и један од принципа управљања јавним дугом је нужност постојања флексибилности, како би финансирање издатака буџета Републике Србије било обезбеђено. Флексибилност ће се огледати у домену избора тржишта на коме ће се вршити задуживање, валуте задуживања и инструмента финансирања. Одлука о годишњем задуживању се доноси у оквиру Закона о буџету за одређену фискалну годину. У зависности од промене основних фискалних агрегата могућа је корекција плана задуживања током фискалне године.

У периоду за који се доноси ова Стратегија очекује се унапређење ефикасности примарног тржишта кроз концепт примарних дилера, као механизма продаје државних хартија од вредности који директно, у дужем року, доприноси смањењу трошкова задуживања, као и смањењу ризика рефинансирања. Увођење система продаје државних хартија од вредности на домаћем финансијском тржишту преко примарних дилера, пружа добру основу за унапређење тржишне ефикасности секундарног тржишта државних хартија од вредности. Развојем секундарног тржишта, временом ће се успоставити концепт тржишне ефикасности у процесу вредновања државних хартија од вредности. Увођењем бенчмарк емисија обвезница остварио се позитиван ефекат на обим и континуитет секундарног трговања, као и на унапређење тржишне ефикасности у поступку продаје државних хартија на примарном тржишту.

4.6. АНАЛИЗА ОСЕТЉИВОСТИ И ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ

У претходној деценији Република Србија суочила се са реализацијом бројних ризика који су озбиљно угрозили њену фискалну позицију. Финансијска криза и рецесија погоршале су стање јавних финансија, узрокујући високе дефиците и убрзан раст јавног дуга. Глобална финансијска криза, као спољни фактор, активирала је и унутрашње ризике, те су отплате по основу гарантованих кредита, извршења судских одлука, решавања питања државних финансијских институција и преузимање обавеза јавних предузећа у јавни дуг, додатно погоршали фискалну позицију. Република Србија се у 2014. години суочила и са катастрофалним последицама поплава. Укупна штета (са губицима) процењена је на више од 1,7 млрд. евра[10].

Као средњорочни циљ фискалне политике Влада је дефинисала низак и одржив дефицит од 0,5% БДП, који обезбеђује даље смањење јавног дуга. Како је у претходном трогодишњем периоду успешно спроведен програм фискалне консолидације, обезбеђена стабилност јавних финансија и смањено учешће јавног дуга, као циљ фискалне политике у наредном периоду дефинисано је одржање фискалне стабилности, уз спровођење мера које би пружиле подршку привредном расту. Посебна пажња мора се посветити управљању фискалним ризицима чија реализација може угрозити остварење постављеног средњорочног циља фискалне политике.

10 http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Kancelarija-za-pomoc-poplavljenih-podrucja-infograf-15-04-2016-srb.pdf

Фискални ризици представљају изложеност јавних финансија одређеним околностима које могу проузроковати одступања од пројектованог фискалног оквира. До одступања може доћи у приходима, расходима, фискалном резултату, као и у имовини и обавезама државе, у односу на оно што је планирано и очекивано. На спољашње ризике, попут природних катастрофа или глобалних финансијских криза, Влада не може да утиче, али могуће је дефинисати излазне стратегије које би ублажиле њихово дејство (очување стабилности у добрим временима како би у условима рецесије или кризе фискална политика имала простора за адекватан одговор, осигурање у случају природних катастрофа и сл.). Унутрашњи ризици, односно њихова материјализација последица су активности у јавном сектору, те се на вероватноћу њихове реализације може утицати одлукама и политикама Владе.

Идентификација највећих фискалних ризика који могу утицати на државне финансије у средњем року полазна је тачка у бољем управљању фискалним ризицима. О одређеним фискалним ризицима постоје детаљни подаци и лако се може идентификовати да ли ће и са коликом вероватноћом утицати на фискалне агрегате у средњем року. За друге, пак, не постоје довољно детаљни подаци, али и само њихово идентификовање подиже свест о могућности да у наредном периоду доведу до одступања од планираног фискалног оквира.

Министарство финансија има водећу улогу у управљању фискалним ризицима. Као кључна институција за средњорочно макроекономско и фискално планирање, формулацију и управљање буџетом, Министарство финансија мора имати и водећу улогу у успостављању институционалне и законодавне структуре, те изградњи капацитета неопходних за управљање фискалним ризицима. Стога је основана организациона јединица - Сектор за управљање фискалним ризицима у Министарству финансија, која ће радити на јачању законске регулативе и методолошког оквира, изградњи капацитета, те развијању техничких алата и модела неопходних за праћење и процену фискалних ризика. Коначно, резултат ових активности биће идентификација и процена ризика и предлагање излазних стратегија, као помоћ Влади у очувању стабилности јавних финансија што је кључни циљ фискалне политике и један од основних предуслова за динамичнији привредни раст.

Макроекономске претпоставке и осетљивост фискалних агрегата

Одступања макроекономских претпоставки од основног сценарија могу довести до одступања фискалних агрегата од пројектованог нивоа.

Негативни сценарио који у наредном периоду подразумева пад привредне активности или мањи раст, довео би до значајног смањења прилива капитала и смањења спољнотрговинске размене. У том случају дошло би до мањих прихода, и последично већег дефицита, уколико се не би ишло на додатно прилагођавање на расходној страни. У складу са оценама осетљивости фискалног баланса, свака промена реалног раста за 1 п.п. БДП доводи до промене фискалног резултата од око 0,38% БДП. У случају да се у наредном трогодишњем периоду остваре ниже стопе реалног раста БДП (по 1 п.п. мање просечно годишње) од планираних, кумулативно повећање фискалног дефицита би износило око 50 млрд динара.

Инфлација је основна детерминанта опште макроекономске стабилности. Услед модификације фискалних правила о индексацији плата и пензија, у наредном периоду инфлација ће у мањој мери опредељивати кретање укупног нивоа расхода, него што је то био случај

у ранијем периоду. Што се тиче приходне стране утицај инфлације на индиректне порезе може бити краткорочно повољан, али услед неминовног прилагођавања реалног нивоа потрошње тај ефекат се губи уколико је ниво дохотка ограничен. Сличан краткорочни ефекат има и девизни курс. Поједине приходне ставке се усклађују годишње са инфлацијом (углавном непорески приходи и висина појединих акцизних стопа), па са те стране постоји одређени ризик, али услед ниских пројектованих вредности инфлације он није висок. Инфлација са друге стране може индиректно да утиче на висину дефицита и јавног дуга. У случају да се креће значајно изнад таргетираних вредности, током процеса усклађивања релевантних каматних стопа, може доћи до повећања каматних стопа на јавни дуг. Са друге стране, индекс потрошачких цена великим делом утиче на кретање укупног дефлатора БДП, самим тим и на висину номиналног БДП, као имениоца учешћа дефицита и јавног дуга у бруто домаћем производу.

На издатке за камате, осим висине и структуре јавног дуга утичу и фактори као што су девизни курс и каматне стопе на међународном и домаћем тржишту. С обзиром на непредвидивост кретања појединих варијабли, могуће је повећање потребних средстава за камате у наредном периоду. Каматна политика коју воде одређене међународне институције (ФЕД, Европска централне банка, итд.) може утицати на општи ниво каматних стопа на међународном тржишту, што за Републику Србију као малу отворену економију представља додатни фискални ризик.

Државне гаранције

Гаранције издате од стране државе утичу на висину јавног дуга, али и на висину дефицита, уколико отплату по кредиту уместо првобитног дужника преузме држава. Издате гаранције су према дефиницији одређеној Законом о јавном дугу[11] део индиректних обавеза и у укупном износу се укључују у јавни дуг[12]. Ограничења постављена на издавање нових гаранција дала су резултате те се учешће индиректних обавеза у укупном јавном дугу смањује. Индиректне обавезе (издате гаранције од стране Републике Србије) су учествовале са 6,6% у укупном јавном дугу, према националној методологији, на крају 2018. године. Учешће ових обавеза у јавном дугу опада и у текућој години, те на крају септембра 2019. године оне чине 6% укупног јавног дуга. Највеће учешће ових обавеза у јавном дугу, нешто изнад 14% у просеку забележено је између 2009. и 2013. године.

11 Закон о јавном дугу („Сл. гласник РС”, бр.61/05, 107/09, 78/11 и 68/15).

12 Дефиниција дуга, према критеријумима из Мастрихта, између осталог, различито третира издате гаранције, у односу на дефиницију јавног дуга према домаћем законодавству. У јавни дуг (дуг опште државе) улазе, према критеријумима из Мастрихта, само активиране гаранције. Домаће законодавство, по овом питању има конзервативнији приступ, и све издате гаранције укључује у јавни дуг.

Графикон 11. Учешће индиректног дуга у укупном јавном дугу Републике Србије, у %

На крају 2018. године стање дуга по основу издатих гаранција износило је 1,5 млрд. евра, односно 3,5% БДП. Стање дуга по овом основу смањено је за близу 240 милиона евра у односу на крај 2017. године. До септембра текуће године стање дуга по гаранцијама смањењено је за 25,5 милиона евра, у односу на крај 2018. године.

Табела 12. Стање дуга по основу издатих гаранција у мил. евра

Корисник	30.9.2019.
ЈП Електропривреда Србије	391,3
ЈП Путеви Србије	313,8
АД Железнице Србије	201,9
АД Инфраструктура Србија	51,5
Србијавоз а.д.	38,0
Србија Карго а.д.	13,6
Јединице локалне власти (градови и општине)	214,4
ЈП Србијагас	189,9
РТБ Бор	0,0
ФИАТ доо	17,9
АД Електромрежа Србије	34,6
ЈП Југоимпорт - СДПР	12,3
ЈП Емисиона техника и везе	11,2
Агенција за контролу летења Србије и Црне Горе	4,0
Галеника а.д.	0,6
Air Serbia a.d. Beograd	0,6
Аеродром "Никола Тесла"	0,0
ЈАТ Техника д.о.о.	3,1
УКУПНО	1.498,6

Извор: Министарство финансија, Управа за јавни дуг

Укупна отплата главнице по основу гарантованих кредита у 2018. години износила је 23,6 млрд. динара. Рачуноводствена методологија, до 2014. године, није у расходе укључивала отплате по основу гаранција[13]. Од 2014. године део ових расхода је укључен у расходе

13 Отплата по основу гаранција из републичког буџета је у расходе укључена по готовинској основи. Међународни стандарди, који се заснивају на обрачунској основи, у расходе укључују цео износ преосталог дуга, у моменту активирања гаранције, док се сама отплата дуга по том основу третира као финансијска трансакција.

буџета[14]. Независно од буџетског и рачуноводственог приказа, дуг који уместо главног дужника плаћа држава повећава укупне потребе за задуживањем.

Графикон 12. Отплата дуга по основу активираних гаранција, млрд. динара

Табела 13. Укупно плаћене обавезе по основу гаранција по корисницима, млрд. динара

Корисник	2018			2019 (до 30.09.)		
	Главница	Камата	Укупно	Главница	Камата	Укупно
ЈП Србијагас	13,6	0,3	13,9	3,6	0,1	3,7
ЈП Путеви Србије	3,9	1,4	5,3	4,1	1,4	5,5
Железнице Србије а.д.	3,7	0,6	4,2	3,8	0,5	4,3
ЈАТ	1,2	0,0	1,2	0,2	0,0	0,2
Галеника а.д.	1,0	0,0	1,0	0,4	0,0	0,4
Аеродром Никола Тесла	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5
Други корисници	0,3	0,0	0,3	0,1	0,0	0,1
УКУПНО	23,6	2,4	26,0	12,8	1,9	14,7

Извор: Министарство финансија

План отплате по основу гаранција (укупно главница и камата) у буџету за 2019. годину износи 19 млрд. динара, од чега се у расходе који утичу на резултат укључује 12 млрд. динара за отплату главнице по гаранцијама. Закључно са 30. септембром 2019. године укупна отплата по основу гарантованих кредита износила је 14,7 млрд. динара.

Растући индиректни дуг, те укључивање дела отплата по основу гаранција у буџетске расходе, и повећање дефицита по том основу, повећали су свест о растућим фискалним ризицима који произилазе по основу издатих гаранција. Стога су предузете активности које ограничавају издавање нових гаранција. Изменама Закона о јавном дугу забрањено је издавање нових гаранција за кредите за потребе ликвидности. Изменама Закона о Фонду за развој Републике Србије онемогућено је даље давање контрагаранција за гаранције издате од стране Фонда за развој Републике Србије.

14 Део расхода по основу отплате по гаранцијама за ЈП „Путеви Србије" не укључује се у расходе буџета, јер је ово предузеће део сектора опште државе, те су расходи који су финансирани гарантованим кредитима били део расхода опште државе у моменту трошења средстава, док се сама отплата третира као финансијска трансакција („испод црте").

Поред ограничења у издавању државних гаранција кључни корак у смањењу и отклањању фискалних ризика по овом основу је у реформи државних и јавних предузећа, корисника гаранција, како би били способни да отплаћују своје кредите. Већи број предузећа, која су и највећи корисници гаранција, налазе се у процесу реструктурирања, односно спровођења планова реструктурирања урађених у сарадњи са међународним финансијским институцијама.

Годишњим буџетом за 2019. годину планирано је издавање гаранција највише до 61,6 млрд. динара и то за кредите намењене реализацији инфраструктурних пројеката.

У наредним годинама планирана је отплата по основу гаранција, али са опадајућим трендом тако да њихово учешће у БДП опада са 0,2% БДП у 2019. години на 0,1% БДП у 2022. години.

Структурне реформе јавних и државних предузећа, њихово оспособљавање за тржишну утакмицу и финансијску одрживост, с једне стране, и ограничено и циљано издавање нових гаранција, с друге стране, допринеће умањењу фискалних ризика по овом основу и одржавању расхода у планираним, тј. пројектованим оквирима у наредном средњорочном периоду.

Јавна предузећа

Пословање јавних предузећа представља значајан извор фискалних ризика, како на страни буџетских прихода, тако и на страни расхода. Јавна предузећа се у пословању суочавају са бројним проблемима, од наплате потраживања, до редовног измиривања обавеза према повериоцима, држави и запосленима и сл. Држава као оснивач и њихов једини власник је одговорна за пословање и њихово је последње уточиште у случају неликвидности. Постоји неколико канала кроз које се могу материјализовати фискални ризици везани за пословање јавних предузећа. Највећи, али не и једини ризик, су државне гаранције дате за кредите јавних предузећа. Одрживост, ефикасност и профитабилност јавних предузећа утичу на приходе буџета, односно на износ добити коју уплаћују у буџет. Квалитет производа и услуга које обезбеђују јавна предузећа утичу на ефикасност и профитабилност приватног сектора и у крајњој инстанци на ниво пореза које уплаћују у буџет.

Јавна предузећа представљају значајан сегмент српске привреде који запошљава око 71 хиљаду људи. Јавна предузећа се оснивају као друштва за обављање делатности од општег интереса. Њихов рад уређен је Законом о јавним предузећима, који је усвојен у фебруару 2016. године, као и подсекторским законима који дефинишу специфична подручја која нису обухваћена Законом о јавним предузећима (Закон о енергетици, Закон о привредним друштвима и др.).

Кључни финансијски показатељи пословања јавних предузећа

Резултати пословања јавних предузећа у 2019. години

У трећем кварталу 2019. године присутан је негативан тренд пословања републичких јавних предузећа, збирно посматрано. Укупан нето резултат утврђен у трећем кварталу је губитак у износу од 6,3 млрд. динара. Резултат текуће године је прецењен за трошкове

амортизације ЈП „Путеви Србије", јер предузеће ове трошкове књижи тек на крају године у целокупном износу за дату годину.

Табела 14. Основни финансијски показатељи пословања јавних предузећа, млрд. дин.

Показатељи пословања	2017	2018	1.1–30.9.2019.
Пословни приходи	455,6	469,1	359,7
Пословни расходи	423,8	454,1	348,7
Пословна добит	31,8	15	11,1
Нето добит	23,7	-1,9	-6,3
Трошкови зарада*	115,7	113,3	82
Број ЈП која су остварила добит	28	28	24

*Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи
Извор: Финансијски извештаји за 2017. и 2018. годину квартални извештаји добијени од предузећа за 2019. годину

Резултати пословања јавних предузећа у 2018. години

У 2018. години је настављен позитиван тренд пословања републичких јавних предузећа, збирно посматрано. Укупан нето резултат утврђен у првој половини године је добит у износу од 15,1 млрд. динара. Резултат текуће године је прецењен за трошкове амортизације ЈП „Путеви Србије", јер предузеће ове трошкове књижи тек на крају године у целокупном износу за дату годину.

Табела 15. Основни показатељи пословања ЈП на дан 30.06.2018. год, у млрд. динара

Показатељи пословања	2016	2017	01.01–30.06.2018.
Пословни приходи	450,1	455,6	232,5
Пословни расходи	396,6	423,8	206,1
Пословна добит	53,4	31,8	26,4
Нето добит	4,4	23,7	15,1
Трошкови зарада*	113,7	115,7	52,5
Оперативни новчани ток (нето)	53,8	38,3	20,6
Број ЈП која су остварила добит	27	28	25

*Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи
Извор: Финансијски извештаји за 2017. годину и квартални извештаји Министарства привреде за 2018. годину

У трећем кварталу 2019. године добит је остварило 24 предузећа у укупном износу од 7,9 млрд. динара. Овај резултат је виши од плана у овом периоду (6,5 млрд. динара). Највећи утицај на позитиван нето резултат у посматраном периоду има ЈП „Србијагас", које је остварило нето добит у износу од 3 млрд. динара. На другом месту је „Електромрежа Србије" а.д. са оствареном добити од 2,3 млрд. динара.

У трећем кварталу текуће године дванаест предузећа је остварило нето губитак у укупном износу од 14 млрд. динара, што је лошији резултат од планираног у овом периоду (4 млрд. динара).

У циљу умањења фискалних ризика повезаних са пословањем јавних предузећа у току су процеси реструктурирања највећих јавних предузећа (групе предузећа које се баве железничким саобраћајем – „Железнице Србије" а.д, „Инфраструктура железнице Србије"

а.д, „Србија Воз” а.д, „Србија Карго” а.д, ЈП ЕПС и ЈП „Србијагас”). Целокупан процес се спроводи у сарадњи за водећим светским финансијским институцијама – ММФ, Светском банком и Европском банком за обнову и развој (у даљем тексту: ЕБРД), како би се ова предузећа поставила на здраве основе и почела да функционишу по тржишном принципу, те умањили потенцијални фискални трошкови који могу проистећи из њиховог пословања.

ЈП „Електропривреда Србије” - План оптимизације броја запослених за период 2016–2019. године, израђен уз помоћ Светске банке, успешно се спроводи. Уз помоћ Светске банке и ЕБРД сагледавају се могућности даљег унапређења управљања компанијом у погледу менаџмента, система планирања и набавки. Акциони план за побољшање корпоративног управљања, који је сачињен на основу препорука ЕБРД и који је усвојила Влада у фебруару 2019. године, успешно се спроводи.

Влада је донела велики број закључака (14) по питању својине ЈП ЕПС и то закључке на основу којих ће се успоставити својина ЈП ЕПС (ради се о непокретностима на којима се може сагласно законима успоставити својина) као и закључке којим ЈП ЕПС престаје право коришћења на непокретностима и прелази у својину Републике Србије (за оне непокретности на којима се не може успоставити својина). На основу тих закључака извршиће се упис права својине у корист ЈП ЕПС и упис права својине у корист Републике Србије. Такође, ЈП ЕПС ће на основу наведених закључака извршити потребне промене у пословним евиденцијама у складу са законом. Након тога отпочеће поступак у вези са проценом вредности капитала а након процене, приступиће се промени правне форме из правне форме јавног предузећа у правну форму акционарског друштва.

ЈП „Србијагас” - Повећана је дисциплина у наплати потраживања, а методологија процене улагања, коју је је предложила Светска банка, успешно се спроводи. У наредном периоду ће бити омогућено да ова компанија самостално сервисира свој дуг, без подршке из буџета Републике.

Уплата добити у буџет Републике

Уплата добити од стране јавних предузећа и дивиденди друштава капитала у којима држава има власништво представљају значајан део непореских прихода. Од успешности пословања ових предузећа зависи и висина прихода буџета по овом основу. Уплата редовне добити и дивиденди је редован буџетски непорески приход, док се уплате из нераспоређене добити третирају као приход са једнократним карактером и не представљају трајни извор прихода. Уплаћена добит ЈП, закључно са септембром 2019. године износила је 0,2 млрд. динара, док је укупна уплата добити и дивиденди износила 16,2 млрд. динара. Обавеза за јавна предузећа да уплате најмање 50% добити остварене у претходној години прописана је и Законом о буџету Републике Србије за 2019. годину.

Ублажавање потенцијалних ризика, који настају као последица пословања јавних предузећа, обухвата низ мера везаних за одговорност, профитабилност и транспарентност у пословању ових предузећа. Почетком 2016. године је усвојен нови Закон о јавним предузећима који ће ојачати структуру управљања и одговорност јавних предузећа. Процеси реструктурирања покренути су у ЈП ЕПС, ЈП „Србијагас” и „Железнице Србије” а.д, при чему ће од успешности самог процеса реструктурирања и брзине спровођења усвојених мера зависити ефикасност пословања у будућности.

Државне финансијске институције, банкарски систем и осигурање депозита

Пре периода фискалне консолидације Република Србија имала је значајне фискалне трошкове спашавања државних банака. Укупни трошкови државних интервенција у банкарском сектору у периоду 2012–2015. године износили су око 900 милиона евра. То је износ издвојен за докапитализацију банака, различите финансијске трансакције приликом припајања неуспешних банака успешнијим, укључујући и исплату осигураних и неосигураних депозита (за шта су коришћена и средства Фонда за осигурање депозита).

Република Србија данас у банкарском сектору земље има директан удео у капиталу:

1. Банке Поштанска штедионица а. д. Београд (79,01%),
2. Комерцијалне банке а. д. Београд (83,23%),
3. Српске банке а. д. Београд (76,68%).

У циљу доследног спровођења излазне стратегије и смањења фискалних ризика по овом основу настављају се реформске активности у области државних финансијских институција започете 2012. године, односно 2015. године.

Банка Поштанска штедионица - Уз подршку Светске банке наставиће се са спровођењем стратегије за Банку Поштанска штедионица са нагласком на преусмеравање пословања са становништвом, предузетницима, микропредузећима и малим предузећима; побољшање интерне организације банке, корпоративног управљања и управљања ризиком; јачање ИТ инфраструктуре, као и план пословања за период 2018–2020. године.

Комерцијална банка - Процес приватизације Комерцијалне банке је у току и очекује се да ће бити окончан средином фебруара 2020. године. Јавни позив којим Република Србија оглашава продају акција ове банке у непосредном власништву Републике Србије и позива квалификоване инвеститоре да поднесу Изјаву о заинтересованости за учешће на тендеру објављен је дана 31. маја 2019. године. Рок за достављање Изјаве о заинтересованости био је дана 21. јуна 2019. године и примљено је шест Изјава о заинтересованости. Рок за достављање необавезујуће понуде био је дана 6. септембра 2019. године. Јавно отварање необавезујућих понуда одржано је дана 10. септембра 2019. године и Министарство финансија је добило четири важеће необавезујуће понуде. Сва четири понуђача позвана су да учествују у другој фази тендерског поступка. Дана 16. децембра 2019. године, приспеле су три обавезујуће понуде. Понуде су отворене, рангиране, и прворангирани понуђач је 23. децембра позван да приступи преговорима ради закључења купопродајног уговора. Очекује се да купопродајни уговор буде закључен до прве половине фебруара 2020. године.

Српска банка - У складу са Владином стратегијом за државне банке, формирана је Стручна радна група за трансформацију Српске банке у специјализовану финансијску институцију за пружање свих врста финансијских услуга и подршке наменској индустрији Републике Србије дана 21. јануара 2019. године и почела је са формалним радом у марту 2019. године када је одржана конститутивна седница.

Реформа прописа који уређују српски финансијски систем[15] спроведена је фебруара 2015. године. Једна од карактеристика те реформе јесте и пренос надлежности праћења резултата пословања и рада органа управљања у банкама, друштвима за осигурање и другим финансијским институцијама чији је акционар Република Србија, као и организовање и спровођење поступка продаје акција у њима, са Агенције за осигурање депозита на Министарство финансија, почев од 1. априла 2015. године. Реформом прописа је у домаћу регулативу транспонована и Директива о реструктурирању банака (Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD) и функција реструктурирања банака поверена је НБС. У децембру 2016. године усвојен је сет прописа којима се у домаћи регулаторни оквир имплементирају Базел III стандарди, чиме је постигнут значајан степен усклађености домаћих прописа са релевантним прописима ЕУ у овој области, а током 2017. године се наставило са активностима на унапређењу домаћих прописа којима се уређује пословање банака, а у циљу њиховог даљег усклађивања са прописима ЕУ. Основни циљеви усвајања ових прописа су повећање отпорности банкарског сектора повећањем квалитета капитала и увођењем заштитних слојева капитала, боље праћење и контрола изложености банке ризику ликвидности, даље јачање тржишне дисциплине и транспарентности пословања банака у Републици Србији објављивањем свих релевантних информација о пословању банке, као и прилагођавање извештајног система новим регулаторним решењима.

Један од ограничавајућих фактора за раст кредитне активности представљао је релативно висок ниво проблематичних кредита. У августу 2015. године усвојена је Стратегија за решавање проблематичних кредита која се спроводи имплементацијом два трогодишња акциона плана, један припремљен од стране Владе и други припремљен од стране НБС, у циљу спуштања нивоа проблематичних кредита. Кључне области имплементације подразумевале су јачање капацитета банака за решавање проблематичних кредита, унапређење регулативе за процену вредности средстава обезбеђења, развој тржишта проблематичних кредита и др.

Од доношења поменуте стратегије, усвојен је и измењен већи број законских и подзаконских аката, унапређен је институционални капацитет и спроведене су бројне мере за лакши отпис и пренос ненаплативих потраживања кроз доношење Закона о проценитељима вредности непокретности (почетак примене закона – јун 2017. године) који је, између осталог, увео нову професију – лиценциране проценитеље вредности непокретности и прописао обавезну процену која се спроводи у случајевима који се односе на Закон о хипотеци и Закон о стечају, као и приликом вршења процена за потребе кредитних послова који су обезбеђени хипотеком; образовање стручног одбора (стручно тело које треба да допринесе уређењу и унапређењу професије проценитеља вредности непокретности) и доношење Националних стандарда, кодекса етике и правила професионалног понашања лиценцираног проценитеља (у јулу 2017. године) који, између осталог, дефинишу основе процене вредности непокретности, поступак вршења процене, претпоставке и чињенице од значаја које се морају узети у обзир приликом израде извештаја процене, минимални садржај извештаја о процени и правила професионалног понашања лиценцираног проценитеља; усвајање измена и допуна Закона о порезу на добит и Закона о порезу на доходак грађана што је омогућило релаксиранију пореску политику за одобравање и отпис банкарских потраживања (крај 2017. године); усвајање амандмана на Закон о

15 Народна скупштина усвојила је измене и допуне Закона о Народној банци Србије и Закона о банкама, као и нови Закон о Агенцији за осигурање депозита, Закон о осигурању депозита, Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање. Са изменом сета финансијских закона, наметнуло се и усвајање допуне Закона о министарствима.

стечају којима је скраћен стечајни поступак и побољшан положај осигураних поверилаца (децембра 2017. године); припрему студије о могућностима увођења банкрота приватних појединаца и предузетника у Републици Србији, усвојен је Закон о изменама Закона о парничном поступку и друго. Крајем 2018. године НБС усвојила је сет подзаконских аката реагујући проактивно на све учесталију појаву ненаменског кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима. Ови прописи имају за циљ да допринесу спречавању настанка проблематичних кредита у банкарском сектору и подстакну опрезно преузимање ризика од стране банака њиховим усмеравањем на одрживо кредитирање и избегавање прекомерне изложености одређеним врстама кредитних производа, не нарушавајући тренд раста кредитне активности и водећи рачуна о правима и интересима корисника услуга које пружају банке, а све ради очувања и јачања финансијске стабилности у Републици Србији.

Влада је 27. децембра 2018. године донела Програм за решавање проблематичних кредита за период 2018–2020. године („Сл. гласник РС", бр. 105/18 и 46/19 – у даљем тексту: Програм) заједно са Акционим планом за спровођење тог програма чиме је успешно испуњен и реформски циљ унутар програма сарадње са Међународним монетарним фондом и зацртан пут за даљи успешан рад на решавању питања проблематичних потраживања.

Главни фокус поменутог документа јавне политике представља решавање питања проблематичних пласмана банака у стечају и пласмана у име и за рачун Републике Србије, којима управља Агенција за осигурање депозита. У складу са тим, усвојени су стратешки и годишњи оперативни планови за Агенцију за осигурање депозита, Резолуција портфеља проблематичних пласмана, и развијени су унутрашњи капацитети за њихово решавање. У јуну 2019. године, Агенција за осигурање депозита успешно је окончала продају првог, тзв. „пилот портфеља", номиналне вредности од око 242 милиона евра, док је дана 30. септембра 2019. године објавила јавни позив за уступање другог, тзв. Великог портфеља, номиналне вредности од 1.82 милијарде евра. Окончање продаје „Великог портфеља" потраживања очекује се крајем другог квартала 2020. године. У складу са Одлуком Владе о измени Програма за решавање проблематичних кредита за период 2018-2020. године, рок за закључење ове трансакције је 30. јун 2020. године.

Имплементација мера за решавање проблематичних кредита, како из Стратегије за решавање проблематичних кредита , тако и из горепоменутог Програма, наставља да даје резултате. На крају октобра 2019. године укупни бруто проблематични кредити (NPL) банкарског сектора износили су 945 милиона евра, и били су за 160 милиона евра нижи у односу на крај 2018. године.

Закључно са октобром 2019. године, НПЛ показатељ на нивоу банкарског сектора је износио је 4,56%, што је најнижи забележени ниво овог показатеља од када га Народна банка Србије прати, односно од 2008. године. У односу на почетак године, НПЛ показатељ на нивоу банкарског сектора, нижи је за 1,1 п.п. У односу на почетак примене Стратегије за решавање НПЛ-а (август 2015. године) Република Србија је смањила њихово учешће за 17,7 п.п. а њихов ниво за 74%. То је конкретна потврда да су мере добро дефинисане и да су дале одличне ефекте. Народна банка Србије је деловала и изван оквира Стратегије, попут доношења Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке, што је употпунило регулаторне активности. И покривеност NPL кредита припадајућим исправкама вредности у складу са међународним рачуноводственим стандардима, која је на нивоу од

60,3%, недвосмислено, уз све друге показатеље здравља финансијског система, потврђује стабилност банкарског сектора Републике Србије.

Стварањем стабилних услова пословања, економија Републике Србије је ушла у инвестициони циклус 2015. године, и од тада инвестиције воде добар део раста економије. Профитабилност привреде расте у условима ниске и стабилне инфлације и релативно стабилног курса. Све су то били кључни фактори за одрживо решавање питања NPL-а. То се јасно види и из чињенице да је у гранама које су и носиоци нашег раста, забележен и највећи пад NPL-а – што је евидентно у прерађивачкој индустрији и грађевинарству.

Осигурање депозита је механизам који доприноси очувању финансијске стабилности и обезбеђује заштиту депонената. Систем осигурања депозита обезбеђује да се сваком заштићеном депоненту[16] исплати целокупан износ улога у свакој банци до осигураног износа од 50.000 евра у случају стечаја или ликвидације банке. Осигурање депозита регулисано је Законом о осигурању депозита.

У октобру 2019. године, усвојен је Закон о изменама и допунама Закона о осигурању депозита, којим се настојало да се систем осигурања депозита додатно усклади са најбољом међународном праксом и стандардима, као и правним тековинама Европске уније и то у погледу: метода обрачуна премије (увођење могућности обрачуна премије на основу нивоа ризика у пословању банака), основице за обрачун премије, висине ванредне премије, заштите депонената спојених или припојених банака, циљног износа фонда за осигурање депозита и др, све са циљем доприноса финансијској стабилности кроз подстицај смањењу ризика у пословању банака, јачање поверења јавности у финансијски систем и повећање ефикасности система осигурања депозита.

У систему осигурања депозита Република Србија је ултимативни гарант исплате осигураних депозита. У сврху обезбеђивања средстава за осигурање депозита Агенција наплаћује премију осигурања депозита од банака за рачун фонда за осигурање депозита, управља имовином фонда и исплаћује депозите до осигураног износа у случају стечаја или ликвидације банке. Додатно, средства фонда се могу користити и за финансирање поступка реструктурирања банака у обиму и под условима утврђеним законом којим се уређују банке. У случају недостајућих средстава у фонду за осигурање депозита, Република Србија обезбеђује исплату било средствима из буџета, било давањем гаранције за задуживање Агенције за осигурање депозита.

Гаранција исплате осигураних депозита од стране државе, било директно средствима из буџета, или индиректно издавањем гаранција за задуживање Агенције за осигурање депозита, извор је фискалних ризика и могућих фискалних трошкова. Међутим, захваљујући постигнутој стабилности банкарског сектора, од 2015. године није било потребе за коришћењем средстава фонда за осигурање депозита, нити државе по основу исплата осигураних износа депозита.

Умањење фискалних ризика по овом основу зависи од стабилности и одрживости банкарског система. Надзор над банкарским системом, обазривост у пласирању средстава и

16 Заштићени депоненти су: физичка лица, предузетници, микро, мала и средња правна лица, након искључења предвиђеним Законом о осигурању депозита.

унапређење квалитета имовине банака су основни стубови стабилног банкарског система.

Остварени резултати банкарског сектора Републике Србије на крају 2017. и током 2018. године приказују стабилну профитабилност банака. Банкарски сектор Републике Србије је у 2018. години пословао профитабилно, са нето добитком пре опорезивања у износу од 640,6 милиона евра док је закључно са октобром 2019. године остварен нето добитак пре опорезивања у висини од 510,1 милиона евра.

Висока капитализованост банкарског сектора, како са становишта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала, тако и са становишта структуре регулаторног капитала, додатно је увећана, гарантујући отпорност банкарског сектора. На крају септембра 2019. године, просечна вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Републике Србије износи 23,6% (22,3% у децембру 2018. године), што је значајно изнад прописаног регулаторног минимума од 8% и више него довољно за покриће свих ризика којима је сектор изложен, што потврђују и макропруденцијални стрес тестови које НБС редовно спроводи.

Остали фискални ризици

Поред наведених фискалних ризика постоје и друге околности које уколико се реализују могу довести до фискалних трошкова. За поједине ризике не постоје систематизовани подаци, али имајући у виду да су се поједини остварили у ближој прошлости може се сагледати величина њиховог утицаја на јавне финансије. Само њихово идентификовање помаже сагледавању могућих утицаја на фискалну позицију земље у наредном периоду.

Пословање јединица локалне самоуправе може имати фискалне импликације на буџет опште државе. Посебним фискалним правилима за локалне самоуправе постављено је тзв. „златно правило" тј. дефицит је могућ само за реализацију капиталних инвестиција. Постоје и правила о висини задужености јединица локалне самоуправе, која би доследном применом одржала стабилност јавних финансија на локалном нивоу. У пракси се дешавало да нереалним планирањем како прихода, тако и расхода дође до нагомилавања доспелих а неизмирених обавеза које угрожавају функционисање појединих градова и општина.

Како би се избегла реализација фискалних ризика по овом основу Министарство финансија ће у наредном периоду значајно унапредити систем контроле јавних финансија локалних самоуправа у циљу поштовања постављених правила од планирања до реализације буџета на локалном нивоу.

Постоје значајни фискални ризици по основу судских одлука, домаћих и међународних судова, казни, накнади штете од стране државних органа. Република Србија је по основу судских одлука у периоду 2009–2018. године из буџета платила 80,5 млрд. динара[17], док је у првој половини 2019. године по истом основу плаћено 15,0 млрд. динара. Дуг војним пензионерима који је преузет у 2015. години у износу од 10 млрд. динара, иако по судској одлуци није евидентиран на овим рачунима, рачуноводствено је третиран као отплата

17 Обухваћени су расходи на контима: новчане казне и пенали по решењу судова и судских тела и накнада штете за повреде или штету нанету од стране државних органа.

дуга, док је у извештајима о фискалним агрегатима опште државе распоређен као расход за социјалну заштиту (пензије). Независно од начина евидентирања овај расход представља реализован фискални ризик по основу судских одлука. Одлука Европског суда за људска права обавезала је Републику Србију да исплати јавни дуг по основу неисплаћене девизне штедње коју су држављане бивших република СФРЈ и држављани Републике Србије положили код банака са седиштем на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ. У реализоване фискалне ризике чији извор представљају судске одлуке спада и одлука Међународног арбитражног суда, по којој је Република Србија била дужна да плати 40 милиона долара као одштету грчкој компанији „Митилинеос". Ова обавеза у потпуности је исплаћена у 2018. години. Република Србија изгубила је и спор са белгијским инвеститорима који су у Инђији изградили фабрику за еколошку прераду животињског отпада „Енерго Зелена". Исплата накнаде штете по овом основу почела је у 2019. години. Потенцијалне обавезе могу проистећи и из одлука Уставног суда по основу поднетих уставних жалби и одлука Европског суда за људска права по поднетим представкама радника некадашњих друштвених предузећа (неисплаћене зараде, доприноси за обавезно социјално осигурање, затезне камате, трошкови поступка, потраживања по основу комерцијалних трансакција).

Стално присутан ризик од елементарних непогода и природних катастрофа обавезује улагање у програме превенције како би се умањили потенцијални фискални трошкови за отклањање штете настале по том основу. Република Србија се у 2014. години суочила са катастрофалним последицама поплава. Укупна штета (са губицима) процењена је на више од 1,7 млрд. евра[18]. У складу са Законом о отклањању последица поплава у Републици Србији и Законом о обнови након елементарне и друге непогоде, средства за обнову обезбеђивала су се из буџетских извора, на свим нивоима власти, донација, прилога и поклона, задуживањем, финансијском помоћи ЕУ и др. За обнову су обезбеђена бесповратна средства у износу од 220,7 милиона евра и око 300 милиона америчких долара средстава из кредита Светске банке. Имајући у виду стално присутне ризике од елементарних непогода, смањење фискалних ризика који могу настати по овом основу подразумева улагање у превентивне програме. Влада је у децембру 2014. године усвојила Национални програм за управљање ризицима од елементарних непогода, који ће бити реализован у сарадњи са Светском банком, Уједињеним нацијама и ЕУ. У оквиру Националног програма новембра 2018. године, донет је још један кровни закон који се бави проблематиком елементарних непогода и катастрофа, а то је Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. Република Србија је у првој половини године платила из буџета 1,2 млрд. динара за накнаде штете за повреде или штете настале услед елементарних непогода.

Алтернативни сценарио фискалних кретања у периоду 2019 – 2022. године

На следећем графикону приказано је кретање учешћа дефицита и јавног дуга у БДП на основу алтернативног макроекономског сценарија , а који подразумева стопе раста од 2,4%, 2,5% и 2,5% у наредном трогодишњем периоду.

18 http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Kancelarija-za-pomoc-poplavljenih-podrucja-infograf-15-04-2016-srb.pdf

Графикон 13. Основни и алтернативни сценарио фискалних кретања у периоду 2019 – 2022. године

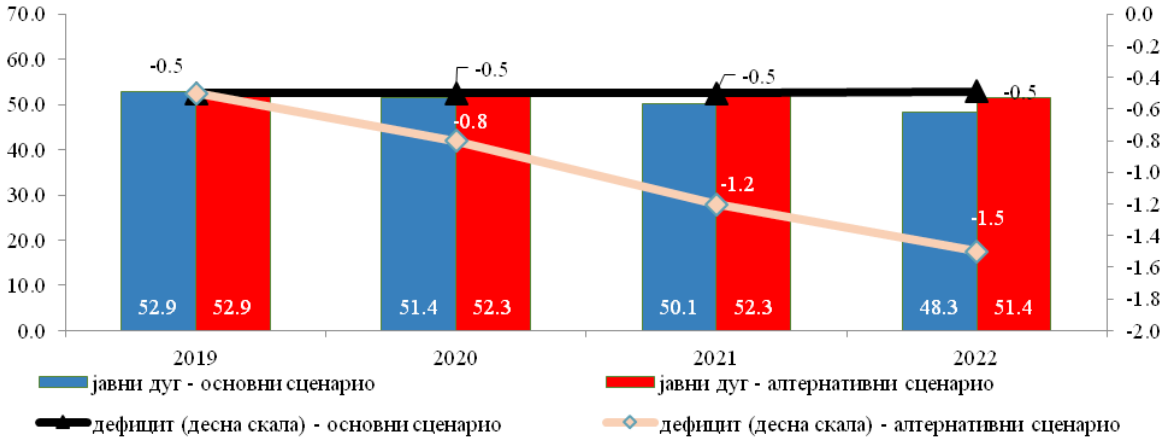

Спорији раст утицао би, преко својих компоненти, и на остварење фискалних агрегата, превасходно на приходну страну, и то највише на приходе по основу рада и порезе на потрошњу. Оваква динамика БДП довела би до вишег нивоа дефицита и јавног дуга. Повећање дефицита не би било толико да би утицало на раст нивоа јавног дуга, али би динамика смањења била знатно спорија, тако да се ниво јавног дуга не би спустио испод 50% БДП ни на крају 2022. године. Претпоставка у овом сценарију је да би се задржала мера кретања плата и пензија у складу са растом БДП, то јест у све три године учешће плата и пензија остаје на истом нивоу, док су номинални износи предвиђени за капиталне инвестиције исти као у основном сценарију.

Поређење са претходним програмом

Средњорочни фискални оквир није значајно промењен у односу на претходни програм. Годишњи дефицит на нивоу од 0,5% БДП и даље представља средњорочни циљ фискалне политике, с обзиром да је оцењен као одржив ниво који омогућава наставак смањења учешћа дуга у БДП.

Привредни раст у периоду 2019–2022. године није промењен у односу на претходни програм тако да су све макроекономске претпоставке везане за фискални оквир углавном непромењене или промењене у мањој мери. Ниво прихода и расхода у смислу учешћа у БДП је повећан.

Ниво прихода у 2019. години је повећан услед већег остварења прихода у базној 2018. години и прилива једнократних пореских и непореских прихода у 2019. години. У наредним годинама ниво прихода је повећан за структурни део повећања прихода из 2019. године.

На расходној страни у 2019. години извршење расхода ће бити нешто веће од планираног и то углавном као последица снажног раста капиталних инвестиција и једнократног повећања субвенција. У наредном периоду очекује се наставак успостављене динамике реализације јавних пројеката, те ће фискални простор, настао бољом наплатом прихода, у највећој мери бити искоришћен за додатно повећање капиталних улагања.

Табела 16. Поређење фискалних показатеља два програма, у % БДП

	2018	2019	2020	2021	2022
ЕРП 2019–2021.[19]					
Приходи	41,1	39,9	39,2	38,7	–
Расходи	40,6	40,4	39,7	39,2	–
Резултат	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	–
ЕРП 2020–2022.					
Приходи	41,5	41,4	40,2	39,4	38,7
Расходи	40,9	41,9	40,7	39,9	39,2
Резултат	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Разлика					
Приходи	0,4	1,5	1,0	0,7	–
Расходи	0,4	1,5	1,0	0,7	–
Резултат	0,0	0,0	0,0	0,0	–

4.7. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИРИ

Фискална консолидација и структурне мере спроведене у претходном периоду омогућиле су стабилизацију јавних финансија и обезбедиле фискални простор за нове политике. Како би се обезбедила стабилност и одрживост јавних финансија на дужи рок потребан је функционалан систем фискалних правила. Тренутно важећа фискална правила су уведена још 2010. године, али нису помогла у заустављању раста дефицита и јавног дуга. Због тога је потребно редизајнирати систем тако да он буде у функцији заштите предвидивости и одрживости фискалних агрегата и контроле фискалне и буџетске политике. Нови аранжман са ММФ је прилика да се осмисли и уведе добар скуп фискалних правила у наредне две године, у сарадњи са овом међународном финансијском институцијом и Фискалним саветом. Министарство финансија је формирало радну групу чији је задатак измена Закона о буџетском систему, којим су фискална правила дефинисана. С тим у вези, поново је уведена индексација пензија од наредне године, где ће се пензије усклађивати коришћењем „швајцарске" формуле, уз поштовање лимита од 11% БДП за укупне расходе за пензије. Од 2021. године требало би да буде уведено и фискално правило које дефинише ниво дефицита.

Побољшање управљања јавним финансијама је нужно не само као подршка мерама фискалне консолидације и структурним реформама, већ као процес који подиже квалитет државне управе и осигурава амбијент који је привлачно и пожељно тло за инвеститоре. Реформске активности у оквиру различитих подсистема управљања јавним финансијама (УЈФ) обухваћене су Програмом реформе управљања јавним финансијама 2016–2020. године (Програм РУЈФ). У току 2019. године усвојен је Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама и Акциони план за период 2019-2020. година, а у припреми је нови стратешки документ за период након 2020. године.

19 Износи су прерачунати на основу ревизије података серије БДП од стране РЗС.

Информациони систем извршења буџета – ИСИБ – је део система управљања јавним финансијама који обухвата процесе и поступке који се спроводе електронском комуникацијом са Управом за трезор у саставу Министарства финансија. Развој овог система ће омогућити праћење свих индиректних корисника централног нивоа власти. У систем су укључени директни корисници јавних средстава, правосудни органи, а од прошле године и индиректни корисници Министарства културе и информисања и Управе за извршење кривичних санкција, који нису били део претходног система (ФМИС). Од ове године су укључене и институције социјалне заштите, тако да се ван система налазе још само индиректни корисници Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Систем је оспособљен да убудуће омогући интеграцију нових корисника. Финансијски планови фондова социјалног осигурања ће и даље садржати податке о својим индиректним корисницима.

Област управљања јавним финансијама којој је озбиљно посвећена пажња и на чијем се унапређењу ради је управљање јавним инвестицијама. Јачањем оквира управљања јавним инвестицијама интензивирају се нови инфраструктурни пројекти и подиже квалитет постојеће инфраструктуре. Капитални пројекти, односно пројектни кредити су постали саставни део буџета. У априлу 2018. године усвојен је Закон о планском систему Републике Србије, којим је успостављен национални оквир за планирање и којим су дефинисани План развоја и Инвестициони план. Како би се унапредио оквир управљања јавним инвестицијама, у складу са препорукама техничке помоћи ММФ и Светске банке, а на основу Уредбе о управљању капиталним пројектима, ускоро ће бити усвојен правилник у којем ће се налазити краћи приказ студија изводљивости за велике и стратешке инфраструктурне пројекте. У току је развој система управљања јавним инвестицијама, који укључује интегрисану базу података о инвестиционим пројектима, што ће током следеће године омогућити успостављање јединствене листе приоритетних пројеката (Single Project Pipeline), након чега ће и поменути систем постати оперативан.

Јавно-приватна партнерства (Public-Private Partnerships – PPP), као специфичан вид сарадње државе и приватног сектора захтевају посебну пажњу и опрез, стога ће Министарство финансија убудуће вршити процену свих предлога с гледишта анализе трошкова и користи и поделе ризика. Законом о изменама Закона о јавно-приватном партнерству и концесијама уведено је да је за ЈПП вредности од преко 50 милиона евра, пре него што Влада узме предлог у разматрање, потребна сагласност Министарства финансија. У јануару ове године су усвојене додатне измене и допуне закона у циљу ограничавања укупне фискалне изложености и обезбеђивања конкурентности тендерског поступка.

Акциони план трансформације Пореске управе за период 2018–2023. године усвојен у децембру 2017. године дефинише стратешке смернице и временске рокове у којим ће бити спроведене активности потребне за стварање модерне Пореске управе, која ће, уз коришћење савремених електронских процеса пружити бољу и свеобухватнију услугу пореским обвезницима и бољу контролу и наплату прихода, односно поспешити борбу против сиве економије, заједно са реформом и модернизацијом инспекцијског надзора. У јуну 2019. године спроведено је организационо раздвајање основних активности од оних које се сматрају споредним, с тим да се основне активности сад обављају у мањем броју организационих јединица, односно извршена је прва фаза консолидације основних активности. Анализа пословних процеса и потребних ресурса, омогућиће развијање адекватне организационе структуре и менаџмента, унапређење управљања пројектима и дизајну адекватне структуре запослених. У другој фази имплементације реформе ће бити усмерене на информационе системе, односно на њихов редизајн и модернизацију. Спро-

ведене су мере које за циљ имају смањење просечног времена за повраћај ПДВ, односно поштовање прописаних рокова, уз примену начела опрезности, како би се могућности превара свеле на минимум. Центар за велике пореске обвезнике (ЦВПО) ће проширити свој делокруг, односно биће повећан број субјеката који своје пореске обавезе измирују преко овог система, истовремено, ради се и на јачању капацитета ове веома значајне организационе јединице у оквиру Пореске управе. Усвајањем посебног закона о утврђивању порекла имовине и посебном порезу створиће се услови за оснивање посебне јединице која ће се бавити унакрсном анализом имовине и прихода лица, како би се истражили случајеви неоснованог богаћења. У априлу 2019. године је покренут пројекат модернизације Пореске управе од стране Светске банке, који обухвата преглед пореског законодавства, реинжењеринг пословних процеса, реформу информационих система и управљање пројектима.

Побољшање квалитета и транспарентности националне статистике се врши кроз унапређење свеобухватне, правовремене и аутоматске размене података између надлежних институција. У априлу 2018. године објављена је листа институција које чине сектор опште државе, као и остале секторе, у складу са Европским системом рачуна (ESA) 2010 и GFSM 2014, на основу чега ће Републички завод за статистику (у сарадњи са Министарством финансија и НБС) регуларно достављати податке у Проширени општи систем дисеминације података (e-GDDS). Наредне године се планира и поновно увођење извештавања у форми GFS годишњака. Такође, у циљу даљег унапређења сарадње надлежних институција (Министарство финансија, Републички завод за статистикуи НБС) у септембру ове године је измењен Меморандум о сарадњи, којим је усвојена најбоља пракса и прецизирана улога и одговорности сваке од ових институција у погледу извештавања како у националним оквирима, тако и на међународном плану. У сарадњи са Евростатом и ММФ наставља се са унапређењем система националних рачуна.

5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2020. ДО 2022. ГОДИНЕ

5.1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА КЉУЧНИХ ПРЕПРЕКА ЗА КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ

Остварен привредни раст Србије од 4,8% у трећем кварталу 2019. године вођен је растом услужног сектора, који је и даље доминантан носилац раста (2,1 п.п.), док је значајан допринос расту БДП-а дала и грађевинска активност (1,7 п.п.) због интензивирања реализације важних инфраструктурних пројеката. Код сектора пољопривреде је у трећем кварталу регистрован резултат на нивоу прошлогодишњег, а физички обим укупне индустрије је у овом периоду међугодишње мањи за 0,7%. Побољшања на тржишту рада су настављена што је определило раст личне потрошње домаћинстава од 3,1%. Такође, наставља се динамичан раст робног извоза упркос паду тражње наших главних спољнотрговинских партнера (земаља зоне евра и *CEFTA*-е). Нето прилив по основу СДИ у девет месеци 2019. износио је 2,7 млрд. евра (раст од 35,1% мг.)

Фискална консолидација и структурне мере спроведене у претходном периоду омогућиле су стабилизацију јавних финансија и обезбедиле фискални простор за нове политике. Спровођење структурних реформи у оквиру појединачних области интензивираће се у наредном периоду, како би се отклониле кључне препреке/изазови у конкретним областима, које су установљене кроз ослањање на све доступне анализе и податке.

Обим и динамика реформских активности у области енергетике представља фактор даљег привредног раста и унапређења конкурентности. Због тога ће реформе у оквиру тржишта енергије бити усмерене на изградњу недостајућих интерконектора, како би се постигла поузданост и олакшала трговина енергетским производима на националном и прекограничном тржишту. Такође, наставља се са унапређењем услова за повећање енергетске ефикасности спровођењем система енергетског менаџмента. У погледу путне и железничке инфраструктуре наставља се реконструкција постојећих и изградња нових деоница. Циљ је да се реализацијом важних инфраструктурних пројеката оствари опште убрзање транзитног саобраћаја, унапреди ниво услуга, олакшају међународни трговински токови и транспорт путника.

Пољопривреда је једна од кључних грана у привредној структури наше земље, а услови за њен развој у Србији су изузетно повољни (географска позиција, природна богатства, климатски фактор). Међутим, неповољна структура пољопривредних газдинстава (уситњеност поседа без довољно подстицаја за удруживање), техничко-технолошка заосталост превасходно средњих и малих газдинстава, као и појачани притисци на пољопривреднике због растућих стандарда и регулативе у процесу усклађивања са заједничком аграрном политиком ЕУ, додатно отежавају развој пољопривреде. Учешће индустрије у стварању укупног БДВ последњих година расте чему су допринеле СДИ у прерађивачку индустрију. Међутим, ограничени трансфер знања између академске заједнице и сектора индустрије, омета потенцијални технолошки развој, што за последицу има низак ниво специјализације производа и слабију извозну структуру. Како мере индустријске политике у претходном периоду нису биле довољно фокусиране на кључне компаративне предности и потребе привреде, у припреми је нова индустријска политика Србије која ће бити усмерена на стварање услова за трансформисање постојеће привреде у економију

знања и иновација. У сектору услуга фокус би требало да буде подизање нивоа знања и вештина неопходних за развој сложенијих услуга тј. услуга са већом додатом вредношћу, даљи развој туристичке понуде, као и унапређење е-трговине.

Спровођењем регулаторних реформи које смањују сложеност и трошкове пословања а повећавају предвидљивост пословног амбијента, Србија и даље бележи значајан напредак и побољшање ранга према међународним индексима конкурентности. С тим у вези очекује се наставак процеса поједностављења и гиљотине поступака за пословање привредних субјеката, креирање стратешке дигиталне платформе геосектора као подршке инвестиционом одлучивању, као и успостављање одрживог финансијског, правног и институционалног оквира који ће обезбедити предвидивост, стабилност и континуитет у инвестирању у заштиту животне средине. Процес администрирања пореза је значајно унапређен кроз увођење нових технологија и развојем електронских система за подношење пореских пријава и плаћање пореза (портал еПорези) што доприноси расту пореских прихода и смањењу сиве економије. Планира се и увођење концепта циркуларне економије кроз дефинисање стратешког оквира као алата за остваривање одрживог развоја, у складу са Агендом 2030 Уједињених нација.

Србија има значајан научни и истраживачки потенцијал, који би требало даље развијати и адекватније користити, уколико желимо постати „привреда заснована на знању". Реформа организације и финансирања науке и истраживања у Србији као најважније новине дефинише увођење институционалног и компетитивног пројектног финансирања, као и успостављање рада Фонда за науку. У наредном периоду обезбеђује се и већа подршка иновативним старт-ап компанијама, као и дигиталној трансформацији привредних друштава. У области дигиталне економије планира се повећање доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса, као и даљи развој националне информационо-комуникационе инфраструктуре.

За потпуну интегрисаност Србије у међународни економски систем неопходност представља чланство у Светској трговинској организацији (СТО), за шта је у протеклом периоду главна препрека била неусклађеност домаћег законодаства којим се регулише промет ГМО производа. Потребно је и даље јачање регионалне сарадње, идентификовање и уклањање препрека трговини, посебно техничких и фитосанитарних мера и олакшавање царинских процедура, као и успостављање јединственог дигиталног сервиса у вези са техничким прописима.

Улагање у образовање представља неопходан предуслов за развој људског капитала, јер је добро образована и компетентна радна снага веома важна за конкурентност привреде. Међутим, неусклађеност образовних профила и понуде са потребама тржишта рада представља дугорочни и системски проблем у Републици Србији, који се решава успостављањем сарадње између кључних институција на пословима идентификације и планирања квалификација за потребе тржишта рада. Такође, наставља се интензивно са дигитализацијом система образовања и увођењем Јединственог информационог система образовања.

Тржиште рада Србије се последњих година налази у фази експанзије са растом запослености, повећањем активације и смањењем незапослености становништва. У наредном периоду приступиће се припреми новог шестогодишњег стратешког оквира политике запошљавања (период 2021-2026. година), као и трогодишњег националниог акциониог плана запошљавања, који су усклађени са принципима и инструментима ЕУ и осликавају

кохерентност јавних политика од значаја и утицаја на област политике запошљавања. Кључни изазов на тржишту радне снаге у Србији је заустављање одласка високообразованог становништва у иностранство (тзв. „одлив мозгова”) и привлачење талената из земље и иностранства, који ће се решавати стварањем услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним миграцијама.

Последњих година показатељи о приходима и условима живота у Србији бележе побољшања, што је у корелацији са растом животног стандарда као резултат опоравка привреде и кретањима макроекономских показатеља. Међутим, сиромаштво у Србији је и даље распрострањено и погађа различите категорије становништва. У наредном периоду ће, у циљу сагледавања социјалног и материјалног статуса корисника ради праведне расподеле средстава за социјалну заштиту, бити успостављен Информациони систем Социјална карта за прикупљање и коришћење података из свих доступних извора државне управе. Овај систем ће повезати установе социјалне заштите, а пре свега центре за социјални рад, у јединствену мрежу (СОЗИС).

На основу сагледаних препрека и изазова на пољу конкурентности дефинисане су структурне реформе, сумарно приказане у одељку 5.2, и детаљно у одељку 5.3. Како је ЕРП преносни („rolling“) програм којим се успоставља систем праћења и извештавања о спровођењу структурних реформи за чију реализацију је потребан дужи временски период, реформе представљене у оквиру ЕРП 2020–2022. су допуњене реформама из ЕРП 2019–2021, а додато је и осам нових реформи: *једна* са циљем унапређења вођења регистра пољопривредних газдинстава и одобравања националних подстицаја у пољопривреди кроз развој портала еАграр, *друга* са циљем увођења концепта циркуларне економије кроз дефинисање стратешког оквира, *трећа* ради успостављања подршке одрживом финансирању научноистраживачке делатности, *четврта* са циљем повећања доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса, *пета* ради успостављања јединственог дигиталног сервиса у вези са техничким прописима, *шеста* са циљем дигитализације система образовања и увођење Јединственог информационог система образовања, *седма* са циљем унапређења националне политике запошљавања у складу са добром праксом и стандардима ЕУ, и *осма* са циљем стварања услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним миграцијама.

Из претходног циклуса није пренето укупно шест структурних реформи у ЕРП 2020-2022. Реч је о реформама које чије активности су испуњене у великој мери (у просеку 81%) и које су прерасле у редовне активности институција које су надлежне за њихово спровођење, као нпр. *СР 8. Унапређење управљања капиталним инвестицијама*, *СР 9. Побољшање приступа финансијским средствима за МСПП*, *СР 11. Унапређење корпоративног управљања у јавним предузећима*, *13. Унапређење делотворности инспекцијског надзора* и *СР19. Повећање радне активације радно способних лица која се налазе у систему социјалне заштите, теже запошљивих незапослених лица у складу са прописима из области запошљавања и осталих теже запошљивих лица из посебно осетљивих категорија и јачање формалног запошљавања*, или о реформама за које је процењено да, иако су веома значајне, предстоји очекивана нова дешавања која ће бити укључена у наредном циклусу, као што је случај са *СР 6. Подизање конкурентности индустирје*.

Одабране структурне реформе, које су прошле кроз широк процес јавних консултација, дефинисане су у складу су са трогодишњим планом укупних буџетских расхода утврђеним Законом о буџету и приоритетима дефинисаним у националним документима.

5.2. РЕЗИМЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА				
1.	**Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре**	Хармонизација техничких правила и кодекса који се односе на рад електроенергетске и гасне мреже и изградња недостајућих интерконектора, како би се постигла поузданост и олакшала трговина енергетским производима на националном и прекограничном тржишту (обухвата и Изградњу магистралног гасовода Ниш-Димитровград и система за пренос електричне енергије Трансбалкански коридор).	Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. са пројекцијама до 2030. Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године за период од 2017. до 2023. године Берлински процес (Connectivity agenda) Закон о енергетици Закон о утврђивању јавног интереса и посебних поступака експропријације и прибављања документације ради реализације изградње система за пренос електричне енергије 400 kV напонског нивоа „Трансбалкански коридор“ – Прва фаза	ЕРП ОЦЕНА ЕК 2019 – Један од три главна структурна изазова Србије су искоришћавање потенцијала за уштеду енергије и потпуно отварање енергетског тржишта ЕКОФИН 2019 П5 - Постепено усклађивати тарифе електричне енергије како би одражавале стварне трошкове, укључујући трошкове неопходног одржавање и инвестиције за унапређење енергетске мреже и испуњавање еколошких стандарда и климатских циљева. ЕКОФИН 2019 П5 - Омогућити трећој страни приступ гасној инфраструктури. ПР 2019. стр. 78. – Да потпуно раздвоји и сертификује „Србијагас“ и „Југоросгаз“ и развије конкурентност на тржишту гаса, као и да испуни услове које је Секретаријат Енергетске заједнице поставио у погледу изузећа „Гастранса“, а нарочито да спроведе мере које повећавају ликвидност на тржишту гаса и обезбеђују приступ треће стране деловима новог капацитета. у потпуности спроведе реформске мере повезивања на које се обавезала у оквиру Агенде повезивања.
2.	**Унапређење услова за повећање енергетске ефикасности кроз хармонизацију законодавног оквира и успостављање одрживог начина финансирања пројеката енергетске ефикасности**	Хармонизација прописа са регулативом ЕУ у области ЕЕ кроз спровођење система енергетског менаџмента, еко дизајна и обезбеђење подстицаја за унапређење енергетске ефикасности.	Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године за период од 2017. до 2023. године	ЕКОФИН 2018 П4 – Потребно је повећати инвестиције у енергетску ефикасност. ПР 2019 стр 79. – Да ојача капацитете људских ресурса и подастакне инвестирање у енергетску ефикасност, између осталог кроз успостављање одрживог система финансирања, и да иницира реформе за увођење цена електричне енергије које јасно одражавају трошкове, у потпуности узимајући у обзир инвестиционе потребе, обавезе у погледу климатских промена и импликације социјалне сигурности, као и реформу регулације цена електричне енергије.

20 ЕКОФИН – Препоруке Савета ЕУ за економска и финансијска питања за Западни Балкан и Турску (П1 – препорука 1) из 2018. и 2019. године
ЕРП ОЦЕНА ЕК – Програм економских реформи Србије - Процена Комисије
ПР –Извештај о Србији за 2018. годину (Serbia 2018 Report) и Република Србија Извештај за 2019. годину

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
3.	**Унапређење капацитета и квалитета друмског саобраћаја кроз реформу путног сектора у погледу формирања уговорног односа између РС и управљача државних путева и даљу примену новог начина уговарања одржавања на основу учинка**	Трансформација управљача државних путева у савремену и модерну компанију за путеве, са јасно утврђеним циљевима и задацима, са континуираним финансирањем и ефикасним управљањем. Преласком на нов начин одржавања мреже државних путева према учинку, доводи се до ефикаснијег и ефективнијег пословања, мерљивости резултата и квалитета, одговорности за непоштовање уговора, смањења трошкова.	План развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2015. до 2020. Берлински процес (Connectivity agenda)	ПР 2019. стр. 77. - да побољша безбедност саобраћаја на путевима предузимањем мера за смањење смртних исхода и озбиљних повреда. Да спроведе мере реформи повезивања, а нарочито да оствари напредак у области интелигентних транспортних система (да дефинише стратешки оквир, усвоји законодавство и побољша капацитете за спровођење и извршавање); побољша одржавање путне и железничке инфраструктуре у складу са реалистичним плановима и њиховим финансијским аспектима; и олакша процедуре на граничним прелазима за железнички и друмски саобраћај.
4.	**Реформа железнице кроз унапређење безбедности у железничком саобраћају и унапређење регулаторног оквира**	Унапређење регулаторног оквира кроз доношење нове Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури и усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа. Поред обнове, реконструкције и мореднизације железничких пруга, предвиђена је и модернизација путно-пружних прелаза.	Закон о железници Закон о безбедности у железничком саобраћају Закон о интероперабилности железничког система Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период 2017-2021. године	ПР 2019. стр 77. - Да се фокусира на спровођење реформе железнице, укључујући отварање тржишта, изјаву о мрежи, управљање инфраструктуром и праћење тржишта, као и да ојача капацитете регулаторног тела за железнице.

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ				
5.	**Унапређење конкурентности пољопривреде кроз развој руралне инфраструктуре, уређење земљишта и уређење тржишта и квалитета пољопривредних производа**	Унапређење руралне инфраструктуре у виду изградње: локалних путева; електро мреже; водовода; као и улагања у постројења за очување животне средине, треба да допринесе већем степену развијености руралних подручја и повећању броја производних и прерадних капацитета. Спровођење процеса комасације довешће до стварања предуслова за развој пољопривреде и осавремењавања пољопривредне производње. Уређењем тржишта пољопривредних производа у складу са ЕУ прописима на јединствен начин регулисаће се тржишта по секторима (са акцентом на увођење стандарда у производњи) и формирање произвођачких организација. Развој и унапређење система заштите ознака географског порекла за пољопривредне и прехрамбене производе, у складу са европским системом, допринеће повећању пољопривредно – прехрамбених производа са додатом вредношћу.	Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Сл. гласник РС“, бр. 85/14) Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 10/13, 142/14, 103/15 і 101/16) Закон о пољопривредном земљишту („Сл. гласник РС”, бр. 62/06, 65/08 - др. закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18 – др. закон)	ПР 2019. стр. 74. – Да спроводи мере поверене у оквиру ИПАРД II програма и затражи поверавање задатака у вези са извршењем буџета за друге мере у оквиру програма. ПР 2019. стр. 74. – Да настави са спровођењем акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја.

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
6.	**Унапређење вођења регистра пољопривредних газдинстава и одобравања националних подстицаја у пољопривреди кроз развој портала еАграр**	Оптимизација и дигитализација поступака подношења и обраде захтева за упис у Регистар пољопривредних газдинстава (РПГ) и националних одобравања подстицаја у пољопривреди. РПГ као интегрални део еАграр ИТ система представља један од три стуба Интегрисаног система управљања и контроле (Integrated Administration and Control System (IACS) – ИАКС) који ће Србија развити у процесу интеграција са ЕУ и кроз које ће се вршити одобравање свих подстицаја из фондова ЕУ.	Закон о пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 41/2009, 10/2013 - др. закон и 101/2016)	ПР 2019. стр. 74. – Да спроводи мере поверене у оквиру ИПАРД II програма и затражи поверавање задатака у вези са извршењем буџета за друге мере у оквиру програма.
ОБЛАСТ: ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ				
7.	**Поједностављење и гиљотина поступака за пословање привредних субјеката – еПАПИР**	Успостављање јединственог јавног регистра административних поступака, поједностављење и укидање сувишних поступака (гиљотина прописа) и дигитализација најфреквентнијих административних поступака.	Стратегија регуларторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама од 2016-2020. Стратегија за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020. Национални програм за сузбијање сиве економије Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-Папир” за период 2019- 2021. Акциони план за спровођење Програма Владе Акциони план за спровођење иницијативе Партнертво за отворену управу у Републици Србији од 2018- 2020.	ЕРП ОЦЕНА ЕК 2019 – Један од три главна структурна изазова Србије су побољшање транспарентности и предвидивости регулаторног окружења и олакашавање конкуренције ЕКОФИН 2018 П5 – спроводити Закон о накнадама тако да парафискални намети буду предвидиви и засновани на принципу „накнада за услугу“.

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
8.	**Трансформација Пореске управе**	Трансформација Пореске управе у наредној фази подразумева анализу правног оквира и отклањање ограничења како би се омогућио делотворан рад Пореске управе у складу са најбољим светским праксама, као и стварање техничких предуслова за даљу фазу консолидације пословне мреже и модернизацију пословних процеса Пореске управе. То подразумева модернизацију информационог система и реинжењеринг пословних процеса.	Програм трансформације Пореске управе 2015-2020. Акциони план Програма трансформације Пореске управе 2018-2023. Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама 2016- 2020 за период од јула 2019. до децембра 2020. године.	ПР 2019. стр. 82. – Да убрза спровођења програма реформе Пореске управе ради даљег поједностављења активности Пореске управе, обезбеди довољно људских и технолошких ресурса у ту сврху, побољша наплату пореза и бори се против неформалне економије.
9.	**Унапређење геопросторног сектора креирањем стратешке дигиталне платформе као подршка инвестиционом одлучивању**	Креирањем стратешке дигиталне платформе геосектора омогућава се доступност комбинованих сетова података путем веб сервиса, њихова ефикасна, брза и квалитетна размена, што грађанима и привредним субјектима омогућава лакшу идентификацију и комфоран приступ жељеним подацима, пресудним за квалитетно инвестиционо одлучивање. Ажурирање адресног регистра, развој регулаторног и стратешког оквира НИГП-а и унапређење Националне геопросторне платформе, као и усклађивање и комбиновање података за развој прототипа система масовне процене.	Стратегија мера и активности за повећање квалитета услуга у области геопросторних података и упис права на непокретностима у званичној државној евиденцији – реформски пут Републичког геодетског завода до 2020. године Закон о НИГП	ОЦЕНА ЕК 2019 – Процес је с правом идентивикована као главни потенцијални изазов и требао би допринети систему опорезивања некретнина и повећати приходе од пореза на имовину на локалу. Потребно је веће укључивање министарства и правосуђа у процес, који је за сада искључиво одговорност Геодетског завода.

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
10.	**Успостављање одрживог система финансирања заштите животне средине**	Успостављање одрживог финансијског, правног и институционалног оквира који ће обезбедити предвидивост, стабилност и континуитет у инвестирању у заштиту животне средине.	Национални програм заштите животне средине	ЕКОФИН 2019 П5 - Постепено усклађивати тарифе електричне енергије како би одражавале стварне трошкове, укључујући трошкове неопходног одржавање и инвестиције за унапређење енергетске мреже и испуњавање еколошких стандарда и климатских циљева. ПР 2019. стр. 94 – Да повећа административне и финансијске капацитете централних и локалних органа јавне управе, операционализацијом Зеленог фонда и адекватним обезбеђивањем одговарајућих средстава за њега, као и даљим побољшањем међуинституционалне координације. Да интензивира рад на спровођењу и извршавању, као што је затварање дивљих депонија, инвестиције у смањење количине, разврставање и рециклажу отпада, побољшање мониторинга квалитета ваздуха, побољшање управљања речним сливовима и припрема за мрежу Натура 2000. Да се спроведе Париски климатски споразум, између осталог усвајањем свеобухватне стратегије за климатске промене и закона о климатским променама, који би били усклађени са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику до 2030. године и добро интегрисани у све релевантне секторе, као и израдом Националног енергетског и климатског плана, у складу са обавезама које има као чланица Енергетске заједнице.
11.	**Увођење концепта циркуларне економије кроз дефинисање стратешког оквира**	За потпуну имплементацију принципа циркуларне економије неопходно је да се у јавне политике, стратешка документа, програме са акционим плановима и законодавство из различитих области уведе концепт циркуларне економије као алата за остваривање одрживог развоја, у складу са Агендом 2030 Уједињених нација и изради документ јавне политике за ову област.	Национални програм заштите животне средине Добровољни извештај Републике Србије за реализацију циљева Агенде 2030 УН за одрживи развој Споразум о стабилизацији и придруживању	

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА				
12.	**Подршка одрживом финансирању научно-истраживачке делатности**	Реформа система организације и финансирања науке кроз нови модел финансирања научноистраживачке делатности који подразумева институционално и конкурентно- пројектно финансирање, у циљу унапређења везе између истраживања, технолошког развоја и привреде.	Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године - истраживања за иновације.	ЕКОФИН 2019 П4 - Користити резултате спроведених активности паметне специјализације како би се финализирала нова индустријска стратегија. ПР 2019. стр. 92. - Повећа национално финансирање истраживања. Подстиче интензивнију сарадњу између индустрије и академских кругова, у складу са националном стратегијом истраживања.
13.	**Подршка иновативним старт-ап компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава**	Надоградња постојећег система подршке кроз успостављање новог инструмента акцелератора кроз Фонд за иновациону делатност и унапређење квалитета услуга инкубатора. Успостављање програма подршке МСП за спровођење дигиталне трансформације у класичним секторима привреде уз подршку ПКС и мреже дигиталних консултаната.	Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године - истраживања за иновације Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године	ПР 2019 стр.8 – Потребно је развити нове финансијске инструменте како би се боље одговорило на потребе привредних друштва, нарочито оних најиновативнијих.

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
14.	**Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса**	Дигитална трансформација јавног сектора, кроз јачање инфраструктуре, као основе за примену ИКТ и електронске управе у поступку пружања услуга привреди, грађанима и јавном сектору: - успостављање Државног центра за управљање и чување података у Крагујевцу, - унапређење функционалности еПлаћања на Порталу еУправа за наплату свих такси, односно накнада, - Централни информациони систем у области угоститељства и туризма (ЦИС), односно ажурна база података о свим туристима и угоститељским објектима.	Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године Стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године Нацрт Програма развоја електронске управе за период од 2019. до 2022. године и његов АП – документ је у завршној фази израде Закон о е-управи	ПР 2019. стр. 7 – Дигитални економски раст Србије је стабилан; међутим, препоручује се свеобухватни и кохерентнији приступ дигитализацији и ефикасна координација заинтересованих страна. ПР 2019. стр. 72. - Хармонизује свој законодавни оквир у области електронских комуникација са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године. Предузме мере да би обезбедила спровођење мера за заштиту конкуренције и олакшала приступ оператера телекомуникационој инфраструктури (каналима, антенама, оптичкој инфраструктури и инфраструктури за фиксну телефонију).
15.	**Унапређење сервиса електронске управе и образовања кроз развој националне информационо-комуникационе инфраструктуре**	Реформа се заснива на унапређењу регулативе, изградњи широкопојасних мрежа, као и на изградњи комуникационе инфраструктуре у образовању како би се обезбедили савремени сервиси електронске управе и образовања свим корисницима.	Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године Стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године	ПР 2019. стр. 72. - Хармонизује свој законодавни оквир у области електронских комуникација са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године. (препорука се налази и у ПР 2018. стр. 68.) ПР 2019. стр. 72. - Предузме мере да би обезбедила спровођење мера за заштиту конкуренције и олакшала приступ оператера телекомуникационој инфраструктури (каналима, антенама, оптичкој инфраструктури и инфраструктури за фиксну телефонију). (препорука се налази и у ПР 2018. стр. 68.)

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ				
16.	**Унапређење услова и уклањање препрека трговини**	Наставак процеса приступања СТО, имплементација Вишегодишњег акционог плана за стварање регионалне економске области (МАП РЕА), спровођење активности на имплементацији обавеза из ЦЕФТА Додатног протокола 5, усвајању ЦЕФТА Додатног протокола 6 и отварању преговора о ЦЕФТА Додатном протоколу 7, као и активности Националног координационог тела за олакшавање трговине (НКТОТ), на изради и реализацији Акционог плана за 2020-2021 годину у циљу идентификовања и уклањања препрека трговини.	Закон о потврђивању Додатног Протокола 5 уз Споразум о измени и приступању Споразуму о слободној трговини у Централној Европи (ЦЕФТА 2006) Закон о потврђивању Одлуке Мешовитог комитета између држава ЕФТА и Републике Србије број 2/2018 о измени Анекса IV Споразума о слободној трговини између држава ЕФТА и Републике Србије о олакшавању трговине Одлука Владе Републике Србије о оснивању Националног координационог тела за олакшавање трговине	ПР 2019. стр. 101. – Заврши приступање Светској трговинској организацији (СТО) доношењем Закона о изменама и допунама Закона о генетички модификованим организмима и да доврши преостале билатералне преговоре о приступу тржишту. Ојача административни капацитет Министарства трговине, туризма и телекомуникација за трговину са ЕУ и приступање споразуму ЦЕФТА и приступање СТО. Спроведе мере у оквиру вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора, нарочито да спроведе Протокол 5 о олакшавању трговине уз споразум ЦЕФТА, усвоји и спроведе Протокол 6 о трговини услугама уз споразум ЦЕФТА, који још увек није усвојен, и обезбеди брзо доношење Протокола 7 о решавању спорова уз споразум ЦЕФТА.
17.	**„Производ инфо“ – Успостављање јединственог дигиталног сервиса у вези са техничким прописима**	Успостављање јединственог дигиталног сервиса кроз умрежавање и унапређење база података свих институција инфраструктуре квалитета и министарстава надлежних за доношење техничких прописа у вези са: техничким захтевима за све групе индустријских производа и мерила, стандардима, активностима оцењивања усаглашености, акредитације и активностима у области метрологије, како би подаци били обједињени на једном месту, тачни, ажурни и доступни заинтересованим странама (привредни субјекти, инспекцијски и др. органи, институти...).	Стратегија унапређења инфраструктуре квалитета у Републици Србији за период 2015-2020. године	ПР 2019. стр.60. – У делу нехармонизоване области, као хоризонтална мера, препорука је да се успоставе детаљне процедуре за функционисање Контактне тачке за производе (Product Contact Point – PCP).

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ				
18.	**Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада**	Реформа средњег стручног образовања имплементацијом дуалног образовања, увођење индустрије 4.0 у систем дуалног образовања, имплеменетација дуалног модела студија у високом образовању, даљи развој националног оквира квалификација, као и оснивање регионалних тренинг центара обезбедиће ефикаснији одговор система образовања на потребе привреде и тржишта рада, технолошке иновације и потребе за савременим компетенцијама.	Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године Закон о дуалном образовању Закон о дуалном моделу студија у високом образовању Закон о националном оквиру квалификација Републике Србије Закон о образовању одраслих	ПР 2019. стр. 93. - Повећа учешће деце у предшколском васпитању и образовању, нарочито деце из угрожених средина. Повеже НОК са европским оквиром квалификација и учини да институционална структура буде потпуно функционална. Искористи могућности које нуди програм Еразмус+ јер сада има статус програмске земље.
19.	**Дигитализација система образовања и увођење Јединственог информационог система образовања**	Увођење Јединственог информационог система образовања, као информатичка основа за модернизацију управљања и доношења одлука, ће допринети осавремењавању и дигитализацији система образовања и васпитања и рационализацију финансирања.	Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године Закон о основама система образовања и васитања Правилник о Јединственом информационом систему просвете Правилник о Јединственом образовном броју	

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА				
20.	**Унапређење националне политике запошљавања у складу са добром праксом и стандардима ЕУ**	Припрема новог шестогодишњег стратешког оквира политике запошљавања (период 2021-2026. година), као и трогодишњег националниог акционог плана запошљавања, који су усклађени са принципима и инструментима ЕУ и осликавају кохерентност јавних политика од значаја и утицаја на област политике запошљавања.	Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. године	ЕКОФИН 2019 П6 – Значајно повећати финансирање и пружање активних мера на тржишту рада прилагођених потребама незапослених, посебно жена и младих, укључујући и оне који су висококвалификовани. ЕКОФИН 2019 П6 – Усвојити мере за подстицање формализације рада у непољопривредним секторима. ЕКОФИН 2018 П6 – Значајно повећати укљученост незапослених лица у активне мере тржишта рада, нарочито жена и Рома. Потребно је посветити још пажње смањењу рада на црно. ПР 2019. стр. 86. – Обезбеди адекватне финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику како би систематичније били усмерени на младе, жене и дугорочно незапослене.
21.	**Стварање услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним миграцијама**	Креирање механизма за праћење кретања висококвалификоване српске дијаспоре уз олакшавање процедуре за повратак дијаспоре у земљу и стварање подстицајног окружења за привлачење висококвалификованих српских и страних држављана за дефицитарна занимања.	Програм Владе Републике Србије (Експозе председнице Владе) Национална платформа Србија ствара План рада Савета за иновационо предузетништво и информационе технологије Програм за циркуларну миграцију	ОЦЕНА ЕК 2019 - Емиграција радника, првенствено у ЕУ, представља дугорочне ризике за ширење тржишта рада. Поред недостатка могућности за посао, веће плате у иностранству су кључни фактор за одлив мозгова. Структурне реформе морају више пажње посветити њиховом задржавању. Знатне разлике у учешћу на тржишту рада, образовању и транзицији из школе у посао још увек нису решене на стратешки начин. Стални одлив мозгова, укључујући људе са одређеним вештинама, ризикује да погорша несташицу радне снаге у будућности, с обзиром на демографска кретања.

РБ	Назив структурне реформе	Опис структурне реформе	Референтни документи	Препоруке[20]
ОБЛАСТ: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И УКЉУЧИВАЊЕ				
22.	**Унапређење адекватности квалитета и таргетираности мера социјалне заштите**	Успостављање Информационог система Социјална карта за прикупљање и коришћење података из свих доступних извора државне управе, који ће омогућити сагледавање социјалног и материјалног статуса корисника ради праведне расподеле средстава за социјалну заштиту и којим ће се повезати установе социјалне заштите, а пре свега центри за социјални рад, у јединствену мрежу (СОЗИС).	Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања ЕУ (ESRP) Акциони план за спровођење програма Владе	ПР 2019. стр. 86. – Обезбеди адекватне финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику како би систематичније били усмерени на младе, жене и дугорочно незапослене, и побољшале адекватност социјалних давања за људе испод прага сиромаштва. Обезбеди доследну примену законодавства у области рада и социјалне заштите у целој земљи.

5.3. АНАЛИЗА ПО ОБЛАСТИМА И СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ

5.3.1. Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА

Анализа главних препрека

Енергетски сектор у Србији чини око 4% БДП-а. Обим и динамика реформских активности у области енергетике је ограничавајући фактор даљег привредног раста и унапређења конкурентности[21]. Неопходно је повећање обима инвестиција у изградњу нових енергетских капацитета, јачање унутрашњег тржишта, остваривања регионалне сарадње, прилагођавање енергетских тарифа и унапређење енергетске ефикасности. У оквиру спровођења Берлинског процеса, важно је наставити активности и примену мера које би допринеле јачању тржишта у овој области и регионалне сарадње (*Connectivity Agenda*).

Иако је унутрашње енергетско тржиште у Србији усклађено са Законом о енергетици, потребно је значајно интензивирати функционална раздвајања у секторима гаса и електричне енергије. Правно раздвајање енергетских предузећа у области електричне енергије је окончано. Функционално раздвајање оператора преносног система електричне енергије (ЕМС) је завршено. АД ЕМС је сертификован, као оператор преносног система, од стране Агенције за енергетику Републике Србије, још од 2017. године, у складу са одредбама Закона о енергетици. Завршено је правно раздвајање ЈП ЕПС и ОДС ЕПС Дистрибуција, а што се тиче функционалног раздвајања ЈП ЕПС је донео статут, а оснивачки акт ОДС ЕПС Дистрибуција је усклађен и усвојен. Када Влада Републике

21 Оцена ЕК 2019 стр. 13.

Србије да сагласност на овај документ, и када он ступи на снагу, створиће се услови за потпуно правно и функционално раздвајање оператера дистрибутивног система.

Раздвајање Србијагаса није реализовано у потпуности, а такође је потребно усагласити и рад „Југоросгаз – Транспорт" д.о.о. Ниш са одредбама Закона о енергетици. Агенција за енергетику РС (АЕРС) као самостални и независни правни субјект треба да додатно унапреди своје регулаторне активности у складу са националним правом и новим правним тековинама ЕУ, повећавањем својих капацитета.

Успостављањем и отварањем тржишта електричне енергије и природног гаса остварен је напредак у јачању конкурентности у области мрежних енергетских услуга. Улазак нових учесника на тржиште пружа купцима веће могућности приликом избора сопственог снабдевача. Потребно је наставити са реструктурирањем јавних предузећа у сектору енергетике и унапредити услове пословања кроз усаглашавање са правним тековинама ЕУ. Реструктурирање ЈП ЕПС се наставља и Акционим планом корпоративног управљања Јавног предузећа „Електропривреда Србије", Београд, донетим у фебруару 2019. године којим су предвиђене активности које је потребно реализовати у наредна 24 месеца.

Неопходно је унапређење дистрибутивне мреже енергената на територији Србије кроз инсталирање опреме најсавременије генерације и увођење савременог управљачког и надзорног система. Овакве мере би допринеле побољшању нивоа и квалитета услуга, унапређењу енергетске ефикасности и поузданости испоруке енергената.

Потребно је обезбедити већи степен отворености тржишта гаса и остварити већи степен сигурности снабдевања. Постојећу гасну инфраструктуру карактерише линијски транспортни систем природног гаса са само једним улазом у земљу (Мађарска), што ограничава сигурност снабдевања и развој тржишта. Пројекат гасне интерконекције Бугарска-Србија ће омогућити нови извор снабдевања гасом. Настављене су припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском и те активности је потребно убрзати како би се постигло пуштање у рад заказано за крај маја 2022. године. На захтев привредног друштва ГАСТРАНС д.о.о. у марту 2019. године АЕРС је донела коначну одлуку о изузећу од обавеза примене правила приступа треће стране, примене регулисаних цена и обавезе власничког раздвајања делатности производње и снабдевања природног гаса на будућем гасоводу који ће ићи кроз Републику Србију и бити повезиван на бугарски и мађарски национални транспортни систем, при чему је и у највећој могућој мери уважила мишљење Секретаријата Енергетске заједнице.

Електроенергетски систем карактеришу застарели и неефикасни производни капацитети (просечна старост преко 30 година), као последица дугогодишњег одсуства улагања у нове производне капацитете и недовољног улагања у развој електроенергетског система, што **ограничава бржи развој енергетског сектора и регионалне интеграције**. Потражња за електричном енергијом и гасом расте, нарочито у индустрији. Потребна је изградња нових производних и преносних капацитета који би испуњавали све критеријуме из области заштите животне средине и допринели задовољењу повећаних потреба за електричном енергијом и гасом, као и улагање у даљи развој електроенергетског система. Завршена је изградња пристаништа Костолац уз потребу наставка даље модернизације постројења и изградње новог блока на угаљ у ТЕ Костолац Б, снаге 350 MW. Започета је изградња ветропаркова од 500 MW и планиран је почетак изградње новог гасног блока у Панчеву укупне снаге 201,7 MW. У току је реализација прве фазе изградње система за

пренос електричне енергије 400 kV напонског нивоа „Трансбалкански коридор“ за чију реализацију су потребне додатне инвестиције.

Остварен је висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу сигурности снабдевања, укључујући обавезне резерве нафте и деривата нафте. Управа за резерве енергената доприноси очувању сигурности снабдевања. Даљи развој тржишта гаса би значајно допринео сигурности снабдевања. У децембру 2018. године усвојене су: Уредба о утврђивању Превентивног акционог плана ради обезбеђивања сигурности снабдевања

природним гасом и Уредба о утврђивању Кризног плана ради обезбеђивања сигурности снабдевања природним гасом.

Законодавство Републике Србије у области нуклеарне енергије, нуклеарне безбедности и заштите од зрачења је делимично прилагођено правним тековинама ЕУ. Почетком 2019. године је усвојен Закон о радијационој и нуклеарној сигурности и безбедности („Сл. гласник РС“, бр. 95/18 и 10/19). Овим законом су обједињени сви регулаторни послови, укључујући и инспекцијски надзор у области радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности, и основан Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије са проширеним надлежностима у области радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности. Директорату су обезбеђена додатна финансијска средства и одобрен додатни број запослених за обављање регулаторних послова при чему у овом тренутку нису сва радна места попуњена (запослено је 31 од укупно 48 систематизованих радних места). Започете су активности на побољшању радиолошке и безбедносне ситуације на локалитету у Винчи. У наредном периоду је пожељно израдити акциони план како би се реализовала декомисија истраживачког реактора.[22]

На основу Енергетског Биланса РС за 2019. годину („Сл. гласник РС“, бр. 105/18), остварени су следећи резултати у 2017. години:

- Нето увозна зависност износила је 34,4%.
- Укупна домаћа производња примарне енергије износила је 10,525 милиона тона еквивалента нафте (Mtoe). Највише је коришћен угаљ (7,216 Mtoe) у производњи примарне енергије.
- Укупна потрошња примарне енергије износила је 15,931 Mtoe. У структури највише су заступљени угаљ (7,875 Mtoe) и нафта (3,751 Mtoe).
- Ниво финалне потрошње енергије (без неенергетске потрошње) износио је 8,679 Mtoe.
- Бруто производња електричне енергије је износила 3,185 Mtoe. Највећи део јесте добијен из термоелектрана (2,271 Mtoe).
- Домаћа производња електричне енергије задовољава потребе, изузев у зимском периоду када постоји потреба за увозом електричне енергије. Сирова нафта и природни гас се у већој мери обезбеђују из увоза. Домаћа производња сирове нафте задовољава 36% потреба (производња 924.000 тона/нето увоз 2.557.000 тона), а домаћа производња природног гаса 22% потреба (производња 489 милиона м^3/нето увоз 2.183 милиона м^3). У односу на 2016. годину остварена је већа увозна зависност (у 2016. години 42% потреба сирове нафте и 30% потреба природног гаса је било задовољено из домаће производње).

22 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 74.

Потребно је постепено, усклађено са растом друштвеног стандарда и развојем механизма за заштиту енергетски угрожених купаца успоставити цену електричне енергије за домаћинства и мале купце тако да одражава трошкове регулисаних делатности (мрежарине), као и тржишне цене за електричну енергију. У сектору електричне енергије, домаћинства и мали купци имају и даље право да се снабдевају по регулисаним ценама у складу са Извештајем о потреби регулисања цена електричне енергије за гарантовано снабдевање за 2019. годину. Нерегулисано тржиште је чинило 49,96% укупне потрошње електричне енергије и 85% укупне потрошње гаса од стране крајњих потрошача у 2018. години. Цена електричне енергије за домаћинства у Србији је од 20-30% нижа од цене у било којој другој земљи ЈИЕ. Енергетске тарифе мрежних делатности одражавају потребан ниво инвестиција и одржавања у сектору електричне енергије. Последње повећање цене електричне енергије за приступ преносном систему од 3,9 %, за приступ дистрибутивном систему од 2 % и за гарантовано снабдевање од 3,9 %, све са применом од 1. децембра 2019. године.

Спровођење мера енергетске ефикасности треба да има приоритет узимајући у обзир изузетно високу енергетску интензивност (велика потрошња електричне енергије, пре свега због грејања на електричну енергију). Енергетска интензивност у Србији је 4 пута већа од просека земаља ОЕЦД. Начињен је известан напредак у области енергетске ефикасности кроз усвајање подзаконских аката којима се спроводе правила о обележавању производа који утичу на потрошњу енергије. Израђен је нацрт измене и допуне Закона о ефикасном коришћењу енергије. Изменом закона предвиђено је унапређење вршења енергетских предледа и енергетског менаџмента, спровођење захтева у вези са еко-дизајном, увођење уговора о испоруци енергије као посебне врсте енергетских услуга. У наредном периоду потребно је остварити попуно усклађивање са директивом 2012/27/ЕУ о енергетској ефикасности као и даље доношење подзаконских аката. У циљу усклађивања са Директивом о енергетским својствима зграда[23], потребно је унапредити постојеће правилнике у вези са енергетском ефикасношћу тако да се у пуној мери примени методологија из ЕУ прописа.

Неопходан је институционалан приступ у стварању и јачању механизама финансирања енергетске ефикасности. Предуслови за остваривање енергетске ефикасности јесу успостављање одрживог механизма финансирања енергетске ефикасности, спровођење система енергетског менаџмента којим би било обухваћено око 70% потрошње примарне енергије и додатно проширивање кадровских капацитета Одсека за енергетску ефикасност при Министарству рударства и енергетике које између осталог спроводи активности Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности. Кључан напредак представља усвајање Закона о накнадама за коришћење јавних добара у децембру 2018. године, којим је уведена накнада за енергетску ефикасност. У циљу унапређења рада Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности, почетком 2019. године донет је Правилник о условима за расподелу и коришћење средстава Буџетског фонда и урађена анализа опција за успостављање одрживог механизма финанисрања енергетске ефикасности.

Потребно је створити инфраструктурне услове за прелазак на коришћење енергије из обновљивих извора. Циљ у погледу националних обновљивих извора енергије за 2020. годину је да енергија добијена из обновљивих извора чини 27% бруто финалне потрошње енергије. Националним акционим планом за коришћење обновљивих извора

23 Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 73.

енергије из 2013. године, дефинисано је остварење 23,1% учешћа енергије из обновљивих извора у бруто финалној потрошњи у 2017. години. Према последњим подацима, остварено је 20,6% у 2017. години.

Постојећа енергетска постројења емитују велике количине штетних гасова са ефектом стаклене баште, што се негативно одражава на животну средину. Највећи део електричне енергије у Републици Србији се производи у термоелектранама које као гориво користе лигнит што негативно утиче на квалитет ваздуха. Термоелектране ЈП ЕПС-а, кроз сагоревање угља ослобађају велике количине штетних гасова. Ипак, ЈП ЕПС је последњих година уложио значајна средства у систем за управљање квалитетом угља, системе за смањење сумпорних и азотних оксида из димних гасова и електрофилтере, чиме је значајно смањена емисија загађујућих материја, а такође се планира замена ТЕ блокова мале ефикасности новим, савременим блоковима високе ефикасности. Осим тога, врши се биолошка рекултивација деградираних површина пошумљавањем. Уведене су накнаде за заштиту и унапређење животне средине прописане Законом о накнадама за коришћење јавних добара, а од марта 2019. године започета је примена ових накнада. Прописани су износи које загађивачи плаћају у зависности од врсте и количине загађења. Остварени приходи од накнада се уплаћују у буџете градова и општина.

У области транспорта постоји висока усаглашеност са правним тековинама ЕУ. Највећи напредак је остварен кроз прилагођавање законске регулативе, изградњу транспортне инфраструктуре и диверсификације у области железничког саобраћаја. Неопходно је у наредном периоду наставити са реформом железнице, унапредити безбедност саобраћаја на путевима и побољшати путну и железничку инфраструктуру. Потребно је додатно унапредити административне капацитете за све видове транспорта.

Путеви у Србији услед недостатка средстава нису у потпуности изграђени. Неопходно је довршити реконструкцију постојећих и изградити нове деонице путева. Током 2019. године, завршена је изградња великих инфраструктурних пројеката у складу са националним и регионалним приоритетима: Коридор 10 (јужна деоница ка Северној Македонији од 74,2 км и источна деоница ка Бугарској од 86,9 км); Рута 4 Београд – Јужни Јадран, завршене су деонице и пуштене у саобраћај Обреновац – Љиг дужине 50,2 км и деоница Сурчин – Обреновац дужине 17,6 км. Отпочели су радови на изградњи аутопута Београд – Сарајево (Сремска Рача - Кузин), Моравском коридору (Појате - Прељина), као и на комбинованом аутопуту и брзој саобраћајници Рума – Шабац – Лозница. У плану су пројекти Фрушкогорског коридора (Нови Сад - Рума), Обилазнице око Београда сектор Ц, Пожега – Ужице – Котроман, Шумадијски коридор, Пожега – Бољаре и други. Такође, ради се на имплементацији и рехабилитацији мреже путева и повећање безбедности на око 5.000 км националних путева. У току је изградња обилазнице око Београда, на сектору Б укупне дужине 31 км (14% физичке реализације). Циљ је да се реализацијом ових важних пројеката оствари опште убрзање транзитног саобраћаја, унапреди ниво услуга, олакшају међународни трговински токови и транспорт путника.

Потребно је ускладити висину путарине у циљу прибављања неопходних средстава за изградњу и одржавање путева. Усвојене су измене и допуне Закона о коришћењу јавних добара у јулу 2019. године, којима се предвиђа повећање цене путарине за 12%. Повећање цене путарине ће допринети обезбеђивању средстава за покривање реалних трошкова одржавања, развоја и изградње путне инфраструктуре. Реформа начина редовног одржавања је покренута још 2003. године (пилот пројекта ПБМЦ - Мачва и Колуба-

ра дужине 1.200 км), а у 2018. склопљени су уговори за редовно одржавање на основу учинка за 3.000 км државних путева. За преостале деонице државних путева у току је припрема преласка на нов начин уговарања редовног одржавања.

Неопходно је олакшати процедуре на граничним прелазима, уклонити постојеће нефизичке баријере и побољшати систем одржавања путева у циљу смањења путних трошкова и повећања поузданости у пословању са партнерима из региона. Неопходно је ојачати регулаторни оквир кроз усвајање вишегодишњег плана одржавања основне мреже[24]. Потребно је наставити са унапређењем царинске службе: имплементацијом компјутеризованих царинских система (NCTS), применом систематске електронске размене података (SEED) и поједностављењем процедура за граничне прелазе. Усвајањем измена и допуна Закона о превозу путника у друмском саобраћају у априлу 2019. године, остварен је значајан напредак у погледу приступа обављања делатности домаћих и међународних превозника у друмском саобраћају.

Застарела железничка мрежа ограничава путнички и железнички саобраћај и потребно је већи број деоница модернизовати. Укупна дужина железничке мреже у Србији износи 3.725 км, од чега је укупна дужина електрифицираних пруга 1.273 км. На око 720 км железничке мреже могућа је брзина возова између 100 и 120 км/ч. У 2018. години забележено је 348.6 милиона путничких километара и 3,06 млрд. нетотонских километара. За модернизацију железничке мреже посебно су битни пројекти железничке инфраструктуре који се односе на Коридор X. Укупно је реконструисано 308,5 км регионалних пруга, а у току су радови на 362,5 км пруга (деонице пруга: Београд Центар-Стара Пазова-Нови Сад, Јајинци-Мала Крсна, Ниш-Зајечар, Суботица-Сента, Марковац-Ресавица и Кумане-Банатско Милошево). На већини деоница које су у фази реконструкције брзина возова износила је 10-30 км/ч. Додатан проблем представља ниска носивост пруга што ограничава даљи раст железничког саобраћаја. Потребно је додатно развити планове одржавања железничке инфраструктуре и утврдити њихове финансијске аспекте.

Наставити реформе јачања капацитета железничког тржишта. Значајан напредак је остварен реформисањем јавног предузећа „Железнице Србије“ а.д, тако да данас државне железнице Србије чине одвојена друштва за управљање инфраструктуром и превоз робе и путника. Неопходно је остварити финансијску и оперативну одрживост ових друштава у наредном периоду, као и унапредити њихов колски и локомотивски парк који је углавном застарео. Тренутно на мрежи јавне железничке инфраструктуре послују 2 државна и 5 приватних железничких превозника. Предвиђено је јачање одређених капацитета железничких друштава у вези са стратешким управљањем имовином и развоју управљања људским ресурсима. У циљу потпуног отварања железничког тржишта неопходно је успоставити систем међусобног признавања дозвола за машиновође, сертификата о безбедности за железничке превознике и дозволе за железничка возила[25], што је могуће на основу потврђених међународних споразума или у складу са одредбама Уговора о оснивању Транспортне заједнице. С обзиром да је железничко тржиште у Републици Србији отворено за домаће превознике, наредна фаза је регионално отварање тржишта, а потом и за чланице Европске уније у складу са Уговором о оснивању Транспортне заједнице. Такође, у оквиру реформе железнице у циљу смањења трошкова „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. -управљача инфраструктуре у току су активности на усвајању

24 Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 70.
25 Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 71.

нових одлука о одузимању својства добра у општој употреби 1064,1 км пруга на којима преко 20 година не саобраћају возови, из којих су изузете одређене пруге за које постоји потреба привреде.

Потребно је наставити са јачањем комбинованог/интермодалног транспорта. Ради унапређења комбинованог транспорта, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је објавило јавни позив за спровођење поступка за доделу средстава као стимулативних мера путем јавног позива за унапређење комбинованог транспорта за 2018. и 2019. годину. У складу са Законом о буџету и у 2018. и у 2019. години на располагању је 120 милиона динара од чега је 20 милиона динара намењено за државни сектор и 100 милиона динара за приватни сектор. У 2018. години је закључено 7 уговора (6 са приватним привредним друштвима и 1 са државним привредним друштвом) којим се додељују финансијска средстава као стимулативне мере за унапређење комбинованог транспорта. Такође, за 2019. годину у току је поступак доделе јавних средстава. Унапређење комбинованог транспорта је значајно јер се измештају привредне/логистичке активности из центара градова, смањују саобраћане гужве, смањују негативни ефекти на животну средину и смањује оштећење саобраћајне инфраструктуре. Са свим овим ефектима се повећава ниво безбедности саобраћаја на путевима. У наредном периоду очекује се даље јачање овог транспорта, посебно из разлога изградње Интермодалног терминала у Батајници, за који је тендерска процедура у току, а финансира се из средстава ЕУ и буџета Републике Србије.

Неопходно је унапредити безбедност саобраћаја и јачати капацитете инспекцијских служби. Укупан број саобраћајних незгода, као и саобраћајних незгода са смртним исходом, смањен је у 2018. години, иако је број смртних исхода на путевима и даље изнад просека ЕУ. Неопходно је побољшати степен безбедности саобраћаја кроз прилагођавање закона који се односе на безбедност возила и понашање учесника у саобраћају на путевима, правилним пројектовањем и одржавањем путева, уклањањем црних тачака и подизањем нивоа свести кроз едукацију[26].

Усвојене су измене и допуне Закона о безбедности саобраћаја на путевима у марту 2019. године којима се додатно унапређује безбедност у саобраћају. Усвојене су и измене и допуне Закона о истраживању несрећа у ваздушном, железничком и водном саобраћају у октобру 2018, у циљу повећања безбедности. За унапређење безбедности железничког саобраћаја, нарочито када су у питању путно-пружни прелази и стање железничке инфраструктуре, потребно је пре свега унапредити капацитете Дирекције за железнице као регулаторног тела надлежног за безбедност железничког саобраћаја. У употреби је јединствена база података из области безбедности саобраћаја на путевима која садржи податке о саобраћајним незгодама, индикаторе саобраћајних незгода и др. Путем веб апликације Агенције за безбедност саобраћаја омогућен је слободан приступ овим подацима. Потребно је унапредити рад инспекцијских служби и повећати број контрола на путевима.

Са имплементацијом интелигентних транспортних система (ИТС) у Србији се и даље касни. Развој и имплементација ИТС јесте један од приоритета у области транспорта, па је неопходно успоставити стратешки оквир, прилагодити законодавство и обезбедити капацитете за његово коришћење. У Стратегији саобраћаја за период 2021-2030, планирано је дефинисање оквира за увођење ИТС за друмски и железнички саобраћај. Законом о путевима из 2018. године дефинисана је основа за успостављање и примену

26 Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 70.

ИТС. У току су припремне активности за израду Националног плана за примену ЕРТМС-а на железничкој мрежи Републике Србије. Оно што функционише у Србији у овој области је систем речних информационих система који је имплементиран на Сави и Дунаву (РИС).

У областима поморског транспорта и транспорта унутрашњим водним путевима остварен је висок степен усклађености са правним тековинама ЕУ. Изменама и допунама Закона о поморској пловидби из октобра 2018. године и Закона о пловидби и лукама на унутрашњим водама из децембра 2018. године, додатно су уређени водни путеви и пловидба уз унапређење услова за безбедну пловидбу. Укупан обим превоза терета на унутрашњим водним путевима у Србији је у порасту у односу на 2018. годину за 19%. Систем речних информационих система је у употреби и надограђен је у 2019. години увођењем AIS AtoN технологије, што преставља значајно унапређење у односу на традиционалне методе које се користе на унутрашњим водним путевима. Потписани су међународни споразуми о унутрашњим водним путевима и билатерални споразуми са суседним земљама што доприноси унапређењу пловидбе. Настављено је активно учешће у оквиру стратегије ЕУ за дунавску регију. У наредном периоду биће покренута још два ИТ пројекта: Имплементација система хидро-метео станица и клиренса мостова и Успостављање VTS и VHF радио-телефонског система на унутрашњим водним путевима Србије.

Потребно је модернизовати постојеће и изградити нове инфраструктурне капацитете у области унутрашњег водног транспорта. Недовољно развијена лучка инфраструктура и застарела лучка супраструктура негативно утичу на ефикасност, односно брзину претовара у српским лукама и на ниво конкурентности српске робе на иностраном тржишту. Изменама и допунама Закона о водама из децембра 2018. године унапређено је давање у закуп водног земљишта. У области унутрашњег водног транспорта планирана је у периоду од 2018. до 2022. године реализација пројеката вредности 200 милиона евра, који ће бити финансирани делом из Оквирног зајма за развој речне транспортне инфраструктуре, финансиран од стране Европске инвестиционе банке (ЕИБ) из 2018. године, а делом из грант средстава из доступних фондова (ИПА, WBIF, CEF и др.). Започети су радови на вађењу потонуле флоте из Другог светског рата код Прахова, радови на уређењу другог критичног сектора на Сави, адаптација бродске преводнице у саставу „Ђердап 1“, завршено је 90% радова на изградњи регулационих грађевина на првом критичном сектору и отпочели су радови на другом критичком сектору на Дунаву. У току је израда Пројектно-техничке документације за уређење Луке у Београду и израда тендерског досијеа за Луку Смедерево, док је Лука „Нови Сад“ приватизована у мају 2019. године. У 2020. планирана је израда техничке документације за пројекте проширења капацитета лука Богојево и Прахово на Дунаву, проширење капацитета Луке Сремска Митровица на Сави и проширење капацитета Луке Сента на Тиси. Такође, планирана је и израда техничке документације за пројекат Унапређења услова за превођења бродова у оквиру бране на Тиси код Новог Бечеја, као и израда тендерске документације за пројекат Адаптације бродске преводнице у саставу ХЕПС „Ђердап 2”.

У области ваздухопловства достигнут је добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Усвојене су измене и допуне Закона о ваздушном саобраћају којим је унапређено функционисање ваздухопловства у Србији у октобру 2018. године. Остварен је значајан напредак у спровођењу прве и дела друге прелазне фазе Споразума о успостављању заједничког европског ваздухопловног подручја. Обављено је преношење и локално спровођење иницијатива SES I и SES II за ваздушни саобраћај. Концесиони период

за изградњу и управљање Аеродрома Никола Тесла тече од децембра 2018. године, а оператер је француска компанија „Vinci Airports Serbia“.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА УЗ ИЗГРАДЊУ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

1. Опис структурне реформе

Хармонизација техничких правила и кодекса који се односе на рад електроенергетске и гасне мреже и изградња недостајућих интерконектора, како би се постигла поузданост и олакшала трговина енергетским производима на националном и прекограничном тржишту (обухвата и изградњу магистралног гасовода Ниш-Димитровград и система за пренос електричне енергије Трансбалкански коридор).

Изградњом магистралног гасовода (МГ) Ниш-Димитровград дужине 108 км обезбеђује се диверзификација праваца и извора снабдевања, уз унапређење сигурности снабдевања Србије, Бугарске и целог региона. Значајно се растерећује северни део гасоводног система. Поред побољшања сигурности снабдевања српског тржишта природним гасом и даљег развоја дистрибутивне мреже кроз Србију, пројекат омогућава интегрисање постојећих и будућих складишних капацитета природног гаса у јединствен енергетски систем, што је у складу са одредбама Уговора о енергетској заједници. Област гасификације Србије планирана је Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. са пројекцијама до 2030. и Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године.

Потписивање уговора за извођење радова на изградњи ДВ Крагујевац–Краљево се очекује у првом кварталу 2020, а почетак извођења у другом кварталу 2020. године. Кашњење у почетку радова је проузроковано дугим процедурама међународне финансијске институције која прописује процедуру за избор извођача радова која подразумева ревизију и одобравање тендерске документације. Изабран је извођач за изградњу далековода (LOT 1), завршена евалуација понуда за технички део за ТС Краљево 3 и ТС Крагујевац 2 и добијена сагласност KfW банке. У децембру 2019. године је отворен финансијски део понуде и започело је са евалуацијом истих.

Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Бајина Башта је почела у складу са планом у другом кварталу 2019. године (програм WB14-SRB-ENE-01). Просторни план за овај далековод је уређен и План је усвојен на комисији Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре у децембру 2019. године. У току је међуресорно усаглашавање Плана, након чега следи доношење уредбе на Влади Републике Србије о утврђивању Плана, што се очекује у првом кварталу 2020. године. Такође, је у току и израда пројекта за грађевинску дозволу за далековод и за доградњу ТС Бајина Башта.Кроз одобрена средства донације (програм WB13-REG-ENE-01) израђује се комплетна техничка документација (Пројекти за грађевинске дозволе и Пројекти за извођење) за изградњу објекта. Почетни састанак је одржан 27. септембра 2019. године, а усаглашен је и почетни извештај (inception report), чиме су започете активности на изради техничке документације за ДВ Б. Башта – Вишеград – Пљевља.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Изградња магистралног гасовода Ниш – Димитровград													
1	Спровођење тендерске процедуре												
2	Изградња												
3	Пуштање у функцију												
Трансбалкански коридор													
1	Реконструкција ТС Краљево 3 и ТС Крагујевац 2, неопходна за увођење новог далековода Крагујевац - Краљево												
2	Изградња далековода Крагујевац - Краљево												
3	Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Б. Башта												
4	Припрема техничке документације за ДВ Б. Башта - Вишеград - Пљевља												
5	Изградња ДВ Обреновац – Б. Башта												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Број изграђених км далековода	0 (2019)	30 (2020)	60 (2021)
Потписан уговор о изградњи	0 (2020)	-	1 (2020)
Изградња	10% (2020)	85% (2021)	100% (2022)
Пуштање у функцију	0 (2020)	0 (2021)	1 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Реформа може да има утицаја на умањење разлика у велепродајној цени електричне енергије између нашег региона и Италије. На умањење разлика у цени, велики утицај има и динамика изградње подморског кабла између Црне Горе и Италије. Прва фаза овог кабла, капацитета 600 MW, пуштена је у пробни рад у новембру 2019. године.

Као предуслов успостављања тржишта енергије, а самим тим и развој конкуренције у области енергетике и слободу избора потрошача у погледу снабдевања енергијом и енергентима, је развој инфраструктуре. Изградњом МГ Ниш-Димитровград се број интерконекција са суседним земљама повећава са 2 на 3, улазних интерконекција са 1 на 2, а технички капацитет улазних интерконекција са 5,238 bcm на 7,038 bcm.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

У оквиру структурне реформе развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре предвиђено је финансирање активности на изградњи магистралног гасовода Ниш-Димитровград и Трансбалканског коридора.

Магистрални гасовод Ниш-Димитровград

У 2020. години је планиран наставак решавања имовинско правних послова (7.155.600 евра из буџета централног нивоа државе) и почетак изградње (10.000.000 евра из буџета централног нивоа, 17.500.000 евра из ИПА и 300.000 евра из других домаћих извора финансирања - ЈП „Србијагас“) и израда прикључења на електроенергетски систем (200.000 евра други домаћи извори финансирања - ЈП „Србијагас“).

У 2021. години је планирана изградња (15.000.000 евра из буџета централног нивоа, 30.000.000 евра из ИПА и 300.000 евра други домаћи извори финансирања - ЈП „Србијагас“) и завршетак прикључења на електроенергетски систем (200.000 евра други домаћи извори финансирања - ЈП „Србијагас“).

У 2022. години је планиран завршетак изградње (2.600.000 евра из буџета централног нивоа, 1.750.000 евра из ИПА и 100.000 евра други домаћи извори финансирања - ЈП „Србијагас“).

Трансбалкански коридор

Што се тиче изградње система за пренос електричне енергије Трансбалкански коридор, за далековод Крагујевац 2 – Краљево 3, трошкови и активности по годинама су следећи:

2020 - куповина опреме и почетак радова на изградњи (планирана сопствена средства ЕМС АД 52.382 евра, кредитна средства 5.462.185 евра, донација 2.323.529 евра);

2021 – изградња далековода и радови у ТС Краљево 3 и ТС Крагујевац 2 (планирана сопствена средства ЕМС АД 60.630 евра, кредитна средства 8.807.815 евра, донација 3.757.561 евра);

2022 - технички преглед извршених радова (планирана сопствена средства ЕМС АД 5.882 евра).

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Непосредни утицај на запосленост се огледа у додатном ангажовању на пословима везним за управљање и одржавање изграђеног магистралног гасовода. Посредни утицај је преко развојних могућности које се успостављају омогућавањем коришћења природног гаса као економски повољнијег енергента. Нова енергетска инфраструктура може довести до појаве нових корисника преносног система у области у којој се гради и до очекиваног повећања броја запослених. Реформа нема утицаја на родни аспект.

7. Очекивани утицај на животну средину

Очекује се минимални утицај на животну средину, пошто се припрема и градња обављају у складу са Законом о процени утицаја на животну средину и одговарајућим Правилницима. За надземне далеководе чији је номинални напон 220 kV или више и чија дужина прелази 15 км обавезна је израда Студије о процени утицаја на животну средину.

Коришћење природног гаса као замене за друга фосилна горива доприноси редукцији CO_2 и смањењу загађења.

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Необезбеђена финансијска средства за пројекат	Висока	Сопствено финансирање уз потписивање уговора о кредиту
Обезбеђивање кредитних средстава	Ниска	Диверсификација захтева према међународним финансијским институцијама
Временско усаглашавање изградње српске и бугарске деонице гасовода	Средња	Активна координација између српске и бугарске стране

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА ПОВЕЋАЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ КРОЗ ХАРМОНИЗАЦИЈУ ЗАКОНОДАВНОГ ОКВИРА И УСПОСТАВЉАЊЕ ОДРЖИВОГ НАЧИНА ФИНАНСИРАЊА ПРОЈЕКАТА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ

1. Опис структурне реформе

Хармонизација прописа са регулативом ЕУ у области енергетске ефикасности кроз спровођење система енергетског менаџмента, еко дизајна и обезбеђење подстицаја за унапређење енергетске ефикасности. Реформом ће се обезбедити формирање одрживог начина финансирања пројеката енергетске ефикасности. Реформа се спроводи у складу са Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године за период од 2017. до 2023. године, Поглављем 3.7. Област Енергетске ефикасности у сектору потрошње енергије и Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА).

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Измена Закона о ефикасном коришћењу енергије (ЗЕКЕ) и доношење подзаконске регулативе у циљу потпуног усаглашавања са регулативом ЕУ у области енергетске ефикасности												
2	Успостављање одржиовг начина финансирања енергетске ефикасности												
3	Прикупљања накнаде за енергетску ефикасност по основу Закона о накнадама												
4	Финансирање пројеката енергетске ефикасности												
5	Јачање капацитета за спровођење политике енергетске ефикасности кроз јачање капацитета МРЕ, ЈЛС, тржишне инспекције и успостављање неколико тела за оцену усагалашености производа (по директивама 2009/125 и 2010/30) као и спровођење активности на подизању свести о енергетској ефикасности												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2021)
Измењен Закон о ефикасном коришћењу енергије	нацрт	да	да
Успостављен одржив начин финансирања пројеката енергетске ефикасности	не	да	да
Остварене уштеде енергије кроз реализацију пројеката ЕЕ у односу на потрошњу енергије пре реализације пројекта	0	20%	20%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Усаглашавањем са одредбама еко дизајна на тржиште РС стављаће се само енергетски ефикасни уређаји. Очекује се да се кроз ову меру до 2022. године остваре уштеде од око 100 ktoe. Финансирање кроз одрживи начин финансирања треба да подстакне повећање енергетске ефикасности како у јавном сектору (око 40% по пројекту) тако и код малих и средњих предузеће и грађана. Очекује се да велики потрошачи енергије и обвезници из јавног сектора на годишњем нивоу уштеде око 1% примарне енергије што ће довести и до повећања конкурентности привреде и смањења издатака у буџету јавних корисника.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Почетком 2020. године очекује се успостављање одрживог начина финансирања пројеката енергетске ефикасности. У том смислу предвиђена су средства за запошљавање 30 нових запослених, набавка ИТ опреме (једнократно), куповина/израда специјализованих софтвера, канцеларијског материјала и аутомобила (једнократно) као и оперативни трошкови (око 850.000 евра где су укључени и једнократни трошкови). Ова средства у 2020. години биће обезбеђена из средстава по основу KfW Програма рехабилитације система даљинског грејања - фаза III. Осим тога за потребе надзора над спорвођењем политике енергетске ефикасности потребно је у 2020. години ангажовати и једног енергетског инспектора у Министарству рударства и енергетике (око 9.366 евра). Током 2020. године очекује се и завршетак измена Закона о ефикасном коришћењу енергије (ЗЕКЕ) уз техничку помоћ са ИПА пројекта као и друге активност за шта су у 2020. години обезбеђена средства из ИПА 2014 (388.500 евра и контрибуција буџета од око 43.000 евра). Предвиђене су и активности на успостављању тела за оцену усагалашености производа по директивама 2009/125 и 2010/30 из средстава ИПА 2016 (524.650 евра без контрибуције буџета). Финансирање пројеката енергетске ефикасности реализоваће се из Буџета РС кроз Буџетски фонд за унапређење енергетске ефикасности (4,25 милиона евра) и средства ЈЛС (око 1,8 милион евра -30% контрибуције). Средства за фиансирање енергетске ефикасности у буџету се од 2019. године прикупљају по основу накнада. Приход у 2020. години се очекује на нивоу од 9 милиона евра. Средства за финансирање енергетске ефикасности се у 2020. години обезбеђују и из донација (око 3,9 милиона евра донација SECO) и кредита (CEB 2,5 милиона евра).

У 2021. години трошкови за рад одрживог механизма финансирања покриваће се из Буџета РС (око 740.000 евра) и средства за рад већ ангажованог инспектора као и још једног новог инспектора и правника у Одсеку за енергетску ефикасност у Министарству рударства и енергетике. За финансирање пројеката енергетске ефикасности из Буџета (по основу накнада) очекује се 9 милиона евра као и доприноси ЈЛС од око 1,93 милиона евра и учешће грађана од око 6,75 милиона евра. Осим тога, као подршка за рад одрживог начина финансирања предвиђена су средства из ИПА 2020 у висини од 4 милиона евра. У 2021. години очекује се израда подзаконских аката ЗЕКЕ као и спровођње активности на подизању свести и успотављасу тела за проверу усаглашености и подизање капацитета тржишне инспекције из средства ИПА 2014 (око 0,342 милиона евра и контирбуција буџета од 0,038 милиона евра) и средства ИПА 2016 (око 0,524 милиона евра). Осим тога за реализацију инвестиционих активности очекује се донација SECO од 1,426 милиона евра и кредити (8,5 милиона евра –CEB, 16 милиона евра KfW DHS фаза V).

У 2022. години предвиђени су трошкови на истом нивоу за рад одрживог механизма финансирања и претходно ангажована 3 службеника у Министарству рударства и енергетике. Трошкови за финансирање пројеката енергетске ефикасности из Буџета РС и ЈЛС као и учешће од стране грађана предвиђено је на нивоу претходне године. Из ИПА средстава очекује се да се обезбеди још 10 милиона евра за подршку. Из ИПА 2016 предвиђено је још око 0,15 милиона евра средства за завршетак активности на пројекту. Од кредита за реализацију инвестиција предвиђено је да се утроши 29 милиона евра (16 милиона евра из KfW DHS фаза V, 15 милиона евра –CEB, KfW BMA 7,5 милиона евра).

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Спровођење реформе може значајно утицати на повећану потребу за запошљавањем радне снаге ради реализације већег броја пројеката енергетске ефикасности, поготово у вези са реализацијом пројеката у сектору зградарства. Реализацијом пројеката енергетске ефикасности смањују се трошкови за енергенте, што доприноси и борби против сиромаштва.

7. Очекивани утицај на животну средину

Реформа доприноси смањењу потрошње енергије чиме се позитивно утиче на стање животне средине и смањење емисија свих димних гасова укључујући гасове са ефектом стаклене баште.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Прва измена закона неће бити усвојена на време	Средња	Нацрт закона је припремљен
Кашњење у успостављању одрживог начина финансирања	Средња	До успостављања одрживог начина финансирања фонда пројекати ће се реализовати кроз буџетски фонд за унапређење енергетске ефикасности
Слаби административни капацитети	Средња	Обезбеђена је техничка помоћ

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3:</u> УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА И КВАЛИТЕТА ДРУМСКОГ САОБРАЋАЈА КРОЗ РЕФОРМУ ПУТНОГ СЕКТОРА У ПОГЛЕДУ ФОРМИРАЊА УГОВОРНОГ ОДНОСА ИЗМЕЂУ РС И УПРАВЉАЧА ДРЖАВНИХ ПУТЕВА И ДАЉУ ПРИМЕНУ НОВОГ НАЧИНА УГОВАРАЊА ОДРЖАВАЊА НА ОСНОВУ УЧИНКА

1. Опис структурне реформе

Реформа путног сектора која је започела у претходном периоду подразумева активности које ће допринети трансформацији управљача државних путева у савремену и модерну компанију за путеве, са јасно утврђеним циљевима и задацима, са котинуираним финансирањем и ефикасним управљањем. Формирањем вишегодишњег уговорног односа између Владе РС и управљача пута и преласком на нов начин одржавања мреже државних путева према учинку доводи до ефикаснијег и ефективнијег пословања, мерљивости резултата и квалитета, одговорности за непоштовање уговора, а самим тим и до смањења трошкова. У току 2018. године закључени су уговори о одржавању путева на основу учинка за 3.000 км државних путева док су припремне активности ради закључивања уговора за преосталих 12.000 км у току. Такође, у претходном периоду спроведен је пројекат под називом „Реформа путног сектора у РС“ који садржи и акциони план за спровођење реформе управљача пута, што представља полазну основу за реформу управљача пута.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Наставак преласка на нов начин уговарања са предузећима за одржавање преостале мреже државних путева (PBMC – 12.000 км) (ЈППС)												
2	Потписивање првог трогодишњег СЛА уговора између ЈППС и МГСИ (ЈППС, МГСИ)												
3	Измена законске регулативе и даље усаглашавање са прописима ЕУ (МГСИ)												

*ЈППС – Јавно предузеће „Путеви Србије“; PBMC – Performance based maintenance; СЛА – Service level agreement

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2018)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2021)
Број километара државних путева који се одржава на основу учинка	3.000 км	12.000 км	15.000 км
Потписан први СЛА уговор		да/не	
Раст ПГДС на Коридору X (%)	8%	7%	8%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Наведене активности имају директан утицај на обезбеђивање ефикасне и безбедне путне инфраструктуре која омогућава повећање продуктивности, олакшава и подстиче мобилност људи и терета и ствара предуслове за уравнотежен регионални развој и конкурентност привреде. Директан допринос развоја путне инфраструктуре одражава се у смањењу времена путовања и постизању вишег нивоа безбедности у саобраћају, привлачењу међународних транзитних токова, развоју туризма и грађевинарства и развоју међународне трговине.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Финансијска конструкција за реализацију пројеката који се односе на увођење и развој новог система одржавања путева на основу учинка за преосталих 12.000 км државних путева у РС су обезбеђена. Ради се о средствима која се иначе планирају за одржавање тог дела мреже државних путева. Неопходне активности за закључивање уговора на основу учинка за остатак мреже државних путева су набавка и инсталација путних метеролошких станица (1.250.000 евра) и снимање стања путне мреже (2.230.000 евра). За наведене активности су обезбеђена финансијска средства из пројектних кредита. Неопходни предкораци за увођење СЛА уговора су ангажовање консултаната за кога су обезбеђена средстава из кредитних линија (300.000 евра) као и повећање броја запослених надле-

жног министарства (2+1) ради праћења релаизације уговора (23.904 евра) и даљег усаглашавања са прописима ЕУ.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Реформа нема директан утицај на запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род. Међутим, примена новог начина одржавања путева доприноси подизању нивоа услуге мреже државних путева кроз унапређење квалитета саобраћајница што свакако доприноси привлачењу страних саобраћајних токова на српске путеве, што утиче на привредни развој и животни стандард.

7. Очекивани утицај на животну средину

Наведене активности имају индиректан утицај на животну средину на начин да се увођењем новог начина одржавања путева, праћењем, оценом реализације активности из СЛА уговора, мерењем резултата обезбеђује ефикасније одвијање саобраћаја на државним путевима, што доприноси смањеном утицају саобраћаја на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Неадекватно планирање средстава	Ниска	Правовремено планирање буџета
Кашњење у спровођењу предкорака на реализацији активности	Средња	Праћење и редовно извештавање

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4:</u> РЕФОРМА ЖЕЛЕЗНИЦЕ КРОЗ УНАПРЕЂЕЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ У ЖЕЛЕЗНИЧКОМ САОБРАЋАЈУ И УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА

1. Опис структурне реформе

Доношење нове Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури предвиђено је Законом о железници („Сл. гласник РС”, број 41/18), која ће бити усклађена са Уредбом о начину и модалитетима израчунавања трошкова који су настали као директан резултат саобраћања воза („Сл. гласник РС”, број 48/19), односно Имплементационом Уредбом Комисије (ЕУ) број 2015/909 о модалитетима обрачуна трошкова који су настали као директан резултат саобраћања воза. Применом методологије омогућиће се прецизнији прорачун трошкова који су настали директно као резултат саобраћања возова, чиме ће железнички превозници плаћати оне трошкове које су произвели управљачу инфраструктуре, што ће омогућити транспаретније и предвидљивије железничко тржиште. Такође, предвиђено је усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа.

Планиране су активности на даљем унапређењу безбедности железничког саобраћаја, нарочито када су у питању путно-пружни прелази и стање железничке инфраструктуре. Поред обнове, реконструкције и мореднизације железничких пруга и унапређења законодавног оквира, планирана је и модернизација путно-пружних прелаза. Ове активности предвиђене су и Националним програмом јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године („Сл. гласник РС", број 53/17). Имајући у виду да је Анекс уговора „Свеобухватна реформа железнице", потписан тек у августу 2019. године, одложен је и почетак израде нове Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури, што су биле активности из ЕРП у претходном периоду.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Израда нове методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури												
2	Примена нове методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури												
3	Усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа												
4	Повећање безбедности у железничком саобраћају												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2015)	Међурезултат (2018)	Циљна вредност (2022)
Количина превезене робе (тоне)	11.882.000	11.902.400	13.070.200
Број железничких превозника на мрежи пруга	2	7	13
Број железничких несрећа	253*	247	150
Километри реконструисаних (обновљених) пруга	36,3	276	718

*Податак за 2017. годину, имајући у виду да су се пре 2017. ванредни догађаји класификовали на другачији начин

4. Очекивани утицај на конкурентност

Реформа железничког сектора у целости има за коначан циљ повећање конкурентности не само у железничком саобраћају, где ће се цене транспортне услуге формирати искључиво како диктирају понуда и потражња, већ и повећање конкурентности железнице у односу на друге видове саобраћаја. Досадашњом реформом омогућено је постојање отвореног тржишта на коме тренутно, поред два државна, активно послује и пет приватних железничких превозника, као и три предузећа за сопствене потребе. Очекује се пораст њиховог броја, нарочито у превозу робе. Поред тога, инвестиције у капиталне пројекте железничке инфраструктуре утичу на раст индустријске производње, запошљавање домаће привреде, смањење броја незапослених и коначно на раст БДП.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Продужен је пројекат из ИПА 2014 - „Техничка помоћ Министарству грађевинарства саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ) и железничким предузећима у државном власништву у Србији - Свеобухватна реформа железнице" који је започео фебруара 2017. године. У оквиру проширења пројекта, уврштена је израда Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури и новог модела цена приступа железничкој инфраструктури, чија се вредност израде процењује на 300.000 евра. Остали трошкови односе се на процењену вредност рада додатно ангажованих лица, за активности израде и примене Методологије за обрачун цене приступа и усаглашавања са 4. пакетом и измене прописа који се односе на безбедност у железничком саобраћају, у укупном износу додатних трошкова од 149.960 евра. Дирекција за железнице проценила је 1.250 евра као износ потребан за ангажовање консуланта за потребе примене Методологије током 2021. године. За повећање безбедности у железничком саобраћају обезбеђена су средства из кредита Светске банке за модернизацију путних прелаза око 11,45 милиона евра (реализација планирана за 2020. годину) и у току су активности на обезбеђењу средстава Светске банке за модернизацију путних прелаза у износу од 39,7 милиона евра (реализација се очекује током 2021. и 2022. године). Такође, поднет је захтев за пренамену преосталих средстава из постојећег кредита EBRD-а (око 6,6 милиона евра), док се око 480.000 евра у оквиру постојећих пројеката односи на подизање нивоа безбедности на путним прелазима.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Повећање привредних активности и рада привреде доприноси повећању броја запослених код учесника и корисника услуга у железничком саобраћају, што директно утиче на смањење сиромаштва. Код повећања броја запослених у великој мери се узима у обзир родна равноправност.

7. Очекивани утицај на животну средину

Унапређењем железнице остварује се позитиван утицај на животну средину, с обзиром на то да се железница сматра еколошки повољним, чак и „најчистијим" видом превоза, због употребе електричне енергије као погонског горива. За исти утрошак енергије, железницом је могуће превести већу количину робе и путника у односу на друге видове превоза.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Губитак робе и путника као последица великог обима радова на инфраструктури	Средња	Боље планирање и најава радова од стране ИЖС, бржа реализација радова, обезбеђивање алтернативних превозних праваца и уклањање свих препрека како би се обављао саобраћај без застоја
Кашњење у доношењу прописа	Ниска	Свакодневна комуникација са консултантима који израђују Методологију и организован рад радних група на изради закона

5.3.2. Област ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ

Анализа главних препрека

Релативно високо учешће БДВ сектора пољопривреде и прехрамбене индустрије у укупном БДП Србије (6,0% и 2,8% у 2017. години) делимично је одраз повољних природних услова и ресурса за пољопривредну производњу (географска позиција, природна богатства, климатски фактор), будући да коришћено пољопривредно земљиште чини око 40% територије, али је са друге стране и последица ниског технолошког нивоа остатка привреде.

У пољопривредно-прехрамбеном сектору ради око 20% укупног броја запослених у другом кварталу 2019. године (207 хиљада формално запослених, али и 375 хиљада неформално запослених[27]), што указује на потенцијал запошљавања уз коришћење нових законских прописа о радном ангажовању лица на пословима који су сезонског карактера у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства.

Вредност извезених прерађених пољопривредних производа, производа са додатом вредношћу, већа је за 1,7% мг у 2018. години, док је вредност **извоза примарних (непрерађених) пољопривредних производа** смањена за 28% мг, што је последица ниског водостаја Дунава. Са нормализацијом водостаја Дунава, у девет месеци 2019. вредност извезених примарних пољопривредних производа повећана је за 27,2% мг, док је вредност прерађених пољопривредних производа већа за 5,5% мг. Иако је **диверсификација** дефинисана стратешким оквиром за рурални развој Србије, **још није достигнут ниво инфраструктуре који може инертно да подржи проширење тржишне понуде из пољопривредног сектора**.

Последњи извештај Светске банке о пословању у пољопривреди[28] *(Enabling the Business of Agriculture 2017),* који представља ранг листу пословног окружења за пољопривреду и предузећа која послују у том сектору, говори о великом потенцијалу српске пољопривреде. Србија се први пут нашла на листи са следећим ранговима (од 62 земље): семе - 19, ђубриво - 4, механизација - 2, финансирање - 40, тржиште - 8, транспорт - 13, воде - 14 и информационе и комуникационе технологије - 12.

Економска слабост највећег броја пољопривредних субјеката представља главни изазов на путу развоја пољопривредне делатности у Србији (газдинстава и других правних облика). Највећи број газдинстава је мале или средње величине и практикује екстензивну производњу, без специјализоване производње у одређеном сектору. Газдинства до 5 ha чине 77,7% укупног броја и користе 25,2% земљишта. Такве фарме су премале да би биле конкурентне, како за директну продају на европска тржишта, тако и за продају сировина за прераду. Због уситњених поседа, значајан удео обрадивог земљишта остаје необрађен или се користи у урбане сврхе, што одвраћа инвестиције у пољопривреду, кочи раст продуктивности и отежава запошљавање. Прилив СДИ у

27 РЗС; Анкета о радној снази, други квартал 2019.

28 У извештају Светска банка је измерила и указала на законске препреке за предузећа која послују у овој области у 62 земље света у преко 12 покривених тема, од којих је осам тема оцењено уз помоћ две врсте индикатора, правних индикатора и индикатора ефикасности.

пољопривреду износи свега 4,4% укупних СДИ Србије у 2018. години, што показује да овај сектор није довољно привлачан за стране инвеститоре.

Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора није на задовољавајућем нивоу и неопходна су даља улагања у нове тракторе, специјализоване пољопривредне машине, системе за наводњавање и изградњу и опремање објеката. Пољопривредне саветодавне стручне службе су углавном окренуте ка научно-истаживачком раду, трансферу знања и едукацији младих пољопривредних произвођача, који се не баве већим степеном специјализације производње и прерадом.

Лош економски положај руралног становништва, као и неповољни инфраструктурни услови руралних подручја, узрок су исељавања млађих категорија становништва, те „одумирања" сеоског становништва (од 2002. до 2011. године сеоско становништво је смањено за више од 300 хиљада, односно за 10,9%)[29], чија је просечна старост 43,6 година. Подршка младима у руралном подручју је мера руралног развоја, за коју постоји велико интересовање. Са имплементацијом ове мере кренуло се 2017. године, када је подржано 666 пројеката, за чију реализацију је исплаћено 453 милиона динара, као бесповратна подршка. У 2018. години реализовано је 486 пројеката уз бесповратну подршку од 494 милиона динара. Подношење захтева младих пољопривредника за наведену меру у претходној години трајало је до 31.12.2019. године. Код спровођења националних мера подршке руралном развоју, као и код акредитованих ИПАРД мера које се тренутно спроводе, млади пољопривредници имају предност када се врши бодовање и рангирање пројеката/корисника.

Учешће наводњаваних површина је ниско (око 3% укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта), али је у току изградња система за наводњавање којим ће се обезбедити наводњавање 47.954 ha додатних површина пољопривредног земљишта. Планира се почетак реализације још 18 пројеката на подручју Бачке, Баната и Срема којима ће се обезбедити услови за наводњавање додатних 57.248 ha површина пољопривредног земљишта, као и пројекта изградње хидромелиорационих система на подручју Чачка, Тополе, Параћина и Панчевачког рита. Набавка система за наводњавање за пољопривредна газдинства је подржана кроз националне мере подршке руралном развоју и кроз ИПАРД програм.

Поред суша, и друге временске непогоде стварају проблеме произвођачима, услед недовољно ефикасних механизама за борбу против истих, што умањује приносе у односу на потенцијале. Да би се смањиле штете које настају услед елементарних непогода, Влада субвенционише премије осигурања. Обим опредељених средстава за ову меру се годинама повећавао. Број осигураних газдинстава је порастао од 2006. године са 2.594 на 22.413 поднетих захтева (21.467 захтева за осигурање биљне производње, односно 946 захтева за осигурање животиња) у 2018. години када је исплаћено преко 680 милиона динара.

Аграрни буџет за 2019. годину је повећан за 17% у односу на 2018. годину, како би се потенцијал максимизирао и инфраструктурни капацитети подигли. Издвајања за **субвенције** у пољопривреди, (које чине 80% укупног буџета) повећана су за 21% у 2019. у односу на лане. Као приоритети издвојени су развој система за наводњавање, отварање

29 Извор: „Популација Србије почетком 21. века", В. Никитовић, РЗС

лабораторије за контролу безбедности хране и националне референтне лабораторије за контролу млека (отпочела са радом почетком 2019. године).

Трошкови подношења захтева пољопривредника за подстицаје су високи[30]. Пољопривредници морају бити уписани у Регистар пољопривредних газдинстава (РПГ) како би могли да конкуришу. Тренутно је у РПГ-у уписано око 450.000 пољопривредних газдинстава, од чега је око 390.000 активно, односно може да конкурише за подстицаје у пољопривреди.

Због недовољног броја пријава за ИПАРД подршку која је доступна три године**,** потребно је додатно ангажовање кроз два правца: **подстицање пољопривредних субјеката на дугорочно планирање и улагање** (како би привредни субјекти, који су сада на граници услова за ову врсту финансирања, могли што пре да користе ИПАРД средства) и **стимулисање приватног услужног сектора** (како би се подигли капацитети стручног особља које може да пружа услуге припреме конкурсне документације). Извршена је трећа измена ИПАРД програма током 2019. године, која је прихваћена од стране Европске комисије, тако да су поједностављене процедуре за спровођење програма и уведена два нова сектора (сектор производње и прераде јаја и сектор производње и прерада грожђа). **Расписано је укупно седам јавних позива за ИПАРД подршку:** пристигло је укупно **736 захтева** вредности **132 милиона евра**, а **захтевани износ подршке је 76 милиона евра.** Пољопривредницима је омогућена подршка **за набавку нове механизације и опреме, набавку нових трактора, изградњу и опремање објеката, складишних капацитета, опремање прерадних капацитета, као и подршка инвестицијама у обновљиве изворе енергије.**

Највећи део пољопривредних субјеката ради самостално, без тенденције ка удруживању, углавном због недостатка квалитетног менаџмента, односно механизама којима ефикасно и једнако могу бити у улози заступања заједничких пословних интереса. Организован наступ пољопривредних произвођача на тржишту, као и квалитетнији, ефикаснији и профитабилнији рад задруга, омогућен је Законом о задругама („Сл. гласник РС”, број 112/15), којим се решавају питања имовинско-правних односа оснивача, власништво над задружном имовином, као и начин управљања. **Удруживањем се значајно повећавају могућности за развој прерађивачке индустрије**, чиме се затвара циклус производње и повећава количина производа веће тржишне вредности.

Трговина пољопривредно-прехрамбеним производима базирана је углавном на размени примарних пољопривредних производа, са учешћем од 39% у структури извоза пољопривредних и прехрамбених производа за период јануар-септембар 2019. (учешће прерађених пољопривредних производа износи око 61%, док је учешће риба и производа рибарства у структури извоза веома мало, испод 1%). Извоз је у поменутом периоду већи за 12,5% мг. Неопходна је подршка инвестицијама у развој пољопривредне производње у секторима где Србија има компаративне предности, као што су сектори производње поврћа, воћа, сточарства, а посебно кроз системе где ти производи добијају додату вредност, као што је органска производња, производња традиционалних и производа са географским пореклом.

30 Анализа поступака везаних за РПГ показала је да за подношење једног захтева пољопривредници утроше око 4,5 сати и око 1.300 динара на име такси. На годишњем нивоу, процедуре све пољопривреднике коштају око 2 милиона евра.

Тржишни ланац на домаћем тржишту је веома фрагментисан и недовољно организован, како у области производње, тако и у делу прераде, са очигледним дефицитом органа и организација за пружање адекватне логистичке подршке и неопходно га је унапредити ради даљег раста конкурентности пољопривредног и прехрамбеног сектора.

Након опоравка и узлазног тренда индустријске производње од 2015. године, **индустријска производња почиње да успорава у другој половини 2018. године (укупан међугодишњи раст индустрије у 2018. износи 1,3%, а прерађивачке 1,9%), а у првих девет месеци 2019. године бележи пад од -0,7% мг (прерађивачка -1,0%).** Лошији резултати су постигнути, превасходно због базног ефекта код пољопривреде (као сировинске базе за прехрамбену индустрију), успоравања раста зоне евра, уведених квота на извоз челика у ЕУ и такси на производе који се испоручују на територију Аутономне покрајине Косово и Метохија.

Учешће индустрије у стварању укупног БДВ последњих година расте (пре свега због опоравка прерађивачке индустрије) међутим, у 2018. бележи благи пад и износи 23,8%. **Опоравку индустрије допринеле су и СДИ у прерађивачку** индустрију (26,5% укупних СДИ у 2018, односно током девет месеци 2019. 25,7%). Запосленост прерађивачке индустрије повећана је за 3,4% мг (15.117 лица) у периоду од јануара до септембра 2019. године, што представља 36,5% укупног повећања регистроване запослености.

Извоз укупне индустрије бележи раст од 6,2% мг у периоду од јануара до септембра 2019. године (прерађивачка индустрија 6,4% и чини 91,7% укупног робног извоза), а увоз укупне индустрије у истом периоду расте 9,0% мг (прерађивачка индустрија 9,6%). Извоз прерађивачке индустрије је имао динамичан и производно диверсификован раст претходних година (11,6% у 2016, 13,6% у 2017. и 9,1% у 2018. години), а 21 од 23 области прерађивачке индустрије бележи раст извоза у 2018. години. Успоравање раста извоза прерађивачке индустрије у 2019. првенствено је последица успоравања екстерне тражње.

Ограничени трансфер знања између академске заједнице и сектора индустрије кочи потенцијални технолошки развој, што за последицу има недовољан ниво специјализације производа и слабију извозну структуру. Према индикатору раста иновативних компанија Србија заузима 83. позицију од 141 земље (Извештај о глобалној конкурентности за 2019, Светског економског форума). Виши степен дигитализације производних процеса, као и примена иновација из области дигиталних и дисруптивних технологија у индустрији су неопходни за побољшање конкурентности овог сектора, због чега је овој области посвећен већи број структурних реформи.

Имајући у виду важност сектора МСПП и њихове благовремене информисаности о доступним програмима подршке, током фебруара 2020. ће поново бити активиран Портал предузетништва који ће пружати актуелне информације о програмима за започињање и развој пословања. Уредбом Владе, министарства и посебне агенције у обавези су да доставе податке, док су ЈЛС, Покрајина и међународни партнери позвани да се придруже овој важној иницијативи и доставе информације о својим програмима.

Како **мере индустријске политике** у претходном периоду **нису биле довољно фокусиране на кључне компаративне предности и потребе привреде**, у припреми је нова индустријска политика Србије која ће бити усмерена на стварање услова за трансформисање постојеће привреде у економију знања и иновација, кроз побољшање пословног

окружења, подршку предузетништву и иновацијама, као и развој перспективних индустријских грана које одговарају захтевима заштите животне средине. У току је припрема Стратегије индустријског развоја Републике Србије 2021-2030. године[31], која се базира на смерницама Саопштења Европске комисије из септембра 2017. године и заснива се на сету хоризонталних мера у четири области: оснаживање људских капацитета, дигитализација и иновације, инвестиције и међународна димензија и циркуларна економија. Полазна тачка Стратегије је јавно-приватни дијалог, као континуирана размена информација са свим релевантним заинтересованим странама у свим фазама процеса израде Стратегије, а што ће се наставити и приликом њене имплементације и евалуације. Налази до којих се дошло у процесу предузетничког откривања за потребе израде стратегије паметне специјализације биће подржани мерама будуће индустријске политике.

Креативне индустрије су значајан сектор у српској економији са уделом између 3,4% и 7,1% у БДП-у (у зависности да ли се посматра у ужем или ширем смислу), и расту брже од остатка привреде. Овај сектор чини 30.000 регистрованих предузећа, која запошљавају више од 115.000 радника, од којих је скоро 70% старости између 25 и 44 године, половина је факултетски образована, а велики број чине жене. Креативне индустрије су приоритет Владе, а 2018. године основан је Савет за креативне индустрије, који делује кроз платформу *Србија ствара-Serbia Creats*.

Највећи допринос расту БДП потекао је од веће активности у услужним секторима, која је, збирно посматрано, повећана за око 4% у последње три године. У првом кварталу 2019. године значајан међугодишњи реални раст БДВ забележен је у сектору трговине на велико и мало и поправке моторних возила, саобраћаја и складиштења и услуга смештаја и исхране 5,8% и сектору информисања и комуникација, 4,9%. Настављена су повољна кретања у првих шест месеци 2019. године у сектору трговине (раст промета од 8,5% мг) и сектору услуга смештаја и исхране (раст броја долазака и ноћења туриста око 5,5% мг). На већу активност у услужним секторима указује и наставак раста запослености у 2018. за 15.000 у односу на претходну годину.

И поред **двоструког раста суфицита (нето извоза) услуга** у 2018. (1.092 милиона евра) у односу на 2014. годину (465 милиона евра), **учешће суфицита услуга у БДП-у је и даље на релативно скромном нивоу** од 2,6% у 2018. (повећање за 1,4 п.п. у односу на 2014. годину). **Структура извоза по** врстама услуга **не мења се у последњем трогодишњем периоду**, а доминантне су четири групе услуга: туризам, транспорт, ИТ услуге (телекомуникационе, компјутерске и информацијске услуге) и пословне услуге, са просечним учешћем од око 85%. Високе годишње стопе раста извоза ИТ услуга (у просеку 30% у периоду 2015-2018. године) и повећано учешће у укупном извозу услуга за 6,1 п.п. (са 12,8% у 2014. на 18,9% у 2018. години) указују на потенцијал овог сектора као једне од најздравијих грана привреде. Динамичан раст извоза услуга настављен је и у 2019, када је током девет месеци забележен раст 17,4% у односу на исти период 2018. године.

Већина хоризонталних мера и реформи које се спроводе у другим областима, утицаће и на боље функционисање сектора услуга, будући да услуге чине велики део привреде.

Е-трговина још увек није довољно заступљена, између осталих разлога, због недовољног раста броја домаћих корисника ИКТ-а, али и услед релативно високих накнада

31 Више информација у Табели 11, структурна реформа 6 ЕРП 2019-2021.

за услуге плаћања преко интернета које су резултат недовољне конкуренције у области пружања тих услуга. Поручивање/куповину путем интернета у Србији је обавило тек 45,5% корисника интернета у 2018. (60% у ЕУ-28). Као разлог недовољног поверења у овај вид трговине се наводи немогућност физичког увида у карактеристике производа. Усвајањем Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању крајем 2017. („Сл. гласник РС“, број 94/17) стекли су се неопходни предуслови за бржи развој еТрговине. Нови Закон о трговини и измене Закона о електронској трговини, усвојени у јулу 2019. године („Сл. гласник РС“, број 52/19), омогућиће значајно унапређивање еТрговине, посебно у правцу развоја интернет купопродаје. Приметан је раст броја куповине роба и услуга платним картицама и електронским новцем, на домаћим и иностраним интернет сајтовима[32], тако да је у 2018. извршено преко 7,7 милиона трансакција што је повећање за 55% у односу на 2017. годину када је извршено скоро 5 милиона трансакција. Настављене су позитивне тенденције и током девет месеци 2019. године (8,6 милиона трансакција, што је раст од 69% у односу на исти период 2018. године). **Смањене су међубанкарске накнаде као један од најзначајнијих генератора трошкова код картичних плаћања.** Законом о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица („Сл. гласник РС“, број 44/18) који се примењује од децембра 2018. омогућен је основ за смањење трошкова прихватања платних картица и, на основу тога, повећање броја продајних места на којима је могуће платити робу и услуге платном картицом, што подразумева и продајна места на интернету. Овим законом смањена је висина међубанкарских накнада за шест пута у односу на период пре доношења закона и сада је на нивоу међубанкарске накнаде у ЕУ (0,2% висине трансакције за дебитне и 0,3% висине трансакције за кредитне картице). **Повећао се и укупан број виртуелних продајних места**, тако да је у 2018. било укупно 741 виртуелно продајно место (652 у 2017. години), а на крају трећег квартала 2019. чак 1.061 виртуелно продајно место. Такође**, платни систем за инстант плаћања почео је са радом у октобру 2018. године** и од почетка рада, систем за инстант плаћања бележи стабилан и континуирани раст броја и вредности платних трансакција и све већи број корисника платних услуга препознаје предности новог платног система и извршава своја плаћања користећи инфраструктуру тог система. Планирано је да се овај вид безготовинских плаћања (доступан корисницима у режиму 24/7/365) омогући на продајним местима трговаца, укључујући и њихова виртуелна продајна места, што ће омогућити грађанима и трговцима још један савремен и сигуран начин плаћања на интернету. Погодности које инстант плаћања имају у односу на картична плаћања огледају се у нижим трошковима процесирања и тренутном преносу и расположивости новчаних средстава на рачуну трговца.

Стабилан тренд раста броја туриста Србија бележи већ годинама. Укупан број долазака страних туриста бележи годишњи раст од 14,2% мг, а укупан број ноћења 15,2% мг у 2018. години, што је резултирало и повећањем девизног прилива од туризма. Девизни прилив од туризма у Србији износио је 1,32 млрд. евра у 2018. години, што је раст од 11,6% мг, док је током девет месеци 2019. износио 1 млрд. евра и повећан је за 7,5% (углавном су то појединачни туристички аранжмани, док пословни туризам учествује у девизном приливу са свега 1,4%). Степен искоришћености смештајних капацитета Србије (21,5%) је испод просека ЕУ-28 (27,1%) у 2017. За привлачење већег број страних туриста потребна је већа ваздушна и копнена доступност. Проблем је и недостатак кате-

32 Извор НБС; уколико је продаја на тим интернет сајтовима извршена у следећим валутама RSD, EUR, USD, GBP, CHF.

горизације туристичке инфраструктуре усклађене са међународно признатим стандардима квалитета.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ КРОЗ РАЗВОЈ РУРАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ, УРЕЂЕЊЕ ЗЕМЉИШТА И УРЕЂЕЊЕ ТРЖИШТА И КВАЛИТЕТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА

1. Опис структурне реформе

Мера 1. *Унапређење руралне инфраструктуре*

Развој руралне инфраструктуре у виду изградње локалних путева, електро мреже, водовода, као и постројења за очување животне средине (објекти за прераду отпадних вода или депоније за одлагање отпада), треба да допринесе већем степену развијености руралних подручја и повећању броја производних и прерадних капацитета који испуњавају стандарде у области животне средине. Корисници наведене мере су јединице локалне самоуправе (општине и градови) које стварају услове за унапређење конкурентности домаћих пољопривредних произвођача и прерађивача. Мера је у складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју и Стратегијом пољопривреде и руралног развоја РС 2014-2024.

Мера 2. *Комасација*

Због изражене потребе за комасацијом и ефикаснијим спровођењем поступка комасације услед уситњености парцела и распарчаности поседа пољопривредних произвођача, до чега је дошло првенствено наслеђивањем и спровођењем поступка реституције, створила се потреба за доношењем посебног закона који би регулисао ову област, како би се олакшала комуникација између релевантних органа и институција у погледу размене података и других видова сарадње.

Мера 3. *Уређење тржишта пољопривредних производа*

Законски оквир о уређењу тржишта пољопривредних производа треба на јединствен начин да регулише тржишта по секторима (са акцентом на увођење стандарда у производњи), омогући формирање произвођачких организација, као и да омогући и подстакне уговорно повезивање свих актера у тржишном ланцу. На тај начин повећала би се сигурност у пољопривредној производњи, стандардизација производње, као и њено укрупњавање кроз формирање произвођачких организација.

Мера 4. *Уређење квалитета пољопривредних производа*

Доношењем Закона о шемама квалитета за пољопривредне и прехрамбене производе успоставиће се систем заштите ознака географског порекла и ознаке гарантовано традиционални специјалитет који је једнак европском, што ће омогућити нашим произвођачима да своје производе са заштићеним ознакама географског порекла заштите и на нивоу ЕУ.

Такође, успоставиће се ефикаснији систем контроле квалитета производа са заштићеним географским пореклом, а биће омогућено и развијање националних шема квалитета. Наведена мера је у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја РС 2014-2024.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1.1	Припрема правилника за спровођење мере унапређење руралне инфраструктуре												
1.2	Обука запослених који ће спроводити меру												
1.3	Спровођење јавног позива												
2.1	Доношење Закона о комасацији и Закона о изменама и допунама Закона о пољопривредном земљишту												
2.2	Припрема и усвајање правилника којим ће се регулисати сарадња између органа, у смислу утврђивања надлежности појединих органа у овом поступку, размене података и њихове доступности												
2.3	Спровођење пилот комасација у зависности од расположивих средстава и заинтересованости учесника												
3.1	Доношење Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа												
3.2	Усвајање подзаконских аката												
4.1	Доношење Закона о шемама квалитета за пољопривредне и прехрамбене производе												
4.2	Усвајање подзаконских аката												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
БДВ пољопривреде *(извор РЗС Економски рачуни пољопривреде)* Вредност уланчане мере обима, референтна 2010, у млрд евра. Средњи курс Народне банке Србије: 118,3 БДВ	2,1 млрд. евра (2018)		2,7 млрд. евра (2022)
Обучени запослени у Сектору за рурални развој и Управи за аграрна плаћања	0 (2019)	10 запослених (2020)	
Број одобрених пројеката за меру унапређење руралне инфраструктуре	0 пројеката (2020)	20 одобрених захтева (2021)	10 одобрених захтева (2022)
Број пилот поступака комасације			5 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Стварање услова за повећање инвестиција у руралним подручјима унапредиће конкурентност пољопривредних произвођача и прерађивача, као и квалитет живота у руралним подручјима. Рурална инфраструктура води ка бољој повезаности руралних подручја са великим градским центрима, што омогућава лакши и бржи приступ тржишту и унапређење тржишног ланца у свим његовим сегментима. Унапређена енергетска мрежа допринеће унапређењу прерадних погона и отварању нових складишних и прерадних капацацитета. Унапређени прерадни капацитети отварају могућност за повећање примарне пољопривредне производње која треба да буде одржива база за функционисање прерађивачких погона. Све наведено омогућиће остваривање већих вредности БДВ сектора пољопривреде. Комасација ће не само груписати економски неповољно обликовано земљиште, већ ће омогућити и уређења путева, саобраћајница, система за наводњавање и одводњавање и других заједничких објеката. Унапређењем тржишног ланца у свим његовим сегментима формираће се ефикасан систем веза у производном ланцу, који ће гарантовати и промовисати најбоље производне праксе и омогућити ефикасно управљање производима. Развијање шема квалитета за пољопривредне и прехрамбене производе омогућиће нашим произвођачима да своје производе са заштићеним ознакама географског порекла заштите и на нивоу ЕУ. То ће додатно подстаћи нове произвођаче да уђу у систем шема квалитета и да се удружују, што директно утиче на повећање производње која је конкурентна на домаћем и на страном тржишту.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

За спровођење ове структурне мере за 2020. годину, планирана су средства из претприступних фондова ЕУ (ИПА) у износу 206.936 евра.

У 2021. години, укупан износ средстава за финансирање ове мере је 5.890.260 евра. Део у износу од 750.000 евра биће финансиран из претприступних фондова ЕУ (ИПА), док ће извор финансирања за остали део бити накнадно утврђен.

У 2022. години укупан износ средстава за финансирање ове мере је 8.160.984 евра. Део у износу од 750.000 евра биће финансиран из претприступних фондова ЕУ (ИПА), док ће извор финансирања за остали део бити накнадно утврђен.

Трошкови ове мере су предвиђени за повећање административних капацитета, ангажовање стручњака за израду законских и подзаконских аката, набавку хардверске и софтверске опреме и развој мрежне инфраструктуре, спровођење едукација и информативних кампања и сл.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Мере за унапређење конкурентности привреде индиректно утичу на запосленост и смањење сиромаштва локалног становништва, кроз развој производних капацитета, подршку инвестирању, развој и унапређење тржишног ланца, стандардизацију производње и прераде, удруживање и друге мере имају неутралан утицај на родни аспект.

7. Очекивани утицај на животну средину

Стабилно снадбевање електричном енергијом и водом, изградња и реконструкција путне мреже код укрупњавања катастарских парцела (кретање пољопривредне механизације алтернативним путевима је у пракси доводило до смањења квалитета земљишта услед поремећаја природних функција земљишта) као и изградња постројења за пречишћавање отпадних вода и депонија за отпад позитивно утичу на све аспекте животне средине (квалитет воде, ваздуха, земљишта, управљање отпадом, енергетску ефикасност, здравље људи).

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Потенцијално мали број корисника са припремљеним квалитетним пројектима за меру Унапређење руралне инфраструктуре	Средња	Континуирана едукација и експертска подршка корисницима да припреме адекватне пројекте
Време потребно за усвајање Закона	Ниска	Спровођење јавних расправа, округлих столова и други начини за обавештавање заинтересованих страна
Решавање имовинско правних односа и сложеност поступака њиховог решавања у случају комасације	Висока	Набавка сервера и развој мрежне инфраструктуре којом би се убрзала размена података и увид у имовинске податке учесника комасације између релевантних органа (Републички геодетски завод, Министаство пољопривреде, шумарства и водопривреде и других релевантних органа н институција)
Необезбеђена средства из буџета РС за спровођење комасације у делу који се односи на: радове који прате пилот комасације, набавку софтвера и друге опреме неопходне за брзу размену информација	Средња	Одређена средства у буџету РС за време трајања реформе
Недовољан број службеника у Управи за пољопривредно земљиште	Средња	Запошљавање лица различитих образовних профила, због сложености самог поступка комасације

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6:</u> УНАПРЕЂЕЊЕ ВОЂЕЊА РЕГИСТРА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА И ОДОБРАВАЊА НАЦИОНАЛНИХ ПОДСТИЦАЈА У ПОЉОПРИВРЕДИ КРОЗ РАЗВОЈ ПОРТАЛА еАГРАР

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева оптимизацију и дигитализацију поступака подношења и обраде захтева за упис у Регистар пољопривредних газдинстава (РПГ) и националних одобравања подстицаја у пољопривреди. РПГ као интегрални део еАграр ИТ система, представља један од три стуба Интегрисаног система управљања и контроле (Integrated Administration

and Control System (IACS) – ИАКС) који ће Србија развити у процесу интеграција са ЕУ и кроз које ће се вршити одобравање свих подстицаја из фондова ЕУ.

На еАграр-у сваки пољоривредник уређује налог свог газдинства, преко којег ће се регистровати у РПГ-у, подносити све захтеве за измене, али и све захтеве за подстицаје, и у сваком тренутку ће имати увид у то шта се дешава са поднетим захтевима.

еАграр ДМС (*document management system*) ће у великој мери омогућити аутоматизацију обраде захтева, што ће убрзати процес обраде са крајњим резултатом бржих исплата подстицаја пољопривредницима. ИТ решењем еАграр-а увезаће се око 20 јавних регистара, чиме ће се: омогућити размена података између институција на дневном нивоу, смањити трошкови подношења захтева, аутоматизовати део процеса обраде захтева и омогућити благовремено извештавање ка доносиоцима јавних политика.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Измена Закона о пољопривреди и руралном развоју и доношење потребних правилника који ће уредити дигиталне процедуре уписа у РПГ и одобравања националних подстицаја												
2	Финализација ИТ спецификације за израду софтвера еАграр-а, избор извођача и израда софтвера која укључује и тестну фазу												
3	Успостављање сервисних центара/ангажовање стручних лица за помоћ пољопривредницима на локалу												
4	Обука обрађивача захтева/службеника у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управи за аграрна плаћања и сервисних центара/стручних лица ангажованих за помоћ пољопривредницима												
5	Обука пољопривредника у свих 145 јединица локалне самоуправе и припрема едукативног и промотивног материјала за пољопривреднике												
6	Менторинг посете сервисним центрима и пољопривредницима у циљу помоћи у коришћењу ИТ софтвера и разјашњења правног оквира												
7	Успостављање позивног центра за помоћ у подношењу захтева кроз еАграр ИТ систем												
8	Пружање помоћи у коришћењу еАграр ИТ система кроз позивни центар												
9	Анализа функционисања ИТ решења еАграр-а												
10	Дораде ИТ решења еАграр-а по резултатима анализе												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Трошак подношења једног захтева (смањење трошкова подношења захтева за 85%)	1.300 (2018)		195 (2022)
Измењен Закон о пољопривреди и руралном развоју. Донети подзаконски акти.	0 (2020)	/	2 (2021)
Успостављени сервисни центри/ ангажована стручна лица за помоћ пољопривредницима	0 (2020)	/	≥ 100 (2021)
Број обучених обрађивача захтева	0 (2020)	200 (2020)	600 (2021)
Број организованих обука и инфо дана за пољопривреднике	0 (2020)	/	150 (2021)
Број обучених пољопривредника	0 (2020)	/	5.000 (2021)
Број обучених службеника у сервисним центрима/стручних лица	0 (2020)	100 (2020)	200 (2021)
Број одговорених питања усменим и писменим путем кроз позивни центар	0 (2020)	5.000 (2021)	8.000 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Имајући у виду недовољну повезаност расположивих јавних регистара што успорава обраду захтева, те се као крајњи резултат јавља кашњење у исплати подстицаја пољопривредницима и директно утиче на конкурентност пољопривредника на тржишту Предвиђена је оптимизација и дигитализација наведених поступака што ће значајно убрзати подношење и обраду захтева за подстицаје. Ефекти реформе:

- Управа за аграрна плаћања – аутоматизација процеса обраде значајно ће убрзати обраду захтева и убрзати исплату подстицаја пољопривредницима. Капацитети ће се ослободити за контролу подстицаја.
- Министарство пољопривреде – доступност ажурних и благовремених извештаја потребних за вођење политика у пољопривреди;
- Инспектори – увид у податке из еАграр-а омогућиће инспекторима анализу ризика и бољу контролу на терену;
- Пољопривредници – смањење времена и трошкова за подношење захтева за 85%, могућност увида у све податке о газдинству, затраженим и одобреним подстицајима.

Имајући у виду да је Регистар један од три основна стуба ИАКС система који ће Србија тек развијати у поступку преговора са ЕУ и кроз који ће се вршити обрада и исплата средстава из фондова за пољопривреду ЕУ, врло је важно на прави начин поставити темеље система вођења евиденција о броју пољопривредних газдинстава и њихове активности, а како би се на прави начин водиле политике у овој области.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Процењује се да би укупни трошкови развоја софтвера, као и припреме измене прописа за спровођење реформе износили 1.000.000 евра, кроз кредит Светске банке.

Поред развоја софтвера и његове имплементације, потребно је обезбедити средства за подршку, како обрађивачима захтева тако и пољопривредницима, а нарочито у првим годинама спровођења реформе. Процењено је да је за потребе обуке, менторинг посете и организацију позивног центра, као и остале видове подршке кључним актерима реформе потребно обезбедити 400.000 евра која ће бити обезбеђена из донаторских средстава. Такође, годину дана након имплементације планирана је анализа функционисања система и даља унапређења софтверског решења на основу коментара корисника. Процењени трошкови анализе и софтверског унапређења су 100.000 евра и биће обезбеђени из донаторских средстава.

За помоћ пољопривредницима у коришшћењу еАграр портала предвиђено је успостављање сервисних центара на локалу. Коначна одлука о модалитету сервисних центара биће донета у наредном периоду и може утицати на трошкове плата.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

У сектору пољопривреде у Србији ради 450.000 запослених, што је око 16% укупно запослених, тако да ова мера има потенцијал да повећа запосленост у овој области, као и смањење трошкова пословања, смањи сиромаштво, сиву економију и повећа социјалну сигурност. Директан утицај на родни аспект се не може очекивати, јер је реформа родно неутрална.

7. Очекивани утицај на животну средину

Реформа начина уписа у РПГ не доприноси директно заштити животне средине. Међутим, индиректан утицај се огледа у уштеди папира, штампању образаца и сл. Увезивањем више од 20 јавних евиденција/регистара, еАграр између осталог треба да обезбеди административну контролу унакрсне усаглашености са стандардима везаним за заштиту животне средине у пољопривредној производњи.

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Немогућност увезивања свих неопходних евиденција и регистара са еАграр-ом	Средња	У припреми функционалне спецификације потребно одрадити дијагностику свих пописаних евиденција и регистара који ће се увезивати са еАграр-ом
Отпор пољопривредника за увођење електронских процедура	Висока	Биће обезбеђена помоћ пољопривредницима у виду сервисних центара на локалу. Подршка пољопривредницима се пружа и кроз обуке, менторинг посете, позивни центар.

5.3.3. Област ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ

Анализа главних препрека

Рејтинг Србије је поправљен за 4 позиције на међународној листи Светске банке „***Doing business 2020***“ у односу на претходну годину, и сада се налази на **44. месту** од 190 земаља света. Србија је, уз Хрватску, једина земља у региону[33] која је ове године остварила напредак на листи, а већ трећу годину заредом је у топ 50 земаља на свету по условима пословања. Најбољи пласман Србија има у области *Добијања грађевинских дозвола* - 9. позиција у свету, односно побољшање за 2 места), на шта је у највећој мери утицало увођење система електронског издавања грађевинских дозвола (е-дозвола). Током претходне године постигнут је највећи напредак у области *Заштите мањинских акционара* – напредак за 46 места (37. позиција), услед увођења екстерне ревизије и откривања трансакција повезаних лица, као и захтева за већом корпорацијском транспарентношћу. Такође, у области *Решавања стечаја* – напредак за 8 места (41. позиција) увођење процедуре по којој се од кредитора захтева именовање представника у случају стечаја (коме су доступне информације о финансијском стању дужника) додатно је утицало на напредак, а *Добијање прикључка на електричну мрежу* – напредак за 10 места (94. позиција) је олакшано поузданијим напајањем, услед унапређења и бољег одржавања мреже.

Према **Индексу глобалне конкурентности** (*Global Competitiveness Index*), Србија је заузела **72. место** на листи од 141 земље у 2019. години, уз пад за 7 места у односу на претходну годину. Иако је остварена вредност индекса глобалне конкурентности у овој години непромењена у односу на претходну, услед напретка који су остварили поједине привреде, релативна позиција Србије на ранг листи је погоршана. Инвестиције у људски капитал, унапређење институција, капацитета за иновирањем и динамичност пословања обезбеђује најбољу позицију за одупирање негативним трендовима на глобалном нивоу.

Пословно окружење у Србији и даље је оптерећено трошковима и компликованим административним поступцима за привреду што неповољно утиче на још веће инвестиције и развој и раст сектора малих и средњих предузећа (МСП). Због тога је у **децембру 2018. донет Закон о накнадама за коришћење јавних добара** („Сл. гласник РС“, број 95/18), којим се на једном месту обједињавају све накнаде које се плаћају за коришћење природних богатстава, добара од општег интереса и добара у општој употреби (до сада су ове накнаде биле предмет уређивања у 19 посебних закона). У циљу поједностављења поступака и осталих услова за пословање[34], Влада је усвојила и **Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „еПапир”** за период 2019-2021. године у јулу 2019. као и **Акциони план за спровођење Програма** са конкретним мерама. Поједностављење и укидање непотребних административних поступака би довело до смањења удела укупних административних трошкова у БДП на 3% до 2020. године. **Административно оптерећење које привредни субјекти у Србији сносе је 3,26% БДП** (према истраживању РСЈП и USAID BEP пројекта за 2016. годину), што је за 19,9% мање у односу на 2010. годину (4,07% БДП).

---

33 Бољу позицију на листи од Србије, од земаља региона имају Северна Македонија (17) и Словенија (37).

34 До сада је кроз спровођење пројекта „еПапир” израђено 1.850 препорука за оптимизацију (поједностављење и/или укидање и дигитализацију) административних поступака од којих су током 2019. године 4 поступка укинута, а препоруке за поједностављење 42 поступка у потпуности имплементиране, при чему је укупна годишња уштеда за привреду процењена на преко 4 млрд. динара.

Приступ финансирању МСПП из године у годину се побољшава. У прилог томе говоре и подаци Народне банке Србије добијени на бази анкете према којима је стопа раста кредита МСПП у 2018. години била око 12%, учешће кредита МСПП у укупним кредитима привреди порасло је на 31,2% (са 28,5% у 2015. години), а забележене су и ниже каматне стопе и дужи периоди отплате, уз повећање максималног износа кредита и блаже захтеве у погледу колатерала. Кључни утицај на снижавање каматне стопе има ублажавање монетарне политике, ниске каматне стопе у међународном окружењу, смањење премије ризика земље и повећана конкуренција међу банкама. **Правни оквир у области финансијских услуга унапређен је 2019. године** доношењем Закона о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом („Сл. гласник РС“, број 73/19) и Закона о алтернативним инвестиционим фондовима („Сл. гласник РС“, број 73/19), којима се омогућавају алтернативни извори финансирања[35].

Обим сиве економије у Србији је снижен према резултатима приказаним у студији НАЛЕД-а[36] у периоду 2012-2017. Сива економија је смањена на 15,4% БДП у 2017. години са 21,2% у 2012. у погледу промета производа и исплате зарада код регистрованих привредних субјеката.

Напори у борби против неформалног пословања, кроз ефикасно и организовано поступање инспекцијских органа и Пореске управе, дају резултате који се огледају кроз **раст укупних пореских прихода реално за 4,8%**, и то свих најзначајнијих категорија: доприноса (9,2%), ПДВ (4,3%), акциза (7,3%) и пореза на доходак грађана (6,5%) у 2018. години. Значајан утицај на раст укупних пореских прихода, у апсолутном износу, остварен је по основу повећања прихода од доприноса за обавезно социјално осигурање (све организације обавезног социјалног осигурања су наплатиле виши износ доприноса, а пре свега Фонд ПИО).

Кључан чинилац у процесу повећања буџетских прихода и унапређења управљања јавним финансијама представља **реформа Пореске управе** која је у току. Важан део реформе представља **дигитално пословање**, па тако порески обвезници од 1. јануара 2018. године за све приходе које администрира Пореска управа могу да поднесу електронске пореске пријаве, преко **портала еПорези**. Порески обвезници такође могу на порталу еПорези да провере стање својих пореских картица, а од 1. марта 2019. године да добију и електронско уверење о измирењу пореских обавеза.

Влада РС прогласила је **2017. и 2018. за године борбе против сиве економије**, док је у априлу 2019. усвојен **Национални програм за сузбијање сиве економије за период 2019/2020. године** са Акционим планом за спровођење, који представља ревизију претходног Програма из 2015. године. Овим документом предвиђено је даље унапређење рада инспекцијских органа, оштрија казнена политика и ефикаснија наплата пореских прихода. У јулу 2019. године покренут је јединствени информациони систем **еИнспектор**, којим ће бити увезане 43 инспекцијске службе, чиме ће се додатно повећати ефикасност надзора услед далеко боље координације служби, а до краја 2019. предвиђено је и **оснивање контакт центра за пријављивање сиве економије**. Израђен је и усвојен трогодишњи акциони план за запошљавање инспектора којим се предвиђа запошљавање 784

35 Препорука 4. ЕКОФИН Савета из маја 2019. године: „Усвојити посебне законе о алтернативним инвестиционим фондовима (investment vehicles).“

36 Извор: Сива економија у Србији 2017, Процена обима, карактеристике учесника и детерминанте, НАЛЕД.

инспектора, а до краја 2019. планира се запошљавање 280 нових инспектора у различитим инспекцијама.

Успостављање ажурног катастра непокретности у реалном времену је претпоставка да се побољша ефикасност пословања и скрате процедуре потребне за упис права својине у катастар. Такође, неопходно је успоставити и ажуран адресни регистар на територији Републике Србије. Процес дигитализације катастра у Србији започет је крајем 2017. године. Доношењем **Закона о поступку уписа у катастар непокретности и водова** („Сл. гласник РС“, бр. 41/2018) прописане су обавезе за јавне бележнике, јавне извршитеље, судове, државне органе, органе јединица локалне самоуправе и друге субјекте, који у оквиру своје законом утврђене надлежности доносе одлуке, састављају или потврђују исправе које представљају правни основ за упис, да исте доставе служби за катастар непокретности ради спровођења промена у катастру. Рокови за доставу исправа по службеној дужности су краћи, као и рокови у којима катастар поступа. Подношење захтева за упис у катастар се одвија преко **еШалтера**, у дигиталном облику. Јавни бележници и судови достављају пореске пријаве Републичком геодетском заводу (РГЗ) ради даљег достављања Пореској управи и пореским администарцијама локалне самоуправе. На овај начин се број процедура смањио са постојећих 6 на 2 процедуре. Ефикасност и ажурност катастра непокретности, поједностављење и убрзавање процедура уписа имаће позитиван ефекат на побољшање позиције Србије на ранг листи Светске банке о условима пословања. Унапређење ове области унапредиће и опорезивање непоретности што би значајно допринело фискалној стабилности.

Економија Србије је тренутно највећим делом линеарна, те је неопходно унапредити ефикасност употребе ресурса. Концепт циркуларне економије подразумева ефикасно коришћење ресурса уз иновативни дизајн, поврат свега што се може поново искористити и максимално коришћење обновљивих извора енергије. Циркуларна економија подразумева потпуну промену система у целом ланцу вредности, од начина дизајнирања производа до нових пословних и тржишних модела, нових начина претварања отпада у ресурсе, значајније коришћење обновљивих извора енергије и повећање енергетске ефикасности, спровођење зелених јавних набавки, промене у начину понашања потрошача и друго.

Република Србија је у обавези да снажно повећа инвестиције у област заштите животне средине, а процењено је да је потребно инвестирати око 8,5 млрд. евра у наредних десет година. Са постојећих 0,3-0,4% БДП-а потребно је повећати издвајања на најмање 1,2-1,4% БДП-а, како би се испунили прописани стандарди у овој области.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7: ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ И ГИЉОТИНА ПОСТУПАКА ЗА ПОСЛОВАЊЕ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКАТА – „еПАПИР"

1. Опис структурне реформе

Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „еПапир", је вишегодишња структурна реформа за унапређење пословног окружења у Републици Србији, кроз поједностављење, „гиљотину" и дигитализацију поступака и успостављање јединственог јавног регистра административних поступака. Овим се уједно испуњава услов успостављања јединствене електронске контактне тачке (ЈЕКТ), што је обавеза у складу са Директивом о услугама 2006/123/ЕЗ чије је транспоновање предвиђено чланом 59. ССП.

Реформа је дефинисана у бројним документима јавних политика: Стратегији за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020; Стратегији регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020; Програму за поједностављење административних поступака и регулативе „еПапир" за период 2019 - 2021. године.

Реализација реформе је започета 2016. и до сада је направљена база од 2500 поступака са свим информацијама, припремљена је методологија за поједностављење поступака и обрачун трошкова за привреду. Укинута су 4 и у потпуности поједностављена 42 административна поступка, чиме је остварена уштеда за привреду од преко 30 милиона евра на годишњем нивоу. У имплементацији су усаглашене препоруке за поједностављење 592 поступка у 24 органа јавне власти (усвојен Акциони план за имплементацију) и започета припрема за дигитализацију првих 27 поступака.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Оптимизација административних поступака												
2	Дигитализација административних поступака												
3	Усвајање и спровођење акционих планова за поједностављење административних поступака												
4	Усвајање закона за успостављање Јединственог регистра административних поступака												
5	Успостављање Регистра												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2016)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (2020)
Удео укупних административних трошкова у БДП-у	3,26%	-	3%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Очекује се смањење административних трошкова за привреду за 15-20%, а на основу анализе и предлога за поједностављење и оптимизацију, као и евентуално укидање најмање 50% најучесталијих и најскупљих административних поступака. Позитиван утицај на конкурентност ће се остварити и успостављањем јединственог Регистра и портала са свим потребним информацијама за привреду у поступцима пред јавном управом чиме се ствара сигурније, транспарентније и предвидљивије пословно окружење. Све потребне информације за пословање доступне на једном месту, омогући ће уштеде у времену и новцу и елиминисаће простор за корупцију.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Спровођење реформе се највећим делом финансира из донаторских средства (Европска унија-ИПА, Фонд добре управе Владе Велике Британије - GGF и Немачка развојна помоћ - GIZ) у укупном износу од 1,7 милиона евра. Из ових средстава ће се финансирати израда закона којим ће се прописати успостављање и функционалност Регистра, израда препорука за оптимизацију административних поступака и дигитализација минимум 100 изабраних поступака. За наведене активности, као и за израду платформе за дигитализацију и успостављање Регистра, биће утрошена и средства из Буџета Републике Србије у износу од 1,1 милион евра.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекује се индиректни ефекат на повећање запослености јер ће се смањити трошкови за привреду у погледу административних баријера и остварити уштеде које могу да утичу на отварање нових радних места. Директан утицај на родни аспект се не може очекивати, јер је реформа родно неутрална.

7. Очекивани утицај на животну средину

Оптимизацијом и дигитализацијом администартивних поступака значајно се смањује употреба докумената у папирном облику, што ће имати позитиван утицај на заштиту животне средине.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Кашњење пројекта за софтверско решење за Регистар и ЈЕКТ-у	Средња	Дирекно подизање Регистра на Порталу еУправа

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 8: ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОРЕСКЕ УПРАВЕ

1. Опис структурне реформе

Пореска управа је започела свеобухватан процес реформи дефинисан Програмом трансформације у периоду 2015-2020. године. Трансформација Пореске управе и њени циљеви базирани су на потреби за успостављање савремене и ефикасне администрације, стварање простора за лакше и праведније услове пословања пореских обвезника и бољу комуникацију обвезника са Пореском управом.

Акциони план Програма трансформације за период 2018-2023. као и Одлука о основним и споредним активностима Пореске управе усвојени су у децембру 2017. године, чиме се Пореска управа фокусира на основне пореске активности и прву фазу консолидације организационих јединица.

Пројекат модернизације Пореске управе има 4 компоненте:

I Правно окружење. Ова компонента подразумева уклањање препрека у правном оквиру за обезбеђивање ефикасне управе и унапређење добровољног поштовања пореских прописа.

II Организација и рад Пореске управе и то пре свега пружање подршке за: реформу функције управљања људским ресурсима, реинжењеринг пословних процеса, спровођење ефикасног система за управљање поштовањем пореских прописа и модернизацију услуга које се пружају пореским обвезницима.

III Модернизација ИКТ система и управљање евиденцијама - подразумева модернизацију ИКТ система и инфраструктуре, унапређење капацитета за обраду података и решавање проблема папирне архиве.

IV Управљање променама и управљање пројектом.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Реинжењеринг пословних процеса за увођење међународних добрих пракси у оперативне функције Пореске управе РС												
2	Даљи развој платформе информационих система												
3	Сет активности наведених Планом набавке ТАМП (Пројекта модернизације Пореске управе)												
4	Увођење савременог система за управљање евиденцијама кроз свеобухватни модел управљања информацијама												
5	Припрема за другу фазу консолидације пословне мреже												
6	Набавка система за нову платформу ИКТ												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2015)	Међурезултат (2018)	Циљна вредност (2022)
Новорегистровани порески обвезници у календарској години %	112,93	104,67	111,99
Раст новооткривених прихода по годинама, %	131,3	151,9	109,2
Степен остварења наплатног задатка[37], %	103,9	104,2	101

4. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење Програма трансформације индиректно утиче на јачање конкурентности домаћих предузећа. Путем аутоматских/електронских, једноставних и бесплатних пореских процедура, администрирање пореских обавеза оставља предузећима више средстава и времена како би могли да се посвете побољшању квалитета производа и услуга, што директно утиче на повећање конкуретности.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Реализација активности чија је намена реформа Пореске управе спроводиће се у наредном периоду и финансирати из кредитне линије која је потврђена Законом о потврђивању Споразума о зајму (Пројекат модернизације пореске администрације) између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој („Сл. гласник РС-Међународни уговори“, 6/2019).

У 2020. години спроводиће се реинжењеринг пословних процеса (консултантске услуге), даљи развој платформе информационих система (набавка опреме и софтвера и капитални расходи) и сет активности планираних Планом набавке ТАМП. Прва и трећа активност реформе биће финансиране из кредитне линије Светске банке, док ће друга активност бити финансирана једним делом из буџета а други део из кредитне линије Светске банке.

Поред активности из 2020. године које ће наставити да се спроводе и у 2021. години и то финансиране делом из буџета а већим делом из кредитне линије, спроводиће се и увођење савременог система за управљање евиденцијама кроз свеобухватни модел управљања информацијама, финансирано из кредитне линије Светске банке, као и припрема за другу фазу консолидације пословне мреже.

У 2022. години поред наведених активности из претходних година које ће наставити са спровођењем, спроводиће се и набавка система за нову ИКТ платформу.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Унапређење ефикасности Пореске управе учиниће процес утврђивања и плаћања пореза једноставнијим, предвидљивијим, конзистентнијим и економичнијим, чиме ће се уна-

37 Индикатор представља однос наплате најважнијих буџетских прихода у датој години у односу на буџетом планиране износе за ту исту годину.

предити равноправност учесника на тржишту. Јасна пореска правила охрабрују грађане у намери да започну сопствени посао и на тај начин допринесу повећању запослености и укупног друштвеног раста. Бољом наплатом пореза веће су могућности буџетских издвајања за социјалну заштиту, образовање и здравство. Реформа ће имати подједнак позитиван утицај на оба пола.

7. Очекивани утицај на животну средину

У склопу припремних радњи за активирање кредитне линије у децембру 2018. године консултант је доставио финални документ „Оквир за заштиту животне средине и социјалног управљања“ (ЕСМФ) у вези са Пројектом „Модернизација Пореске управе“, извршена је процена утицаја на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Кашњење нових законодавних оквира заснованих на ИКТ и потребама реформе Пореске управе, или неприхватање измена за постојеће	Средња	Унапређена сарадња са Министарством финансија (Сектор за фискални систем) и Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу
Недостатак координације/ комуникације између државних институција	Средња	Рад на унапређењу координације/ комуникације између државних институција, успостављање радне групе за трансформацију
Неповерење пореских обвезника услед страха од новина	Средња	Едукација и информисање пореских обвезника од стране Сектора за пружање услуга и едукацију Пореске управе
Недовољно ИТ ресурса и вештина за реализацију реформе	Висока	Повећање броја запослених у ИТ-у, и активнија сарадња са Јединицом за имплементацију стратешких пројеката
Недостатак људских ресурса и знања неопходних за функционисање нове, реформисане Пореске управе	Висока	План да се у 2020. години прими додатни број новозапослених и обучи у функцијама које су декапацитиране

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 9:</u> УНАПРЕЂЕЊЕ ГЕОПРОСТОРНОГ СЕКТОРА КРЕИРАЊЕМ СТРАТЕШКЕ ДИГИТАЛНЕ ПЛАТФОРМЕ КАО ПОДРШКА ИНВЕСТИЦИОНОМ ОДЛУЧИВАЊУ

1. Опис структурне реформе

Креирањем стратешке дигиталне платформе геосектора омогућава се доступност комбинованих сетова података путем веб сервиса, њихова ефикасна, брза и квалитетна размена, што грађанима и привредним субјектима омогућава лакшу идентификацију и комфоран приступ жељеним подацима, пресудним за квалитетно инвестиционо одлучивање.

Реформа обухвата: ажурирање адресног регистра на целој територији Републике Србије, развој регулаторног и стратешког оквира Националне инфраструктуре геопросторних података (НИГП) и унапређење Националне геопросторне платформе кроз доступност нових сетова података и развој сервиса, као и усклађивање и комбиновање података катастра непокретности и органа јединица локалних самоуправа за развој прототипа система масовне процене вредности непокретности. Реформа је директно везана са циљевима утврђеним у Стратегији мера и активности за повећање квалитета услуга у области геопросторних података и уписа права на непокретностима у званичној државној евиденцији – Реформски пут РГЗ-а до 2020. године („Сл. гласник РС“, број 8/17).

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Доношење подзаконских аката из области НИГП-а												
2	Развој и доступност сервиса геопросторних података												
3	Усклађивање, комбиновање и повезивање података катастра непокретности и података из локалних пореских администарција на „пилот” општинама за развој прототипа система масовне процене вредности непокретности												
4	Развој прототипа система масовне процене вредности непокретности и дефинисање процедура на „пилот” општинама												
5	Ажурирање података Адресног регистра на територији РС												
6	Успостављање интероперабилности података Адресног регистра са подацима државних органа, организација и јединица локалне самоуправе												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2018)	Међурезултат (2019)	Циљна вредност (2022)
Удео пореза на имовину у БДП-у	0,80	/	0,95 (2021)
Усаглашеност података КН и података ЛПА на „пилот” општинама	/	/	100% (2021)
Број ЈЛС у којима је ажуриран Адресни регистар	19 (12%)	71 (45%) (трећи квартал 2019)	161 (100%) (2020)
Број доступних сервиса НИГП-а	30	37	45
Број доступних сетова података	205	225	250

4. Очекивани утицај на конкурентност

Кроз подстицаје ефикаснијег инвестиционог одлучивања, доступност информација и високо технолошких решења научном сектору и привреди, НИГП индиректно утиче на повећање БДП-а. Развој система масовне процене вредности непокретности подразумева регистрацију свих промета непокретности, развој модела за масовну процену вредности непокретности и прикупљање основних података (увођење у евиденцију) свих непокретности на територији РС. Као директан утицај, очекује се повећање учешћа пореза на имовину у БДП-у, са 0,8% на 0,95%, (2021. године). Уз то, очекује се индиректан утицај на раст БДП-а кроз подршку сектору МСП смањењем цене капитала и олакшавањем добијања инвестиционих зајмова.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања[38]

Пројектом Унапређења земљишне администрације планирано је да развој система прототипа масовне процене вредности непокретности износи око 2,5 милиона евра. Сви трошкови (не рачунајући плате стално запослених у РГЗ-у) се финансирају из кредита Светске банке, а односе се на набавку добара и услуга у 2020. години.

Процењени трошкови активности на Пројекту ажурирања података Адресног регистра износе око 281.000 евра и финансирају се из буџета РС, а односе се на набавку добара и услуга у 2020. години.

Процењени трошкови за реализацију активности НИГП-а су око 1,1 милиона евра и финансирају се из кредита Светске банке и буџета РС, а односе се на додатно ангажовање запослених (шест у 2020. и шест у 2021. години) и набавку добара и услуга у периоду 2020-2022.[39]

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Не очекује се ефекат на родни аспект и једнакост. Ефекат на запосленост и смањење сиромаштва је индиректан кроз подршку развоја МСП, те се не може са сигурношћу предвидети.

7. Очекивани утицај на животну средину

Успостављање НИГП-а ће олакшати приступ информацијама о животној средини, тако што ће осигурати јавни приступ и уклонити препреке за размену података између органа јавне власти. Омогућена размена података ће допринети бржем реаговању надлежних органа у случајевима елементарних непогода. У области инфраструктуре геопросторних података спроводи се Национална стратегија за апроксимацију у области заштите животне средине за Републику Србију (септембар 2011).

---

38 Сви процењени трошкови се односе на базну 2019. годину.

39 Износ од 1 милион евра (500.000 у 2021. и 500.000 у 2022. години) за реализацију активности НИГП-а биће расположив тек након потписивања споразума са Светском банком о додатном финансирању за Пројекат за унапређење земљишне администрације у Србији, чије се потписивање очекује у 2020. години.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Центар за УГП није у потпуности кадровски оформљен.	Средња	Накнадно ће се расписати конкурс за попуњавање преосталих радних места, Ангажовање кадрова по основу уговора.
Комуникација са општинском управом и недостатак одговарајућих података неопходних за успешну реализацију пилот пројекта.	Средња	Имплементација катастарске идентификације непокретности у систем локалних пореских адмнинистрација.
Ризик за развој прототипа система масовне процене вредности непокретности: комуникација између више ИТ система преко сервиса; условљеност развоја повезаних ИТ система и недовољан капацитет за целокупан развој методологије и система.	Средња	Формирање радне групе и организовање сталног праћења извршавања развојних активности; утврђивање рокова за повезане активности и адекватне обуке за људске ресурсе у различитим областима.
Неблаговремено поступање јединица локалне самоуправе у именовању, доношењу одлуке о називима нових улица и враћању информације РГЗ ради израде Елабората нумерације – пренумерације кућних бројева.	Висока	Сви актери укључени у пројекат дужни су да редовно достављају извештаје РГЗ о тренутном статусу и свом напредовању, као и на посебан захтев Координационог тела за унапређење Адресног регистра које је формирала Влада РС. РГЗ је надлежан за даље достављање обједињеног недељног извештаја Радној групи за праћење реализације пројекта адресног регистра, који се објављује на сајту МДУЛС-а.

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 10:</u> УСПОСТАВЉАЊЕ ОДРЖИВОГ СИСТЕМА ФИНАНСИРАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

9. Опис структурне реформе

Заштита животне средине, као основна тековина ЕУ, једно је од „најскупљих", најкомплекснијих и најкомпликованијих поглавља у процесу преговора Србије за приступање ЕУ. Развој ефикасног система финансирања заштите животне средине и економских подстицаја један је од седам општих циљева дефинисаних *Националним програмом заштите животне средине* и представља предуслов за достизање стандарда развијених европских земаља у области заштите животне средине. Ова реформа подразумева успостављање ефикасног финансијског, правног и институционалног оквира који ће обезбедити предвидивост, стабилност и континуитет у инвестирању у заштиту животне средине. У 2019. су започете активности на идентификовању, усаглашавању и утврђивању мера и активности за успостављање одрживог система финансирања у области заштите животне средине. До успостављања одрживог система финансирања, реализација програма и пројеката у сектору заштите животне средине одвијаће се кроз буџетски Зелени фонд.

10. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Идентификовање и утврђивање мера и активности за успостављање одрживог система финансирања програма и пројеката у области заштите животне средине												
2	Спровођење утврђених мера и активности у циљу успостављања институционалног, правног и организационог оквира за одржив систем финансирања у области заштите животне средине												
3	Успостављање пуног функционисања система за одрживо финансирање у области заштите животне средине												

11. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Реализована средства буџетског Зеленог фонда, у млрд. динара	2,9 (2018)		7,0 (2022)
Успостављен законодавни и институционални оквир за финансирање заштите животне средине	0 (2019)		1 (2022)

12. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење ове структурне реформе утицаће на повећање привредног раста у кратком року. Повећање јавних улагања у област заштите животне средине у висини на 1,3% БДП -а (у односу на садашњих 0,3-0,4% БДП-а) убрзало би привредни раст у кратком року од око 0,5%, према проценама Фискалног савета из 2018. године. Повећање инвестиционих улагања у заштиту животне средине довешће и до повећања укупних инвестиција државе чиме би се повећало учешће инвестиционе потрошње у укупним јавним расходима. Као крајњи исход повећања јавних улагања, постигло би се побољшање конкурентности кроз развој стандарда животне средине и циркуларне и зелене економије. Велики део улагања односи се на грађевинске радове, водоводне цеви и друге радове што би генерисало мултипликативни ефекат на целу привреду.

13. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

У 2020. години, предвиђено је да се активности у оквиру ове структурне реформе реализују кроз подршку ИПА пројекта. Трошкови за 2021. и 2022. годину се могу проценити када буду утврђене потребне мере и активности за успостављање система.

14. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекивано је повећање запошљавања услед развоја циркуларне и зелене економије и повећања привредног раста, у зависности од висине јавних улагања. Крајњи исход је побољшање квалитета животне средине и квалитета живота свих грађана, равноправно и жена и мушкараца.

15. Очекивани утицај на животну средину

Успостављање ефикасног система финансирања заштите животне средине представља један од најзначајнијих елемената у обезбеђивању интегралног система управљања заштитом животне средине и директно утиче на остваривање стратешких циљева и достизање одговарајућих стандарда у области заштите животне средине.

16. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Немогућност усаглашавања релевантних органа државне управе у вези оптималних механизама и решења за успостављање ефикасног система за неометано спровођење програма и пројеката у области заштите животне средине.	Средња	Успостављена је радна групе у коју су укључени представници свих релевантних институција. Рад радне групе засновн је на подацима, анализама и искуствима других упоредивих земаља.

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 11:</u> УВОЂЕЊЕ КОНЦЕПТА ЦИРКУЛАРНЕ ЕКОНОМИЈЕ КРОЗ ДЕФИНИСАЊЕ СТРАТЕШКОГ ОКВИРА

1. Опис структурне реформе

Република Србија ће, као земља кандидат за чланство у ЕУ, своје национално законодавство ускладити са правним тековинама ЕУ и извршити транспозицију директива из области животне средине које нису пренете у домаћи правни систем. Прелазни периоди за имплементацију биће дефинисани у преговарачком процесу. Европска унија је од 2015. до 2019. године припремила више докумената како би се чланице припремиле за прелазак са линеарне на циркуларну економију: Програм нулте стопе отпада за Европу, Акциони план за спровођење циркуларне економије, Стратегију за пластику у циркуларној економији и др. У мају 2018. године усвојен је пакет нових директива којима се мењају циљеви у погледу рециклаже комуналног отпада, амбалажног отпада и одлагања отпада. Последња директива која је усвојена у јуну 2019. године односи се на пластику за једнократну употребу и прибор за риболов, који у последње време представљају озбиљан проблем за морске екосистеме. У децембру 2019. Европска комисије је представила Зелени договор (Green deal) као нову развојну стратегију којом се Европска унија обавезује

да до 2050. године Европа постане први климатски неутрални континент. Европска унија ће предузети све мере и активности како би се допринело стварању друштва које ће уз развој индустрије испунити и остале циљеве као што су социјална добробит друштва кроз отварање нових радних места и очување животне средине. У оквиру овог договора припремиће се нови Акциони план за циркуларну економију који ће се бавити одрживијим производима и пратити нову стратегију индустријске политике.

Како је циркуларна економија мултидисциплинарна тема која повезује многе области, увођење циркуларне економије представља структурну реформу која има за циљ да покрене развој привреде РС уз очување животне средине и здравља људи. Уколико се концепт циркуларне економије уведе у документа јавних политика релевантних области (економија, привреда, енергетика, управљање отпадом, јавне набавке и др.), у наредном периоду може се направити помак у правцу већег запошљавања кроз оснивање микро, малих и средњих предузећа, развоја нових технологија и иновација, смањења загађења и очувања здрваља људи, и др.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Израда документа јавне политике за циркуларну економију												
2	Спровођење предвиђених активности у циљу увођења концепта циркуларне економије, у складу са Акционим планом *												

*Финансијска средства за спровођење активности из Акционог плана у 2021. и 2022. биће дефинисана у 2020. години

3. Индикатори резултата

У 2020. години ће се израдити документ јавне политике за циркуларну економију који ће дати смернице за увођење концепта циркуларне економије. Кроз Акциони план који је саставни део документа јавне политике, биће дефинисане активности које ће се спроводити у три године (2021-2023.), показатељи за праћење и евалуацију дефинисаних циљева, надлежне институције за спровођење активности, потребна средства за реализацију и начини финансирања ових активности.

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Израђен документ јавне политике за циркуларну економију са Акционим планом	0 (2019)	-	1 (2020)
Спроведене мере у циљу увођења концепта циркуларне економије, у складу са Акционим планом	0 (2020)	1 (2021)	2 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење ове структурне реформе утицаће на повећање привредног раста у кратком, средњем и дужем року. Концепт циркуларне економије штеди ресурсе и енергију и подстиче развој бизниса. Примена циркуларне економије доводи до нових инвестиционих улагања у системе за искоришћење отпада као ресурса, пречишћавање отпадних вода са искоришћењем муља, повећава се коришћење обновљивих извора енергије и енергетска ефикасност, подстичу се зелене јавне набавке и др. Компаније које су прешле са линеарне на циркуларну економију постају конкурентније јер нови начин производње доводи до сировинске и енергетске ефикасности и смањења настајања отпада, што доноси уштеде на дуже стазе.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

У 2020. години, предвиђено је да се израда документа јавне политике за циркуларну економију финасира из буџета Републике Србије. Трошкови за 2021. и 2022. годину се могу проценити када се буде израдио Акциони план у 2020. години. Предвиђено је да се средства за финасирање активности из Акционог плана обезбеде из буџета РС, ЕУ фондова и међународних донација.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекивано је повећање запошљавања услед развоја циркуларне економије и повећања привредног раста, у зависности од висине јавних улагања потребних за споровођење овог концепта. Послови у циркуларној економији могу да утичу на повећање запошљавања осетљивих група и жена. Крајњи исход ове структурне реформе је побољшање квалитета животне средине и квалитета живота свих грађана, равноправно и жена и мушкараца.

7. Очекивани утицај на животну средину

Увођење концепта циркуларне економије директно утиче на остваривање стратешких циљева и достизање одговарајућих стандарда у области заштите животне средине у кратком, средњем и дужем року. Циркуларна економија је један од кључних алата за достизање циљева одрживог развоја према Агенди 2030 УН.

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Непрепознавање концепта циркуларне економије од стране осталих релевантних сектора и неукључивање овог концепта у документа јавних политика за релевантне области (управљање отпадом, обновљиви извори енергије, енергетска ефикасност, јавне набавке, управљање хемикалијама)	Средња	Формирана је мултисекторска радна група за циркуларну економију коју чине представници свих релевантних министарстава, институција и међународних организација (UNDP, GIZ и OEBS), која има задатак да помогне у припреми стратешког оквира за циркуларну економију.

5.3.4. Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА

Анализа главних препрека

Улагања у истраживање и развој, иако се последњих година повећава износ средстава, и даље су недовољна за интеграцију истраживачке мреже Србије у европске и глобалне мреже. Укупна издвајања за науку у Србији износила су 0,92% БДП-а у 2018. (за 0,05 п.п. више у односу на претходну годину) и дупло су нижа од просека у ЕУ-28 (2,06% БДП у 2017. години). Из пословног (нефинансијског) сектора долази 39,1% укупних улагања у науку у 2018. години, што је повећање за 2,4 п.п. у односу на 2017. (36,7%), али је знатно испод просека ЕУ-28 (66% у 2017. години). Очекивања су да ће се улагања пословног сектора повећати, јер је од јануара 2019. привредним друштвима омогућен одбитак на порез на добит уколико улажу у истраживање и развој или имају иновативни производ произведен у Србији. Усвајањем Закона о Фонду за науку („Сл. гласник РС“, број 95/18) и Закона о науци и истраживањима („Сл. гласник РС“, број 49/19) очекује се додатно уређење финансирања истраживања, имајући у виду да и ЕК наводи повећање националног финансирања[40] као приоритет у овој области.

Србија има значајан научни и истраживачки потенцијал, који би требало даље развијати и адекватније користити. Међутим, **оријентисаност научних истраживања ка привреди је релативно ниска**, што се одразило и на ранг Србије у Извештају о глобалној конкурентности (*Global Competitiveness Report - GCI*) за 2019. годину, у којем се, према квалитету сарадње универзитета и привреде, Србија налази на 80. месту (од 141 земље). Са циљем побољшања сарадње, пре свега са привредним друштвима, у периоду март - мај 2019, у склопу израде Стратегије истраживања и иновација за паметне специјализације, организован је и спроведен процес предузетничког откривања (*Entrepreneurial Discovery Process* – EDP), који је био користан и за припрему Индустријске стратегије[41]. Одржано је 17 регионалних радионица са представницима јавног, научно-истраживачког и привредног и цивилног сектора, на којима су дефинисане приоритетне области за будуће инвестирање, и то: Информационо комуникационе технологије, Храна за будућност, Креативне индустрије и Машине и производни процеси будућности. У току је израда нацрта документа Стратегије истраживања и иновација за паметне специјализације[42], базиране на досадашњим налазима, чије се усвајање очекује почетком 2020. године.

Реформа организације и финансирања науке и истраживања у Србији као најважније новине дефинише **увођење институционалног и компетитивног пројектног финансирања**, као и **успостављање рада Фонда за науку** чиме се унапређује и уређује област подршке научноистраживачкој делатности. Фонд за науку расписује јавне позиве и обавља комплетну процедуру и управљање компетитивним пројектним позивима. Први јавни позив за финансирање пројеката у оквиру Програма за изврсне пројекте младих истраживача – ПРОМИС, Фонд је расписао у јуну 2019. године. Програм је намењен изврсним пројектима младих истраживача, у раној фази каријере, а омогућава младим докторима наука да дефинишу сопствене програме истраживања, оформе сопствене тимове и сара-

40 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 82

41 Препорука (*Policy Guidance*) 2019

42 Израда документа се одвијала уз подршку Европске комисије и пратећи методолошки оквир Заједничког истраживачког центра за паметну специјализацију у земљама обухваћеним процесом проширења ЕУ и суседним земљама ЕУ.

ђују са одговарајућим лабораторијама и истраживачким центрима у Србији и свету. Фонд за науку РС је у новембру 2019. године отпочео реализацију Програма сарадње српске науке са дијаспором и Програма развоја вештачке интелигенције, а у припреми је Програм идеје. Поред реформе система финансирања науке, пуно је урађено на подмлађивању српске научне заједнице кроз укључивање више од 1.100 младих истраживача на текуће пројекте. Да би наука била још снажнији покретач развоја земље потребно је обезбедити квалитет научноистраживачког рада кроз јачање научноистраживачких институција.

Усвајањем **Стратегије за развој вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020 – 2025. године,** у децембру 2019, Србија постаје прва држава на територији југоисточне Европе, и тек 26. држава на свету, која је препознала важност и потенцијал вештачке интелигенције и утврдила циљеве и мере њеног развоја. Фокус Стратегије усмерен је ка економском расту, побољшању јавних услуга, унапређењу научног кадра и развоју вештина за послове будућности. Имајући у виду да вештачка интелигенција има потенцијал да у наредних петнаест година удвостручи стопе глобалног економског раста, Република Србија настоји да се позиционира као лидер региона и обезбеди темељ за континуирани напредак. У детаљну разраду Акционог плана, који ће прецизирати предстојеће активности и индикаторе, укључени су стручњаци из привреде, академије, цивилног друштва и државних институција.

Од 1. марта 2020. године новооснована привредна друштва која обављају иновационе делатност имају могућност ослобођења од плаћања пореза и доприноса по основу зараде оснивача који су запослени у том привредном друштву, у трајању од 36 месеци, за плате од максимално 150.000 динара бруто.

Имајући у виду да је код младих предузећа све присутније плаћање запослених кроз учешће у власништву, од 1. јануара 2020. године на снази је нови механизам награђивања запослених, менаџмента и трећих лица (инвеститора, консултаната и сл.) у друштву са ограниченом одговорношћу (д.о.о.). Уведен је нови финансијски инструмент – право на стицање удела који издаје д.о.о. и резервисаног сопственог удела, као новог правног института, за потребе издавања новог финасијског инструмента. Законом о јавним набавкама препознато је партнерство за иновације, које има за циљ развој иновативних добара, услуга или радова и њихову накнадну набавку, што омогућава и стимулише сарадњу између државних институција и иновативних компанија.

Институционална подршка Владе посредством Фонда за иновациону делатност, је да омогући сарадњу са међународним донаторима како би се обезбедила већа улагања. Значајни су и програми Фонда који утемељују дугорочну институционалну подршку државе иновативном предузетништву у сарадњи са међународним финансијским институцијама, а који у последњих неколико година добијају значајна буџетска средства, као и средства обезбеђена из претприступних фондова Европске уније - ИПА. Фонд за иновациону делатност континуирано расписује позиве за сарадњу науке и привреде, па је тако кроз различите програме подржано 155 пројеката и додељено 514 иновационих ваучера, за шта је укупно издвојено 23,7 милиона евра.

Улагањем у иновациону инфраструктуру створиће се погодан амбијент за развој истраживачких и иновативних идеја са тржишним потенцијалом. Влада спроводи и различите активности намењене изградњи иновационе инфраструктуре у главним универзитетским центрима и регионима на територији Србије (као што су подршка отварању

регионалних иновационих старт-ап центара, подизање иновациониох капацитета јединица локалне самоуправе, промоција и популаризација иновација и иновационог предузетништва, укључујући женско иновационо предузетништво), и на тај начин ствара амбијент за оснивање што већег броја иновационих старт-ап компанија, отварање нових високопродуктивних радних места и задржавање младих у Србији. Такође се спроводи ИПА пројекат „Подршка Европске уније развоју пословних инкубатора – ЕУБИД“ у циљу развоја капацитета пословних инкубатора како би могли да пруже што боље услуге почетницима у пословању. Одвојено је, између осталог, око 34 милиона евра за изградњу два Научнотехнолошка парка (Нови Сад и Ниш), 10 милиона евра за два факултета, 14 милиона евра за изградњу Института Биосенс и 5 милиона евра за изградњу Верокио центра Иститута за физику у Београду. Како би се отварио већи ефекат инфраструктурне подршке, усвојена је прва Мапа пута за истраживачке инфрастуктуре у децембру 2018. године, а у току су активности на успотављању новог инструмента подршке кроз Програм акцелерације. Такође, додатно се ради на унапређењу обједињене подршке старт-ап компанијама, као и на подршци малим и средњим предузећима у циљу **дигиталне трансформације** и повећања капацитета за стварање иновација.

Усвајањем Акционог плана за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја РС 2016-2020 – „Истраживање за иновације“ јула 2018. године, која је узета као базна година у односу на коју се мери напредак, Србија је остварила известан напредак у области науке и истраживања, чиме је, према процени ЕК[43], на добром нивоу припремљености у овој области.

Пуноправна чланица Европске организације за нуклеарна истраживања (*European Organization for Nuclear Research* - ***CERN***) **Србија је постала марта 2019**. године. Чланство ће омогућити студентима и професорима из наше земље да раде истраживања на светском нивоу у Србији, као и да наша привреда учествује у већем обиму на пројектима CERN-а. Уз подизање квалитета научних истраживања, приступа најновијој научној опреми и технологијама, као и преношења искуства и знања, чланство у CERN-у утицаће и на спречавање одласка образованих младих људи из Србије. Такође, Србији су отворене бројне могућности у оквиру Хоризонта 2020 и других програма ЕУ. У програму Хоризонт 2020, Србија има 403 партиципације на 280 пројеката, а уговорено је 96,3 милиона евра (према подацима из септембра 2019. године). Просечна успешност Србије је 12,2%, што је близу ЕУ просека (15,4%).

Недостатак људских ресурса у области истраживања и развоја у Србији у знатној мери ограничава економски раст и иновативност. У Србији има 3.290 запослених у области истраживања и развоја на милион становника у 2018. години, што је недовољно у односу на око 6.000 у ЕУ-28 у 2017. години. Од укупно 16.213 истраживача (од чега су 67% или 10.840 доктори наука), 7,8% је запослено у нефинансијском сектору. Нерегулисана реинтеграција истраживача повратника један је од разлога ниске конкурентности Србије у области науке.

Комуникациону инфраструктуру у Србији потребно је системски унапредити, како регулаторни оквир, тако и област инвестиција. Припремљена је студија Израде Националног програма за развој широкопојасног приступа, уз подршку EBRD, а резултати су показали да **у Србији постоји до милион домаћинстава у руралним пределима где не постоји економски интерес оператора за развој инфраструктуре**. Стога је потребна

43 Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 82.

интервенција државе како би се изградила инфраструктура и омогућио равномеран регионалан развој, јер се у регионима са високом пенетрацијом широкопојасног приступа јавља значајан утицај на пораст БДП и запошљавање.

Број претплатника фиксног широкопојасног приступа интернету је стабилан и износи око 1,58 милиона (извор: РАТЕЛ, Преглед тржишта електронских комуникација за други квартал 2019.) што је 63,5% укупног броја домаћинстава. У структури преовладавају претплатници xDSL и кабловског приступа, при чему број xDSL претплатника благо опада, док број претплатника кабловског приступа благо расте. Од укупног броја претплатника фиксног широкопојасног приступа интернету, **46,7% користи брзину од 10 Mbit/s до 30Mbit/s**, док број претплатника који користе брзине веће од 30Mbit/s расте - тренутно **46,8% претплатника** фиксног широкопојасног приступа **користи мреже великих брзина**. **Приступ рачунарима и интернету у привредним друштвима је широко распрострањен**, с обзиром на то да сва привредна друштва користе рачунаре и прикључена су на интернет мрежу. Прва базна станица за 5G мрежу пуштена је у пробни рад јуна 2019. чиме је започет процес изградње инфраструктуре за најновију генерацију мобилне технологије. Влада је усвојила документ Полазне основе за развијање иницијалне мреже за тестирање технологија потребних за укључивање на Дигитално јединствено тржиште у августу 2019. године, чиме се Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге препоручује да обезбеди услове за успостављање иницијалне мреже за тестирање технологија нове генерације.

Влада је априла 2018. године **донела Стратегију развоја мрежа нове генерације до 2023. године**, која као главни циљ има обезбеђивање неопходне инфраструктуре за развој јединственог дигиталног тржишта у Србији, а у складу са стратешким оквиром Европске уније у овој области. Усвајањем документа остварен је известан напредак у области информационог друштва и медија, чиме је, према процени ЕК[44], Србија умерено припремљена у овој области. Један од предуслова за даљи развој широкопојасних мрежа је постојање **мапа доступности широкопојасног приступа интернету** које се израђују на основу података достављених од стране оператора. У току је израда мапа доступности широкопојасног приступа на нивоу насеља и очекује се да буду урађене до краја 2019. године након чега ће се током 2020-2021. године радити на изради детаљних мапа доступности.

Како су прикупљени подаци обрађени, а и завршен развој WEB GIS апликације, у току су преговори са операторима ради објављивања података о доступности широкопојасног приступа интернету свим грађанима и компанијама. У сфери фиксних мрежа прикупљање података је отежано, јер их оператори третирају као пословну тајну. Овај проблем ће се отклонити **доношењем новог Закона о електронским комуникацијама**[45] којим је прописана обавеза операторима за достављање министарству надлежном за електронске комуникације свих потребних података и информација (који се не односе на податке о личности), а који су неопходни за израду мапе доступности широкопојасног приступа интернету. Усвајањем овог закона Србија ће испунити препоруку ЕК[46] о хармонизацији законодавног оквира у области електронских комуникација са регулаторним оквиром ЕУ.

44 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 66.

45 Предлог Закона о електронским комуникацијама, који је Влада утврдила у октобру 2017. године, повучен је из скупштинске процедуре због неусаглашености са Законом о накнадама за коришћење јавних добара који је донет у децембру 2018. године. Нови Нацрт закона о електронским комуникацијама прошао је процедуру давања мишљења од стране надлежних институција.

46 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 66.

Према **индексу мрежне спремности** (*Network Readiness Index*[47]), као индикатору развоја дигиталне економије односно **спремности земље за укључење у ИТ сектор**, Србија у 2016. заузима 75. позицију од укупно 139 рангираних земаља. Иако је позиција побољшавана током неколико последњих година, Србија је и даље слабије пласирана од већине земаља региона: С. Македоније (46), Мађарске (50), Црне Горе (51), Хрватске (54), Бугарске (69).

Показатељи Светског економског форума (*глобални индекс конкурентности и индекс спремности мреже*) потврђују неопходност развоја широкопојасних система али не указују експлицитно на главне узроке лоше позиције администрације на наведеним лествицама, па је у том погледу *DESI (Digital Economy and Society Index)* индекс прихватљивији. *DESI* индекс је индекс дигиталне економије и друштва којим се мери напредак држава чланица ЕУ у смислу развијености дигиталне економије и друштва. За мерење напретка развијености дигиталне економије и друштва држава које нису чланице ЕУ користи се *I-DESI* индекс (*International-DESI*). За Србију, *I-DESI* 2018 (који се односи на податке за 2016. годину) износи укупно 49,6 (на првом месту је Јужна Кореја са 75,2), што је испод просека ЕУ (58,9), али изнад просека за четири најлошије пласиране земље ЕУ (47,0). На ниску вредност *I-DESI* 2018, доминантно утиче недостатак фиксног широкопојасног приступа односно повећање *I-DESI* индекса може да се постигне уколико се поправи категорија *Повезаност*, тј. уколико се обезбеде фиксне мреже великих брзина.

Велики административни трошкови и сложеност процедура за добијање потребних дозвола за изградњу оптичких мрежа, као идентификоване баријере за развој комуникационе инфраструктуре, значајно су смањени увођењем система електронског издавања грађевинских дозвола, кроз централизовану софтверску апликацију за обједињену процедуру (једношалтерски систем). Проблем стандардизоване комуникационе инфраструктуре која би обезбедила брзо, поуздано и сигурно повезивање на интернет свих корисника у оквиру институција може се решити уз помоћ националне телекомуникационе мреже. У погледу повезивања образовних институција остварен је значајан напредак, јер је на Академску мрежу Републике Србије (АМРЕС) до јуна 2018. године повезано укупно 1.879 образовних, научних и културних институција, од тога 1.557 основних и средњих школа. Такође, улажу се напори како би се обезбедила средства за побољшање квалитета и брзине интернет веза у већ повезаним школама.

Развој информационог друштва и еУправе у Србији зависи и од унапређења законске регулативе која регулише ову област. Усвајањем *Закона о електронској управи* у априлу 2018. („Сл. гласник РС“, број 27/18), остварен је напредак у овој области јер је уређена употреба информационих технологија од стране јавне управе, како на државном тако и на нивоу локалне самоуправе. Улога Канцеларије за информационе технологије и електронску управу Владе Србије је ојачала у пружању подршке даљем увођењу и развоју е-услуга, позиционирању националног Портала еУправа као централног места за пружање е-услуга и single sign-on, изградњи и унапређењу: инфраструктуре, интероперабилности и информационе безбедности у електронској управи, укључујући развој стратешког оквира и платформе за вештачку интелигенцију, подизању фокуса на машински читљиве податке и промовисању њиховог отварања, комерцијалне и употребне вредности, односно примене уз покретање и унапређење националног Портала отворених података, и др.

47 Извор: The Global Information Technology Report, Светски економски форум.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 12: ПОДРШКА ОДРЖИВОМ ФИНАНСИРАЊУ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ

1. Опис структурне реформе

Доношењем Закона о науци и истраживањима („Сл. гласник РС“, број 49/19) и Закона о фонду за науку („Сл. гласник РС“, број 95/18), развијен је нови модел финансирања научноистраживачке делатности који подразумева институционално и конкурентно-пројектно финансирање. Циљ је да се обезбеди стабилност финансирања, подржи изврсност у науци, дугорочно обезбедити квалитет научноистраживачког рада кроз јачање научноистраживачких институција и унапреди веза између истраживања, технолошког развоја и привреде. Реформа се спроводи у складу са *Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије 2016-2020. године „Истраживање за иновације”*, а део ће бити имплементиран кроз Стратегију паметне специјализације која треба да се усвоји 2020. године.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Програм институционалног финансирања – делимична примена												
2	Пуна примена Програма институционалног финансирања												
3	Програм за изврсне пројекте младих истраживача ПРОМИС - почетак имплементације од стране научноистраживачких организација (НИО)												
4	Програм развоја вештачке интелигенције - Потписивање уговора												
5	Програм развоја вештачке интелигенције – имплементација												
6	Програм сарадње српске науке са дијаспором – имплементација												
7	ЈП Програма Идеје - објава позива												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2016)	Међурезултат (2019)	Циљна вредност (2022)
Број финансираних пројеката из Фонда за науку	-	130*	500*
Број објављених радова у мрежи Web of Science (*All documents*)	7.221	7.200	7.400
Број истраживача на милион становника	2.350	2.322**	2.400

*укупан број свих пројеката Програма Фонда - груба пројекција
**податак за 2018. годину.

4. Очекивани утицај на конкурентност

Новим системским решењима и радом Фонда за науку унапредиће се постојећи потенцијал и капацитети по угледу на земље света које су успеле да остваре дугорочан развој.

Наука је значајна за одржив економски раст, неопходна је подршка научним истраживањима и већа примена резултата научних истраживања у привреди. Системско уређење сарадње између науке и привреде и стварање погодног амбијента за креирање друштва заснованог на знању, утицаће на оснивање иновативних привредних друштава, а тиме и на повећање запослености.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Усвајањем Акционог плана за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја РС 2016-2020 – „Истраживање за иновације“ у јулу 2018. године отпочела је реализација мера које доприносе успешном спровођењу реформе система организације и финансирања науке и технолошког развоја, та година је узета као базна година реформе. Структурна реформа ће се у периоду 2020-2022 финансирати из средстава буџета РС намењених за успостављање и спровођење активности МПНТР кроз делимичну примену, а касније и пуну примену институционалне подршке НИО у пројектованом износу на годишњем нивоу од око 110 милиона евра и рад и подршку компетитивним пројектима Фонда за науку РС који ће за период 2020-2022. износити у пројектованом износу око 30 милиона евра. Како би се повећала укупна издвајања за науку у Србији, ову реформу прате и повећана улагања. Структурна реформа је подржана из средстава кредита Светске банке „*Competitiveness and Jobs*”, а наставиће се континуирано обезбеђење подршке из ИПА 2019/2020, SAIGE пројекта Светске банке и других извора.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекује се позитиван ефекат на запосленост кроз стварање дугорочно одрживих и квалитетно плаћених висококвалификованих радних места. Фонд за науку ће подржавати отварање нових радних места путем својих инструмената. Посебна пажња ће бити поклоњена учешћу младих истраживача и учешћу жена у руковођењу пројектима.

7. Очекивани утицај на животну средину

Фонд за науку не подржава пројекте који имају негативан утицај на животну средину, што је у складу са светском праксом и домаћом регулативом. Са друге стране Фонд за науку прати утицај подржаних пројекта на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неблаговремено обезбеђивање средстава и застој у токовима новца	Мала	Благовремено и континуирано обезбеђење потребних средстава за спровођење планираних активности
Неблаговремено спровођење других предвиђених реформи у сектору високог образовања, науке и иновација	Висока	Правовремено успостављање институционалног финансирања као основе за развој науке и способност НИО да апсорбују средстава из институционалног пројектног финансирања заједно
Недостатак потенцијалних технологија за комерцијализацију при научноистраживачким организацијама	Средња	Континуирано обезбеђење потребне подршке (финансијске и нефинансијске) за различите механизме којима се стимулише повезивање и сарадња НИО и привредног сектора
Неблаговремена реализација пројектних активности због кашњења при спровођењу јавних набавки корисника средстава – НИО	Висока	Усаглашавање потреба набавки између активности подржаних кроз институционално и пројектно финансирање

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 13: ПОДРШКА ИНОВАТИВНИМ СТАРТ-АП КОМПАНИЈАМА И ДИГИТАЛНОЈ ТРАНСФОРМАЦИЈИ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

1. Опис структурне реформе

Фонд за иновациону делатност утемељује дугорочну институционалну подршку државе иновативном предузетништву у сарадњи са међународним финансијским институцијама, организацијама, донаторима и приватним сектором. Кроз средства обезбеђена из претприступних фондова Европске Уније - ИПА, Фонд је развио различите инструменте подршке, као сто су Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација намењени компанијама, као и Програм сарадње науке и привреде. Успостављен је и програм за трансфер технологије, намењен истраживачима из јавних научноистраживачких ораганизација. Развијена је шема иновационих ваучера којима се подстиче успостављање заједничке сарадње привреде и академског сектора. Фонд је развио нови Програм доказ концепта, као подршка истраживачима у најранијој фази комерцијализације истраживања.

У току је успостављање новог инструмента подршке кроз Програм акцелерације, а додатно се ради на унапређењу обједињене подршке старт-ап компанијама. Као помоћ дигиталној трансформацији МСП и повећању њихових капацитета за иновације, успостављена је мрежа дигиталних консултаната и пилотиран је програм подршке МСП за спровођење дигиталне трансформације који спроводе Центар за дигиталну трансформацију Привредне коморе Србије, као и програми Развојне агенције Србије (РАС). Овом подршком помоћи ће се МСПП сектору да кроз своје пословање подигну ниво конкурентности кроз унапређење пословиних поцеса, омогући ће бољу комуникацију са потенцијалним и садашњим клијентима, као и боље планирање финансирања, вишу профитабилност, квали-

тетније промотивне и маркетиншке активности и др. Такође, спровођење пројекта „Подршка Европске уније развоју пословних инкубатора“ (ЕУБИД) има за циљ развој капацитета пословних инкубатора како би пружили што боље услуге почетницима у пословању. Пружа се и подршка изградњи иновационе инфраструктуре у главним универзитетским центрима и регионима на територији Србије (подршка отварању регионалних иновационих старт-ап центара, подизање иновационих капацитета јединица локалне самоуправе, промоција и популаризација иновација и иновационог предузетништва, укључујући женско иновационо предузетништво). Стратегија научног и технолошког развоја РС 2016-2020. - „Истраживање за иновације” и Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015-2020. године предвиђају низ мера за јачање иновативног предузетништва у земљи, укључујући побољшани приступ финансирању и знању неопходном за оснивање и раст привредних друштава.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
	ИПА 2014												
1	Имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финансирање, мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
	„Competitiveness & Jobs“												
2	а) Имплементација пројеката 1 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
3	б) Имплементација пројеката 2 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
4	в) Имплементација пројеката 3 ЈП (Програм сарадње науке и привреде) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
5	г) Оцењивање и имплементација пројеката 4 ЈП (Програм раног развоја и Програм сарадње науке и привреде) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
6	д) Објава и оцењивање приспелих пројеката, имплементација5 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација), консултације, радионице и отворена врата												

7	ђ) Реализација активности: 1. имплементација Програма трансфера технологије, 2. реализација Програма иновационих ваучера, 3. реализација Програма доказ концепта + потенцијални развој нових сервисних линија												
	Подршка Европске уније развоју пословних инкубатора												
8	Реализација активности друге компоненте пројекта - Унапређење услуга пословних инкубатора												
9	Реализација активности треће компоненте пројекта - Унапређење капацитета релевантних стејкхолдера за оснивање и управљање пословним инкубаторима												
	ИПА 2018												
10	а) Објава, оцењивање и имплементација 1 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација), консултације, радионице и отворена врата												
11	б) Објава, оцењивање и имплементација 2 ЈП (Програм раног развоја и Програм сарадње науке и привреде), консултације, радионице и отворена врата												
12	Спровођење Програма подршке дигиталне трансформације ММСП												

3. Индикатори резултата

Показатељ	**Почетна вредност (2016)**	**Међурезултат (2019)**	**Циљна вредност (2022)**
Број новоостварених пројектних партнерстава између привредног и академског сектора	22	36	66
Број новооснованих иновативних привредних друштава	156	340	460
Број висококвалификованих кадрова запослених кроз подржане пројекте	459	750*	900
Број дигитализованих МСП	-	100**	360

*пројекција, у тренутку писања нема званичних података за 2019. годину.
** приказан је број МСП који су прошли фазу консалтинга, јер се њихова дигитална трансформација очекује у фази имплементације током самог програма

4. Очекивани утицај на конкурентност

Проширењем програма подршке Фонда за иновациону делатност унапредиће се постојећи потенцијал и капацитети по угледу на земље света које су успеле да остваре дугорочан и одржив економски раст и развој. Привреда ће бити конкурентнија и биће способна да увећа буџетске приходе кроз остваривање већих сопствених прихода. Према Анализи ре-

зултата привредних друштава финансираних кроз Пројекат подршке иновацијама у Србији (ИПА 2011) у периоду од 2012-2017. године видљиво је увећање пословних прихода финансираних привредних друштава са 7,7 милиона евра у 2012. на 20,2 милиона евра у 2017. години.

Степен преживљавања новонасталих иновативних компанија је веома висок и износи 89,5%, што значи да 34 од 38 подржаних компанија још увек послују. Од почетка 2016. па до краја 2017. године (период након завршетка имплементације пројеката), пословни приход подржаних компанија је увећан за готово 60% у односу на 2015. (са 4,3 на 7,4 милиона евра).

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Усвајање Акционог плана за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја РС 2016-2020 – „Истраживање за иновације“ у јулу 2018. године узета као базна година. Ову реформу прате повећана улагања. Структурна реформа се у периоду 2020-2022 финансира из више извора: из средстава буџета РС у пројектованом износу од око 31,5 милиона евра кроз финансирање активности Фонда за иновациону делатност, као додатак буџетским средствима подржано је и са три уговора о директном гранту Фонда за иновациону делатност из ИПА 2013, ИПА 2014 и ИПА 2018, заједничким финансирањем из ИПА фондова и кофинансирањем из буџета РС. Структурна реформа је подржана и кроз реализацију активности из средстава кредита Светске банке „Competitiveness and Jobs” и средстава ЕНИФ - Фонд за иновативна предузећа к.д. (Enterprise Innovation Fund C.V.) у оквиру Програма за развој предузећа и иновација Западног Балкана. Спровођење програма подршке дигиталне трансформације МСПП подржано је кроз ИПА 2014 Уговором о услугама заједничким финансирањем из ИПА фондова и кофинансираљем из буџета РС. Наставиће се континуирана подршк из ИПА 2019/2020, SAIGE пројекта Светске банке и других извора.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Позитиван ефекат се односи на повећање запослености и то кроз допринос стварању дугорочно одрживих и квалитетно плаћених висококвалификованих радих места. Анализа привредних друштава финансираних кроз Фонд за иновациону делатност, показује веома позитиван ефекат на стварање нових радних места, након што је финансирање завршено.

7. Очекивани утицај на животну средину

Фонд за иновациону делатност не подржава пројекате који имају негативан утицај на животну средину, што је у складу са светском праксом и домаћом регулативом. Са друге стране Фонд за за иновациону делатност прати утицај подржаних пројекта на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неблаговремено обезбеђивање средстава и застој у токовим новца	Ниска	Благовремено и континуирано обезбеђење потребних средстава за спровођење планираних активности
Релативно ниска заинтересованост привреде и науке за спровођење заједничких активности	Ниска	Промоција инструмената подршке
Недостатак потенцијалних технологија за комерцијализацију при научноистраживачким организацијама	Средња	Континуирано обезбеђење потребне подршке (финансијске и нефинансијске) за различите механизме којима се стимулише повезивање и сарадња НИО и привредног сектора
Неблаговремена реализација пројектних активности због кашњења при спровођењу јавних набавки корисника средстава – НИО	Висока	Усаглашавање потреба набавки између активности подржаних кроз институционално и пројектно финансирање

<u>СТРУКТУРНА РЕФОРМА 14:</u> ПОВЕЋАЊЕ ДОСТУПНОСТИ ЕЛЕКТРОНСКЕ УПРАВЕ ГРАЂАНИМА И ПРИВРЕДИ КРОЗ УНАПРЕЂЕЊЕ КОРИСНИЧКИХ СЕРВИСА

1. Опис структурне реформе

Програм дигитализације Владе Србије од њеног оснивања, спроводи се углавном кроз пројекат **Србија на дохват руке – Дигитална трансформација за развој** (*Serbia at your Fingertips – Digital Transformation for Development*). Овај пројекат се састоји из пет сегмената. Прва три се односе на развој система е-Управе, четврти укључује подршку за спровођење активности из дневног реда министарских савета, док пети укључује подршку за реализацију великих инфраструктурних пројеката.

Пример великог инфраструктурног пројекта је пројекат изградње секундарног Државног центра за управљање и чување података – Дата центар у Крагујевцу, у коме ће бити смештена информационо-комуникациона инфраструктура Републике Србије која ће допринети неометаном раду услуга електронске управе, безбедном чувању података из регистара, као и развоју будућих услуга, и значајно допринети дигиталној трансформацији јавног сектора у поступку пружања услуга привреди, грађанима и јавном сектору.

Централни информациони систем у области угоститељства и туризма (ЦИС) треба да омогући дневни увид у стање укупног туристичког промета у Србији, односно ажурну базу података о свим туристима, корисницима услуге смештаја, ажурну базу података о угоститељским објектима за смештај, њиховим капацитетима и пружаоцима услуга смештаја, да омогући извештавање у статистичке и маркетиншке сврхе у реалном времену, те бољу контролу наплате боравишне таксе и припадајућег пореза са циљем остваривања већих прихода у сектору туризма. Систем ће садржати тачне и ажурне податке кроз:

евиденцију угоститеља, евиденцију и категоризацију угоститељских објеката, евиденцију туриста, евиденцију боравишне таксе и евиденцију уплаћеног пореза, а користиће га: угоститељи, Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Јединице локалне самоуправе, Министарство унутрашњих послова, Пореска управа, Републички завод за статистику, Сектор туристичке инспекције, Туристичка организација Србије, Туристичка огранизација аутономне покрајне, Туристичка организација локалне самоуправе.

Унапређење функционалности Портала еУправа, подразмева и унапређење функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа за наплату свих такси, односно накнада које треба да се обједињено наплаћују у поступку пружања једне услуге, уз наплату једног трошка трансакције и без потребе за подношењем доказа о уплати.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Успостављање Државног центра за управљање и чување података у Крагујевцу - Дата центар Крагујевац												
2	Израда „Централног информационог система у области угоститељства и туризма" (ЦИС)												
3	Унапређење функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Број органа државне управе и јединица локалне самоуправе које ће користити Државни центар за управљање и чување података – Дата центар у Крагујевцу, као и предузећа која ће Дата центар користити на комерцијалној основи	0 (2019)	20 (2020)	80 (2021)
Проценат државних органа и органа ЈЛС чији су информациони системи мигрирани у дата центре	0% (2019)		75% (2022)
Проценат апликација државних органа и органа ЈЛС које су мигриране у дата центре	0% (2019)		75% (2022)
Проценат обједињавања свих података о пружаоцима услуга смештаја у ЦИС-у	0% (2019)	60% (2020)	90% (2021)
Број поступака за које је омогућено коришћење услуге изражен у процентима	10% (2019)	60% (2020)	90% (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Пројекат изградње секундарног Државног центра за управљање и чување података – Дата центар у Крагујевцу, у коме ће бити смештена информационо-комуникациона инфраструктура РС, унапредиће рад јавне управе тако што ће убрзати процедуре, увести

нове сервисе, повећати тачност и ефикасност, а то ће даље довести до поједностављивања управних поступака и пружања услуга намењених грађанима и привреди, односно допринети дигиталној трансформацији РС.

Пројекат израде „Централног информационог система у области угоститељства и туризма“ треба да подржи шире циљеве дефинисане Законом о туризму и Законом о угоститељству а то су: системско регулисање области угоститељства и туризма, унапређење услова пословања свих субјеката на тржишту, обједињавање свих података о пружаоцима услуга смештаја, скраћивање и смањивање броја и трошкова административних процедура, обједињеност осталих података од значаја за туризам и угоститељство на једном месту, унапређење сарадње, координације и размене података надлежних државних институција и органа, унапређење ефикасности система обрачуна, наплате и контроле плаћања боравишне таксе и последично повећање прихода буџета локалних самоуправа, унапређење обрачуна, наплате и контроле плаћања припадајућих пореза, унапређење статистичког праћења кретања туриста, спровођење активне маркетинг политике и подизање конкурентности туристичке понуде Репубике Србије.

Портал еУправа је централно место за пружање електронских услуга који је потребно унапредити кроз даљи развој модула за електронско плаћање, у циљу да се омогући обједињено плаћање за једну услугу и аутоматско раскњижавање. То би значајно допринело уштеди времена и ресурса и смањило трошкове како за пословне тако и за приватне кориснике електронских услуга.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

За изградњу Државног центра за управљање и чување података у Крагујевцу, буџетом РС за 2019. годину опредељена су средства за подактивности: прикупљање података, анализа потреба и добијање неопходних дозвола за изградњу, рашчишћавање терена, разминирање терена и почетак градње објекта А у износу од 10 милиона евра. Буџетом РС за 2020. годину опредељена су средства за завршетак градње објекта А које је планирано у трећем кварталу 2020. године у износу од 20 милиона евра, а за другу фазу изградње објекта Б опредељена су средства буџетом РС за 2021. годину у износу од 8,3 милиона евра, и за завршетак градње објекта Б буџетом РС за 2022. годину у износу од 8,3 милиона евра;

За израду „Централног информационог система у области угоститељства и туризма“ буџетом РС за 2019. годину опредељена су средства у износу од 396.378 евра. Након израде софтверског решења Централног информационог система у области угоститељства и туризма, током 2020. године приступиће се имплементацији на Порталу еУправа која ће се реализовати као редовна активност за коју средства нису потребна;

За унапређење функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа са циљем омогућавања обједињеног плаћање за једну услугу и аутоматског раскњижавања, током 2019. године урађена је анализа потреба унапређења функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа у оквиру редовних активности за која средства нису била потребна. За реализацију и имплементацију унапређене функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа, буџетом РС за 2020. годину опредељена су средства у износу од 75.000 евра;

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Изградња и консолидација центара за складиштење и чување података, и података различитих институција и агенција, у јединствени центар за складиштење и чување података који омогућава пружање виртуалних услуга као што су услуге за складиштење података (клауд сервиси), допринеће запошљавању и поспешиће рад преко интернета, уз пораст броја радних места у практично свим секторима, укључујући и сектор информационо-комуникационих технологија. Подизање нивоа знања, компетенција и вештина у области информационо-комуникационих технологија доприноси већим могућностима запошљавања у овој области, али и другим областима у којима долази до увођења или повећања коришћења нових технологија у пословању.

Израда „Централног информационог система у области угоститељства и туризма“ довешће до смањења сиве економије, заштите права потрошача у туризму и угоститељству, умањења случајева бесправног рада тј. „рада на црно“ (посебно физичких лица пружаоца услуга смештаја) и сл.

Портал еУправа је централно место за пружање електронских услуга који је потребно унапредити кроз даљи развој модула за електронско плаћање, у циљу да се омогући обједињено плаћање за једну услугу и аутоматско раскњижавање. Дакле, биће омогућена наплата свих такси односно накнада, које се обједињено наплаћују у поступку пружања једне услуге, уз наплату једног трошка трансакције и без потребе за подношењем доказа о уплати. То би значајно допринело уштеди времена и ресурса, и смањило трошкове како за пословне тако и за приватне кориснике електронских услуга, посебно за социјално угрожене особе, особе са инвалидитетом, старе особе, особе које живе на удаљеним местима и сл.

7. Очекивани утицај на животну средину

Приликом израде предметне пројектно-техничке документације изабрани извођач се придржавао свих важећих прописа за примену услова и мера заштите и то: услова за несметано кретање деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица, услова за евакуацију отпадака, заштите од елементарних непогода, заштите од пожара, цивилне заштите и еколошких мера за заштиту и унапређења животне средине. На предметној парцели биће изграђени објекти који својом наменом неће угрозити животну средину и планирану детаљну намену.

У складу са Законом о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/04, 36/09), предметни објекат Дата центар у Крагујевцу није наведен у листама пројеката за које је обавезна процена утицаја на животну средину, нити пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Потешкоће у набавци потребне опреме од добављача	Ниска	Поштовање уговорних одредби и процедура набавки
Дуготрајни инсталацијски радови и зависност од спремности за друге кораке процеса	Ниска	Придржавање предвиђених рокова
Нестабилни временски услови током грађевинских радова зими	Ниска	Обезбеђивање услова за несметан рад у свим временским приликама
Техничко повезивање са екстерним системима у планираним роковима	Ниска	Прецизно дефинисана и усаглашена техничка спецификација
Неприхватање нових решења за еПлаћања	Ниска	Израда инструкције

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 15: УНАПРЕЂЕЊЕ СЕРВИСА ЕЛЕКТРОНСКЕ УПРАВЕ И ОБРАЗОВАЊА КРОЗ РАЗВОЈ НАЦИОНАЛНЕ ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

1. Опис структурне реформе

Савремене мреже електронских комуникација треба да обезбеде пренос података великим протоцима на магистралним правцима у читавој транспортној мрежи, као и широкопојасни приступ интернету до сваког корисника. Такође, широкопојасни приступ постао је значајна карика у развоју руралних и удаљених области, као и у развоју индустријских зона и повезивању привредних региона једне државе.

Реформа обухвата читав сет пројектних и законодавних активности које је потребно конкурентно спроводити:

- Израда мапа доступности услуга широкопојасног приступа у Србији
- Повезивање школа на АМРЕС и изградњу бежичних локалних рачунарских мрежа у школама како би интернет приступ био обезбеђен у свим наставним и административним просторијама
- Изградњу широкопојасне инфраструктуре у руралним односно подручјима где не постоји економски интерес оператора
- Доношење легислативе у циљу унапређења услова за изградњу инфраструктуре, спровођење подстицајних програма инвестицијама као и унапређења дељења инфраструкруре од стране оператора

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Повезивање установа образовања и културе на АМРЕС												
2	Активности на унапређењу информационо-комуникационе инфраструктуре у свим основним и средњим школама у РС – „Повезане школе“												
3	Припреме за изградњу оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Србије												
4	Изградња оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Србије												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2022)
Број руралних насеља до којих је изграђена оптичка мрежа по моделу мидмајл субвенције	0	0	600

Показатељ	Базна година (2018)	Почетна вредност (крај 2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2022)
Број школских објеката у којима је изграђена бежична локална рачунарска мрежа	0	377	837	1.800

4. Очекивани утицај на конкурентност

Широкопојасни приступ интернету и информационо-комуникационим технологијама утиче на брже, сигурније и ефикасније пословање чиме се повећава продуктивност предузећа и смањују трошкови пословања. Ова мера има посебно позитиван утицај на развој руралних области, повезивање привредних региона, као и на развој индустријских зона и повећање коришћења нових технологија и иновација у пословању.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

У 2020. години биће обезбеђено 1,7 милиона евра бесповратних средстава за припрему за изградњу оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Србије као и 1,28 милиона евра буџетских средстава за потребе повезивања установа образовања и културе на АМРЕС мрежу. За активности на унапређењу информационо-комуникационе инфра-

структуре у основним и средњим школама у Републици Србији у оквиру пројекта „Повезане школе" обезбеђена су буџетска средства у износу од 17,4 милиона евра.

У 2021. години за изградњу оптичке широкопојасне мреже у руралним областима биће обезбеђено 18 милиона евра из пројектних кредита. За активности на унапређењу информационо-комуникационе инфраструктуре у основним и средњим школама у Републици Србији биће издвојено 45,4 милиона евра (17,4 милиона евра буџетских средстава и 28 милиона евра из пројектних кредита), а за повезивање установа образовања и културе на АМРЕС 1,9 милиона евра буџетских средстава.

У 2022. години планирана су буџетска средства у износу од 1,9 милиона евра за повезивање установа образовања и културе на АМРЕС мрежу.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Изградња широкопојасних комуникационих мрежа омогућава запошљавање, али и рад преко интернета и пораст броја радних места у практично свим секторима, укључујући и сектор информационо-комуникационих технологија. Подизање нивоа знања, компетенција и вештина у области информационо-комуникационих технологија доприноси могућностима запошљавања у области информационх технологија, али и другим областима у којима долази до увођења или повећања коришћења нових технологија у пословању.

7. Очекивани утицај на животну средину

Изградња планиране комуникационе инфраструктуре не представља опасност по здравље људи. Не представља ни опасност по биодиверзитет јер се, по питању снага и фреквенција ништа није променило у односу на претходни период (бројни уређаји електронских комуникација већ годинама раде на фреквенцијама на којима ће радити и 5Г).

Контрола усева и даљински контролисане аутоматизоване активности везане за наводњавање, запрашивање и вештачко ђубрење усева помоћу 5Г технологија, спречиће неадекватно ђубрење и заштити животну средину од прекомерних отрова.

8. Потенцијални ризици

Ризик	**Вероватноћа за остваривање ризика**	**Активност за ублажавање негативних ефеката ризика**
Неправовремено проналажење стабилних извора финансирања, како би се испоштовали дефинисани рокови	Средња	Благовремено планирање и аплицирање код међународних финансијских институција
Низак ниво сарадње оператора у погледу достављања података о доступности широкопојасних сервиса	Средња	Ангажовање добављача који би урадио онлајн и теренско прикупљање података у руралним областима / доношење регулативе која утврђује обавезу оператора да достављају податке ресорном министарству

5.3.5. Област ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ

Анализа главних препрека

Раст спољнотрговинске робне размене Србије прати и повећање спољнотрговинског дефицита. Извоз од 12,3 млрд. евра у периоду јануар-септембар 2019. године, бележи раст за 8,5% мг, док је увоз растао по стопи од 9,7% (16,3 млрд. евра). Дефицит спољнотрговинске размене повећан је за 13,4% мг, док је извозом покривено 75,4% увоза (76,3% у истом периоду 2018. године). Широка дисперзивност извоза обезбеђена је диверсификацијом СДИ у велики број сектора који производе разменљива добра.

Најважнији спољнотрговински партнери Србије биле су земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Применом **ових споразума достигнут је висок степен либерализације спољне трговине Србије**, који се огледа у чињеници да се током девет месеци 2019. године око 85,5% укупне размене Србије са светом обавља са партнерима са којима су потписани споразуми о слободној трговини, а чак 93,5% извоза Србије се пласира управо на ова тржишта, од тога највише у ЕУ (67,0%) и ЦЕФТА (17,2%)[48]. **Са земљама чланицама ЕУ одвијало се 63,2%[49] укупне размене Србије у 2018. години**. Извоз у ЕУ је у 2018. години повећан за око 1 млрд. евра (за 9,7% мг), при чему је повећан и трговински дефицит за 7% мг.

Други по важности спољнотрговински партнер јесу ЦЕФТА стране, са којима је остварен суфицит у размени од 2,3 млрд. евра[50] у 2018. години, као резултат углавном извоза пољопривредних производа (житарице и производи од њих и разне врсте пића), нафте и нафтних деривата, гвожђа и челика, као и производа од метала.

Дефицит текућег рачуна је повећан за 39,3% током девет месеци 2019. године због раста дефицита робне размене, док је на рачунима услуга остварено повећање суфицита од 5,9%, пре свега ИКТ услуга где је остварен суфицит од 565,7 милиона евра, што је раст од 31,9% мг.

На *Doing business 2019* листи, **Србија је према индикатору који се односи на спољнотрговинску размену заузела 23. позицију** на ранг листи од 190 земаља, што је уједно и најзначајнији ранг унутар композитног индикатора Услови пословања. Најважнија активност за добар ранг у овој области је **ефикасна примена *NCTS* (нови компјутеризовани транзитни систем) транзитног поступка од стране Управе царина**.

Када су у питању текуће активности на продубљивању економских односа са иностранством, од значајнијих треба споменути да су 1. јуна 2019. ступиле на снагу измене и допуне Споразума о слободној трговини (ССТ) са Турском, чиме је створен простор за проширење трговинске размене додатном либерализацијом трговине пољопривредних производа и услуга. Споразум са Евроазијском економском унијом је потписан 25. октобра 2019. године у Москви. Овим споразумом је извршено усаглашавање јединственог режима трговине који је заменио до сада постојеће билатералне ССТ са Руском Феде-

48 Подаци укључују и допрему и отпрему на територију Аутономне покрајине Косово и Метохија
49 Исто
50 Исто

рацијом, Белорусијом, Казахстаном, уз додатак нових партнера Јерменије и Киргистана (наведених пет држава сада чине јединствен царински простор).

Изазов за кретање робне размене и трговинску интеграцију Србије у ЕУ свакако представљају **дефинитивне заштитне мере (квоте за увоз)** које је ЕУ увела у јануару 2019. на одређене групе производа од челика и гвожђа. Због наведених мера, извоз гвожђа и челика из Србије у ЕУ током девет месеци 2019. године, бележи пад од 12,2% у односу на исти период претходне године. Заштитне мере су уведене на три године, а Србија је већ указала на негативан утицај ових мера по српску економију. Када је у питању трговинска интеграција у оквиру Региона, велики ризик представљају мере привремених институција самоуправе у Приштини. Наиме од новембра 2018, због **увођења такси на производе из централне Србије** штета на дневном нивоу износи преко 1 милиона евра а процењује се, да ће до краја 2019. године, ако мере остану на снази, бити око 400 милиона евра. У периоду јануар–септембар 2019. године пласман робе из централне Србије на територију Аутономне покрајине Косово и Метохија је забележио енормни пад од преко 70% у односу исти период претходне године.

Велики изазов представља и чињеница да Србија није у потпуности интегрисана у међународни економски систем, због тога што није чланица Светске трговинске организације (СТО) – у Европи само још БиХ и Белорусија нису део ове организације. Чланство у СТО је предуслов за чланство у ЕУ. Процес приступања СТО постаје све комплекснији (просечно време приступања је са 6 продужено на 10 година), а одуговлачење процеса приступања доноси нове и теже услове. У оквиру мултилатералне компоненте приступања СТО (системска питања) тренутно је једино отворено питање забране спољнотрговинског промета генетички модификованим организмима (ГМО) производа и доношење Закона о изменама и допунама Закона о ГМО, што је и највећа препрека за окончање процеса приступања СТО.

У циљу даљег јачања регионалне сарадње, а у складу са активностима Вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора (MAP REA), неопходно је обезбедити услове за **спровођење** Додатног **протокола 5 о олакшавању трговине** унутар ЦЕФТА, као и **усвајање Додатног протокола 6 о трговини услугама и Додатног протокола 7 о решавању спорова**.

Усклађивање националних са техничким прописима Европске уније и њихова ефикасна примена кроз развијен систем инфраструктуре квалитета су предуслов за безбедност производа на домаћем тржишу и укључивање Србије у међународне и европске интеграционе токове и обезбеђивање слободног кретања робе и услуга. **Усклађивање националних фитосанитарних и санитарних прописа са прописима Европске уније** и њихова ефикасна примена кроз систем анализе ризика је неопходна у циљу уклањања евентуалних нецаринских баријера које се појављују у секторима пољопривреде и агроиндустрије.

Е-трговина још увек није довољно заступљена, али ће нови Закон о трговини, као и Закон о изменама и допунама Закона о електронској трговини (усвојени у јулу 2019. године) омогућити значајно унапређење и одвијање електронске трговине у складу са најнапреднијим светским моделима (више у области *Пољопривреда, индустрија, услуге, стр.102*).

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 16: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА И УКЛАЊАЊЕ ПРЕПРЕКА ТРГОВИНИ

1. Опис структурне реформе

У процесу приступања СТО, Србија је испунила највећи део обавеза још 2010. године. Отворена питања су остала у оквиру мултилатералне сарадње, а тичу се забране спољнотрговинског промета ГМО производа који тренутно постоји у прописима Републике Србије, као и незавршени билатерални преговори са Бразилом, Украјином, Руском Федерацијом и Сједињеним Америчким Државама.

У сврху остваривања циљева трговинске интеграције у региону, предвиђене Вишегодишњим акционим планом за стварање регионалне економске области (MAP REA), спроводиће се активности на имплементацији обавеза из ЦЕФТА Додатног протокола 5, на потврђивању ЦЕФТА Додатног протокола 6 и на спровођењу истог и отварању преговора о ЦЕФТА Додатном протоколу 7 о решавању спорова.

У оквиру Националног координационог тела за олакшавање трговине (НКТОТ), а уз активно учешће приватног сектора, приступиће се изради и реализацији Акционог плана за 2020-2021. годину са циљем идентификовања и уклањања препрека трговини, посебно техничких, фитосанитарних мера, као и олакшавању царинских процедура.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Преговори о приступању СТО - билатерални преговори, усвајање прописа усаглашених са СТО правилима и принципима												
2	MAP REA - ЦЕФТА – Спровођење Додатног протокола 5 о олакшавању трговине: припрема програма међусобног признавања докумената која се подносе приликом увоза и извоза робе, као и осталих иницијатива за олакшање трговине у оквиру ЦЕФТА												
3	MAP REA - ЦЕФТА : Усвајање и спровођење Закона о ратификацији Додатног протокола 6 о трговини услугама												
4	MAP REA - ЦЕФТА: Преговори и усвајање Додатног протокола 7 о решавању спорова												
5	Усвајање новог Акционог плана Националног координационог тела за олакшавање трговине за 2020-2021 и спровођење дефинисаних активности												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2018)	Међурезултат (2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2021)
Стопа раста спољне трговине – свет	10%	10,1%	11,5°%	12,0%
Стопа раста спољне трговине – ЦЕФТА регион	8,6%	9,0%	10,4%	11,2%
Стопа раста спољне трговине – ЕУ	9,6%	10,5%	11,9%	12,7%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Ступање у чланство СТО, олакшање трговине путем наведених ЦЕФТА додатних протокола, као и активности НКТОТ на плану олакшања трговине, имаће значајан утицај на уклањање трговинских баријера, а самим тим и на повећање конкурентности наших предузећа на регионалном тржишту, као и на раст и напредак српске економије.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Спровођење наведених активности неће утицати на буџет, осим у делу који се односи на повећање броја службеника који се баве овим пословима. С тим у вези, планирано је додатно запошљавање три нова службеника у 2020. години и још једног у 2021. години. У смислу регионалног карактера активности које произилазе из поменутих ЦЕФТА додатних протокола и МАР, очекује се подршка из међународних извора. Када су у питању пројектне активности у вези са спровођењем ове реформе, за сада се не очекује раст трошкова у наредним годинама у односу на 2019. годину која се узима као базна година.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Описане активности ће имати позитиван утицај на пораст запошљавања и остваривање принципа родне равноправности.

7. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у смислу утицаја на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Приступање СТО подразумева мултилатералне преговоре, па окончање процеса зависи и од других учесника (чланица СТО)	Средња	Затварање билатералних преговора са чланицама СТО и доношење Закона о ГМО
Неблаговремена реализација појединих активности у оквиру МАР REA због учешћа више страна	Средња	Јачање регионалне сарадње у оквиру ЦЕФТА – МАР REA
Увођење заштитних мера ЕУ (на одређене производе од челика)	Средња	Активности на искључивању Србије из листе земаља на које се примењују ЕУ заштитине мере
Недостатак административних капацитета у спровођењу ЦЕФТА и МАР, у јединицима које се баве овим пословима у МТТТ	Средња	Ангажовање извршиоца по уговорима о привременим и повременим пословима

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 17: „ПРОИЗВОД ИНФО“ - УСПОСТАВЉАЊЕ ЈЕДИНСТВЕНОГ ДИГИТАЛНОГ СЕРВИСА У ВЕЗИ СА ТЕХНИЧКИМ ПРОПИСИМА

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева умрежавање и унапређење база података институција инфраструктуре квалитета (ИК) и министарстава надлежних за доношење техничких прописа у вези са: техничким захтевима за све групе индустријских производа и мерила, стандардима, активностима оцењивања усаглашености, акредитације и активностима у области метрологије, како би подаци били тачни, ажурни и доступни заинтересованим странама (привредни субјекти, инспекцијски и др. органи, институти). Реализацијом реформе, унапређује се информациона основа за планирање развоја у овој области, ефикасност процеса усклађивања техничких прописа у оквиру Преговарачког поглавља 1-Слобода кретања робе (ПП1) и стандарда са ЕУ, правилима међународних организација чији је Република Србија потписник (CEFTA-Централноевропски уговор о слободној трговини, СТО ТБТ-Споразум Светске трговинске организације о техничким препрекама у трговини и др.) и олакшава њихова пуна примена. Реформа ће унапредити информисање и допринети смањењу трошкова производње, увоза, извоза и стављања робе на тржиште. Реформа је усклађена са 1. циљем дефинисаним у „Стратегији унапређења ИК у Републици Србији (2015-2020)“: Обезбеђени услови за промет робе без непотребних техничких препрека у складу са принципима и правилима јединственог европског тржишта и СТО/ТБТ споразума. Мера испуњава препоруку Европске комисије за унапређењем Контактне тачке за производе (*Product Contact Point*) (*Progress Report EC, 2019*) и представља предуслов за њено ефикасно функционисање. Такође, реформа представља припремну активност за умрежавање контактних тачака у складу са Уредбом 2019/515 Европског парламента о узајамном признавању робе која се законито ставља на тржиште у другој држави чланици (нпр. развој СОЛВИТ инструмента ЕУ за област Слободе кретања роба).

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Идентификација потреба заинтересованих страна, структуре и садржаја портала „Производ-инфо“ са развојем методологије праћења напретка у овој области												
2	Анализа стања постојећих ИТ капацитета и софтверских решења и потреба за њиховим унапређењем у институцијама ИК (МП-Министарство привреде, ИСС-Институт за стандардизацију Србије, АТС-Акрдитационо тело Србије и ДМДМ-Дирекција за мере и драгоцене метале)												
3	Унапређење база података и дигиталног сервиса у МП (Сектор за квалитет и безбедност производа) у вези са техничким захтевима за производе и портала „*TBT- Enquire point*“(Контактна тачка за производе)												
4	Унапређење база података и дигиталног сервиса у Институту за стандардизацију Србије (ИСС)-Стандарди на дохват руке												
5	Унапређење база података и дигиталног сервиса у Акредитационом телу Србије (АТС) - Акредитација као мера компетентности												
6	Унапређење база података и дигиталног сервиса у Дирекцији за мере и драгоцене метале (ДМДМ)-Метрологија и драгоцени метали												
7	Умрежавање дигиталних сервиса и промоција заинтересованим странама и широј јавности												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Успостављен јединствени дигитални сервис „Производ инфо“	0 (2019)	0 (2020 и 2021)	1 (2022)
Пораст броја нотификација техничких прописа	66 (2019)	80 (2021)	100 (2022)
Број корисника дигиталног сервиса „Производ инфо“	0 (2019)	0 (2020-2021)	5000 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Полазећи од података ЦЕФТА Секретаријата доступних на: https://statistics.cefta.int/goods, око 75% укупног извоза Републике Србије чине производи обухваћени Преговарачким

поглављем 1 – Слобода кретања роба (ПП 1)[51]. С тим у вези, обезбеђење свеобухватног функционалног дигиталног сервиса „Производ инфо“, директно ће утицати на смањење техничких препрека у трговини, повећање нивоа конкурентности српских производа, односно повећање извоза индустријских производа обухваћених ПП1.

Реформа ће утицати на пораст апсолутног износа извоза, и удела извоза индустријских производа (у оквиру ПП1) у укупном извозу Републике Србије.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Ова структурна реформа је нова и базна година је 2019. година.

Укупна вредност структурне реформе за период 2020-2022. године износи 500.000 евра.

Структура извора финансирања: 150.000 евра из буџета (буџет централног нивоа и сопствена средства институција партнера) и 350.000 евра из других бесповратних средстава.

Трошкови у вези са спровођењем ове реформе су:
- Трошак спровођења анализе стања постојећих ИТ и расположивих софтверских решења у институцијама обухваћених реформом (МП, ИСС, АТС и ДМДМ), са циљем утврђивања недостајућих капацитета и идентификовања потреба и детаљних техничких спецификација, као и развоја модела умрежавања релевантних институција. Укупна вредност: 40.000 евра;
- Трошак набавке недостајуће ИТ опреме и недостајућег софтвера за потребе за МП, ИСС, АТС и ДМДМ (према техничким спецификацијама које су резултат спроведене анализе). Укупна вредност: 410.000 евра;
- Трошак кадрова за потребе континуираног ажурирања садржаја портала и трошкови промотивних активности (организација презентација портала кроз систем регионалних привредних комора, штампа упутства за коришћење портала, штампа рекламног материјала, медијска промоција портала и сл.). Укупна вредност: 50.000 евра.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Реформа има индиректан утицај на запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и неутрална је са родног аспекта.

7. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа има позитиван утицај на животну средину, зато што њени резултати доприносе унапређењу техничких прописа и примене стандарда који укључују захтеве заштите животне средине.

---

51 Структура извоза за 2018. годину за Србију за производе обухваћене ПП1 (сектори: 5, 6, 7, 8 и делимично 3, према SITC Rev3-*UN Standard International Trade Classification*) је следећа: Укупна вредност извоза је око 16 млрд.евра; вредност извоза производа обухваћених ПП1 је око 12 млрд.евра; и удео извоза производа обухваћених ПП1 у укупном извозу: око 75%.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Изостанак сарадње институција ИК и других заинтересованих страна	Мала	Интензивне међуинституционалне и међуресорне консултације и сарадња; Формирање привременог радног тела за потребе спровођења реформе; Утврђивање конкретних надлежности и одговорности партнерских институција укључених у спровођење реформе и извештавање о реализацији;
Недостатак финансијских средстава	Средња	Повећање издвајања из буџета партнерских институција укључених у спровођење реформе. Интензивна комуникација са донаторима са циљем обезбеђења подршке.

5.3.6. Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ

Анализа главних препрека

Континуирано повећање обухвата деце приметно је на нивоу предшколског васпитања и образовања последњих година у Србији. Број деце узраста од 6 месеци до 6,5 година на овом нивоу образовања износио је 218.567 у школској 2018/2019 години, што је повећање од око 12.000 или 6% у односу на 2016. годину. Стопа обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем узраста 3–6,5 година износи 51,1% у 2018. и повећана је за 2,5 п.п.[52] у односу на 2016. годину. Ово повећање учешћа у складу је са препоруком ЕК[53], која каже да је потребно повећати укупно учешће деце, и нарочито учешће деце из угрожених средина у предшколском васпитању и образовању. Међутим **обухват деце** предшколским васпитањем и образовањем и даље је **низак** (само половина деце је обухваћена), а разлози су **недовољни просторни капацитети и неједнака географска распоређеност**.

Негативан тренд кретања броја ученика услед негативног демографског тренда присутан је у основном образовању, тако да се **популација ученика континуирано смањује**. У основном образовању у школској 2018/2019 години налазило се 527.843 ученика, што представља смањење ученичке популације за 17.400 или 3% у односу на 2016. годину. И поред чињенице да је основно образовање обавезно, **обухват деце и даље није потпун**, тако да је стопа обухвата основним образовањем износила 97% у 2018. години. Стопа завршавања основне школе износила је 97% у 2018. години, а они који одустају[54] од редовног основног школовања најчешће су деца из маргинализованих група (Роми), који школовање или не настављају или настављају у школама за образовање одраслих. У циљу унапређивања образовања ромске заједнице, Министарство просвете, науке и технолошког развоја примењује континуиране мере подршке, као што су додатна образовна

52 На повећање броја деце која су укључена у процес предшколског васпитања и образовања утицало је повећање капацитета државних предшколских установа и нарочито повећање броја приватних предшколских установа.

53 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 83.

54 Стопа одустајања представља разлику између броја ученика на почетку и броја ученика на крају школске године, стављена у однос с бројем ученика на почетку школске године. Овај начин израчунавања стопе одустајања од школовања не може да региструје оне ученике који су одустали између краја једне школске године и почетка наредне школске године. Извор: Статистика образовања, РЗС.

подршка, афирмативне мере за упис у средњу школу и високошколске установе чији оснивач је Република Србија, стипендије, менторска подршка.

Квалитет основног образовања у Србији мери се на основу два највећа и најутицајнија међународна истраживања ученичких постигнућа. У PISA тестирању 2018. је учествовало 8300 ученика из Србије. Тестирани су у читању, математици и науци као и у финансијској писмености и глобалним компетенцијама. Према резултатима PISA теста из 2018. године, ученици из Србије су на сва три теста остварили резултате испод просека за ОЕЦД земље: на тесту из читања 439 поена (ОЕЦД просек 493), математике 448 поена (489) и науке 440 (487). Међутим, заостатак за просеком ОЕЦД земаља је константно смањиван у односу на претходне тестове, јер су се резултати учинка из Србије константно побољшавали. Према резултатима TIMSS[55] истраживања из 2015. ученици из Србије остварили су **изнад просечне резултате** - просечан скор износи 518 поена, 18 поена више у односу на међународни просек. Анализа овог истраживања у Србији показује да се 85% разлика у ученичким постигнућима може приписати ученичким индивидуалним карактеристикама, а само 15% разлика у постигнућима потиче од разлика између школа које ученици похађају.

Број ученика који похађају средње школе је стабилан. Број уписаних средњошколаца износио је 252.108 ученика у школској 2018/2019, што представља повећање од око 2.100 или 0,84% у односу на 2016. годину. У гимназијама се број ученика благо повећава, а смањује у уметничким школама. Када говоримо о средњем стручном образовању највећи број ученика похађа четворогодишње профиле средњих стручних школа. **Обухват деце средњим образовањем,** иако у Србији овај ниво образовања још увек није обавезан, **износио је 89,3%** у школској 2018/2019, а **стопа завршавања средње школе 85,5%** (процена за 2017. години).

Неусклађеност образовних профила и понуде са потребама тржишта рада представља дугорочни и системски проблем у Републици Србији. Стопа незапослености младих 15-24 од 30,7% у Q1 2019. (према Анкети о радној снази) иако бележи пад, и даље је висока и делом је последица неадекватног система образовања. Преко 50% младих на тржишту рада са средњом стручном спремом[56] ради на пословима који не одговарају њиховој области формалног образовања. Систем средњег стручног образовања треба да буде довољно флексибилан и да прати интензивне промене које се дешавају на тржишту рада, што указује на потребу **успостављања система за праћење континуираних промена на тржишту рада**.

Анализа будућих потреба привреде подразумева **успостављање сарадње између кључних институција на пословима идентификације и планирања квалификација за потребе тржишта рада**, што је **усвајањем Закона о националном оквиру квалификација почетком априла 2018.** и дефинисано. Циљеви Националног оквира квалификација у Србији (НОКС), између осталих су и развој стандарда квалификација заснованих на потребама тржишта рада и друштва у целини, као и обезбеђивање оријентисаности целокупног образовања на исходе учења. Основан је **Савет за НОКС** као саветодавно тело које даје препоруке о процесу планирања и развоја људског потенцијала у складу са

55 Trends in International Mathematics and Science Study, http://www.ipisr.org.rs/timss/o_istrazivanju_timss - Пројекат Међународног удружења за евалуацију образовних постигнућа се спроводи на сваке 4 године, са ученицима четвртог и осмог разреда. Представља тест постигнућа из математике и природних наука.

56 Извор: Анализа понуде и потражње на тржишту рада младих са средњом стручном спремом у периоду 2011–2015. Лазар Живковић.

јавним политикама у области целоживотног учења, запошљавања, каријерног вођења и саветовања. Такође, ради обављања стручних и развојних послова у обезбеђивању квалитета система квалификација и пружања стручне подршке Савету за НОКС и другим надлежним институцијама у свим аспектима развоја и ради имплементације НОКС-а, основана је и **Агенција за квалификације**. Одлукама Владе Републике Србије основано је **12 секторских већа** као тела заснованих на социјалном партнерству. Такође, Србија ће спровести процес повезивања НОКС са Европским оквиром квалификација (ЕОК), што је у складу са препоруком ЕК[57].

Услови за стицање, усавршавање и развој компетенција у складу са потребама тржишта рада обезбеђени су и усвајањем подзаконских аката током 2018. године предвиђених **Законом о дуалном образовању**. Мастер план за имплементацију Закона о дуалном образовању израђен је у мају 2019. године, а пуна примена Закона предвиђена је за школску 2019/2020. годину.

На нивоу високог образовања уочава се негативан тренд кретања броја студената у последњих пар година, при чему се на академским студијама повећава број студената, док се на струковним студијама смањује. Број младих укључених у систем високог образовања износио је 249.604 у школској 2018/2019 години, што представља смањење од око 12.500 студената или 4,8% у односу на 2016. годину. **Стопа обухвата високим образовањем** је низ година у порасту и веома је висока, а у школској 2018/2019 години износила је 54,4% популације између 19 и 24 године. Иако је обухват високим образовањем значајан, забрињава податак да је стопа завршавања високог образовања изузетно ниска.

О квалитету високошколских институција у Србији говори податак о томе да се Универзитет у Београду, на престижној **Шангајској листи**, налази између 401. и 500. места од рангираних 1000 универзитета у свету у 2019. години. Најзначајније позиције у 2019. години држе области: наука и технологија хране (50), рударско и минерално инжењерство (92), инструментална наука и технологија (134), металуршко инжењерство (179), јавно здравље (180), и стоматолошке науке (187. место у свету). Поред ових 6 области, у још 19 других Универзитет у Београду је у првих 500 на свету. На Шангајској листи, налазе се још и Универзитет у Новом Саду (у три области је сврстан у првих 500 на свету: наука и технологија хране, ветеринарске науке и хемијско инжењерство) и Универзитет у Крагујевцу (у две области је сврстан у првих 500 на свету: клиничка медицина и математика). Унапређење квалитета високог образовања обезбеђује се и кроз рад Националног савета за високо образовање и Националног акредитационог тела.

У циљу **осавремењавања наставе на нивоу основног образовања и васпитања**, почев од школске 2017/2018. године за ученике петог разреда примењује се измењени и допуњени план и програм наставе и учења, који, између осталог, подразумева **унапређење дигиталне писмености увођењем обавезног предмета Информатика и рачунарство.** Дигитална писменост је део основне писмености данас у свету, па је веома битно да сваки ученик има прилику да стекне знања о информационим технологијама.

У циљу **осавремењавања наставе на нивоу средњег образовања** уведени су у програме наставе и учења елементи који развијају код ученика предузетништво и предузимљивост као једну од кључних компетенција. За ученике у средњим стручним школама

57 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 83.

(оспособљавање младих за покретање и реализацију сопствених пословних подухвата и реализацију пословних активности након завршетка школовања), предузетништво се изучава као посебан наставни предмет. У општем средњем образовању уведена су нова специјализована одељења за ученике са посебним способностима за рачунарство и **информатику (ИТ одељења)**, која за циљ имају развој најсложенијих и најсавременијих информатичких компетенција. У области развоја биомедицинских наука значајна новина је увођење у 5 гимназија новог програма за ученике са посебним способностима за биологију и хемију. До краја године ће ове гимназије добити најсавременију опрему за извођење лабораторијских вежби и истраживачких пројеката које ће подржати наставу у овим одељењима. Припрема се и план и програм за ученике са посебним способностима за историју и географију, као и модернизација програма Спортске гимназије у складу са савременим компетенцијама које захтевају спортско новинарство, спортска медицина и тренерски рад. **Новине у средњем образовању** подразумевају и **увођење концепта државне матуре** која треба да унапреди квалитет средњег образовања и омогући проходност ученицима на следеће нивое образовања (Завршни испит ће се по први пут полагати 2021. године, а матуре 2022. године), редефинисање времена које је предвиђено да ученици проводе у школи и **дефинисање међупредметних компетенција** за крај средњег образовања, које се заснивају на кључним компетенцијама.

У циљу **осавремењавања наставе на нивоу високог образовања** уведени су програми кратког циклуса који у будућности могу да значајно унапреде запошљивост свршених студената, а на 15 факултета развијени су или ревидирани студијски програми који препознају сектор информационих технологија као приоритетну развојну област.

Предности које дигиталне технологије могу да пруже биће искоришћене за унапређење наставног процеса кроз **увођење дигиталних наставних садржаја** односно различитих сервиса и **већом применом ИКТ-а у школама**. **Електронски дневник** је један од дигиталних сервиса који пружа вишеструке предности – омогућио је родитељима да путем интернета у сваком тренутку имају увид у резултате, присуство на настави и успехе своје деце. Потребно је **наставити са интензивним радом на побољшању инфраструктуре за ИТ у школама, обезбеђивању дигиталних уџбеника за све ученике основних школа, као и развоју јединственог информационог система просвете**, а у циљу обезбеђивања квалитетног и ефикасног система образовања и васпитања уз рационализацију финансирања и смањење административног оптерећења запослених.

Јавни расходи за образовање[58] **износе 3,51% БДП**-а у буџету за 2019. што чини ниво ових расхода стабилним у последњој деценији, али су испод просека јавних издвајања на нивоу ЕУ-28 (који се крећу око 5% БДП). У укупним буџетским расходима, расходи за образовање учествују са 15,1%.

58 Средства за финансирање основног, средњег и вишег и универзитетског образовања, као и средства за модернизацију инфраструктуре.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 18: КВАЛИФИКАЦИЈЕ ОРИЈЕНТИСАНЕ ПРЕМА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА

1. Опис структурне реформе

Имплементација дуалног система образовања обезбедиће ефикаснији одговор система образовања на потребе привреде и тржишта рада, технолошке промене и потребе за новим компетенцијама (знањима, вештинама, способностима и ставовима). Квалитет компетенција средњошколаца и студената у систему дуалног образовања биће унапређен, што ће осигурати њихову лакшу транзицију из света образовања у свет рада. Већој релевантности система образовања допринеће и успостављање регионалних тренинг центара у оквиру средњих стручних школа као вид подршке како формалног дуалног тако и неформалног образовања кроз обуке, стручно оспособљавање, доквалификацију и преквалификацију кадрова за које се укаже потреба на тржишту рада. Одређени тренинг центри ће бити успостављени у оквиру постојећих капацитета средњих стручних школа уз осавремењивање опреме, док ће за друге бити изграђена и потребна инфраструктура. Центри ће бити основани за следеће привредне/ индустријске области: 1) машинство, електротехника и рачунарство (мехатроника), 2) индустријска производња (текстилство, хемија и графичарство, прерада хране), 3) саобраћај, логистика, прерада дрвета и грађевинарство, 4) здравство и социјална заштита, и 5) туризам, угоститељство и сродне услуге. У систем дуалног образовања уводи се индустрија 4.0, која подразумева обезбеђивање програма и опреме као и обука за младе у складу са савременим технолошким развојем, потребом привреде и друштва у целини.

Сврха имплементације НОКСа је уређење и унапређивање система квалификација у складу са захтевима друштвено-економског развоја, обезбеђивање подршке примени концепта целоживотног учења и обезбеђивање компатибилности са европским образовним простором, те лакше покретљивости радне снаге.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Доношење подзаконских аката за реализацију дуалног модела студија у високом образовању, у складу са Законом о дуалном моделу студија у високом образовању												
2	Промоција дуалног модела образовања (округли столови, радионице и сл.)												
3	Увођење, праћење и евалуација индустрије 4.0 у систем дуалног образовања												
4	Акредитација компанија и студијских програма/модула за реализацију дуалног модела образовања												
5	Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање тренинг центара												

6	Развој и реализација тржишно релевантних програма образовања и обучавања за потребе тренинг центара												
7	Обучавање, стручно оспособљавање, преквалификација и доквалификација												
8	Повезивање НОКС са Европским оквиром квалификација												
9	Пилотирање поступка признавања претходног учења												
10	Спровођење процедуре самовредновања и спољашње провере квалитета јавно признатог организатора активности образовања одраслих												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међурезултат (2021)	Циљна вредност (2022)
Учешће ђака уписаних у прву годину у систему дуалног образовања у односу на укупан број ђака уписаних у прву годину у средњем стручном образовању (%)	5.3%	7.2%	8%
Број успостављених регионалних тренинг центара	0	6	10
Број обучених, стручно оспособљених и преквалификованих и доквалификованих лица у регионалним тренинг центрима	0	500	>1.000

4. Очекивани утицај на конкурентност

Имплементација дуалног образовања на нивоу средњег и високог образовања допринеће унапређивању људског капитала, што ће даље осигурати лакшу и бржу интеграцију средњошколаца и студената у свет рада, као и унапређивање конкурентности привредних субјеката. Већој релевантности система образовања допринеће и успостављање регионалних тренинг центара.

Успостављање система НОКС допринеће развоју модерног, релевантног и флексибилног система образовања прилагођеног захтевима друштвено-економског развоја, обезбеђивање подршке примени концепта целоживотног учења и омогућавање лакше покретљивости радне снаге. Повезивањем са ЕОКом, квалификације стечене у Србији постају видљиве и упоредиве са квалификацијама стеченим у другим земљама, првенствено у државама ЕУ.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

За реализацију активнисти повезивања НОКС са ЕОК биће коришћена средства из буџета Министарства просвете, науке и технолошког развоја која не представљају додатни трошак у односу на 2018 годину. Средства за пилотирање поступка признавања претходног учења су обезбеђена из ИПА 2014 чија је реализација започела у фебруару 2019.

године и где је Министарство корисник консултантских услуга. Спровођење процедуре самовредновања и спољашње провере квалитета јавно признатог организатора активности образовања одраслих биће финансирано из средстава Агенције за квалификације. За функционисање Агенције за квалификације (у оквиру имплементације НОКС-а) **у** 2020. години предвиђено је 966.666,67 евра, за 2021. годину пројектована су средства у висини од 291.666,67 евра, а за 2022. годину у висини 291.666,67 евра. У оквиру средстава Агенције за квалификације интегрисана су и средства за рад секторских већа која ће учествовати у реализацији већине активности описаних у документу.

За реализацију промотивних активности дуалног модела образовања биће коришћена средства из буџета Министарства просвете, науке и технолошког развоја која не представљају додатни трошак у односу на 2018 годину. У реализацији дуалног система образовања учествује и Привредна комора Србије, којој су поверени послови акредитације компанија, док стручно - техничко подршку пружају и социјални партнери АДА, GIZ и Швајцарска агенција за развој и сарадњу (SDC).

За увођење индустрије 4.0 у систем дуалног образовања (набавка програма) пројектована су средства из буџета Републике Србије у висини од 123.600 евра за 2020. годину.

Средства за изградњу и реконструкцију регионалних тренинг центара биће обезбеђена преко Канцеларије за управљање јавним улагањима и то у следећим пројектованим износима – за 2020. годину 8.945.000 евра, за 2021. годину 8.000.000 евра; док ће средства потребна за опремање центара бити обезбеђена из донација.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Похађање програма образовања и обуке у регионалним тренинг центрима, као и програми дуалног образовања, унапредиће ниво компетентности и запошљивости ученика и студената и њихову бржу интеграцију у свет рада, односно допринеће смањењу стопе незапослености, бржем запошљавању младих, повећању активног учешћа младих на тржишту рада и активности незапослених старијих од 15 година.

Спровођење реформи у систему квалификација обезбедиће учешће социјалних партнера у развоју квалификација које су у складу са потребама тржишта, а самим тим и поверење у (тржишну) релевантност и флексибилност система образовања у целини. Оснивање регионалних тренинг центара допринеће конкурентности економије, порасту БДП и привлачењу страних инвестиција.

7. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у смислу утицаја на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Низак ниво партиципације привредних субјеката и других социјалних партнера у успостављању система НОКС	Средња	Информисање социјалних партнера о корисности успостављања система НОКС, како за појединца тако и за друштво у целини
Немотивисаност послодаваца за укључивање у систем дуалног образовања	Средња	Информисање о дуалном моделу реализације наставе као потенцијалном решењу проблема обезбеђивања адекватних кадрова

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 19: ДИГИТАЛИЗАЦИЈА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И УВОЂЕЊЕ ЈЕДИНСТВЕНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА

1. Опис структурне реформе

Основни циљ ове реформе је осавремењивање система образовања и васпитања кроз увођење савремених дигиталних технологија, које треба да обезбеде већи ниво остварености исхода учења и подизање квалитета дигиталних компетенција младих омогућавајући им конкурентност на тржишту рада. Предности које дигиталне технологије могу да пруже биће искоришћене за унапређење наставног процеса кроз увођење дигиталних наставних садржаја, као и успостављање јединственог информационог система у просвети (ЈИСП) који представља основу за модернизацију управљања, доношење одлука на основу информација у циљу обезбеђивања квалитетног и ефикасног система образовања и васпитања уз рационализацију финансирања и смањење административног оптерећења свих запослених у систему образовања и васпитања. Јединствени информациони систем обухвата интеграцију са Централним регистром обавезног социјалног осигурања, што омогућава праћење свршених ученика и студената на тржишту рада. Анализе настале на основу података добијених из овог система допринеће креирању образовних политика на основу потреба тржишта рада.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Повећање употребе ИКТ-а у подучавању, учењу и оцењивању тако да ученици овладају потребним вештинама да одговоре на изазове окружења које се брзо мења												
2	Обезбеђивање дигиталних уџбеника за све ученике основних школа који раде по реформисаном плану и програму												
3	Развој Јединственог информационог система просвете и израда првих извештаја												

4	Повећање обима студијских програма и профила из рачунарства и програмирања у области високог и средњег образовања у складу са потребама тржишта												
5	Развој система за праћење и евалуацију употребе дигиталних уџбеника												
6	Опремање учионица и кабинета рачунарском опремом												
7	Анализа ефеката употребе Јединственог информационог система просвете												
8	Унапређивање система осигурања квалитета примене дигиталних уџбеника												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2022)
Број акредитованих студијских програма и програма наставе и учења из области ИКТ-а и програмирања	635	692	735
Број генерисаних извештаја из система ЈИСП	0	6	10
Развијен национални оквир свеобухватних политика за делотворно коришћење дигиталних технологија у образовним установама са јасно дефинисаним стандардима	0	1	3

4. Очекивани утицај на конкурентност

Имплементација дигитализације образовања на нивоу средњег и високог образовања допринеће унапређивању дигиталних компетенција свих учесника процеса, што ће осигурати лакшу и бржу интеграцију средњошколаца, студената и наставног кадра у свет рада, као и унапређивање конкурентности привредних субјеката који послују у Србији. Већој релевантности система образовања допринеће и успостављање Јединственог информационог система просвете, који ће коришћењем савремених информационих технологија, омогућити подизање квалитета, ефикасности, ефективности и економичности образовања, као и прецизно праћење прогреса рада, већу транспарентност у раду, могућност рационалног планирања ресурса и будућих инвестиција.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

За потребе дигитализације образовања и ЈИСП система за 2020. годину планирана су средства у висини од 19, 9 милиона евра, од чега 5,6 милиона евра за дигиталне уџбенике и 9,5 милиона евра за дигиталне учионице (рачунарска опрема и обуке наставника) и 4,7 милиона евра за информатичке кабинете. У реализацији дигитализације образовања учествује и Министарсво трговине, туризма и телекомуникација, Канцеларија за информационе технологије и електронску управу. Средства за 2020. су планирана у буџету Републике Србије, док се у 2021. и 2022. очекују и додатна средства из кредитних аранжмана.

За 2021. годину планирано је 27,3 милиона евра, од чега 6.9 милиона евра за опрему за наставнике (18.500 додатних лаптопова за наставнике), 12.676.271,19 евра за „паметне табле“ у 18.000 учионица и 7.688.333,00 евра за 13.180 рачунара за рачунарске кабинете.

За 2022. годину планирана је опрема за 9.500 великих дигиталних учионица (лаптоп, пројектор и носач за пројектор и сто за лаптоп) и 2.000 малих дигиталних учионица (само лаптоп је потребан) у вредности од 9,7 милиона евра.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Стицање савремених знања на квалитетан и ефикасан начин који ће убрзати усвајање знања и подићи ниво разумевања усвојених знања, овладавање неопходним ИКТ знањима и вештинама, уз стално праћење и одржавање квалитета образовања и васпитања кроз употребу ЛИСП-а учиниће да свршени средњошколци и студенти буду припремљенији за тржиште рада, брже нађу пут до запослења на квалитетнијим и боље плаћеним радним местима.

7. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у смислу утицаја на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Нејасно дефинисане улоге и одговорности укључених учесника у реализацији процеса.	Средња	Потпуна укљученост у процес од стране свих учесника. Дефинисана и праћена међукомуникација у процесу, стални прегледи ризика, ескалације.
Неадекватна координација са другим странкама које пружају сервисе, а непосредно афектирају или су неопходни за процес.	Средња	Потпуна укљученост у процес од стране свих учесника. Дефинисана и праћена међукомуникација у процесу, стални прегледи ризика, ескалације.
Немотивисаност учесника процеса за остварења наведених циљева.	Средња	Креирање различитих модела финансијских олакшица. Креирање ефикасних процедура за реализацију процеса.

5.3.7. Област ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА

Анализа главних препрека

На тржишту рада у Србији последњих пар година се бележе изузетно повољна кретања. Запосленост становништва (15+) константно расте, па је број запослених, који је износио више од 2,9 милиона у тећем кварталу 2019. године, повећан за 9,5 хиљада

мг. **Стопа запослености порасла је на 49,6%**. али је и даље, за 5,1 п.п., нижа од стопе запослености у ЕУ-28 (54,7%, Q3 2019, Eurostat).

Слаба понуда послова у формалном сектору има за последицу ангажовање у неформалном сектору, што потврђују подаци који говоре да је **неформална запосленост у Србији релативно висока**[59]. Око 552 хиљаде лица радног узраста је било неформално запослено у трећем кварталу 2019. године, а стопа неформалне запослености износи 18,8% (мање за 1,7 п. п. мг). Неформална запосленост је посебно изражена у пољопривреди, чије је учешће у укупном броју неформално запослених 64%.

Ова чињеница је била један од разлога за доношење **Закона о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у одређеним делатностима** у 2018. години, чија примена је почела јануара 2019. Новим решењем омогућено је **ангажовање лица на сезонским пословима у пољопривреди** на једноставнији начин, уз поједностављену пријаву на осигурање и уплату пореза и доприноса. Према подацима за период јануар- 2019. – јануар 2020. године укупан број ангажованих сезонских радника износио је 26.630, код 311 послодаваца са подручја 183 општине. Реформа радног законодавства се наставља, **усвојен је Закон о агенцијском запошљавању** у децембру 2019. године („Сл. гласник РС“ број 86/19), у току је **израда оквира за социјално предузетништв**о и радну интеграцију у социјалним привредним субјектима, а разматрају се и опције формализације рада у непољопривредним секторима.

Незапосленост у Србији се константно смањује. Стопа незапослености (15+) износила је 9,5%[60] у трећем кварталу 2019. године, док је број незапослених лица оцењен на око 308 хиљада, што је смањење за 63 хиљаде мг. Захваљујући смањењу броја незапослених и повећању запослених лица, стопа незапослености **се смањила за 1,8 п. п. мг.**

Изазови структуралне незапослености и даље су присутни, јер велики број незапослених лица тражи посао дуже од годину дана. Стопа дугорочне незапослености, која је износила 5,2% у 2018, опала је за 1,6 п.п. мг. **Дугорочна незапосленост** доводи до застаревања знања, а како се вероватноћа налажења посла смањује пропорционално дужини периода незапослености, то може довести и до **трајног искључења с тржишта рада**. Ова појава је директна последица неусклађености понуде и тражње на тржишту рада.

Стопа незапослености младих (15–24) у Србији износила је 26% у трећем кварталу 2019. године (виша је за 11,5 п. п. у поређењу са ЕУ-28 -14,5%, Q3 2019, Eurostat). Смањење стопе незапослености младих није само резултат смањења броја незапослених, већ и **негативног демографског тренда**, односно све мањег обима популације узраста 15-24 године, као и **емиграције** јер се највећи број потенцијалних миграната налази међу млађом популацијом старости до 40 година.

Србија се суочава са низом недостатака у вези са расположивим подацима о **спољним миграцијама**, па тачан број оних који одлазе није познат. Процене ОЕЦД-а[61] говоре да је из Србије у периоду од 2012. до 2016. године емигрирало око 245 хиљада лица. Услед

59 Неформална запосленост се односи на учешће лица која раде без формалног уговора о раду у укупном броју запослених. Обухвата запослене у нерегистрованој фирми, запослене у регистрованој фирми али без формалног уговора о раду и без социјалног осигурања, као и неплаћене помажуће чланове домаћинства.

60 Стопа незапослености у Србији виша је за 3,4 п.п. од ЕУ-28 (6,1%, Q3 2019, Eurostat).

61 Извештај о међународним миграцијама / International Migration Outlook 2018, OECD

емиграције, економија и целокупно друштво суочавају се са негативним ефектима тог одласка[62], што указује на **потребу привлачења висококвалификоване српске дијаспоре** стварањем подстицајног окружења за запослење и пословање, али и **привлачења страних стручњака за дефицитарна занимања**, као и развој нове технологије.

Од 1. јануара 2020. године уведени су порески подстицаји за компаније које запошљавају лица која током 2019. нису била у радном односу, укључујући и младе који се први пут запошљавају, имају могућност да буду ослобођене обавезе плаћања пореза и доприноса, и то 70% у 2020., 65% у 2021. и 60% у 2022. години. Један од услова за остваривање подстицаја је да компанија повећава број запослених у односу на број 31. децембра 2019. године, а подстицај може остварити и новоосновано предузеће.

Од 1. марта 2020. године на снази ће бити порески подстицаји за запошљавање странаца и повратника. Уколико су провели у иностранству дуже од две године и имају троструку просечну плату у Србији, тј. ако су млађи од 40 који су провели 12 месеци на усавршавању/школовању у иностранству и имају двоструку просечну плату у Србији, имају право на умањење основице пореза и доприноса за 70%. Право на олакшицу може да се оствари за период од 5 година од дана закључења уговора о раду.

Жене и даље имају неповољнији положај на тржишту рада од мушкараца, гледано по свим показатељима. Разлика је најизраженија код **стопе запослености** која износи 16 п. п. у корист мушкараца (57,9% за мушкарце и 41,9% за жене, Q3 2019, АРС). Учешће жена међу запосленима у Србији износи 44% (АРС, Q3 2019), иако је њихово учешће у укупном броју становника 51,3% (Процена РЗС, 2018)[63].

Позитиван тренд смањења анкетне незапослености пратио је и **тренд смањења регистроване незапослености**. Просечан број незапослених лица на евиденцији Националне службе запошљавања (НСЗ) смањен је за 54,9 хиљада лица у периоду јануар-октобар 2019. године или 9,3% мг. Смањење броја незапослених може се делом објаснити **смањеним приливом**, а делом је резултат **запошљавања ових лица и брисања са евиденције, због неиспуњења одредби прописаних законом**.

Опредељена средства за реализацију мера Активне политике запошљавања АПЗ износила су 4 млрд. динара у 2019. години, што представља повећање у односу на 2018. када је расположиви износ средстава износио 3,65 млрд. динара. Из Буџетског фонда за мере и активности усмерене ка подстицању запошљавања и професионалној рехабилитацији особа са инвалидитетом опредељен је исти износ од 550 милиона динара у обе године. **Учешће** укупно опредељених средстава за мере (оба извора, доприноси за обавезно социјално осигурање и Буџетски фонд) **у БДП-у у 2018. и 2019. години износи 0,08%**[64].

62 Најдиректнији трошкови са којим се друштво сусреће јесте губитак уложених средстава у образовање. Подаци показују да се у школовање младог човека од предшколског узраста, преко основне и четворогодишње средње школе и до краја академских студија које су у просеку трајале пет година, уложи око 34 хиљаде евра. Просечан трошак школовања једног доктора наука (груба апроксимација због недоступности података по потребним структурама) износи око 55 хиљада евра. - Из истраживања „Трошкови емиграције младих“ које је спровео Институт за развој и иновације.

63 Имати у виду да је у Републици Србији старосни услов за одлазак у пензију за жене нижи (62 године и 6 месеци) у односу на мушкарце (65 година), што утиче и на индикаторе тржишта рада.

64 Издвајања нису у складу са предвиђеним повећањем учешћа средстава за мере АПЗ у БДП како је дефинисано Стратегијом запошљавања која истиче неопходност континуираног повећања средстава, односно повећање учешћа издатака за мере АПЗ на 0,5% БДП-а до 2020. године.

Међутим, на годишњем нивоу, опредељена средства за реализацију мера довољна су да се **само четвртина незапослених на евиденицји НСЗ (22,4% у 2017 и 26,2% у 2018) укључи у мере**, што је ограничени обухват незапослених. Највећи део корисника, чак 83% од укупног броја укључених лица у 2018. години, користи услуге усмерене ка активном тражењу посла (попут обука за тражење посла, сајмови запошљавања) које имају низак ефекат на запошљавање. Мере као што су субвенције за запошљавање и мере у оквиру програма додатног образовања и обуке, имају знатно већи ефекат на запошљавање али су и трошковно захтевније. Потребно је **повећати издвајања из буџета за активну политику запошљавања, уз већа издвајања за обуке незапослених** којима се подиже запошљивост лица на евиденцији с обзиром да је једна трећина незазпослених неквалификовано или са ниским квалификацијама. То је и препорука за приоритет у области запошљавања коју ЕК[65] наводи у свом извештају.

Такође, потребно је **циљано укључивање незапослених у мере које ће највише допринети конкурентнијем иступању лица на тржишту рада**, а да би се то постигло треба наставити са **унапређењем метода и техника саветодавног рада са незапосленима и процене запошљивости сваког појединачног лица** у складу са његовим карактеристикама (степен образовања, радно искуство, додатна знања и вештине, пол и др.), као и карактеристикама тржишта рада.

Неопходно је наставити са дубинским **праћењем стања и кретања на тржишту рада, потреба послодаваца и јаза у вештинама, континуираним праћењем и оценом ефеката реализованих мера**, са циљем креирања нових или модификовања постојећих мера како би се остварили бољи ефекти, уз интензивирање активности НСЗ на промоцији истих.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 20: УНАПРЕЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА У СКЛАДУ СА ДОБРОМ ПРАКСОМ И СТАНДАРДИМА ЕУ

1. Опис структурне реформе

У претходном периоду успостављен је кохерентан систем креирања, праћења, оцене и извештавања у домену политике запошљавања. Наиме, усвојена је и спроводи се Национална стратегија запошљавања за период 2011–2020. године, а на годишњем нивоу се усваја Национални акциони план запошљавања (НАПЗ), који је основ за израду и закључивање годишњег Споразума о учинку Националне службе за запошљавање и годишњег програма рада НСЗ. Извештај о реализацији НАПЗ подноси се Влади Републике Србије на годишњем нивоу, а 2017. године извршена је оцена успешности првих пет година (2011–2015) спровођења Стратегије, уз подршку Међународне организације рада (МОР), Светске банке и Европске комисије.

До краја 2020. године, у сарадњи са институцијама и партнерима који чине Радну групу за припрему Националне стратегије запошљавања, биће припремљен аналитички основ за потребе креирања новог стратешког оквира у области запошљавања, и на том основу Национална стратегија запошљавања за период 2021-2026. године, са пратећим акционим планом запошљавања за период 2021-2023. године.

65 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 77.

Рад на аналитичком основу, потребном за припрему новог стратешког документа подразумева израду *Ex post* анализе Националне стратегије запошљавања за период 2011-2020. године и *Ex ante* анализе нове Стратегије запошљавања са главним стубовима и пројекцијама. Поред тога приступиће се изради следећих анализа: (i) Реализација програма стручне праксе у приватном и јавном сектору, (ii) Функционална анализа Националне службе за запошљавање и две организационе јединице надлежне за област запошљавања у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, (iii) Анализа предуслова са препорукама ради покретања Гаранције за младе и (iv) Будућност послова.

На основу прегледа и анализе постојећег стања, као и очекиваних процесних промена, припремиће се нов шестогодишњи стратешки оквир политике запошљавања који ће садржати визију, опште и посебне циљеве, мере и активности за постизање тих циљева, кључне показатеље учинка којима се мери ефикасност и ефективност спровођења јавне политике, институционални оквир и план за праћење спровођења, вредновање учинака и извештавање о спроведеним мерама и постигнутим циљевима, као и трогодишњи национални акциони план запошљавања, који су усклађени са принципима и инструментима ЕУ и осликавају кохерентност јавних политика од значаја и утицаја на област политике запошљавања.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Припрема аналитичког основа за потребе креирања новог стратешког оквира у области запошљавања												
2	Креирање нове Националне стратегије запошљавања за период 2021-2026. године са пратећим акционим планом запошљавања за период 2021-2023. године												
3	Примена и праћење нове Националне стратегије запошљавања за период 2021-2026. године са пратећим трогодишњим акционим планом												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (2022)
Усвојена и у примени нова Национална стратегија запошљавања за период 2021-2026. године са пратећим трогодишњим националним акционим планом запошљавања	/	Усвојена Стратегија и НАПЗ	Акта у примени

4. Очекивани утицај на конкурентност

Креирањем и доследном применом усвојеног новог стратешког оквира политике запошљавања у складу са примерима добре праксе и стандардима ЕУ, а који истовремено представља делотворан одговор на стање и потребе националног тржишта рада, створиће

се полазна основа за дизајнирање конкретних услуга и мера активне политике запошљавања које су усклађене са карактеристикама, могућностима и интересовањима незапослених лица, али и са исказаним потребама послодаваца у смислу знања, вештина и компетенција радне снаге. Унапређен и ојачан рад иституција тржишта рада, укључивање у „циљане" услуге и мере активне политике запошљавања, али и мере и активности које се реализују у области привреде, образовања, омладинске политике, социјалне инклузије, а које су од значаја и утицаја на област запошљавања, допринеће унапређењу људског капитала и стања на тржишту рада, превенирању неповољних миграторних токова и смањењу рада у сивој економији. Такође, кроз реализацију наведених мера и активности утиче се на смањење диспаритета у развијености локалних тржишта рада.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

У 2020. години планиран је рад на припреми аналитичког основа за потребе креирања новог стратешког оквира у области запошљавања, као и креирање нове Националне стратегије запошљавања за период 2021-2026. године са пратећим трогодишњим акционим планом. За реализацију ових активности поред ангажовања запослених биће потребна и екстерна експертска подршка, која ће се финансирати средствима донатора (SDC и MOP). Планирано је да се обезбеди финасијска подршка у износу од 100.000 евра.

Током 2021. и 2022. године радиће се на примени нове стратегије, спровођењу мера и активности утврђених пратећим акционим планом и континуираном праћењу ефикасности и ефективности спроведених политика. Финансирање активне политике запошљавања је устаљено и обавља се из средстава доприноса за обавезно осигурање за случај незапослености[66], буџета Републике Србије[67], буџета аутономне покрајине и буџета јединица локалне самоуправе[68], те у том смислу нема додатних трошкова за спровођење структурне реформе у односу на базну 2019. годину.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Креирање новог стратешког оквира који је усклађен са потребама тржишта рада и текућим реформским процесима секторских политика, укључујући и пратећи акциони план у функцији је унапређења стања на тржишту рада. Теже запошљива лица у фокусу су политике запошљавања и у наредном периоду, како би се подстакао њихов равноправнији положај.

7. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у односу на животну средину.

---

66 За реализацију мера АПЗ које ће се реализовати у склау са новом стратегијом и пратећим акционим планом, планирана су средства у износу од по 31,67 милиона евра за 2021. и 2022. годину из средстава доприноса за обавезно осигурање за случај незапослености.

67 Планирано је да се из средстава Буџетског фонда за професионалну рехабилитацију и подстицање запошљавања ОСИ у 2021. и 2022. години издвоји по 4,58 милиона евра.

68 У финансијском плану НСЗ пројектована су средства за 2021 и 2022. годину у износу од по 7,5 милиона евра за реализацију мера предвиђених локалним акционим плановима запошљавања.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Ограничења у јачању капацитета институција тржишта рада	Средња	Планирати додатни број уговорно ангажованих лица.
Опредељивање недовољног износа финансијских средстава за реализацију услуга и мера активне политике запошљавања	Средња	Радити на указивању значаја политике запошљавања и потребе издвајања већег износа финансијских средстава за реализацију мера активне политике запошљавања.
Недовољна заинтересованост за сарадњу релевантних министарстава, других органа и организација, социјалних партнера и цивилног сектора	Средња	Планирати мере за већу видљивост процеса.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 21: СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА ПРАЋЕЊЕ, ПОДСТИЦАЊЕ И ПОДРШКУ ЦИРКУЛАРНИМ МИГРАЦИЈАМА

1. Опис структурне реформе

Креирањем механизма за праћење кретања висококвалификоване српске дијаспоре, као и поједностављењем процедуре за повратак дијаспоре у земљу, отвориће се могућност за запослење значајног броја научника и инжењера који ће подстаћи и отварање већег броја центара за истраживање и развој најнапреднијих светских компанија. Поред дијаспоре, важно је активно радити и на привлачењу страних стручњака за дефицитарна занимања, као и развој нове технологије. У циљу олакшавања запошљавања биће уведени и порески подстицаји који се односе на ново запошљавање, укључујући и запошљавање младих који тек улазе на тржиште рада. На важност привлачења висококвалификованог кадра, као и стварања подстицајног окружења за запослење и пословање, указује Програм Владе Републике Србије (Експозе председнице Владе), као кровни документ политике Владе.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Административно успостављање организације и мапирање дијаспоре, уз студијске посете земљама са сличним иницијативама												
2	Представљање и промоција пореских подстицаја, поједностављених процедура за запослење и повратак у земљу												
3	Отворени дијалог са дијаспором кроз организацију конференција Таленти на окупу 3.0 и 4.0												

4	Спровођење програма за странце и повратнике за мастер и докторске студије у Србији												
5	Спровођење програма за сениоре и професионалце на крају пословне каријере												
6	Промоција успешних прича повратника, странаца у Србији и циркуларних миграната												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међурезултат (2020)	Циљна вредност (година)
Број повратника (корисника програма организације)	0	100	600 (2025)
Број корисника пореских олакшица	0	3.000	10.000 (2025)
Број уштеђених дана на чекање признавања диплома	0		75.600 (2021)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Република Србија је и даље у дефициту са искусним кадровима који поседују савремена знања, који су кључ да компаније и цела привреда буду глобално конкурентни. Спровођењем реформске мере радиће се на привлачењу наших држављана који, осим знања и искуства, својим контактима могу приближити и отворити многа тржишта. Креираће се окружење које ће бити пожељно за научнике и инжењере из целог света да дођу и развијају нове технологије. Тиме ће и привреда бити конкурентнија кроз доступност нових технологија, као и најмодернијих начина управљања комплексним пословањем и великим развојним пројектима. Очекује се да ће реформска мера утицати највише на ИКТ сектор, који је тренутно око 5% БДП, а допринос мере може бити пораст 0,1–0,5% учешћа у БДП.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

У циљу суочавања и превазилажења изазова тзв. „одлива мозгова“ и негативних миграторних токова, биће успостављена организација која ће се бавити циркуларним миграцијама. Она ће бити формирана у виду јавно-приватног партнерства и у почетку ће бити финансирана кроз средства из донација (домаћи и страни донатори). Студијске посете биће организоване и финансиране од стране међународних организација. Скупови Таленти на окупу 3.0 и 4.0 биће финансиране од стране платформе Србија ствара. Активности попут поједностављења процедуре повратка и нострификације диплома неће имати додатне трошкове, док порески подстицаји неће правити трошак у овом тренутку, а будући трошкови ће зависити од степена искоришћености.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Имајући у виду да је структурна реформа делом усмерена на привлачење дефицитарних стручних кадрова, примарно ће утицати на запосленост јер се са обезбеђивањем потреб-

ног кадра стичу могућности за привлачење страних компанија, што ће резултирати и већом запосленошћу становништва. То последично доводи и до смањења сиромаштва. Процењује се да мера неће имати утицај на једнакост и род.

7. Очекивани утицај на животну средину

Не очекује се да ће структурна реформа имати утицај на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Непотпуно мапирање дијаспоре	Ниска	Пружање континуиране подршке дијаспорским клубовима и организацијама у изградњи интерних капацитета.
Неквалитетна процена потреба привреде	Ниска	Блиска сарадња са Националном службом за запошљавање и континуиране консултације са представницима привреде

5.3.8. Област СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И УКЉУЧИВАЊЕ

Анализа главних препрека

Иако је сиромаштво у Србији распрострањено, показатељи Анкете о приходима и условима живота[69] последњих година бележе побољшања, што је у корелацији са растом животног стандарда као резултат опоравка привреде и кретањима макроекономских показатеља. **Ризику од сиромаштва** или социјалне искључености, односно немогућност да остваре животни стандард који је одговарајући у односу на друштво у коме живе, било је изложено **34,3% становништва (2,4 милиона становника)** у 2018. години (смањење за 2,4 п.п. или 176 хиљада лица у односу на 2017), што је изнад нивоа земаља Европске уније (ЕУ-28: 21,9%, SILC, 2018). **Праг ризика од сиромаштва** (релативна линија сиромаштва) износио је **16.615 РСД (140 евра) просечно месечно за једночлано домаћинство**, док је за **четворочлано домаћинство с двоје одраслих и двоје деце старости до 14 година** овај праг износио **34.892 РСД (295 евра).**

Неједнакост расподеле дохотка је висока, на шта нам указује показатељ квинтилног односа (С80/С20). Тачније, 20% најбогатијег становништва имало је 8,6 пута већи еквивалентни доходак у односу на 20% најсиромашнијих (ЕУ-28: 5,2%, SILC, 2018). **Џини коефицијент**[70] у Србији износи 35,6 што је изнад просека овог коефицијента у ЕУ-28 – 30,9 (SILC, 2018).

69 Извор: Анкета о приходима и условима живота (The Survey on Income and Living Conditions – SILC), РЗС.
70 енгл. *Gini index* - мера неједнакости прихода, неједнакост дистрибуције или расподеле богатства.

Ризик сиромаштва варира у зависности од старосних група и радног статуса. Ризику од сиромаштва највише су била изложена лица од 18 до 24 године (29,1%), као и лица млађа од 18 година (28,8%). У зависности од радног статуса, код лица старих 18 и више година, најизложенија ризику су незапослена лица (49%). Ризик од сиромашта деце је у великој мери условљен статусом њихових родитеља на тржишту рада, посебно у ситуацији ограниченог приступа услугама социјалне заштите. У Србији, као и у многим другим земљама, изражена је **угроженост појединих група** као што су Роми, поготово у неформалним насељима, интерно расељена лица, особе са високим степеном инвалидитета, стара лица без пензије, лица без образовања или са ниским нивоом образовања, становништво изван градских средина. Многа сиромашна домаћинства су **изложена вишеструким факторима депривације**, што захтева сложене интервенције превентивног типа, али и мере активне инклузије, које комбинују новчане накнаде, запошљавање/активацију корисника и квалитетне услуге интегралне социјалне заштите.

Демографска ситуација у Србији је неповољна, и као таква **генерише дугорочни притисак на расходе у области социјалне заштите**. Србија је суочена са израженим депопулационим трендом и старењем становништва што утиче на смањење радно способних становника. Смањење становништва резултат је негативног природног прираштаја и негативног миграционог салда. Просечна старост у Србији износила је чак 43,2 године у 2018. што нас сврстава у групу европски најстаријих држава чија је старост изнад 43 година[71].

Све је већи број и удео старачких домаћинстава, поготово једночланих, што повећава тражњу за услугама социјалне заштите. Према подацима за 2017. годину у Србији 29,1% старих живи у самачким старачким домаћинствима. Овај изазов је нарочито изражен на нивоу малих и недовољно развијених емиграционих општина, јер се услуге социјалне заштите и финансирају из буџета локалних самоуправа.

Поређење расхода намењених социјалној заштити и сигурности у Србији и ЕУ[72], мерени као проценат БДП, показују да је Србија испод просека ЕУ (ЕУ-28: 27,9%, Eurostat, 2017), али ипак издваја више од неких нових чланица ЕУ[73]. **Расходи за социјалну заштиту и сигурност** у Србији износили су19,5 **% БДП-а** (Eurostat) у 2017. години. Међутим, расходи исказани преко стандарда куповне моћи су свега 2.355 PPS по становнику (*Purchasing Power Standards* / Стандард куповне моћи), што је 3,6 пута мање него у ЕУ-28 (8.388, 2017, Eurostat).

Јавни расходи за социјалну помоћ и трансфере из буџета Србије последњих година постепено су се смањивали, тако да су износили **14,7% БДП-а у 2018.** (смањење за један процентни поен у односу на 2016), а последица је реалног смањења пензија и накнада незапосленим лицима. У структури издатака за социјалну помоћ и трансфере **доминирају расходи за пензије** чије се учешће у БДП смањује, са 10,9% у 2016. на 10,4% у 2018. години. **Расходи за социјалну помоћ износе 3,2% БДП-а у 2018.** што је у складу са тренутним нивоом развоја, али недовољно да би се систематичније усмерили на оне кориснике којима је помоћ најпотребнија. Због тога је **обезбеђивање адекватних финан-**

71 Европске државе са најстаријим становништвом у 2018. години: Италија (46,3), Немачка (46), Сан Марино (45,6), Португал (44,8), Грчка (44,6), Бугарска (44,1).

72 Извор: Eurostat, по методологији Европског система интегрисаних статистичких података о социјалној заштити / ESSPROS

73 Румунија 14,4%; Бугарска 16,8%; Чешка 18,6%.

сијских и институционалних ресурса за социјалну политику приоритет за наредни период.

Побољшање адекватности социјалних давања за становништво испод прага сиромаштва[74] и прерасподела средства између постојећих програма је изазов, јер велики број социјално угрожених не добија социјалну помоћ иако би требало да је добија, док са друге стране права из социјалне заштите остварују и они који нису социјално угрожени. Са циљем решавања овог проблема, тренутно се ради на **увођењу интегрисаног система израде социјалних карата** као документованог начина мерења социо-економске моћи корисника социјалне заштите. Овај систем се односи на целокупан опсег помоћи из домена социјалне и друге врсте заштите који су условљени приходима, имовинским стањем и другим аспектима који одражавају социјално-економски статус, а реализује се повезивањем великог броја различитих институција (Пореска управа, Министарсво унутрашњих послова, Катастар непокретности, НСЗ, итд). Умрежавањем поменутих база података знатно ће бити поједностављене процедуре за кориснике и побољшана доступност услуга.

Број корисника система социјалне заштите расте упркос смањењу броја становника. Иако се број становника у Србији континуирано смањује, број корисника социјалне заштите на евиденцији центара за социјални рад је у континуираном порасту. У протеклих пет година број корисника је порастао за 11,2% (735.330 у 2017, 654.558 у 2013). **Социјална помоћ** (коју пружају центри за социјални рад) и услуге и мере подршке у запошљавању (које пружа НСЗ) захтевају **бољу интеграцију и координацију** ради решавања проблема лица које се налазе у стању социјалне потребе. Изазов у домену социјалне заштите је и **континуирано унапређење квалитета услуга, јачање контролних и регулаторних механизама, праћења и вредновања**.

Ниво родне равноправности још увек није задовољавајући. Иако жене чине 51,3% опште популације (процена РЗС за 2018. годину), и даље их је **мање међу доносиоцима одлука**: жене заузимају 37,2% посланичких места, а 22% су заступљене у Влади. Од 2017. на функцији председника Владе Републике Србије је први пут изабрана жена.

Србија је прва земља ван Европске уније која је увела Индекс родне равноправности[75]. Индекс родне равноправности за Србију износи 55,8%[76] што представља унапређење родне равноправности односно пораст индекса за 3,4 поена у периоду од 2014. до 2016. године. Ипак, Србија и даље бележи нижу вредност индекса у односу на просек ЕУ-28, који износи 66,2%[77]. На заједничкој листи са државама чланицама ЕУ, Србија се налази на 22. месту[78].

74 Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 77.

75 Индекс родне равноправности представља мерни инструмент Европске уније који мери родну равноправност на скали од 1 (потпуна неравноправност) до 100 (потпуна равноправност) кроз шест домена: знање, рад, новац, здравље, време и моћ, као и два под-домена: насиље и унакрсне неједнакости.

76 Израчунат је за 2016. а резултати објављени у 2018. години.

77 Односи се на 2015. годину.

78 Према другом Индексу родне равноправности Србија је боље позиционирана од седам земаља ЕУ: Кипра, Чешке, Хрватске, Румуније, Словачке, Мађарске и Грчке.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 22: УНАПРЕЂЕЊЕ АДЕКВАТНОСТИ, КВАЛИТЕТА И ТАРГЕТИРАНОСТИ МЕРА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

1. Опис структурне реформе

Праведна расподела средстава намењених за социјалну заштиту обезбедиће се кроз успостављање јединственог регистра Социјална карта (регистар Социјална карта) који ће омогућити сагледавање социјалног и материјалног статуса корисника, а неопходан предуслов за то је прикупљање и коришћење података који тај статус одређују и то из свих доступних извора државне управе. Поред тога, применом софтвера – информационог система за подршку пословним процесима у спровођењу социјалне заштите (ИС СОЗИС), повезаће се и установе социјалне заштите, а пре свега центри за социјални рад у јединствену мрежу. Ова реформа је постављена као циљ у документу „Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (ESRP)“ (циљ 1. и циљ 6. „Социјално укључивање“). Због тога је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања израдило Нацрт закона о социјалној карти. Основ за израду дефинисан је Акционим планом за спровођење програма Владе, којим се увођење социјалних карата дефинише као приоритет рада Министарства. Током 2019. завршена је прва фаза развоја регистра Социјална карта и интерно повезивање подсистема на нивоу Министарства. Реформа ће омогућити и редовно анализирање тенденција у области сиромаштва на основу расположивих података, ради идентификовања нових облика сиромаштва и адекватних мера социјалне заштите.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
1	Повезивање центара за социјални рад у јединствену мрежу применом софтвера - Информационог система за подршку пословним процесима у спровођењу социјалне заштите (ИС социјалне заштите)												
2	Информационо повезивање са изворима података од значаја за социјално-економски статус појединца и породице (регистар Социјална карта)												
3	Доношење одговарајућих подзаконских аката												
4	Припремљена одговарајућа упутства и организоване потребне обуке за кориснике Социјалне карте и СОЗИС (Информациони систем социјалне заштите)												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2020. година)	Међурезултат (2021. година)	Циљна вредност (2022. година)
Број органа јавне управе (екстерних извора података) са којима је извршено информационо повезивање регистра Социјална карта	5	7	8
Проценат Центара за социјални рад и других корисника који користе ИС социјалне заштите - СОЗИС	0	70	100
Проценат донетих подзаконских аката законског акта Социјална карта	80	100	100
Проценат израђених одговарајућих упутстава и реализованих обука за кориснике регистра Социјалан карта и СОЗИС (Информациони систем социјалне заштите)	40	80	100

4. Очекивани утицај на конкурентност

Није релевантно за Област „социална заштита и једнакост“. Утицај на конкурентност је индиректног карактера.

5. Процењени трошкови спровођења структурне реформе и предвиђени извори њиховог финансирања

Реформа је почела са спровођењем током 2018. године. За реализацију активности везаних за регистар Социјална карта која укључује екстерне евиденције, тј. повезивање са другим органима државне управе и институцијама, у циљу обједињавања података из њихових службених евиденција, планирана су средства Законом о буџету Републике Србије за 2020. годину у износу од 833.333 евра (100 милиона динара).

За ИС социјална заштита – СОЗИС, планирана средства у 2020. износе –2,78 милиона евра, а у 2021. –2,5 милиона евра.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Успостављање регистра социјално-економског статуса појединца и са њим повезаних лица односно регистар Социјална карта, утицаће на праведнију расподелу социјалне помоћи и смањивање злоупотреба, као и брже реаговање у случају промена у подацима који утичу на социјално-економски статус, али и на превенцију сиромаштва и отклањање последица социјалне искључености. Такође, допринеће олакшаном остваривању права корисника јер им се на овај начин омогућава да кроз јединствену приступну тачку остваре своје право (један контакт са надлежном институцијом без обзира на поделу надлежности за услуге).

7. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у односу на животну средину.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неблаговременост доношења Закона о социјалној карти	Средња	Нацрт Закона је усвојен на одборима Владе. Потребно је усвајање предлога закона на Влади и прослеђивање Народној скупштини.
Неповезивање информационих система одговарајућих институција и неотварање њихових база	Средња	Доношење Закона о социјалној карти је услов за повезивање, односно израду регистра Социјална карта.

6. БУЏЕТСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

Додатни трошкови спровођења структурних реформи у периоду 2020-2022. година износе 604,62 милиона евра у односу на базну годину пре почетка сваке појединачне реформе. По годинама, додатни трошкови спровођења структурних реформи износе у 2020. години 184,85 милиона евра, у 2021. години 274,98 милиона евра и за 2022. годину укупно 141,19 милиона евра.

У структури трошкова реформских мера у наредном трогодишњем периоду доминирају капитални расходи са учешћем од 67,94% у укупним трошковима, затим добра и услуге са 16,56% учешћа, субвенције и трансфери са 15,11%, као и плате са учешћем од 0,4%.

Посматрано са становишта извора финансирања у периоду 2020-2022. године кључни извор додатног финансирања структурних реформи чине средства пројектних кредита са учешћем од 36,65% и буџета централног нивоа са учешћем у износу од 36% у укупним трошковима, а следе ИПА средства која представљају 11,36% свих расположивих извора. Локални буџети и други домаћи извори финансирања имају занемарљиво учешће у укупном додатном финансирању структурних реформи у наредном трогодишњем периоду (њихово појединачно учешће је испод 1% укупних средстава). Удео извора који треба тек да се утврде за финансирање структурних реформи износи 9,95% и односе се на финансирање структурних реформи у периоду 2021- 2022. година.

Финансијска средства за спровођење структурних реформи у 2020. години планирана су у складу са Законом о буџету за 2020. годину („Сл. гласник РС“, број 84/2019), средствима буџета и кредита, приливима из донација или из других извора.

Финансијска средства из буџета Републике Србије за спровођење структурних реформи у 2021. и 2022. години морају бити планирана у складу са додељеним лимитима за носиоце истих у току буџетске процедуре. Због одржања фискалне стабилности обезбеђивање додатних финансијских средстава за спровођење структурних реформи у 2021. и 2022. години је ограничено и мора бити у складу са билансним могућностима буџета.

Детаљне информације о додатним трошковима спровођења сваке појединачне структурне реформе на буџет и потенцијалном небуџетском финансирању приказани су у Табелама 10а и 10б у прилогу.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Активности на изради Програма економских реформи (ЕРП) за период од 2020. до 2022. године почеле су средином 2019. године, одмах након усвајања Заједничких закључака економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске који су усвојени на састанку ЕКОФИН Савета 17. маја 2019. године у Бриселу, добијања смерница Европске комисије у јуну 2019. године и регионалног иницијалног састанка 18. јуна у Бриселу на коме су презентирана досадашња искуства и нове смернице за израду ЕРП.

Република Србија има развијену структуру интерресорне координације ЕРП. Закључком Владе Републике Србије од 28. августа 2018. године, министар финансија Синиша Мали је именован за националног координатора и руководиоца Радне групе за израду и праћење спрвођења ЕРП-а. Решењем министра финансија је 18. јула 2019. године образована нова Радна група за израду и праћење спровођења Програма економских реформи. У Прилогу 2 се налази списак институција које су учествовале у изради ЕРП 2020-2022.

У складу са већ успостављеном праксом, први део документа који се односи на макро–фискални оквир, израдили су Министарство финансија и Народна банка Србије и у највећој мери се ослања на Ревидирану фискалну стратегију за 2020. годину са пројекцијама за 2021. и 2022. годину. Рад на припреми садржаја осталих поглавља овог документа који се односе на структурне реформе координирали су Министарство финансија и Републички секретаријат за јавне политике.

Шести циклус израде ЕРП за период 2020-2022. године је почео у јулу (2-3. јул) 2019. године у Београду када је одржан уводни састанак и дводневна обука у оквиру које су представљене Смернице Европске комисије за израду ЕРП 2020-2022, образац за припрему описа структурних реформи и методологија за процену трошкова спровођења структурних реформи. Такође се дискутовало о резултатима постигнутим у претходном периоду, препорукама ЕКОФИН Савета и даљим активностима. Овом дводневном догађају су присуствовали ЕРП координатори из ресорних министарстава и осталих релевантних институција Републике Србије, као и представници Европске комисије и Делегације ЕУ, а организован је уз подршку регионалног ИПА пројекта „Јачање капацитета линијских министарстава за процену фискалних утицаја структурних реформи“ који имплементира Центар за Развој Финансија (*Center of Excellence in Finance - CEF*, Словенија) и пројекта српско–немачке развојне сарадње „Подршка реформи јавне управе“ који спроводи Немачка организација за међународну сарадњу (*Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ*).

Активности које су уследиле су се односиле на ажурирање дијагностике у свим реформским областима и прикупљање информација о реализацији приоритетних структурних реформи за период 2019-2021. године. Прелиминарна листа структурних реформи за период 2020-2022. године је формирана на основу предлога релевантних институција, поводом чега је одржан и већи број састанака са надлежним ресорима и Радном групом ЕРП координатора.

Као и до сада, и у шестом циклусу израде ЕРП-а посебна пажња је била усмерена на консултације са заинтересованим странама које су и ове године обављене у два циклуса.

Процес свеобухватних консултација је почео у периоду од 11. до 21. октобра 2019. године, када је прелиминарна листа изабраних структурних реформи стављена на увид широј јавности, постљављањем на веб-сајт Министарства финансија, Републичког секретаријата за јавне политике и Владе Републике Србије. У другом циклусу консултација први нацрт целокупног документа ЕРП 2020-2022 стављен је на увид јавности од 6. до 20. децембра 2019. године такође на веб-сајту Министарства финансија, Републичког секретаријата за јавне политике и Владе Републике Србије. На овај начин су све заинтересоване стране имале прилику да својим коментарима допринесу унапређењу документа.

У новембру 2019. године је отпочео рад на процени трошкова структурних реформи, у складу са новом методологијом за процену трошкова и извора финансирања појединачних структурних реформи. На ову тему је одржана и дводневна радионица за представнике Радне групе за израду и праћење ЕРП 26-27. новембра у Врднику, која је организована уз подршку регионалног ИПА пројекта „Јачање капацитета линијских министарстава за процену фискалних утицаја структурних реформи“ који имплементира CEF. Рад на овом сегменту документа је финализиран у децембру, након што је усвојен Закон о буџету за 2020. годину 28. новембра 2019. године.

Крајем новембра су одржани састанци са представницима Европске комисије и Делегације ЕУ и институцијама РС надлежним за појединачне области ЕРП, на којима је са учесницима у процесу израде овог документа дискутовано о испуњењу препорука ЕКОФИН Савета као и основним изазовима из процене ЕРП.

Завршне консултације са представницима заинтересованих страна одржане су 20. децембра 2019. године на састанку са представницима Националног конвента о Европској унији, на коме је дискутовано о првом нарту ЕРП 2020-2022. Национални конвент о Европској унији окупља преко 700 организација цивилног друштва, и представља стално тело у оквиру којег се води тематски стрктуирана дебата о приступању Републике Србије Европској унији између невладиних организација, стручњака, привреде, синдиката и професионалних удружења са једне стране, и представника Владе, са друге стране и има веома важну улогу у овом процесу. Национални конвент је унутар својих структура оформио и механизам за мониторинг и евалуацију ЕРП, кроз посебну хоризонталну Радну групу за ЕРП, и његове чланице активно учествују у овом процесу.

Коментари представника цивилног друштва у процесу израде ЕРП на овогодишњи документ приложени су у Прилогу 1. Представници Владе Републике Србије су, током дискусије на састанку одржаном 20. децембра 2019. године, дали одговоре представницима цивилног друштва на све изнете коментаре. Имајући у виду да је ЕРП преносни документ, велики број примедаба заинтересованих страна из претходног циклуса је укључен у ЕРП 2020-2022. Након завршетка консултација са заинтересованим странама, и комплетирања интерне процедуре, документ усвојен од стране Владе Републике Србије биће достављен Европској комисији у предвиђеном року, односно до краја јануара 2020. године. ЕРП ће затим бити даље разматран са представницима ЕУ институција и држава чланица у процесу Европски семестар лајт за Западни Балкан и Турску, а средином 2020. године очекује се започињање следећег (седмог) циклуса израде ЕРП.

8. ПРИЛОЗИ

Земља:	**Република Србија**
Година подношења (рок)	2020
Цене претходне године (не = 0, да = 1)	0
Платни биланс - Подаци: Национална валута = 0, EUR = 1	1

Табела 1: Макроекономски оквир

1a: Расходна страна, сталне цене (млрд РСД/ЕУР)	ESA шифра	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
БДП према тржишним ценама	B1*g	3.580,1	3.737,4	3.868,6	4.023,3	4.184,2	4.351,2
Приватна потрошња	P3	2.470,7	2.546,4	2.635,6	2.738,4	2.837,8	2.943,0
Државна потрошња	P3	630,8	654,0	680,8	691,0	700,0	702,8
Бруто инвестиције у основна средства	P51	691,0	814,2	886,1	942,8	994,1	1.051,2
Домаћа тражња		3.792,5	4.014,6	4.202,5	4.372,2	4.531,9	4.697,0
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+P53	52,8	80,1	78,3	78,5	80,5	82,2
Извоз робе и услуга	P6	1.858,4	2.012,8	2.185,5	2.362,5	2.561,0	2.775,1
Увоз робе и услуга	P7	2.123,7	2.370,1	2.597,7	2.789,9	2.989,1	3.203,1
Нето извоз		-265,2	-357,3	-412,2	-427,4	-428,1	-428,1
1a: Расходна страна, текуће цене (млрд РСД)							
БДП према тржишним ценама	B1*g	4.754,4	5.068,6	5.417,1	5.826,8	6.263,6	6.740,5
Приватна потрошња	P3	3.367,5	3.511,9	3.703,9	3.923,7	4.155,6	4.415,0
Државна потрошња	P3	768,8	839,3	928,8	992,7	1.059,9	1.126,9
Бруто инвестиције у основна средства	P51	843,7	1.016,5	1.139,1	1.257,3	1.370,8	1.495,8
Домаћа тражња		4.980,0	5.367,7	5.771,7	6.173,7	6.586,3	7.037,7
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+P53	87,8	132,6	138,8	132,6	151,3	173,5
Извоз робе и услуга	P6	2.402,9	2.573,6	2.830,9	3.121,4	3.425,3	3.775,0
Увоз робе и услуга	P7	2.716,3	3.005,3	3.324,4	3.600,9	3.899,4	4.245,7
Нето извоз		-313,4	-431,7	-493,4	-479,5	-474,1	-470,6
1a: Девизни курс							
Девизни курс РСД/ЕУР (годишњи просек)	РСД/ЕУР	121,3	118,3	117,9			
Девизни курс РСД/ЕУР (крај године)	РСД/ЕУР	118,5	118,2	117,6			
Табела 1b: Кретање цена							
1. Дефлатор БДП-а	Индекс	132,8	135,6	140,0	144,8	149,7	154,9
2. Дефлатор приватне потрошње	Индекс	136,3	137,9	140,5	143,3	146,4	150,0
3. Хармонизовани индекс потрошачких цена (HICP)	Индекс	105,0	107,1	109,3			

4. Промена индекса потрошачких цена (CPI)	Индекс	104,8	106,9	108,8	111,0	113,5	116,3
5. Дефлатор јавне потрошње	Индекс	121,9	128,3	136,4	143,7	151,4	160,3
6. Дефлатор инвестиција	Индекс	122,1	124,8	128,6	133,4	137,9	142,3
7. Дефлатор извозних цена (роба и услуге)	Индекс	129,3	127,9	129,5	132,1	133,8	136,0
8. Дефлатор увозних цена (роба и услуге)	Индекс	127,9	126,8	128,0	129,1	130,5	132,5
Табела 1c: Кретања на тржишту рада							
1. Становништво (у хиљадама)	у хиљадама	7.020,9	6.982,6	6.954,7	6.926,9	6.899,1	6.871,6
3. Становништво радног узраста (број лица)[1]	у хиљадама	4.618,5	4.565,0	4.583,1	4.571,7	4.553,4	4.542,1
Укупна радна снага	у хиљадама	3.080,8	3.096,4	3.084,4	3.085,9	3.093,6	3.097,7
5. Запосленост, број лица [2]	у хиљадама	2.647,9	2.685,4	2.739,1	2.772,0	2.799,7	2.827,7
6. Запосленост, часови рада[3]	у хиљадама						
8. Запосленост у јавном сектору (број лица)	у хиљадама						
13. Зараде и накнаде запосленима	млрд РСД						
Табела 1d: Секторски биланси		**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
1. Нето дате/узете позајмице у односу на остатак света	млрд ЕУР	-2,1	-2,2	-2,7	-2,6	-2,7	-2,6
од чега:							
- Биланс робе и услуга	млрд ЕУР	-3,0	-4,2	-4,7	-4,7	-4,7	-4,6
- Биланс примарног дохотка и трансфера	млрд ЕУР	1,0	1,9	2,0	2,1	1,9	2,0
- Биланс капиталних трансакција	млрд ЕУР	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Табела 1e: БДП, инвестиције и бруто додата вредност							
1. Пољопривреда	сталне цене	217.423,5	250.467,9	250.467,9	243.454,8	245.061,6	246.433,9
2. Индустрија (осим грађевинарства)	сталне цене	807.734,8	815.862,6	818.310,2	853.497,5	893.611,9	937.756,3
3. Грађевинарство	сталне цене	143.502,5	161.799,6	191.570,7	209.003,7	222.588,9	235.944,2
4. Услуге	сталне цене	1.867.233,0	1.945.303,0	2.021.169,8	2.108.080,1	2.193.668,2	2.282.489,8
1. Пољопривреда	текуће цене	286.244,6	321.481,2				
2. Индустрија (осим грађевинарства)	текуће цене	1.044.706,3	1.065.455,0				
3. Грађевинарство	текуће цене	195.677,8	225.802,4				
4. Услуге	текуће цене	2.419.723,1	2.585.990,2				
Табела 1f: Кретања у екстерном сектору		**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
2. Извоз робе	млрд ЕУР	14	15	17	19	21	23
3. Увоз робе	млрд ЕУР	18	20	23	25	27	29
4. Спољнотрговински биланс	млрд ЕУР	-4	-5	-6	-6	-6	-7
5. Извоз услуга	млрд ЕУР	5	6	7	8	8	9
6. Увоз услуга	млрд ЕУР	4	5	6	6	7	7
7. Биланс услуга	млрд ЕУР	1	1	1	1	2	2
8. Нето примљене камате из иностранства	млрд ЕУР	-1	-1	-1	-1	-1	0
9. Остали нето факторски приход из иностранства	млрд ЕУР	-2	-2	-1	-2	-2	-2
10. Текући трансфери	млрд ЕУР	4	4	4	4	4	4

11. Од чега из ЕУ	млрд ЕУР		3	3	3	3	3
12. Биланс текућих трансакција	млрд ЕУР	-2	-2	-3	-3	-3	-3
13. Капитални и финансијски рачун	млрд ЕУР	2	2	3	2	3	2
14. Од чега: Нето стране директне инвестиције	млрд ЕУР	2	3	3	3	3	3
14.а Од чега: Нето стране директне инвестиције(Equity)	млрд ЕУР	1	2	2	2	2	2
15. Од чега: Портфолио инвестиције	млрд ЕУР	-1	-1	0	0	0	0
15.а Од чега: Нето-портфолио инвестиције (Equity)	млрд ЕУР	0	0	0	0	0	0
16. Девизне резерве	млрд ЕУР	10	10	14	14	14	15
17. Укупан нето спољни дуг	млрд ЕУР	17	17	18	18	18	16
18. Од чега: деноминовано у страним валутама	млрд ЕУР	16	15	16	16	15	14
19. Од чега: јавни	млрд ЕУР	*6*	*6*	*6*	*6*	*5*	*5*
20. Од чега: отплата камата	млрд ЕУР	1	1	1	1	1	0
21. Од чега: доспело за отплату	млрд ЕУР	*4*	*4*	*5*	*5*	*4*	*4*
22. Нето страна штедња	млрд ЕУР						
23. Домаћа приватна штедња	млрд ЕУР						
24. Домаће приватне инвестиције	млрд ЕУР						
25. Домаћа јавна штедња	млрд ЕУР						
26. Домаће јавне инвестиције	млрд ЕУР						

[1] Узрасна група 15-64 године

[2] Запослено становништво, према дефиницији из Анкете о радној снази

[3] Дефиниција у националним рачунима

Табела 1g: Индикатори одрживости	Димензија	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
1. Биланс текућих трансакција	млрд РСД или ЕУР	-2	-1	-1	-2	-2	-3
2. Нето међународна инвестициона позиција	млрд РСД или ЕУР	-32	-34	-35	-36	-37	-39
3. Удели на извозним тржиштима	% укупног извозног тржишта	0	0	0	0	0	0
4. Реални ефективни девизни курс [1]	Индекс	123	116	115	119	123	123
5. Номинални јединични трошкови рада	Индекс	173	171	174	182	191	205
6. Кредити приватном сектору – промена	млрд РСД	22	59	110	84	189	134
7. Дуг приватног сектора	млрд РСД	1.642	1.701	1.811	1.895	2.084	2.218
8. Дуг општег нивоа државе	млрд РСД	2.808	3.072	3.111	2.791	2.757	2.866
информативно: БДП у текућим тржишним ценама	млрд РСД	4.161	4.312	4.521	4.754	5.069	5.417
информативно: Девизни курс (годишњи просек)	РСД/ЕУР	117	121	123	121	118	118

Табела 1а: Макроекономски оквир **Република Србија**

У процентима, уколико није другачије наведено	ESA шифра	год. 2018	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
		Ниво (млрд ЕУР)	**Стопа промене**				
1. Реални БДП према тржишним ценама	B1*g	31,600	4,4	3,5	4,0	4,0	4,0
2. Текући БДП према тржишним ценама	B1*g	42,856	6,6	6,9	7,6	7,5	7,6
Компоненте реалног БДП							
3. Приватна потрошња	P3	21,531	3,1	3,5	3,9	3,6	3,7
4. Државна потрошња	P3	5,530	3,7	4,1	1,5	1,3	0,4
5. Бруто инвестиције у основна средства	P51	6,884	17,8	8,8	6,4	5,4	5,7
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености (% БДП-а)	P52+P53	0,677	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9
7. Извоз робе и услуга	P6	17,019	8,3	8,6	8,1	8,4	8,4
8. Увоз робе и услуга	P7	20,040	11,6	9,6	7,4	7,1	7,2
Допринос реалном расту БДП							
9. Финална домаћа тражња		33,9	6,2	5,0	4,4	4,0	3,9
10. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+P53	0,7	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Спољнотрговински биланс робе и услуга	B11	-3,0	-2,6	-1,5	-0,4	0,0	0,0

Табела 1b: Кретање цена **Република Србија**

Процентуалне промене, годишњи просек	ESA шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
1. Дефлатор БДП-а		2,1	3,3	3,4	3,4	3,5
2. Дефлатор приватне потрошње		1,2	1,9	2,0	2,2	2,4
3. Хармонизовани индекс потрошачких цена (HICP)		2,0	2,1	:	:	:
4. Промена индекса потрошачких цена (CPI)		2,0	1,9	2,0	2,2	2,5
5. Дефлатор јавне потрошње		5,3	6,3	5,3	5,4	5,9
6. Дефлатор инвестиција		2,2	3,0	3,7	3,4	3,2
7. Дефлатор извозних цена (роба и услуге)		-1,1	1,3	2,0	1,2	1,7
8. Дефлатор увозних цена (роба и услуге)		-0,9	0,9	0,9	1,1	1,6

Табела 1с: Кретања на тржишту рада **Република Србија**

	ESA шифра	год. 2018	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
		Ниво	Ниво/Стопа промене				
1. Становништво (у хиљадама)			6.982,6	6.954,7	6.926,9	6.899,1	6.871,6
2. Становништво (стопа раста у %)			-0,5	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
3. Становништво радног узраста (број лица)[1]			4.565	4.583	4.572	4.553	4.542
4. Стопа активности			67,8	67,3	67,5	67,9	68,2
5. Запосленост, број лица [2]			2.685	2.739	2.772	2.800	2.828
6. Запосленост, часови рада[3]			:	:	:	:	:
7. Запосленост (стопа раста у %)			1,4	2,0	1,2	1,0	1,0
8. Запосленост у јавном сектору (број лица)			:	:	:	:	:
9. Запосленост у јавном сектору (раст у %)			:	:	:	:	:
10. Стопа незапослености [4]			13,3	11,2	10,2	9,5	8,7
11. Продуктивност рада, према броју запослених лица[5]		1.391,7	2,9	1,5	2,8	3,0	3,0
12. Продуктивност рада, према часовима рада[6]			:	:	:	:	:
13. Зараде и накнаде запосленима	D1	:	:	:	:	:	:

[1] Узрасна група 15-64 године

[2] Запослено становништво, према дефиницији из Анкете о радној снази

[3] Дефиниција у националним рачунима

[4] Хармонизована дефиниција, Еуростат; нивои

[5] Реални БДП по запосленом лицу

[6] Реални БДП по часу рада

Табела 1d: Секторски биланси **Република Србија**

% БДП	ESA шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
1. Нето дате/узете позајмице у односу на остатак света	B.9	-5,2	-5,9	-5.3	-5.2	-4.7
од чега:						
- *Биланс робе и услуга*		-9,7	-10,3	-9.6	-8.9	-8.2
- *Биланс примарног дохотка и трансфера*		4,5	4,4	4,3	3,7	3,5
- *Биланс капиталних трансакција*		0,0	0,0	0.0	0.0	0.0
2. Нето дате/узете позајмице приватног сектора	B.9/ EDP B.9	-5,8	-5,4	:	:	:
3. Нето дате/узете позајмице општег нивоа државе		0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
4. Статистичко одступање		0,0	0,0	:	:	:

Табела 1e: БДП, инвестиције и бруто додата вредност **Република Србија**

	ESA шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
БДП и инвестиције						
Висина БДП-а по текућим тржишним ценама (у домаћој валути)	B1g	5.068,6	5.417,1	5.826,8	6.263,6	6.740,5
Учешће инвестиција (% БДП-а)		20,1	21,0	21,6	21,9	22,2
Раст бруто додате вредности, процентуалне промене у сталним ценама						
1. Пољопривреда		15,2	0,0	-2,8	0,7	0,6
2. Индустрија (осим грађевинарства)		1,0	0,3	4,3	4,7	4,9
3. Грађевинарство		12,8	18,4	9,1	6,5	6,0
4. Услуге		4,2	3,9	4,3	4,1	4,0

Табела 1f: Кретања у екстерном сектору

Република Србија

У милијардама евра, уколико није другачије наведено		год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
1. Биланс текућих трансакција (% БДП-а)	% БДП	-5,2	-5,9	-5,3	-5,2	-4,7
2. Извоз робе	млрд ЕУР	15,2	16,6	18,8	20,7	22,9
3. Увоз робе	млрд ЕУР	20,5	22,7	25,0	27,1	29,4
4. Спољнотрговински биланс	млрд ЕУР	-5,2	-6,1	-6,2	-6,3	-6,5
5. Извоз услуга	млрд ЕУР	6,0	7,0	7,7	8,5	9,3
6. Увоз услуга	млрд ЕУР	4,9	5,6	6,3	6,8	7,4
7. Биланс услуга	млрд ЕУР	1,1	1,4	1,5	1,7	1,9
8. Нето примљене камате из иностранства	млрд ЕУР	-0,7	-0,6	-0,6	-0,5	-0,4
9. Остали нето факторски приход из иностранства	млрд ЕУР	-1,5	-1,4	-1,6	-1,7	-1,9
10. Текући трансфери	млрд ЕУР	4,1	4,1	4,3	4,2	4,2
11. Од чега из ЕУ	млрд ЕУР	2,8	2,9	3,0	3,0	2,9
12. Биланс текућих трансакција	млрд ЕУР	-2,2	-2,7	-2,6	-2,7	-2,6
13. Капитални и финансијски рачун	млрд ЕУР	1,7	2,5	2,5	2,5	2,4
14. Стране директне инвестиције	млрд ЕУР	3,2	3,2	3,0	3,0	3,0
15. Девизне резерве	млрд ЕУР	10,1	13,5	13,8	14,3	14,6
16. Нето Спољни дуг	млрд ЕУР	17,3	17,8	17,8	17,5	16,4
17. Од чега: јавни	млрд ЕУР	6,0	6,4	5,9	5,3	4,6
18. Од чега: деноминовано у страним валутама	млрд ЕУР	15,4	15,8	15,7	15,3	14,1
19.Од чега: доспело за отплату	млрд ЕУР	4,1	5,4	4,5	4,1	4,0
21. Девизни курс у односу на ЕУР (годишњи просек)	РСД/EUR	118,3	117,9	:	:	:
Девизни курс у односу на ЕУР (годишњи просек)	*%, мг*	*-2,5*	*-0,4*	*:*	*:*	*:*
20. Девизни курс у односу на ЕУР (крај године)	РСД/EUR	118,2	117,6	:	:	:
Девизни курс у односу на ЕУР (крај године)	*%, мг*	*-0,2*	*-0,5*	*:*	*:*	*:*
22. Нето страна штедња	% БДП	:	:	:	:	:
23. Домаћа приватна штедња	% БДП	:	:	:	:	:
24. Домаће приватне инвестиције	% БДП	:	:	:	:	:
25. Домаћа јавна штедња	% БДП	:	:	:	:	:
26. Домаће јавне инвестиције	% БДП	:	:	:	:	:

Табела 1g: Индикатори одрживости **Република Србија**

	Димензија	год. 2015	год. 2016	год. 2017	год. 2018	год. 2019
1. Биланс текућих трансакција	% БДП	-3,5	-2,9	-5,2	-5,2	-5,9
2. Нето међународна инвестициона позиција	% БДП	-94,9	-94,5	-91,0	-87,1	-84,0
3. Удели на извозним тржиштима	%, мг	2,9	12,2	3,1	5,2	6,2
4. Реални ефективни девизни курс [1]	%, мг	-5,2	-1,3	3,3	3,6	-0,1
5. Номинални јединични трошкови рада [2]	%, мг	-1,1	1,6	4,6	4,9	7,3
6. Кредити приватном сектору –промена [3]	% БДП	1,2	2,0	1,4	3,0	2,0
7. Дуг приватног сектора [3]	% БДП	39,5	40,1	39,9	41,1	40,9
8. Дуг општег нивоа државе	% БДП	71,2	68,8	58,7	54,4	52,9

[1] На бази Индекса потрошачких цена, пондери евро и долар у односу 80:20, јан-окт 2019/јан-окт 2018.
[2] Q1-Q3 2019/Q1-Q3 2018.
[3] Подаци за 2019 - крај октобра.

Табела 2: Буџетски изгледи општег нивоа државе

	млрд РСД	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Резултат (B9) по секторима државе							
1. Општи ниво државе	S13	52,3	32,2	-27,1	-29,0	-33,0	-35,9
2. Централни ниво државе	S1311	30,2	26,7	-25,0	-25,3	-34,9	-35,6
3. Ниво власти федералних јединица	S1312						
4. Локална самоуправа	S1313	12,3	0,7	5,2	2,6	1,9	-0,3
5. Фондови социјалног осигурања	S1314	9,8	4,8	-7,2	-6,3	0,0	0,0
Општа ниво државе							
6. Укупни приходи	TR	1.973,4	2.105,3	2.244,7	2.340,8	2.466,8	2.608,8
7. Укупни расходи[1]	TE	1.921,1	2.073,0	2.271,8	2.369,9	2.499,8	2.644,7
8. Нето дате/узете позајмице	EDP.B9	52,3	32,2	-27,1	-29,0	-33,0	-35,9
9.Расходи за камате	EDP.D41 укљ. FISIM	121,2	108,6	112,9	113,6	108,7	110,9
10. Примарни резултат[2]		173,5	140,9	85,8	84,6	75,7	75,0
11. Једнократне и друге привремене мере [3]							
Компоненте прихода							
12. Укупни порески приходи (12 = 12a+12b+12c)		1.150,5	1.202,6	1.305,5	1.359,2	1.433,6	1.508,9
12a. Порези на производњу и увоз	D2	833,7	870,4	937,1	986,4	1.038,3	1.090,3
12b. Текући порези на доходак и имовину	D5	316,1	331,2	367,4	371,9	394,2	417,6
12c. Порези на капитал	D91	0,7	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1
13. Доприноси за социјално осигурање	D61	567,4	619,7	673,1	725,2	782,9	844,4
14. Приходи од имовине	D4	70,4	73,1	75,8	78,5	81,3	84,2
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) [4]		185,1	209,9	190,4	177,9	169,0	171,3
16 = 6. Укупни приходи	TR	1.973,4	2.105,3	2.244,7	2.340,8	2.466,8	2.608,8
информативно: Пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) [5]		1.717,9	1.822,2	1.978,6	2.084,5	2.216,5	2.353,3
Изабране компоненте расхода							
17. Колективна потрошња	P32	701,2	812,2	896,3	949,5	1.015,1	1.084,1
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63	720,1	746,0	794,9	824,8	869,4	910,5
18a. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Социјални трансфери осим неновчаних	D62	720,1	746,0	794,9	824,8	869,4	910,5

19 = 9. Расходи за камате (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	121,2	108,6	112,9	113,6	108,7	110,9
20. Субвенције	D3	113,3	109,7	128,0	114,2	115,8	118,6
21. Бруто инвестиције у основна средства	P51	133,9	199,3	236,9	260,0	289,2	317,3
22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21) [6]		131,4	97,3	102,8	107,7	101,5	103,2
23. Укупни расходи [7]	TE	1.921,1	2.073,0	2.271,8	2.369,9	2.499,8	2.644,7
информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1	426,3	468,8	514,4	554,8	594,8	638,4

[1] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

[2] Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).

[3] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

[4] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91)

[5] Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.

[6] D.29+D4 (осим D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

[7] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

Table 2a: Буџетски изгледи општег нивоа државе **Република Србија**

	ESA шифра	год. 2018	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
		Ниво (млрд РСД)	% БДП				
Нето позајмице (B9) по подсекторима							
1. Општи ниво државе	S13	32,2251	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
2. Централни ниво државе	S1311	26,7000	0,5	-0,5	-0,4	-0,6	-0,5
3. Ниво власти федералних јединица	S1312	:	:	:	:	:	:
4. Локална самоуправа	S1313	0,7019	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
5. Фондови социјалног осигурања	S1314	4,8442	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
Општа држава (S13)							
6. Укупни приходи	TR	2.105,2669	41,5	41,4	40,2	39,4	38,7
7. Укупни расходи[1]	TE	2.073,0418	40,9	41,9	40,7	39,9	39,2
8. Нето дате/узете позајмице	EDP.B9	32,2251	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
9. Расходи за камате	EDP.D41 incl. FISIM	108,6325	2,1	2,1	1,9	1,7	1,6
10. Примарни резултат[2]		140,8576	2,8	1,6	1,5	1,2	1,1
11. Једнократне и друге привремене мере [3]		:	:	:	:	:	:
Компоненте прихода							
12. Укупни порези (12 = 12а+12б+12ц)		1.202,5705	23,7	24,1	23,3	22,9	22,4
12а. Порези на производњу и увоз	D2	870,4300	17,2	17,3	16,9	16,6	16,2
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5	331,2039	6,5	6,8	6,4	6,3	6,2
12ц. Порези на капитал	D91	0,9365	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Доприноси за социјално осигурање	D61	619,6660	12,2	12,4	12,4	12,5	12,5
14. Приходи од имовине	D4	73,1263	1,4	1,4	1,3	1,3	1,2
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) [4]		209,9041	4,1	3,5	3,1	2,7	2,5
16 = 6. Укупни приходи	TR	2.105,2669	41,5	41,4	40,2	39,4	38,7
информативно: пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) [5]		1.822,2365	36,0	36,5	35,8	35,4	34,9

Изабране компоненте расхода							
17. Колективна потрошња	P32	812,2006	16,0	16,5	16,3	16,2	16,1
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63	745,9553	14,7	14,7	14,2	13,9	13,5
18а. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	0,0000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62	745,9553	14,7	14,7	14,2	13,9	13,5
19 = 9. Расходи за камате	EDP.D41 + FISIM	108,6325	2,1	2,1	1,9	1,7	1,6
20. Субвенције	D3	109,6621	2,2	2,4	2,0	1,8	1,8
21. Бруто инвестиције у основна средства	P51	199,2631	3,9	4,4	4,5	4,6	4,7
22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21) [6]		97,3281	1,9	1,9	1,8	1,6	1,5
23 = 7. Укупни расходи	TE [1]	2.073,0418	40,9	41,9	40,7	39,9	39,2
Информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1	468,8223	9,2	9,5	9,5	9,5	9,5

[1] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.
[2] Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).
[3] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.
[4] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91).
[5] Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.
[6] D.29+D4 (осим D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

Табела 2b: Буџетски изгледи општег нивоа државе **Република Србија**

	ESA шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
		млрд РСД				
Нето позајмице (B9) по подсекторима						
1. Општи ниво државе	S13	32,23	-27,06	-29,04	-33,02	-35,91
2. Централни ниво државе	S1311	26,70	-25,00	-25,30	-34,92	-35,60
3. Ниво власти федералних јединица	S1312	:	:	:	:	:
4. Локална самоуправа	S1313	0,70	5,19	2,60	1,86	-0,30
5. Фондови социјалног осигурања	S1314	4,84	-7,20	-6,33	0,00	0,00
Општи ниво државе (S13)						
6. Укупни приходи	TR	2.105,27	2.244,74	2.340,82	2.466,80	2.608,83
7. Укупни расходи[1]	TE	2.073,04	2.271,80	2.369,86	2.499,82	2.644,74
8. Нето узете/дате позајмице	EDP.B9	32,23	-27,06	-29,04	-33,02	-35,91
9. Расходи за камате	EDP.D41 incl. FISIM	108,63	112,90	113,60	108,70	110,90
10. Примарни резултат[2]		140,86	85,84	84,56	75,68	74,99
11. Једнократне и друге привремене мере [3]		:	:	:	:	:
Компоненте прихода						
12. Укупни порези (12 = 12a+12b+12c)		1.202,57	1.305,50	1.359,24	1.433,58	1.508,94
12а. Порези на производњу и увоз	D2	870,43	937,12	986,39	1.038,33	1.090,31
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5	331,20	367,42	371,85	394,23	417,57
12ц. Порези на капитал	D91	0,94	0,96	0,99	1,02	1,05
13. Доприноси за социјално осигурање	D61	619,67	673,13	725,23	782,94	844,37
14. Доходак од непокретне имовине	D4	73,13	75,76	78,49	81,31	84,24
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) [4]		209,90	190,35	177,86	168,97	171,28
16 = 6. Укупни приходи	TR	2.105,27	2.244,74	2.340,82	2.466,80	2.608,83
Информативно: Пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) [5]		1.822,24	1.978,63	2.084,47	2.216,52	2.353,31
Изабране компоненте расхода						
17. Колективна потрошња	P32	812,20	896,30	949,51	1.015,09	1.084,13

18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63	745,96	794,90	824,85	869,44	910,53
18а. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62	745,96	794,90	824,85	869,44	910,53
18 = 9. Расходи за камате (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	108,63	112,90	113,60	108,70	110,90
19. Субвенције	D3	109,66	128,00	114,22	115,83	118,63
20. Бруто инвестиције у основна средства	P51	199,26	236,90	260,02	289,23	317,34
21. Друго (21 = 22-(16+17+18+19+20) [6]		97,33	102,80	107,65	101,52	103,21
22. Укупни расходи	TE [1]	2.073,04	2.271,80	2.369,86	2.499,82	2.644,74
Информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1	468,82	514,40	554,79	594,77	638,40

[1] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.
[2] Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).
[3] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.
[4] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91).
[5] Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.
[6] D.29+D4 (осим D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

Табела 3: Расходи општег нивоа државе по функцијама (у млрд РСД)

	COFOG шифра	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. Опште јавне услуге	1	297,9	301,8	324,9	349,0	369,6	390,9
2. Одбрана	2	65,8	85,3	102,7	92,1	100,2	107,8
3. Јавни ред и безбедност	3	113,9	129,2	149,8	152,8	156,6	168,5
4. Економски послови	4	241,6	265,3	297,8	306,0	313,2	330,9
5. Заштита животне средине	5	13,4	14,5	16,3	18,3	18,8	20,2
6. Послови становања и заједнице	6	66,7	73,8	79,1	82,1	87,7	94,4
7. Здравство	7	242,3	276,0	292,4	317,8	344,5	370,7
8. Рекреација, култура и религија	8	43,6	47,7	49,2	50,0	56,4	60,7
9. Образовање	9	147,4	162,6	172,6	185,6	206,7	222,4
10. Социјална заштита	10	688,5	716,9	786,9	816,2	846,1	878,2
Друге релевантне променљиве							
11. Укупни расходи (ставка 7 = 23 у Табели 2)	TE	1.921,1	2.073,0	2.271,8	2.369,9	2.499,8	2.644,7

Табела 3: Расходи општег нивоа државе по функцијама **Република Србија**

% БДП	COFOG шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
1. Опште јавне услуге	1	6,0	6,0	6,0	5,9	5,8
2. Одбрана	2	1,7	1,9	1,6	1,6	1,6
3. Јавни ред и безбедност	3	2,5	2,8	2,6	2,5	2,5
4. Економски послови	4	5,2	5,5	5,3	5,0	4,9
5. Заштита животне средине	5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
6. Послови становања и заједнице	6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
7. Здравство	7	5,4	5,4	5,5	5,5	5,5
8. Рекреација, култура и религија	8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
9. Образовање	9	3,2	3,2	3,2	3,3	3,3
10. Социјална заштита	10	14,1	14,5	14,0	13,5	13,0
11. Укупни расходи (ставка 7 = 23 у Табели 2)	TE	40,9	41,9	40,7	39,9	39,2

Табела 4: Кретање дуга општег нивоа државе

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. Бруто дуг [1]	млрд РСД	2.790,5	2757,3	2865,5	2995,1	3138,3	3255,4
Доприноси промени бруто дуга							
Прилагођавање стања и промена дуга (stock-flow adjustment)	млрд РСД	-268,0	-1,0	81,1	100,6	110,2	81,2
од чега:							
- Разлике између готовинске и обрачунске основе (4)	млрд РСД						
- Нето акумулација финансијских средстава (5)	млрд РСД						
од чега:							
- Приходи од приватизације	млрд РСД						
- Ефекти вредновања и др. (6)	млрд РСД						
Остале релевантне променљиве							
6. Ликвидна финансијска средства (8)	млрд РСД						

[1] Као што је дефинисано у Уредби 3605/93 (није појам из ESA).

[4] Где је то релевантно, може се направити разлика између расхода на камату, других расхода и прихода.

[5] Где је то релевантно, може се направити разлика између ликвидних средстава, средстава у трећим државама, предузећа под контролом државе, и котираних и некотираних средстава.

[6] Где је то релевантно, може се направити разлика између промена услед кретања девизног курса и операција на секундарном тржишту.

[8] AF1, AF2, AF3 (консолидовани по тржишној вредности, AF5 (уколико су котирани на берзи; укључујући акције узајамних фондова).

Табела 4: Кретање дуга општег нивоа државе **Република Србија**

% БДП	ESA шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
БДП и инвестиције						
1. Бруто дуг [1]		54,4	52,9	51,4	50,1	48,3
2. Промена учешћа бруто дуга			-1,5	-1,5	-1,3	-1,8
Доприноси промени бруто дуга						
3. Примарни резултат [2]		-2,78	-1,6	-1,5	-1,2	-1,1
4. Расходи за камате [3]	EDP D.41	2,14	2,1	1,9	1,7	1,6
5. Прилагођавање стања и промена дуга (stock-flow adjustment)		0,6	-2,0	-2,0	-1,8	-2,3
од чега:						
- Разлике између готовинске и обрачунске основе[4]		:	:	:	:	:
- Нето акумулација финансијских средстава [5]		:	:	:	:	:
од чега:						
- приходи од приватизације		:	:	:	:	:
- ефекти вредновања и другог [6]		:	:	:	:	:
Информативно: имплицитна каматна стопа на дуг [7]		3,9	4,1	4,0	3,6	3,5
Остале релевантне променљиве						
6. Ликвидна финансијска средства [8]		:	:	:	:	:
7. Нето финансијски дуг (7 = 1 - 6)		:	:	:	:	:

[1] Као што је дефинисано у Уредби 3605/93 (није појам из ESA).
[2] Уп. ставку 10 у табели 2.
[3] Уп. ставку 9 у табели 2.
[4] Где је то релевантно, може се направити разлика између расхода на камату, других расхода и прихода.
[5] Где је то релевантно, може се направити разлика између ликвидних средстава, средстава у трећим државама, предузећа под контролом државе, и котираних и некотираних средстава.
[6] Где је то релевантно, може се направити разлика између промена услед кретања девизног курса и операција на секундарном тржишту.
[7] Као изведена мера се користе расходи на камате подељени са нивоом дуга из претходне године.
[8] AF1, AF2, AF3 (консолидовани по тржишној вредности, AF5 (уколико су котирани на берзи; укључујући акције узајамних фондова).

Табела 5: Циклична кретања

		2018	2019	2020	2021	2022
4. Једнократне и друге привремене мере (1)	% БДП	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Потенцијални раст БДП-а (%)	%, мг	3,3	3,6	3,9	4,0	4,1
Доприноси:						
- рад		1,3	2,0	1,0	0,7	0,6
- капитал		1,0	1,1	1,2	1,3	1,4
4. укупна факторска продуктивност		1,0	0,6	1,7	2,0	2,1
6. Производни јаз	% БДП	0,30	0,20	0,30	0,30	0,20
7. Циклична компонента буџета	% БДП	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10

[1] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

Табела 5: Циклична кретања **Република Србија**

% of GDP	ESA шифра	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
1. Реални раст БДП-а (%, мг)	B1g	4,4	3,5	4,0	4,0	4,0
2. Нето позајмице општег нивоа државе	EDP.B.9	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
3. Расходи за камате	EDP.D.41	2,1	2,1	1,9	1,7	1,6
4. Једнократне и друге привремене мере [1]		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Потенцијални раст БДП-а (%, мг)		3,3	3,6	3,9	4,0	4,1
Доприноси:						
- рад		1,3	2,0	1,0	0,7	0,6
- капитал		1,0	1,1	1,2	1,3	1,4
- укупна факторска продуктивност		1,0	0,6	1,7	2,0	2,1
6. Производни јаз		0,3	0,2	0,3	0,3	0,2
7. Циклична компонента буџета		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Циклично прилагођени биланс (2-7)		0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
9. Циклично прилагођени примарни биланс (8-3)		2,7	1,5	1,4	1,1	1,0
10. Структурни биланс (8-4)		0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6

[1] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

Табела 6: Одступање од претходног Програма

		2018	2019	2020	2021	2022
1.Раст БДП	%, мг, претходни програм	4,2	3,5	4,0	4,0	
2. Нето позајмице општег нивоа државе	% of БДП, претходни програм	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	
3.Бруто дуг општег нивоа државе	% of БДП, претходни програм	54,4	51,7	49,3	46,9	

Табела 6: Одступање од претходног Програма

Република Србија

	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
1. Раст БДП-а (%. мг)					
Претходни	4,2	3,5	4,0	4,0	:
Садашњи	4,4	3,5	4,0	4,0	4,0
Разлика (процентни поени)	0,2	0,0	0,0	0,0	:
2. Нето позајмице општег нивоа државе (% БДП-а)					
Претходни	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	:
Садашњи	0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Разлика	0,0	0,0	0,0	0,0	:
3. Бруто дуг општег нивоа државе (% БДП-а)					
Претходни	54,4	51,7	49,3	46,9	:
Садашњи	54,4	52,9	51,4	50,1	48,3
Разлика	0,0	1,2	2,1	3,2	:

Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Укупни расходи							
од чега:							
- Расходи везани за године живота							
- расходи за пензије							
- Социјалне пензије							
- Старосне и превремене пензије							
- Остале пензије (инвалидске, породичне)							
- Професионалне пензије (уколико припадају општем нивоу државе)							
- Здравство							
- Дуготрајна нега (раније је била укључена у здравство)							
Расходи за образовање							
Остали расходи везани за године живота							
Расходи за камате							
Укупни приходи							
од чега: приходи од имовине							
од доприноса за пензијско осигурање (или доприноса за социјално осигурање, уколико је то случај)							
Средства резервног пензијског фонда							
од чега: консолидована средства јавног пензијског фонда (средства без државних обавеза)							
Претпоставке							
Раст продуктивности рада							
Реални раст БДП-а							
Стопа активности мушкараца (20-64 год.)							
Стопа активности жена (20-64 год.)							
Општа стопа активности (20-64 год.)							
Стопа незапослености							
Становништво узраста 65+ у укупном становништву							

Table 7a: Индиректне обавезе		**2019**	**2020**
Државне гаранције	млрд РСД	177,4	171,3
Од чега: везано за финансијски сектор	млрд РСД		Опционо

Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија **Република Србија**

% БДП	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Укупни расходи	:	:	:	:	:	:	:
од чега:	:	:	:	:	:	:	:
- Расходи везани за године живота	:	:	:	:	:	:	:
- расходи за пензије	:	:	:	:	:	:	:
- Социјалне пензије	:	:	:	:	:	:	:
- Старосне и превремене пензије	:	:	:	:	:	:	:
- Остале пензије (инвалидске, породичне)	:	:	:	:	:	:	:
- Професионалне пензије (уколико припадају општем нивоу државе)	:	:	:	:	:	:	:
- Здравство	:	:	:	:	:	:	:
- Дуготрајна нега (раније је била укључена у здравство)	:	:	:	:	:	:	:
Расходи за образовање	:	:	:	:	:	:	:
Остали расходи везани за године живота	:	:	:	:	:	:	:
Расходи за камате	:	:	:	:	:	:	:
Укупни приходи	:	:	:	:	:	:	:
од чега: приходи од имовине	:	:	:	:	:	:	:
од доприноса за пензијско осигурање (или доприноса за социјално осигурање, уколико је то случај)	:	:	:	:	:	:	:
Средства резервног пензијског фонда	:	:	:	:	:	:	:
од чега: консолидована средства јавног пензијског фонда (средства без државних обавеза)	:	:	:	:	:	:	:
Претпоставке							
Раст продуктивности рада	:	:	:	:	:	:	:
Реални раст БДП-а	:	:	:	:	:	:	:
Стопа активности мушкараца (20-64 год.)	:	:	:	:	:	:	:
Стопа активности жена (20-64 год.)	:	:	:	:	:	:	:
Општа стопа активности (20-64 год.)	:	:	:	:	:	:	:
Стопа незапослености	:	:	:	:	:	:	:

Становништво узраста 65+ у укупном становништву	:	:	:	:	:	:	:

Table 7a: Индиректне обавезе

Република Србија

% БДП	год. 2019	год. 2020
Државне гаранције	3,7	3,4
од чега: везано за финансијски сектор	:	:

Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу на ком се заснива програмски оквир [1]

	Димензија	2018	2019	2020	2021	2022
Краткорочна каматна стопа	Год. просек					
Дугорочна каматна стопа	Год. просек					
Курс USD/EUR	Год. просек					
Номинални ефективни девизни курс	Год. просек					
Курс у односу на EUR	Год. просек					
Раст светског БДП-а, без ЕУ	Год. просек					
Раст БДП-а у ЕУ	Год. просек					
Раст релевантних страних тржишта	Год. просек					
Обим светског увоза, без ЕУ	Год. просек					
Цене нафте (Брент, USD/барел)	Год. просек					

[1] Уколико је потребно, само техничка претпоставка.

Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу на ком се заснива програмски оквир [1] **Република Србија**

	Димензија	год. 2018	год. 2019	год. 2020	год. 2021	год. 2022
Краткорочна каматна стопа	Год. просек	:	:	:	:	:
Дугорочна каматна стопа	Год. просек	:	:	:	:	:
Курс USD/EUR	Год. просек	:	:	:	:	:
Номинални ефективни девизни курс	Год. просек	:	:	:	:	:
Курс у односу на EUR	Год. просек	:	:	:	:	:
Раст светског БДП-а, без ЕУ	Год. просек	:	:	:	:	:
Раст БДП-а у ЕУ	Год. просек	:	:	:	:	:
Раст релевантних страних тржишта	Год. просек	:	:	:	:	:
Обим светског увоза, без ЕУ	Год. просек	:	:	:	:	:
Цене нафте (Брент, USD/барел)	Год. просек	:	:	:	:	:

[1] Уколико је потребно, само техничка претпоставка.

Табела 9: Изабрани индикатори запослености и социјалне политике

	Извор података	2015	2016	2017	2018
1. Стопа партиципације на тржишту рада (%), укупна (20-64 год.)	АРС – Анкета о радној снази	68,0	70,0	71,2	72,5
- мушкарци	АРС	76,6	78,0	78,8	80,2
- жене	АРС	59,4	62,0	63,6	64,8
2. Стопа запослености (%), укупна (20-64 год.)	АРС	55,9	59,1	61,4	63,1
- мушкарци	АРС	63,6	66,3	68,5	70,5
- жене	АРС	48,2	51,9	54,4	55,8
3. Стопа незапослености (%), укупна	АРС	17,7	15,3	13,5	12,7
- мушкарци	АРС	16,8	14,6	12,8	11,9
- жене	АРС	18,8	16,1	14,3	13,7
4. Стопа дугорочне незапослености (%), укупна	АРС	11,3	9,9	8,2	7,5
- мушкарци	АРС	10,6	9,5	7,9	7,2
- жене	АРС	12,2	10,5	8,5	8,0
5. Стопа незапослености младих (15-24 год.) (%), укупна	АРС	43,2	34,9	31,9	29,7
- мушкарци	АРС	40,1	32,2	29,2	28,3
- жене	АРС	48,2	39,5	36,3	32,0
6. Млади (15-24 год.) који нису запослени и нису укључени у образовање или обуку (NEET), у %	АРС	19,9	17,7	17,2	16,5
7. Лица која су рано прекинула школовање, у % (дефиниција Еуростата)	АРС	7,4	7,0	6,2	6,8
8. ПИСА рејтинг (Међународни програм процене ученичких постигнућа)					
9. PIAAC рејтинг (Програм за међународну процену компетенција одраслих)					
10. Стопа партиципације у раном образовању и васпитању	РЗС-Статистика образовања	48,5	50,7	52,5	54,5
11. GINI коефицијент	EU-SILC**	40,0	39,8	37,8	35,6
12. Неједнакост расподеле дохотка S80/S20 (Income quintile ratio)	EU-SILC	10,7	11,0	9,4	8,6
13. Расходи за социјалну заштиту у % БДП-а					

14. Расходи за здравство у % БДП-а					
15. Стопа ризика сиромаштва пре социјалних трансфера, % становништва	EU-SILC	52,2	52,1	51,3	48,7
16. Стопа ризика од сиромаштва, у %	EU-SILC	26,7	25,9	25,7	24,3
17. Релативни јаз ризика од сиромаштва, у %	EU-SILC	37,5	39,4	38,8	37,4
Други показатељи који се користе у Прегледу социјалних показатеља ЕУ (EU Social Scoreboard)					
18. Реални кориговани бруто расположиви доходак домаћинства (GDHI) – по глави становника у PPS (стандард куповне моћи) (Индекс 2008=100)					
19. Утицај социјалних трансфера (осим пензија) на смањење сиромаштва	EU-SILC	33,4	32,9	31,6	29,6
	Извор података	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
20. Лично пријављена неиспуњена потреба за медицинском негом ***	EU-SILC	14,6	10,5	11,9	11,8
21. Ниво дигиталних вештина појединаца (% лица са укупним дигиталним вештинама на основном или напреднијем нивоу)					

*Анкета о радној снази

** Анкета о приходима и условима живота

***Индикатор се односи на особе узраста 16 и више година

Табела 10: Ефекти структурних рефоми на буџет

Табела 10а: Трошкови структурних реформских мера у периоду 2020. - 2022. година у еврима					
1. Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	0	0	42.993.696,00	42.993.696,00
2021	0	0	0	58.126.006,00	58.126.006,00
2022	0	0	0	4.455.882,00	4.455.882,00
2. Унапређење услова за повећање енергетске ефикасности кроз хармонизацију законодавног оквира и успостављање одрживог начина финансирања пројеката енергетске ефикасности					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	624.936,00	1.189.399,00	6.071.429,00	6.422.000,00	14.307.764,00
2021	643.608,00	1.027.371,00	17.678.571,00	29.926.000,00	49.275.550,00
2022	643.608,00	271.982,00	17.678.571,00	39.000.000,00	57.594.161,00
3. Унапређење капацитета и квалитета друмског саобраћаја кроз реформу путног сектора у погледу формирања уговорног односа између РС и управљача државних путева и даљу примену новог начина уговарања одржавања на основу учинка					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	3.780.000,00	0	0	3.780.000,00
2021	0	23.904,00	0	0	23.904,00
2022	0	0	0	0	0
4. Реформа железнице кроз унапређење безбедности у железничком саобраћају и унапређење регулаторног оквира					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	344.346,00	0	11.930.000,00	12.274.346,00
2021	0	54.349,00	0	20.360.000,00	20.414.349,00
2022	0	52.515,00	0	26.000.000,00	26.052.515,00
5. Унапређење конкурентности пољопривреде кроз развој руралне инфраструктуре, уређење земљишта и уређење тржишта и квалитета пољопривредних производа					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0,00	206,936,00	0,00	0,00	206.936,00
2021	103.584,00	786.676,00	4.500.000,00	500.000,00	5.890.260,00
2022	167.328,00	773.656,00	4.500.000,00	2.720.000,00	8.160.984,00
6. Унапређење вођења регистра пољопривредних газдинстава и одобравања националних подстицаја у пољопривреди кроз развој портала еАграр					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	40.000,00	0	1.025.000,00	1.065.000,00
2021	0	335.000,00	0	5.000,00	340.000,00
2022	0	95.000,00	0	0	95.000,00
7. Поједностављење и гиљотина поступака за пословање привредних субјеката – еПапир					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	2.786.485,00	0	0	2.786.485,00
2021	0	125.834,00	0	0	125.834,00
2022	0	125.834,00	0	0	125.834,00
8. Трансформација Пореске управе					

Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	6.587.500,00	0	9.813.400,00	16.400.900,00
2021	0	3.475.000,00	0	9.813.400,00	13.288.400,00
2022	0	3.475.000,00	0	5.920.000,00	9.395.000,00
9. Унапређење геопросторног сектора креирањем стратешке дигиталне платформе као подршка инвестиционом одлучивању					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	47.808,00	2.784.052,00	0	0	2.831.860,00
2021	47.808,00	503.972,00	0	0	551.780,00
2022	0	500.000,00	0	0	500.000,00
10. Успостављање одрживог система финансирања заштите животне средине					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	1.000.000,00	0	0	1.000.000,00
2021	0	0	0	0	0
2022	0	0	0	0	0
11. Увођење концепта циркуларне економије кроз дефинисање стратешког оквира					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	150.000,00	0	0	150.000,00
2021	0	0	0	0	0
2022	0	0	0	0	0
12. Подршка одрживом финансирању научноистраживачке делатности					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	4.747.033,33	8.333.333,33	0	13.080.366,66
2021	0	0	10.341.108,33	0	10.341.108,33
2022	0	0	10.341.108,33	0	10.341.108,33
13. Подршка иновативним старт-ап компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	0	3.388.041,67	0	3.388.041,67
2021	0	0	4.529.450,00	0	4.529.450,00
2022	0	0	3.984.950,00	0	3.984.950,00
14. Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	75.000,00	0	20.000.000,00	20.075.000,00
2021	0	0	0	8.333.333,00	8.333.333,00
2022	0	0	0	8.333.333,00	8.333.333,00
15. Унапређење сервиса електронске управе и образовања кроз развој националне информационо-комуникационе инфраструктуре					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	1.783.333,33	0	18.616.666,67	20.400.000,00
2021	0	1.925.000,00	0	63.416.666,67	65.341.666,67
2022	0	1.925.000,00	0	0	1.925.000,00
16. Унапређење услова и уклањање препрека трговини					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	28.008,00	3.087,00	0	0	31.095,00

2021	37.344,00	4.116,00	0	0	41.460,00
2022	37.344,00	4.116,00	0	0	41.460,00
17. „Производ инфо“ – Успостављање јединственог дигиталног сервиса у вези са техничким прописима					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	40.000,00	0	0	40.000,00
2021	0	260.000,00	0	0	260.000,00
2022	10.000,00	190.000,00	0	0	200.000,00
18. Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	1.090.266,67	0	8.945.000,00	10.035.266,67
2021	0	291.666,67	0	8.000.000,00	8.291.666,67
2022	0	291.666,67	0	0	291.666,67
19. Дигитализација система образовања и увођење Јединственог информационог система образовања					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	19.899.999,99	0	0	19.899.999,99
2021	0	27.302.104,19	0	0	27.302.104,19
2022	0	9.695.833,33	0	0	9.695.833,33
20. Унапређење националне политике запошљавања у складу са добром праксом и стандардима ЕУ					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	100.000,00	0	0	100.000,00
2021	0	0	0	0	0
2022	0	0	0	0	0
21. Стварање услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним миграцијама					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	0	0	0	0
2021	0	0	0	0	0
2022	0	0	0	0	0
22. Унапређење адекватности квалитета и таргетираности мера социјалне заштите					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2020	0	0	0	3.608.333,33	3.608.333,33
2021	0	0	0	2.500.000,00	2.500.000,00
2022	0	0	0	0	0
УКУПНО	**2.391.376,00**	**100.123.034,18**	**91.346.562,66**	**410.763.716,67**	**604.624.689,51**

Табела 10б: Финансирање структурних реформских мера у периоду 2020. - 2022. година у еврима

1. Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	17.155.600,00	0	552.382,00	17.500.000,00	2.323.529,00	5.462.185,00	0	42.993.696,00
2021	15.000.000,00	0	560.630,00	30.000.000,00	3.757.561,00	8.807.815,00	0	58.126.006,00
2022	2.600.000,00	0	105.882,00	1.750.000,00	0	0	0	4.455.882,00

2. Унапређење услова за повећање енергетске ефикасности кроз хармонизацију законодавног оквира и успостављање одрживог начина финансирања пројеката енергетске ефикасности

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	4.302.503,00	1.821.429,00	0	913.150,00	4.770.682,00	2.500.000,00	0	14.307.764,00
2021	9.803.754,00	1.928.571,00	0	867.225,00	8.176.000,00	28.500.000,00	0	49.275.550,00
2022	9.765.690,00	1.928.571,00	0	10.149.900,00	6.750.000,00	29.000.000,00	0	57.594.161,00

3. Унапређење капацитета и квалитета друмског саобраћаја кроз реформу путног сектора у погледу формирања уговорног односа између РС и управљача државних путева и даљу примену новог начина уговарања одржавања на основу учинка

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	0	0	0	0	0	3.780.000,00	0	3.780.000,00
2021	23.904,00	0	0	0	0	0	0	23.904,00
2022	0	0	0	0	0	0	0	0

4. Реформа железнице кроз унапређење безбедности у железничком саобраћају и унапређење регулаторног оквира

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	44.346,00	0	0	300.000,00	0	11.930.000,00	0	12.274.346,00
2021	54.349,00	0	0	0	0	0	20.360.000,00	20.414.349,00
2022	52.515,00	0	0	0	0	0	26.000.000,00	26.052.515,00

5. Унапређење конкурентности пољопривреде кроз развој руралне инфраструктуре, уређење земљишта и уређење тржишта и квалитета пољопривредних производа

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	0	0	0	206.936,00	0	0	0,00	206.936,00
2021	0	0	0	750.000,00	0	0	5.140.260,00	5.890.260,00
2022	0	0	0	750.000,00	0	0	7.410.984,00	8.160.984,00

6. Унапређење вођења регистра пољопривредних газдинстава и одобравања националних подстицаја у пољопривреди кроз развој портала еАграр

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно

2020	0	0	0	0	65.000,00	1.000.000,00	0	1.065.000,00
2021	0	0	0	0	340.000,00	0	0	340.000,00
2022	0	0	0	0	95.000,00	0	0	95.000,00

7. Поједностављење и гиљотина поступака за пословање привредних субјеката – еПапир

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	1.100.283,00	0	0	450.992,00	1.235.210,00	0	0	2.786.485,00
2021	0	0	0	0	0	0	125.834,00	125.834,00
2022	0	0	0	0	0	0	125.834,00	125.834,00

8. Трансформација Пореске управе

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	7.005.900,00	0	0	0	0	9.395.000,00	0	16.400.900,00
2021	3.893.400,00	0	0	0	0	9.395.000,00	0	13.288.400,00
2022	0	0	0	0	0	9.395.000,00	0	9.395.000,00

9. Унапређење геопросторног сектора креирањем стратешке дигиталне платформе као подршка инвестиционом одлучивању

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	331.860,00	0	0	0	0	2.500.000,00	0	2.831.860,00
2021	51.780,00	0	0	0	0	0	500.000,00	551.780,00
2022	0	0	0	0	0	0	500.000,00	500.000,00

10. Успостављање одрживог система финансирања заштите животне средине

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	0	0	0	1.000.000,00	0	0	0	1.000.000,00
2021	0	0	0	0	0	0	0	0
2022	0	0	0	0	0	0	0	0

11. Увођење концепта циркуларне економије кроз дефинисање стратешког оквира

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројкетни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	150.000,00	0	0	0	0	0	0	150.000,00
2021		0	0	0	0	0	0	0
2022		0	0	0	0	0	0	0

12. Подршка одрживом финансирању научноистраживачке делатности

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	13.080.366,66	0	0	0	0	0	0	13.080.366,66
2021	10.341.108,33	0	0	0	0	0	0	10.341.108,33
2022	10.341.108,33	0	0	0	0	0	0	10.341.108,33

13. Подршка иновативним старт-уп компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	2.789.350,00	0	0	598.691,67	0	0	0	3.388.041,67
2021	2.664.350,00	0	0	1.865.100,00	0	0	0	4.529.450,00
2022	2.422.350,00	0	0	1.562.600,00	0	0	0	3.984.950,00

14. Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничког сервиса

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	20.075.000,00	0	0	0	0	0	0	20.075.000,00
2021	8.333.333,00	0	0	0	0	0	0	8.333.333,00
2022	8.333.333,00	0	0	0	0	0	0	8.333.333,00

15. Унапређење сервиса електронске управе и образовања кроз развој националне информационо-комуникационе инфраструктуре

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	18.700.000,00	0	0	0	1.700.000,00	0	0	20.400.000,00
2021	19.341.666,67	0	0	0	0	46.000.000,00	0	65.341.666,67
2022	1.925.000,00	0	0	0	0	0,00	0	1.925.000,00

16. Унапређење услова и уклањање препрека трговини

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	31.095,00	0	0	0	0	0	0	31.095,00
2021	41.460,00	0	0	0	0	0	0	41.460,00
2022	41.460,00	0	0	0	0	0	0	41.460,00

17. „Производ инфо“ – Успостављање јединственог дигиталног сервиса у вези са техничким прописима

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	40.000,00	0	0	0	0	0	0	40.000,00
2021	78.000,00	0	0	0	182.000,00	0	0	260.000,00

2022	60.000,00	0	0	0	140.000,00	0	0	200.000,00
18. Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	1.090.266,67	0	0	0	0	8.945.000,00	0	10.035.266,67
2021	291.666,67	0	0	0	0	8.000.000,00	0	8.291.666,67
2022	291.666,67	0	0	0	0	0	0	291.666,67
19. Дигитализација система образовања и увођење Јединственог информационог система образовања								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	19.899.999,99	0	0	0	0	0	0	19.899.999,99
2021	0	0	0	0	0	27.302.104,19	0	27.302.104,19
2022	0	0	0	0	0	9.695.833,33	0	9.695.833,33
20. Унапређење националне политике запошљавања у складу са добром праксом и стандардима ЕУ								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	0	0	0	0	100.000,00	0		100.000,00
2021	0	0	0	0	0	0		0
2022	0	0	0	0	0	0		0
21. Стварање услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним миграцијама								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
2021	0	0	0	0	0	0	0	0
2022	0	0	0	0	0	0	0	0
22. Унапређење адекватности квалитета и таргетираности мера социјалне заштите								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2020	3.608.333,33	0	0	0	0	0	0	3.608.333,33
2021	2.500.000,00	0	0	0	0	0	0	2.500.000,00
2022	0	0	0	0	0	0	0	0
УКУПНО	**217.656.798,32**	**5.678.571,00**	**1.218.894,00**	**68.664.594,67**	**29.634.982,00**	**221.607.937,52**	**60.162.912,00**	**604.624.689,51**

Табела 11: Извештај о имплементацији структурних реформи за ЕРП 2019-2021

КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2019. ГОДИНУ (активности из гантограма)		**Фаза имплементације (1-5) АКТИВНОСТИ КОЈЕ СУ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2019. ГОДИНУ**	**АКО АКТИВНОСТ НИЈЕ У ПОТПУНОСТИ СПРОВЕДЕНА, ДАТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД** (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	**АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО**	**ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ** (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
СР 1. Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022					
	Изградња магистралног гасовода Ниш – Димитровград				
1.	Израда идејног пројекта	потпуно спроведене			
2.	Израда студије оправданости	потпуно спроведене			
3.	Израда пројекта за грађевинску дозволу	потпуно спроведене			
4.	Израда студије процене утицаја на животну средину	потпуно спроведене			
5.	Решавање имовинско правних послова	напредак у спровођењу	Спорост рада локалних Служби за катастар непокретности		
6.	Исходовање сагласности на идејни пројекат и студију оправданости	потпуно спроведене			
7.	Исходовање енергетске дозволе	потпуно спроведене			
8.	Израда пројекта за извођење	потпуно спроведене			
9.	Спровођење тендерске процедуре	напредак у спровођењу	Завршена је израда техничког дела тендерске документације. Израда тендерске документације је подржана техничком помоћи кроз програм CONNECTA		
10.	Исходовање грађевинске дозволе	потпуно спроведене			
	Трансбалкански коридор				

15.	Почетак реконструкције ТС Краљево 3, неопходне за увођење новог далековода Крагујевац - Краљево	напредак у спровођењу	Завршена је комплетна фаза припреме и обезбеђене потребне дозволе. Завршен је предквалификациони поступак у складу са процедурама KFW-а. У току је финално усаглашавање тендерске документације. Изабран је извођач за изградњу далековода (LOT 1). У децембру 2019. је отворен финансијски део понуда и започело се са њиховом евалуацијом.		
16.	Реконструкција ТС Крагујевац 2, неопходна за увођење новог далековода Крагујевац - Краљево	напредак у спровођењу	Завршена је комплетна фаза припреме и обезбеђене потребне дозволе. Завршен је предквалификациони поступак у складу са процедурама KFW-а. У току је финално усаглашавање тендерске документације и спровођење поступка за избор извођача. Завршена је евалуација понуда за технички део за ТС Крагујевац 2 и добијена сагласност KfW банке. У Децембру 2019. године је отворен финансијски део понуде и започело се са евалуацијом истих.		
17.	Изградња далековода Крагујевац - Краљево	напредак у спровођењу	Завршена је комплетна фаза припреме и обезбеђене потребне дозволе. Завршен је предквалификациони поступак у складу са процедурама KFW-а. У току је финално усаглашавање тендерске документације. Завршена је евалуација понуда за технички део за ТС Краљево 3 и добијена сагласност KfW банке. У Децембру 2019. године је отворен финансијски део понуде и започело се са евалуацијом истих.		
18.	Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Б. Башта	напредак у спровођењу	Кроз одобрена средства донације (програм WBIF14) израђује се комплетна техничка документација (Пројекти за грађевинске дозволе и Пројекти за извођење) за изградњу објекта. Завршен и одобрен је Програмски Задатак за израду техничке документације. Одабрани консултант је урадио све формалне активности иницијалне фазе реализације пројекта, те је и сама реализација отпочела у мају текуће године.		

19.	Израда урбанистичког/ просторног плана за ДВ Б. Башта – Обреновац	напредак у спровођењу	У складу са планираним одвијају се законске процедуре које прате процес усвајања просторног плана подручја посебне намене. План је израђен и усвојен на комисији Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. У току је међуресорно усаглашавање плана, након чега следи доношење уредбе на Влади Републике Србије.		
22.	Припрема техничке документације за ДВ Б. Башта - Вишеград - Пљевља	напредак у спровођењу	Кроз одобрена средства донације (програм WB13-REG-ENE-01) израђује се комплетна техничка документација (Пројекти за грађевинске дозволе и Пројекти за извођење) за изградњу објекта. Завршен и одобрен је Програмски Задатак за израду техничке документације.Усаглашен је и почетни извештај (inception report), чиме су започете активности на изради техничке документације за ДВ Б. Башта – Вишеград – Пљевља.		
		90%			
СР 2. Унапређење услова за повећање енергетске ефикасности и побољшање стања постојеће инфраструктуре у секторима потрошње енергије					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Измена закона о ефикасном коришћењу енергије у циљу увођења екодизајна и унапређења постојећих одредби Закона ради његове боље примене	напредак у спровођењу	Нацрт закона је припремљен. Усвајање се очекује до краја године		
2.	Унапређење рада постојећег Буџетског фонда за енергетску ефикасност кроз припрему правилника који ће разрадити нове механизаме финансирања (ИПА пројекат)	потпуно спроведене			
3.	Предлог за унапређење рада и правног статуса фонда за енергетску ефикасност (ИПА пројекат)	потпуно спроведене			

4.	Сагледавање модалитета за рад фонда за енергетску ефикасност као посебне институције, у оквиру рада радне групе успостављене од страненМинистарства финансија	започето спровођење	До сада је одржано неколико састанака радне групе углавном припремног карактера.		
5.	Почетак прикупљања накнаде за енергетску ефикасност по основу Закона о накнадама за коришћење јавних добара	потпуно спроведене	Накнада се прикупља од 1. јула 2019. године		Донет правилник
6.	Финансирање пројеката енергетске ефикасности	напредак у спровођењу	Спроводи се континуирано. У току је реализација пројеката који су средства добили 2018. године а током 2019. спроведен је још један јавни позив за ЈЛС		
7.	Доношење подзаконских аката у вези са спровођењем енергетских прегледа	започето спровођење	Може се донети тек након доношења измена закона (активност бр. 1)		
		77%			

СР 3. Унапређење капацитета и квалитета инфраструктуре и услуга из области транспорта					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Усвајање правилника о начину лиценцирања лица за спровођење ревизије и провере безбедности путне инфраструктуре основу Закона о путевима	потпуно спроведене			
2.	Усвајање правилника о начину спровођење ревизије и провере безбедности путне инфраструктуре основу Закона о путевима	потпуно спроведене			

3.	Наставак преласка на нов начин уговарања са предузећима за одржавање преостале мреже државних путева (12.000км)	у припреми	У претходном периоду рађене су припремне активности на имплементацији ПБМЦ-а планираној за остатак државне мреже путева (око 12.000 км). Управљач државних путева је урадио поделе територија (што је први корак за израду тендерске документације за ПБМЦ), затим паралелно се овим активностима, настављају радови који се финансирају из кредита Светске банке на изради ажурирања базе података о елементима и стању јавних путева (вредност јавних набавки је око 2,5 милиона евра). Тендерска документацијаза извођача радова на одржавању преостале путне мреже је у завршној фази израде. По завршетку овог посла добиће се комплетни улазни податци за израду тендера за ПБМЦ за остатак државне мреже путева (око 12.000 км). Такође се настављају активности на реализацији набавке потребног броја путних метеоролошких станица које су неопходне за имплементацију ПБМЦ у делу зимске службе.		
4.	Активности на припреми потписивања првог Уговора о нивоу услуга (СЛА уговор) и реорганизација ЛППС	у припреми	Све се ради у складу са динамиком предвиђеном у финалном извештају консултанта Deloitte. У току је поступак избора консултанта за подршку за израду СЛА уговора.		
		60%			

СР 4. Реформа железнице
СР је пренета у ЕРП 2020-2022

1.	Доношење одлуке о одузимању својства добра у општој употреби	напредак у спровођењу	Током усклађивања са примедбама Републичког геодетског завода и Републичке дирекције за имовину, одлучено је да се пруге Сонта - Апатин Фабрика и Гајдобра - Бачка Паланка, због усаглашености са Стратегијом развоја водног саобраћаја РС („Сл. гласник РС", бр. 34/15) и потреба повезивања Лука Апатин и Бачка Паланка са јавном железничком инфраструктуром, као и негативних мишљења РГЗ, изузму из Одлуке о одузимању својства добра у општој употреби. Из овог разлога донете су нове Одлуке за које су прибављена мишљења надлежних институција и које је Влада РС усвојила 28.новембра2019. године. У наредном периоду очекује се усвајање од стране Народне Скупштине.		
2.	Израда нове методологије за обрачун цене присутпа железничкој инфраструкутри	наставак спровођења са почетним резултатима	Имајући у виду да је анекс уговора из 2017. године са консултантима KPMG „Свеобухватна реформа железнице" потписан у августу 2019. године, дошло је до одлагања почетка израде. Сав потребан материјал за израду нове методологије је достављен на анализу, одабрани су консултанти, одржан уводни састанак и започета је израда методологије. Прелиминарни рок за за завршетак израде ове методологије март 2020. године. По привхатању предлога методологије, предлог уредбе ће бити достављен на усвајање Влади у другом кварталу 2020. године.		
		70%			

СР 5. Унапређење конкурентности пољопривредних произвођача и прерађивача					
СР је унапређена и пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Усвајање и спровођење годишњих конкурса за расподелу националних и средстава ЕУ	потпуно спроведене	Подршка инвестицијама у примарној пољопривредној производњи и преради пољопривредних производа се у потпуности спроводи		
2.	Припрема програма руралног развоја за нови програмски период (2021-2027)	у припреми	У току је процес припреме секторских анализа које су основ за даљу припрему програма		
3.	Припрема ИПАРД III програма за нови програмски период (2021-2027)	започето спровођење	У току је процес припреме секторских анализа које су основ за даљу припрему програма		
4.	Припрема и усвајање правилника потребних за имплементацију ИПАРД	у припреми	Правилници на основу којих се спроводи ИПАРД II програм су актуелни, док правилници за имплементацију ИПАРД III програма бити припремљени након усвајања програма		
5.	Израда Нацрта закона о комасацији и Нацрта измена и допуна Закона о пољопривредном земљишту	у припреми	Текст Нацрта Закона о пољопривредном земљишту припрема Радна група за израду овог закона Због предложених значајних промена постојећег закона разматра се и могућност да се предложи нови Закон о пољопривредном земљишту. Израда текста Нацрта закона о комасацији је у припреми која је у почетној фази и овом тренутку се ради на изради предлога који би предупредили потешкоће и продужавање поступка спровођења комасације са циљем да се размотри њихово увођење у тест Нацрта закона о комасацији уз претходно разматрање спроводивости самих предлога.		У оквиру плана који се односи на комасацију за 2019. годину је поред израде нацрта закона и предвиђено запошљавање једног службеника, те се у томе очекује потпуно испуњење плана. Током августа 2019. године је објављен Конкурс за пријем у радни однос државног службеника за послове уређења пољопривредног земљишта - комасација и у току је завршетак процедуре, чиме ће план бити у целини испуњен.
		40%			
СР 6. Подизање конкурентности индустрије					

СР НИЈЕ пренета у ЕРП 2020-2022, иако је предложена у прелиминарној фази. Договорено је да се у овом циклусу изостави имајући у виду да се већ више циклуса налази у ЕРП, те да се планира скорије усвајање Стратегије индустријске политике и пратећег Акционог плана, чији садржај ће бити основа за потенцијалну реформску меру у наредном циклусу ЕРП у овој области.

1.	Израда нове стратегија индустријског развоја уз консултације приватног сектора користећи резултате процеса „предузетничког откривања“ приликом израде Стратегије паметне специјализације	напредак у спровођењу	Уз донаторску подршку Немачке организације за међународну сарадњу (GIZ) обезбеђена је финансијска подршка за досадашњи и будући рад експертског тима који је ради на полазном документу Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године. У мају 2019. је формирана Међуминистарска радна група – Радна група за израду предлога Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године и за израду предлога Стратегије истраживања и иновација за паметне специјализације у Републици Србији RIS3. У оквиру рада на доношењу Стратегије индустријске политике, током маја и јуна 2019. године одржано је 13 јавно приватних дијалога на читавој територији Републике Србије. Израђен је Извештај о реализацији ових форума, који ће по завршетку фазе дијагнозе послужити као основа за формулисање стратешких циљева и листе иницијатива за сваку од области стратегије. 17. септембра 2019. године одржан је завршни јавно-приватни дијалог у овој фази израде индустријске стратегије, на коме су презентовани налази јавно-приватних дијалога одржаних током маја и јуна 2019. године и размењена мишљења свих заинтересованих страна. У децембру 2019. године израђен је Предлог стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године који је стављен на јавну расправу од 13. децембра 2019. године до 3. јануара 2020. године. Наведени предлог стратегије садржи визију, општи циљ и посебне циљеве са сетом мера у оквиру шест хоризонталних области интервенција. План је да током јануара 2020. године Влада усвоји поменути предлог стратегије, али без индикатора дефинисаних мера и без активности, односно без успостављеног механизма за имплементацију.		
2.	Израда акционог плана за спровођење нове стратегије индустријског развоја	у припреми	Израда акционог плана за спровођење нове стратегије индустријског развоја планирана је до краја другог квартала 2020. године.		
		50%			

СР 7. Трансформација Пореске управе					
СР је унапређена и пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Успоставити и применити нови организациони ток за управљање свим споредним пословима.	потпуно спроведене	Програмом трансформације Пореске управе за период 2015-2020 године и Акционим планом Програма трансформације Пореске управе за период од 2018-2023. који је усвојен Закључком Владе Републике Србије 05.децембра 2017.године, предвиђена је организациона трансформација Пореске управе. У складу са тим Пореска управа је у отвореном поступку јавне набавке ангажовала консултанта Pricewaterhouse Coopers Consulting d.o.o Beograd у вези са раздвајањем основних од споредних функција у Пореској управи. Јануара 2019. консултант је доставио Извештај и план имплементације са мапом пута која садржи специфичне активности и временске рокове. Рок за реализацију плана је јул 2019. године. Ступањем на снагу Акта о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству финансија - Пореска управа од 7.јуна 2019.године који је усвојен Закључком Владе Републике Србије од 13.06.2019. године створени су правни услови за примену нове организационе структуре. Нова организациона структура је почела да функционише од 01.07.2019. године, и подразумева нову пословну мрежу са смањеним бројем филијала на терену са 78 на 37, и ЦВПО као посебну организациону јединицу, док су издвојене активности покривене на 75 места. У издвојеним активностима обављају се функције контроле и наплате за пореске облике који су Акционом планом дефинисани као издвојене активности.		

2.	Консолидовати администрирање основних пореза у мањем броју филијала (прва фаза консолидације).	потпуно спроведене	Ступањем на снагу Акта о Унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству финансија-Пореска управа од 7. јуна 2019.године, , стекли су се услови за распоређивање запослених у складу са новом организационом мрежом од 1. јула 2019 године. Тиме је извршена концентрација функција контроле и наплате за основне активности на 37 локација као предуслов за ефикаснију контролу и наплату (прва фаза консолидације).		
3.	Преструктурирати Централу и обезбедити адекватне ресурсе	наставак спровођења са почетним резултатима	У оквиру активности за реализацију интегралног Плана имплементације за раздвајање основних од споредних активности редукована је пословна мрежа са 78 на 37 филијала на терену и ЦВПО као посебну организациону јединицу.Функције људских, материјалних ресурса, ИКТ, услуга пореским обвезницима и пореског рачуноводства обављају се од 01.07.2019.године централизовано са територијалном дистрибуцијом која прати организацију основних и издвојених активности. Новом организационом структуром у Централи су формирани нови сектори: Сектор за издвојене активности; Сектор за пореско рачуноводство; Сектор за утврђивање порекла имовине и посебног пореза и Одељење за међународну сарадњу и координацију европских интеграција.		

4.	Реинжењеринг пословних процеса за увођење међународних добрих пракси у оперативне функције ПУРС.	у припреми	Предуслов за аутоматизацију пословних процеса је реинжењеринг пословних процеса, што је пројектом Светске банке и планирано. У оквиру компоненте 3 пројекта Светске банке дефинисане су потребе модернизације ИКТ система, аутоматизације размене података и складишта података као и управљање предметима и архивирање као кључне чињенице за функционисање редуковане пословне мреже. Након спроведеног поступка ЈН закључен је уговор са консултанстком кућом КПМГ у вези израде свеобухватне анализе пословних процеса Пореске управе РС, постојећег информационог система Пореске управе РС, готових комерцијалних софтвера намењених подршци рада Пореским управама који су доступни на светском тржишту, као и анализу савремених трендова развоја сопственог система за функционисање Пореске управе РС. Програм реинжењеринга пословних процеса зависиће од одлуке да ли кренути са набавком комерцијалног система или са развојем сопствених информационих система. Консултант је кроз извештаје дао препоруку модела ИКТ платформе који треба да буде примењен у процесу модернизације Пореске управе. Коначни извештај је достављенсептембра 2019.године. Пројекат Модернизације Пореске управе, који се финансира из кредитне линије Светске Банке, у оквиру компоненте 2 предвиђа активност која се односи на реинжењеринг пословних процеса у пореским пословима.		
		70%			
СР 8. Унапређење управљања капиталним инвестицијама					
СР НИЈЕ пренета у ЕРП 2020-2022 јер су испуњене активности предвиђене ЕРП 2019-2021 и даље активности су редовне природе.					
1.	Доношење Правилника за примену Уредбе о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката	потпуно спроведене			

2.	Спровођење обука буџетских корисника у вези примене Уредбе о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката и Правилника	потпуно спроведене			
3.	Израда пројектног задатка и набавка ИТ опреме и софтвера за формирање јединствене информационе базе капиталних пројеката	напредак у спровођењу	Припремљен материјал за јавну набавку		
4.	Обука буџетских корисника	напредак у спровођењу	Спроведена обука, направљно видео упутство које ће бити доступно буџетским корисницима		
5.	Имплементација и ажурирање јединствене информационе базе капиталних пројеката	наставак спровођења са почетним резултатима	Сачењена форма базе података (које ће бити у употреби до увођења ИТ система), уношење пројеката у бази планирано за 2020-ту годину (од момента почетка примене Уребде о управљању капиталним пројектима)		
		84%			

СР 9. Побољшање приступа финансијским средствима за мала и средња предузећа и предузетнике (МСПП)

СР НИЈЕ пренета у ЕРП 2020-2022, имајући у виду да су у потпуности испуњене све предвиђене реформске активности, а даљи рад у овој области представља редовне активности ресора. Договорено је такође да се у новом циклусу ЕРП више пажње посвети финансирању иновативних МСПП и дигитализацији (СР 13 Подршка иновативним старт-ап компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава).

1.	Израда стратегије развојног финансирања	напредак у спровођењу	Стратегија је у изради		
2.	Пилотирање првог програма подршке који обухвата кредитирање почетника у пословању у партнерству са пословним банкама, развијеног уз подршку KfW	потпуно спроведене			

3.	Унапређење различитих сегмената финансијског тржишта (Закон о алтернативним инвестиционим фондовима и Закон о инвестиционим фондовима)	потпуно спроведене			Скупштина Србије усвојила је Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом и Закон о алтернативним инвестиционим фондовима. Закон о инвестиционим фондовима престаје да важи даном почетка примене Закона о алтернативним инвестиционим фондовима и Закона о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом, односно истеком 6 месеци од дана њиховог ступања на снагу.
4.	Спровођење пројекта кредитних гаранција финансираног из ИПА 2016	потпуно спроведене			
5.	Нови годишњи циклус спровођења три јавна програма подршке МСПП	потпуно спроведене			
6.	Анимирање заинтересованих страна да боље искористе могућности унутар ЕУ програма (COSME) и регионалних програма (WB EDIF)	потпуно спроведене			
7.	Анимирање заинтересованих страна да боље искористе могућности унутар ЕУ програма из нове перспективе и регионалних програма (WB EDIF)	потпуно спроведене			
		97%			

СР 10. Успостављање одрживог система финансирања заштите животне средине кроз унапређење функционалности Зеленог фонда					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Идентификовање, усаглашавање и утврђивање мера и активности за успостављање одрживог система финансирања у циљу ефикасне реализације програма и пројеката у области заштите животне средине	започето спровођење	Настављено учешће у раду Радне групе за успостављање механизама за неометано спровођење програма/пројеката из области заштите животне средине и енергетске ефикасности успостављене Решењем министра финансија у 30.10.2019; припремљен предлог пројекта: Подршка успостављању одрживог система финансирања заштите животне средине кроз унапређење функционалности Зеленог фонда; настављене активности на ревизији индикатора учинка/индикатора за праћење спровођења стрктурне реформе		
		40%			

СР 11. Унапређење корпоративног управљања у јавним предузећима					
СР НИЈЕ пренета у ЕРП 2020-2022 јер је оцењено да активности које Министарство привреде спроводи у овој области спадају у редовне, те се у складу са тим не могу више сматрати реформским.					
1.	Рад радне групе на дефинисању система сертификовања органа управљања у ЈП	наставак спровођења са почетним резултатима	Формирана је Радна група за уређење система стручног усавршавања и увођења сертификације органа управљања јавних предузећа, континуирано се одржавају састанци са циљем израде Програма стручног усавршавања		
2.	Припрема подзаконских аката за увођење система сертификовања органа управљања у ЈП	наставак спровођења са почетним резултатима	Израђена финална верзија Програма за додатно стручно усавршавање у области корпоративног управљања.		

3.	Анализа потреба за обуком (ТНА) чланова надзорних одбора у јавним предузећима	потпуно спроведене			
4.	Спровођење обука чланове надзорних одбора у ЈП о корпоративном управљању	у припреми	Након усвајања Програма стручног усавршавања		
5.	Дефинисање система акредитације установа за едукацију органа управљања.	у припреми	Биће садржано у Програму стручног усавршавања		
6.	Сертификовање органа управљања у ЈП и припрема подзаконских аката за увођење система сертификовања	у припреми	Након примене Програма стручног усавршавања		
7.	Успостављање и вођење регистра	у припреми	Биће садржано у Програму стручног усавршавања		
8.	Развијање процедура у МП за праћење и евалуацију ефеката корпоративног управљања у ЈП	у припреми	Након примене Програма стручног усавршавања		
		40%			
СР 12. Поједностављење поступака за пословање привредних субјеката					
СР је унапређена и пренета у ЕРП 2020-2022.					
1.	Почетак примене Закона о накнадама	потпуно спроведене			
2.	Оптимизација поступака (из угла трошка и времена за бизнис)	наставак спровођења са почетним резултатима	За 1850 административних поступака припремљени су предлози препорука за оптимизацију, од којих су 4 укинута, а за 42 поступка су у потпуности имплементиране препоруке (добиле законодавни оквир и отпочела је примена) чиме су постигнуте уштеде за привреду у износу од 30,1 милиона евра. За 594 поступака су прихваћене препоруке у потпуности од стране надлежних органа и очекује се скора примена. За додатних 31 поступак су усаглашене препоруке за поједностављење, чиме се може сматрати да је 625 поступка спремно за поједностављење.		Током 2019. године пописано је укупно 109 административних поступака који се спроводе на нивоу АП Војводине. Припремљене су и усаглашене са органима препоруке за поједностављење 105 административних поступака.

3.	Промо кампања	потпуно спроведене			
4.	Упутство за дигитализацију	потпуно спроведене			
5.	Дигитализација административних поступака	започето спровођење	Потписан је уговор са изабраном компанијом која ће обављати послове дигитализације. Утврђени су приоритети и план активности на дигитализацији поступака у првој фази. Извршена је набавка BPM лиценци и урађени су to-be дијаграма за поступке предвиђене за дигитализацију у првој фази. Урађена је конфигурација постојећег система Канцеларије за ИТ и подигнуто је тестно окружење.		
6.	Усвајање и спровођење акционих планова за поједностављење административних поступака	наставак спровођења са почетним резултатима	Влада је 11. јула 2019. године усвојила Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР" за период 2019. – 2021. године. Мере предвиђене Програмом биће спровођене у складу са динамиком утврђеном Акционим планом за спровођење Програма који садржи прву групу препорука за укидање или оптимизацију 592 административна поступка које спроводи 24 органа и организација. Имплементација препорука је већ започета доношењем измена Закона о странцима, Закона о запошљавању странаца, Закона о порезу на доходак грађана, Закона о дувану и бројних подзаконских аката. Поред наведеног, у великом броју поступака спроводи се препорука за размену података по службеној дужности, чиме су привредни субјекти растерећени у погледу прибављања и подношења документације потребне за одлучивање у поступку.		
		77%			

СР 13. Унапређење делотворности инспекцијског надзора					
СР НИЈЕ пренета у ЕРП 2020-2022 јер су све предвиђене активности спроведене, а даље активности у овој области представљају редован посао.					
	Успостављање заједничке информационе платформе за све инспекције на републичком нивоу (Е-Инспекција)				
1.	Обука тренера	потпуно спроведене			
2.	Продукција	потпуно спроведене			
3.	Примопредаја са обуком	потпуно спроведене			
	Имплементација Закона о инспекцијском надзору				
4.	Редовно одржавање седница Координационе комисије и 11 радних група	потпуно спроведене			
5.	Реализација програма обуке инспектора	напредак у спровођењу	Програм се спроводи у сарадњи са Националном академијом за јавну управу и расположивим донаторским програмима.		
6.	Континуирано спровођење испита за инспектора	потпуно спроведене			
7.	Унапређење сајта Координационе комисије - са поддоменима за све инспекције и видео материјалом о правима и обавезама привредних субјеката у редовном инспекцијском надзору	напредак у спровођењу	Израђени су поддомени за сваку инспекцију, а видео о правима и обавезама привредних субјеката је у припреми и биће готов до краја септембра		
8.	Доношење Акционог плана за запошљавање младих инспектора на основу резултата јавне набавке Анализа капацитета републичких и инспекција у јединицама локалних самоуправа	потпуно спроведене			Осим Акционог плана, донета је и уредба о разврставању радних места и мерилима за разврставање радних места, како би се унапредио материјални положај инспектора, преводећи републичке инспекторе најмање у звање самостални саветник.

9.	Примена Споразума о сарадњи са Удружењем „Мрежа инспектора“;	потпуно спроведене	Мрежа инспектора активно учествује у раду Радне групе за унутрашњи надзор, а такође је дала велики допринос у изради Анализе капацитета републичких инспекција и инспекција на локалу. Представници Мреже инспектора такође присуствују седницама Координационе комисије.		
10.	Континуирано стручно усавршавање инспектора	напредак у спровођењу	Обуке се спроводе у сарадњи са Националном академијом за јавну управу и донаторским програмима, а и саме инспекције организују обуке по областима.		
11.	Израда Медија плана за промоцију професије инспектора	потпуно спроведене			Израђени промотивни филмови о инспекцијама.
12.	Доношење и објављивање годишњих планова свих републичких инспекција укључујући и Граничну фитосанитарну и Граничну ветеринарску инспекцију	потпуно спроведене			Све инспекције имају објављене планове и годишње извештаје на сајту Координационе комисије.
		95%			

СР 14. Унапређење геопросторног сектора као подршка инвестиционом одлучивању					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022.					
1.	Доношење подзаконских аката из области НИГП-а	напредак у спровођењу	Чланом 7 Закона о НИГП-у прописано је да ће Влада РС у складу са постојећим INSPIRE спроведбеним правилима издатим од стране Европске комисије, донети пет подзаконских аката којима ће прописати правила за: 1) метаподатке; 2) интероперабилност; 3) мрежне сервисе; 4) приступ скуповима и сервисима геоподатака, укључујући јавни приступ и размену података између органа јавне власти; 5) праћење и извештавање. Рок за доношење подзаконских акта под 1) и 5) је годину дана од ступања на снагу поменутог закона тј. 14.04.2019. године, а рок за подзаконска акта под 2), 3) и 4) је две године од ступања на снагу закона тј. 14.04.2020. године. На седници одржаној 25.07.2019. године Влада је донела Уредбу о спроведбеним правилима за метаподатке националне инфраструктуре геопросторних података. Уредба је објављена у „Сл. гласнику РС" број 54 од 26.07.2019. године и ступила је на снагу 03.08.2019. године. У току је израда Уредбе о праћењу и извештавању активности НИГП-а за коју је израђен нацрт.		
2.	Усвајање Стратегије НИГП -а за период од 2018-2022	започето спровођење	Како је Закон о НИГП-у донет са закашњењем у односу на план, тако се остале активности које се везују за Закон спроводе са закашњењем. Савет НИГП-а је формиран, а усвајање Стратегије НИГП-а се очекује 2020. године. Рад на изради нацрта Стратегије НИГП-а се интерно спроводи у РГЗ-у.		

3.	Успостављање Регионалног центра за управљање геопросторним информацијама	напредак у спровођењу	Успостављање Регионалног центра за управљање геопросторним подацима подразумева организационо и кадровско успостављање. Организационо успостављање Центра за управљање геопросторним подацима је завршено. Правилником о систематизацији радних места у РГЗ-у формирана је организациона јединица која је започела са радом јануара 2018.године. Закључно са 31.12. 2018. године јавним конкурсом за попуњавање радних места који је спроведен у Републичком геодетском заводу попуњено је осам радних места. Преостала слободна места ће се попунити конкурсом који ће бити накнадно расписан.		
4.	Хармонизација просторних података РГЗ-а	започето спровођење	Хармонизација просторних података РГЗ-а је урађена за 5 сетова просторних података у складу са директивом ИНСПИРЕ (дефинисан циљ ЕРП-а за 2019. годину је 13 хармонизованих сетова података). Процес хармонизације просторних података је у току. У току су и пројекти у којима је планирана набавка техничких ресурса за сврху даље хармонизације просторних података РГЗ-а.		
5.	Израда Националног геопортала у складу са директивом INSPIRE	напредак у спровођењу	Унапређење Националног геопортала у складу са директивом ИНСПИРЕ је у току. Константно се врши надоградња геопортала „ГеоСрбија" новим сетовима просторних података. Тренутно на геопорталу „ГеоСрбија" успостављено је 225 сетова података, 30 сервиса, 73 сета метаподатака. Отежавајућа околност је недостатак већег учешћа других институција услед кашњења формирања Савета НИГП-а (Савет НИГП-а је формиран са закашњењем дана 25.10.2018. године решењем Владе РС 24 Број: 119-9822/2018, одговорни субјекти ће бити именовани од стране Савета НИГП-а). У току су пројекти у којима је планирана набавка техничких ресурса за потребе Националног геопортала.		

6.	Обезбеђивање техничких услова за е-плаћање	не спроводи се		Услед недостатка средстава за имплементацију софтверског решења, техничких проблема и недостатка кадрова активност се још не спроводи.	
7.	Подршка другим институцијама (одговорним субјектима) у хармонизацији података, изради метаподатака и сервиса за потребе Националног геопортала	започето спровођење	Одговорни субјекти НИГП-а су органи јавне власти који су у складу са законом, надлежни за стварање, прикупљање и одржавање геоподатака за потребе приказа на Националном геопорталу, као и органи јавне власти који у обављању послова из своје надлежности користе те геоподатке. Наиме, Савет НИГП-а ће посебним актом одлучити који ће органи јавне власти бити одговорни за одређене теме геоподатака сходно Закону. Тренутно РГЗ-пружа подршку другим институцијама које користе дигиталну платформу на основу правног основа (споразум/уговор/по захтеву на основу закона). Подзаконским актима уређују се техничка решења за интероперобилност, односно хармонизацију скупова и сервиса просторних података, израда метаподатака и сервиса за потребе геопортала. Неблаговремено доношење подзаконских аката може успорити реализацију активности.		
8.	Потписивање споразума о сарадњи и учешће на пројектима са институцијама одговорним за геопросторне податке у оквиру Европске уније и региона	започето спровођење	У фебруару 2019. године потписан је споразум са Краљевином Шведском о реализацији пројекта „Унапређење пословне климе у Србији“. По завршетку пројекта, који ће трајати две године, у Србији би требало да буде успостављен национални регистар инвестиционих мапа који ће на дигиталној платформи НИГП-а бити доступан свим грађанима и потенцијалним домаћим и страним инвеститорима. Пројекат је у фази имплементације.		

9.	Одређивање одговорних субјеката НИГП-а за теме према приоритетима дефинисаним анексима директиве INSPIRE	у припреми	Савет НИГП-а именоваће одговорне субјекте у року од једне године од ступања на снагу Закона о НИГПу. Савет НИГП-а је формиран са закашњењем дана 25.10.2018. године решењем Владе РС 24 Број: 119-9822/2018. Очекује се именовање одговорних субјеката НИГП-а у 2019. години. У Центру за управљање геопросторним подацима су интерно започете активности на припреми документације у циљу релализације ове активности.		
10.	Припрема и усвајање Закона о масовној процени вредности непокретности	не спроводи се		Припрема Закона о масовној процени вредности непокретности је одложена до обезбеђивања резултата са пилот пројекта (узорак 5 општина) кроз упоредну студију.	1. Ангажовање координатора са пилот општинама у самој општинској управи ради перцепције општинске управе. Улога координатора је да буде непосредни сарадник са циљем лакшег обезбеђења потребних података. 2. Утврђивање рокова за повезане активности ради обезбеђења правовремених и доступних основа за извођење пилот пројеката. 3. Током првог квартала 2019. године вршено је прикупљање података са подручја пилот општина за анализу и израду модела. 4. Акценат у априлу и мају је био на припреми података за публикацију планске документације и припреми примера базе података органа/организација/предузећа за пилот општине.

11.	Усаглашавање других закона са Законом о масовној процени вредности непокретности и израда подзаконске регулативе	не спроводи се		Условљено извршењем претходне активности "Припрема и усвајање Закона о масовној процени вредности непокретности"	Инволвирање институција од значаја у активности Пројекта унапређења земљишне администрације у Србији (Пројекат финансиран кредитом светске Банке који се имплементира у РГЗ-у) ради побољшања сарадње и припреме измена прописа.
12.	Омогућавање издавања/ продаје података са тржишта непокретности на основу online захтева и плаћања	напредак у спровођењу	Успостављена је функција on-line издавања података са тржишта непокретности из Апликације Регистра цена непокретности (http://www.rgz.gov.rs/usluge/procena-i-vo%C4%91enje-vrednosti-nepokretnosti/registar-cena-nepokretnosti). Закључно са мајем 2019. године, отворено је 159 налога за приступ апликацији за потребе издавања података из Регистра цена. Континуирано се врше обуке за нове кориснике за спровођење процедуре online издавања података и пружа стручна помоћ код израде извештаја. За сада корисници немају могућност on-line плаћања већ прикључују доказ о уплати уз сваки захтев.		

13.	Развој система масовне процене вредности непокретности (анализа тржишта, прикупљање података о непокретностима и дефинисање процедура)	наставак спровођења са почетним резултатима	Прикупљање података је спроведено у делу прикупљања тржишних података и података о објектима са сателитских снимака. Сарадњом Републичког геодетског завода и Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, а у циљу формирања евиденције о донетим Решењима о рушењу бесправно подигнутих објеката, направљена је апликација за евиденцију решења о рушењу бесправно подигнутих објеката. У апликацију се врши унос решења и метаподатака. До краја II кваратала 2019. године у централну базу је мигрирано 308.252 решења о рушењу. Приступ и преглед централној бази решења о рушењу је омогућен у оквиру дигиталне платформе НИГП-а. У току је прикупљање пореских база и планске документације у пилот општинама. Следи развој информационог система који повезује све расположиве базе података за формирање фискалног регистра. Прикупљање података о фонду непокретности је спроведено 35% у односу на целокупан развој система и имплементације на пилот општинама. Анализа тржишта се спроводи делом у ИТ систему за масовну процену, а делом у комерцијалним софтверима. План је да се софтверско решење прошири тако да се целокупна анализа спроводи у јединственом систему масовне процене. Анализа тржишта је спроведена 40% у односу на целокупан развој система и имплементације на пилот општинама. Током јуна и јула месеца одржане обуке за рад у програмском пакету SPSS и за моделовање - основни и средњи ниво од стране ангажованог иностраног консултанта за 12 запослених. Акценат је на едукацији из области моделовања у циљу израде предлога модела.		

14.	Ажурирање података Адресног регистра и Регистра просторних јединица на територији РС	напредак у спровођењу	У оквиру пројекта „Унапређење података адресног регистра у Републици Србији” који укључује сва релевантна министарства и организације, обављају се активности које воде ка томе да сваки објекат добије назив улице и кућни број тј. да се званична база података адресног регистра у потпуности ажурира и допуни и да је након тога преузму и користе све државне институције. Републички геодетски завод је реализовао свој први задатак и израдио све Елаборате уличних система. Од 161 општине (односно за 4.721 насељених места) за које су израђени Елаборати уличних система (предложено је именовање 67.307 улица), њих 68 је донело одлуке о именовању. Започето је са израдом Елабората кућних бројева и до сада су елаборати урађени за 50 општина, утврђено је 149 835 нових кућних бројева у новоименованим улицама. Подаци Адресног регистра су ажурни у 858 насељених места што представља 18% од укупног броја насеља за која се унапређују подаци адресног регистра (4721 насељено место). Подаци Регистра просторних јединица ажурирају се у складу са одлукама које се објављују у службеним гласилима (у 2019. години објављене су 3 Одлуке Владе, ЈЛС или одлуке на основу законске регулативе).		
15.	Успостављање интероперабилности података Адресног регистра са подацима државних органа, организација и јединица локалне самоуправе	започето спровођење	РГЗ је отпочео успостављање интероперабилности података Адресног регистра са подацима државних органа, организација и јединица локалних самоуправа. Кључни регистри који су повезани и користе податке адресног регистра су: - Регистар пребивалишта; - Регистар купопродајних уговора - Регистар стамбених заједница.		

16.	Развој и имплементација централног система Адресног регистра	започето спровођење	Након потписивања уговора за реализацију II фазе Пројекта Светске банке усвојени су план пројекта и уводни извештај као и детаљна функционална спецификација и модел података; Започет је развој софтвера и миграционих процедура (развој апликације - 34%). Очекује се да централни адресни регистар буде оперативан средином 2020. године.		
17.	Припрема и усвајање Закона о Адресном регистру и Регистру просторних јединица	у припреми	У изради Закона о адресном регистру и регистру просторних јединица учествују чланови Оперативне групе састављене од представника више надлежних инстутуција. Оперативна група је имала неколико заједничних састанака, и представници РГЗ-а су израдили почетну верзију нацрта Закона о адресном регистру и регистру просторних јединица која је достављена Министарству за државну управу и локалну самоуправу на увид. Формирано "Координационо тело за унапређење адресног регистра" усмерава све активности везане за унапређење адресног регистра. Након наведених активности, дана 12.02.2019. донето је решење о формирању Радне групе за израду Нацрта закона о адресном регистру (у даљем тексту: Радна група), чији је задатак да изради Нацрт Закона о адресном регистру. Конститутивни састанак Радне групе одржан је 16.05.2019. године.		
		44%			
СР 15. Пакет мера за финансијску подршку истаживањима и иновацијама које доприносе развоју економије засноване на знању					
СР је значајно унапређена и настављена у ЕРП 2020-2022.					
1.	Имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финасирање, мониторинг од стране Фонда у оквиру програма сарадње науке и привреде - Уговор о директном гранту ИПА 2013	потпуно спроведене			

	ИПА 2014				
2.	а) Припрема документације за Програме грантова (Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација, Mini Grants и Matching Grants) - објава јавног позива, промотивне активности (инфо дани) и Отворена врата и радионице, припрема апликаната за пријављивање	потпуно спроведене			
3.	б) Оцењивање приспелих пројеката и доношење одлуке о финансирању, уговарање	потпуно спроведене			
	„Competitiveness & Jobs“				
4.	а) Имплементација пројеката 1 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност	напредак у спровођењу	Имплементација пројеката се спроводи у складу са договореном динамиком и потписаним уговорима са добитницима гранта. Пројекти у оквиру Програма раног развоја су комплетирани, док се крај имплементација пројеката финансираних у оквиру Програма суфинансирања иновација очекује у другом кварталу 2020. године.		
5.	б) Имплементација пројеката 2 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност	напредак у спровођењу	Имплементација пројеката се спроводи у складу са договореном динамиком и потписаним уговорима са добитницима гранта.		
6.	в) Оцењивање приспелих пројеката по 1 ЈП (Програм сарадње науке и привреде) и доношење одлуке о финансирању, уговрање	потпуно спроведене			

7.	г) Имплементација пројеката 1 ЈП (Програм сарадње науке и привреде) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност	наставак спровођења са почетним резултатима	Уговори са добитницима гранта су потписани и имплементација се спроводи у складу са договореном динамиком		
8.	Реализација активности: 1. прикупљање предлога пројеката од стране ТТФ и ТТО, 2. евалуација пристиглих предлога пројеката и 3. дефинисање стратегије комерцијалног искоришћавања - ИПА 13 и „Competitiveness & Jobs“ + развој нових сервисних линија	потпуно спроведене			
9.	Завршетак пројекта успостављања сервисних линија за трансфер технологија у Централној канцеларији за трансфер технологија - ИПА 13 и „Competitiveness & Jobs“	потпуно спроведене			
10.	Реализација програма технолошког развоја - МПНТР	потпуно спроведене			
		92%			

СР 16. Унапређење сервиса електронске управе кроз развој националне информационо-комуникационе инфраструктуре					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Доношење Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури	у припреми	У току је рад на изради радне верзије Нацрта Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури;		

2.	Повезивање установа образовања и културе на Академску мрежу Републике Србије (континуирана активност)	потпуно спроведене			
3.	Изградња бежичних локалних рачунарских мрежа у основним и средњим школама у РС – „Повезане школе“	потпуно спроведене			
4.	Припрема пројектне документације за реализацију пилот пројекта	наставак спровођења са почетним резултатима	Израда идејних пројеката широкопојасних мрежа у руралу иде по плану, реализована је јавна набавка и закључен је уговор у првом кварталу 2019., а очекује се да ће израда идејних пројеката бити завршена до краја 2019. године;		

5.	Изградња FTTH мрежа које би обухватиле 40.000 домаћинстава у руралним пределима *(рок за изградњу је 18 месеци од обезбеђивања средстава)	не спроводи се		Фаза изградње FTTH мрежа није реализована обзиром да није било могуће обезбедити средства у 2019. години	Министарству финансија упућен је захтев за додатним средствима за реализацију капиталног пројекта "Изградња широкопојасне комуникационе инфраструктуре у руралним пределима РС"; Финална верзија пројекта ГАФ „Широкопојасна мрежа нове генерације за руралне школе у белим зонама“ је према WBIF процедури унета у електронску базу података којим је Министарство аплицирало за доделу бесповратних средстава из којих би се финансирала техничка помоћ за: мапирање, израду студије изводљивости, израду Cost-benefit анализе, процену утицаја на животну средину и припрему пројектне и тендерске документације.
6.	Доношење Уредбе о ближим условима за одржавање и унапређење Државног центра за управљање и чување података	у припреми			
7.	Прикупљање података	потпуно спроведене			
8.	Анализа потреба	потпуно спроведене			

9.	Припремање студије изводљивости и пројектног задатка	напредак у спровођењу	Тренутно је у изради Студија оправданости. Због комплексности пројекта, одређени пројектни задаци су завршени, неки су започети, док се тек очекује имплементација нових активности.		
10.	Пројектовање	наставак спровођења са почетним резултатима	Пројекат за грађевинску дозволу за објекат 1 је завршен. Очекује се израда Пројекта за извођење за објекат 1 и Пројекта за грађевинску дозволу за објекат 2.		
11.	Исходовање неопходних дозвола за изградњу	потпуно спроведене			
12.	Изградња секундарног Државног центра за управљање и чување података – Дата центар	започето спровођење	Изведени су припремни радови за објекат 1. У току је извођење и пројектовање радова за објекат 1 и пројектовање за грађевинску дозволу за објекат 2.		
		65%			
СР 17. Унапређење услова и уклањање препрека трговини					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022					
1.	Преговори о приступању СТО - билатерални преговори, усвајање прописа усаглашаних са СТО правилима и принципима	започето спровођење	Одржане консултације и поново иницирани контакти са појединим чланицама СТО са којима су још увек отворени билатеални преговори		
2.	Координација активности и надлежних министарстава и управа на имплементацији обавеза из Додатног протокола 5.	напредак у спровођењу	Договорен је текст Одлуке о успостављању поступка валидације међусобног признавања националних програма овлашћених привредних субјеката ЦЕФТА Страна у погледу сигурности и безбедности (АЕО). Република Србија је окончала интерне процедуре 28. јуна 2019. године, очекује се усвајање		
3.	Спровођење обавеза у области трговинске политике предвиђених Споразумом о стабилизацији и придруживању између ЕУ и РС	наставак спровођења са почетним резултатима	Континуирана редовна активност		

4.	Спровођење обавеза из Закона о потврђивању Одлуке Мешовитог комитета између држава ЕФТА и Републике Србије број 1/2018 о измени Протокола Б уз Споразум о слободној трговини између држава ЕФТА и Републике Србије о дефиницији појма „производи са пореклом” и методама административне сарадње и Одлуке Мешовитог комитета између држава EFTA и Републике Србије број 2/2018 о измени Анекса IV Споразума о слободној трговини између држава EFTA и Републике Србије о олакшавању трговине	потпуно спроведене			
5.	Спровођење активности на имплементацији МАП РЕА	напредак у спровођењу	Режим пуне кумулације и повраћаја царина који је на снази од 1. јула 2019. у трговини у ЦЕФТА , почетак примене СЕЕД+, извештај о е-трговини којим се идентификују регулаторне баријере, имплементација ЦЕФТА Додатног протокола 5, усвојен ЦЕФТА Додатни протокол 6 о трговини услугама, учињен напредак у преговорима о ЦЕФТА Додатном протоколу 7		
6.	Усвајање ЦЕФТА Додатног протокола 6 о либерализацији трговине услугама	потпуно спроведене	Влада Републике Србије је 21. јуна 2019. године донела Закључак којим се усваја основа за прихватање текста Додатног протокола 6 о трговини услугама и текст Протокола, и тиме окончала интерне процедуре за усвајање. На састанку Заједничког комитета ЦЕФТА одржаног 18. децембра 2019. године у Тирани, усвојен је ЦЕФТА Додатни протокол 6 о трговини услугама. Након тога, Република Србије је покренула процедуру за усвајање Закона о потврђивању Додатног протокола 6.		

7.	Спровођење активности дефинисаних Акционим плановима за 2018 и 2019 у оквиру Националног комитета за олакшање трговине (НКТОТ)	потпуно спроведене			
8.	Усвајање нових Акционих планова за четири стручне радне групе НКТОТ и спровођење дефинисаних активности	напредак у спровођењу	Усвојени су Акциони планови четири стручне радне групе НКТОТ за период 2020-2021		
		80%			
СР 18. Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022.					
1.	Доношење подзаконских аката на основу Закона о НОКС-у	напредак у спровођењу	У извештајном периоду донет је Правилник о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања („Сл. гласник РС“, број 43/2019). Сачињен је Предлог правилника о развоју стандарда квалификација и Предлог правилника о садржини и начину вођења Регистра НОКС.		
2.	Унапређивање капацитета Агенције за квалификације	напредак у спровођењу	Агенција за квалификације је у потпуности функционална и оперативна. Тренутно има 29 радно ангажованих лица. Простор и опрема су обезбеђени. Финансијска средства су дефинисана Законом о буџету за 2020. годину. Уз подршку ИПА 2014 програма у току је израда процедура којим ће бити стандардизованиу кључни пословни процеси у Агенцији за квалификације.		
3.	Доношење правлника о раду секторских већа	потпуно спроведене	У извештајном периоду завршен је процес домапирања чланова секторских већа. Одржане су конститутивне седнице свих 12 секторских већа. Секторска већа су усвојила пословнике о раду, као и програме рада за 2019. и 2020. гдину.		
4.	Развијање методологије за развој профила сектора	напредак у спровођењу	Уз подршку ИПА 2014 програма развијен је Нацрт методологије за развој профила сектора		

5.	Развијање 5 профила /описа сектора за потребе секторских већа	у припреми	Профили сектора биће развијени тек по утврђивању коначне методологије за развој профила сектора		
6.	Развој стандарда квалификација	напредак у спровођењу	У извештајном периоду развијена су четири нова стандарда квалификација		
7.	Унос квалификација у базу квалификација	напредак у спровођењу	У базу квалификација на српском и енглеском језику унето је 95 стандарда квалификација.		
8.	Успостављање Регистра НОКС	напредак у спровођењу	Уз подршку ИПА 2014 програма дефинисани су елементи Регистра НОКС као и спецификација за обезбеђивање софтвера за Регистар НОКС.		
9.	Припрема Извештаја о повезивању НОКС са ЕОК	потпуно спроведене	Израђен је Извештај о повезивању НОКС-а са ЕОК-ом		
10.	Усаглашавање предлога Извештаја о референцирању НОКС са ЕОК са социјалним партнерима	започето спровођење	Приликом израде Извештаја о повезивању НОКС-а са ЕОК обављен је консултативни процес са међународним и националним социјалним партнерима, односно консултовани су НПС, НСВО, ССООО, СНОКС, чланови Међуминистарске групе, ЕТФ, ЕУ експерти и сл.		
11.	Пријава и референцирање НОКС са ЕОК	потпуно спроведене	Представљање првог извештаја РС (state of play) Саветодавној групи ЕОК реализовано је 04-05. новембра 2019. године, док је представљање Извештаја о повезивању НОКС са ЕОК заказано за 52. састанак Саветодавне групе ЕОК за 04-05. фебруар 2020. године		
12.	Анализа и ажурирање Концепције признавања претходног учења	напредак у спровођењу	Уз подршку ИПА 2014 програма у току је анализа и ажурирање Концепције признавања претходног учења. Мапирани су примери добре праксе поступка признавања претходног учења из Португалије и сачињен је акциони план пилотирања концепра признавања претходног учења у РС.		
13.	Ревидирање уписне политке у средње стручне школе	напредак у спровођењу	Уписна политика у средње стручне школе се усклађује са реалним потребама привредног развоја дате локалне средине		
14.	Имплементација стандарда услуга за каријерно вођење и саветовање	започето спровођење	Усвојени су Стандарди услуга каријерног вођења и саветовања у форми Правилника, а Савет за НОКС је усвојио препоруке о примени Стандарда услуга каријерног вођења и саветовања		

15.	Креирање и спровођење плана за промоцију и видљивост дуалног и предузетничког образовања	потпуно спроведене	У претходном периоду спроведене су промотивне активности дуалног и предузетничког образовања		
16.	Израда законодавног оквира за имплементацију дуалног образовања у области високог образовања	напредак у спровођењу	Закона о дуалном моделу студија у високом образовању је усвојен у септембру 2019. године („Сл. гласник РС“, бр. 66/2019)		
17.	Праћење активности основања ученичких задруга у основим и средњим школама у складу са Правилником о ученичким задругама	у припреми	Рад Ученичких задруга биће праћен преко јединственог информационог система просвете "Доситеј", кроз који ће се добијати основне инфорфмације о оснивању и раду ученичких задруга		
18.	Креирање и спровођење стратегије за развој и имплементацију предузетничког образовања на свим нивоима образовања (ученичке задруге...)	у припреми	Стратегија за развој и имплементацију предузетничког образовања на свим нивоима образовања је у припремној фази		

19.	Успостављање и рад на аналитичком систему за праћење и евалуацију дуалног и предузетничког образовања	у припреми	Мастер план за имплементацију Закона о дуалном образовању је усвојен на седници Комисије за развој и спровођење дуалног образовања. У току је пилотирање инструмената Оквира за праћење и вредновање дуалног образовања. У току следеће године очекује се финализација рада на Оквиру. Јединствени информациони систем просвете ће омогућити генерисање одређених извештаја (просечна дужина студирања свршених студената и школовања средњошколаца, просечна оцена свршених студената и средњошколаца, просечна зарада свршених студената и средњошколаца при запошљавању, претежни вид запослења након дипломирања и положеног матурског/завршног испита, просечна дужина чекања запослења након дипломирања, годишњи буџетски трошак одређеног студијског програма и средњошколског образовног профила/смера, просечан годишњи буџетски трошак одређеног студијског програма по студенту и образовног профила/смера по средњошколцу и просечан приход буџета од једног свршеног студента одређеног студијског програма). У оквиру ових извештаја пратиће се посебно образовни профили у дуалном образовању и студијски програми по дуалном моделу.		
20.	Израда додатних анализа о дуалном образовању (Анализа утицаја дуалног образовања на друштво, Квалитет, праведност и ефикасност дуалног образовања, повезаност образовања и тржишта рада...)	у припреми	Додатне анализе биће урађене када се стекну услови за то, тачније након почетка примене Закона о дуалном образовању и када прва генерација буде завршавала образовање по дуалном систему и буде изашла на тржиште рада		
21.	Извештај о ефикасности и квалитету спровођења дуалног образовања у претходној години и препоруке за даљи рад и примену Закона о дуалном образовању.	у припреми	Праћење квалитета спровођења дуалног образовања у потпуности ће бити реализовано након пуне примене Закона, као и подзаконкских аката којим је ближе уређено спровођење дуалног образовања односно осигурање квалитета у његовом спровођењу.		

22.	Модернизација постојећих и креирање нових образовних профила за дуални модел образовања	напредак у спровођењу	У Конкурсу за упис ученика у први разред за школску 2019/20. годину понуђено је 35 образовних профила по дуалном моделу образовања, од чега су 4 нова профила. Укупан број дуалних образовних профила од почетка увођења дуалног образовања је 37.		
		64%			
СР 19. Повећање радне активације радно способних лица која се налазе у систему социјалне заштите, теже запошљивих незапослених лица у складу са прописима из области запошљавања					
СР НИЈЕ пренета у ЕРП 2020-2022 имајући у виду да су предвиђене активности испуњене и представљају редовне активности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.					
1.	Ступање Закона о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у одређеним делатностима на снагу	потпуно спроведене			
2.	Успостављање оперативност софтвера за пријем и обраду података о запосленим/радно ангажованим радницима на сезонским пословима при Пореској управи	потпуно спроведене			
3.	Успостављање евиденције о сезонским радницима при НСЗ	потпуно спроведене			
4.	Усвајање Закона о социјалном предузетништву и радној интеграцији у социјалним привредним субјектима	наставак спровођења са почетним резултатима	Наставак анализе стања у области социјалног предузетништва у циљу унапређења текста Нацрта закона. Очекује се да закон уђе у скупштинску процедуру у четвртом кварталу 2020. године.		Додатно анализирање стања у области социјалног предузетништва.

5.	Усвајање Закона о агенцијском запошљавању	потпуно спроведене	Закон о агенцијском запошљавању („Сл. гласник РС”, број 86/19) усвојен је 6. децембра 2019. године. На основу члана 5. став 5. и члана 8. став 4. Закона о агенцијском запошљавању донет је Правилник о условима за издавање дозволе за рад Агенције за привремено запошљавање и полагање стручног испита за рад те агенције („Сл. гласник РС”, број 96/19).		
		92%			
СР 20. Унапређење адекватности, квалитета и таргетираности мера социјалне заштите					
СР је пренета у ЕРП 2020-2022.					
1.	Ревизија мерила и критеријума за утврђивање цена услуга социјалне заштите	у припреми	Урађена је финална верзија нацрта Уредбе о методологији утврђивања цена услуга социјалне заштите. Усвајање Уредбе планира се након доношења Закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити.		
2.	Повезивање центара за социјални рад у јединствену мрежу (применом софтвера)	започето спровођење	С обзиром да центри за социјални рад и Министарство немају јединствен информациони систем у области социјалне заштите, његово обезбеђење представља један од приоритета. План је да се у периоду од 2019. до 2022.год. изврши набавка информационог система. За 2019.год. је планирано да се изврши анализа стања и изради пројектни задатак који ће бити основа за израду информационог система којим ће се обезбедити информационо повезивање система социјалне заштите. У том смислу покренут је поступак за набавку услуге за израду анализе и израду пројектног задатка, а да се почетком 2020.год. покрене набавка недостајућег информационог система за потребе установа социјалне заштите и Министарства.		

3.	Повећање адекватности новчаних давања	у припреми	Усклађивање новчаних давања врши се 2 пута годишње, у складу са законом. Министарство је припремило Нацрт закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити који је прошао фазу јавне расправе, прибављена су мишљења свих релевантних органа и организација и тренутно се налази у фази упућивања усклађеног текста ка Влади ради утврђивања предлога. Овим законом су утврђени повољнији услови за утврђивање права на НСП у смислу ограничавања рока на три године, у којем подносилац захтева за НСП не сме да прода, поклони имовину или се одрекне од наслеђа (у важећем пропису тај рок није био ограничен). Поред тога, по важећем пропису, право на НСП није могло да оствари лице које је радно способно а одбило је запослење, ангажовање у јавним радовима и сл. док је овим изменама и допунама рок у коме не сме да одбије запослење ограничен на последњих 6 месеци.		
4.	Завршетак процеса стандардизације услуга и лиценцирања установа социјалне заштите и стручних радника, као и израда одговарајућих подзаконских аката, али и успостављање и јачање програма едукације	напредак у спровођењу	До 31.7.2019. године издато је укупно 505 лиценци организацијама социјалне заштите за пружање услуга социјалне заштите а од 1.1.2019.год. до 31.12.2019.год. издате су 82 лиценце. Лиценцирање стручних радника у систему социјалне заштите тече предвиђеном динамиком. Укупан број издатих лиценци од почетка лиценцирања је 5017, а од 1.1.2019. до 31.7.2019.год. - издата је 91 лиценца стручним радницима. Оба процеса лиценцирања представљају континуирани процес у циљу успостављања квалитета. Урађен је Нацрт правилника о изменама и допунама Правилника о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите чије се доношење очекује. Донет је Правилник о измени Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад (јул 2019).		

5.	Унапређење квалитета услуга социјалне заштите	напредак у спровођењу	Континуиран процес, уско везан са процесом лиценцирања услуга социјалне заштите и стручних радника у систему СЗ. Осим тога, унапређење квалитета услуга непосредно зависи од буџетских могућности за улагање у установе социјалне заштите као и од развоја услуга у заједници.		
6.	Усклађивање законске регулативе која се односи на социјалну заштиту у циљу информационог повезивања различитих сектора	започето спровођење	Нацрт закона о социјалној карти је прошао оба одбора у Влади, очекује се да Влада утврди Предлог закона о социјалној карти. У току је усклађивање текста Нацрта са резултатима јавне расправе. Овим законом биће обједињене три постојеће базе података Министарства (социјална, дечја и борачко-инвалидска заштита) чиме се стварају могућности за повезивање са екстерним базама података.		
7.	Информационо повезивање различитих сектора	наставак спровођења са почетним резултатима	Реализација активности везаних за „социјалну карту" тече према плану. Завршена је прва фаза развоја информационог система социјална карта којим ће се обезбедити информационо повезивање са изворима података од значаја за социјално економски статус појединца и породице, а што представља основ за реализацију зацртаних реформских циљева социјалне политике. У овој фази је завршено интерно повезивање подсистема на нивоу Министарства. Следи реализација наредне фазе која се односи на информационо повезивање са екстерним изворима података (МДУЛС, МУП, Пореска управа, ЦРОСО - Централни регистар обавезног социјалног осигурања, РФПиО, РГЗ, ...), што треба реализовати у другој половини 2020.год. Законски оквир за повезивање је Закон о социјалној карти који је у поступку доношења (завршена је јавна расправа).		
8.	Скраћивање рокова за остваривање права	напредак у спровођењу	Законом о општем управном поступку прописана је обавеза првостепених органа да доказе у поступку прибављају по службеној дужности, што се остварује у оквиру еЗУПа кроз могућност приступања базама података: МУП, РГЗ, НСЗ, Матичне књиге, РФПИО и Пореска управа.		

9.	Јачање инспекцијских служби (повећање броја запослених, успостављање нове организације и начина рада)	напредак у спровођењу	Министарство за државну управу и локалну самоуправу је сачинило Функционалну анализу републичких инспекција са анализом капацитета чији је саставни део и трогодишњи акциони план за запошљавање државних службеника који обављају послове инспекцијског надзора а којим је за инспекцију социјалне заштите планирано да се до краја 2021.год. ангажује још 18 нових инспектора социјалне заштите. Уредбом Владе о посебном положају инспектора у службеничком систему је започет процес унапређења положаја инспектора у смислу унапређења звања инспектора саветника у звање инспектора самосталног саветника. На ову активност позитивно се рефлектује и реализација СР 13. Унапређење делотворности инспекцијског надзора из ЕРП 2019-2021.		
		56%			

Прилог 1: Допринос представника цивилног друштва за ЕРП 2020-2022

Коментари Међусекторске радне групе Националног конвента о Европској унији на Нацрт програма економских реформи (ЕРП) 2020 – 2022. године

Међусекторска радна група Националног конвента о Европској унији (МС РГ НКЕУ) за ЕРП размотрила је предлог структурних реформи у Нацрту програма економских реформи за период 2020 – 2022. године и припремила коментаре и сугестије на овај предлог. На догађају одржаном 20. децембра 2019. године, коментари и предлози су представљени Министарству финансија, Републичком секретаријату за јавне политике, као и надлежним ресорним министарствима, а представници Владе Републике Србије су, током дискусије на састанку, дали одговоре представницима цивилног друштва на све изнете коментаре. У наставку је дат сажетак коментара и сугестија НКЕУ:

Општи коментари

Уочен је изостанак марко-фискалног предлошка из нацрта ЕРП, што се само делимично да надоместити фискалном стратегијом на коју се ЕРП позива, те је предлог да се у наредним циклусима и овај део достави за дискусију.

Са макроекономског становишта, забрињава кашњење у доношењу и имплементацији стратегије реиндустријализације земље, запостављање реформе јавних предузећа, изостанак конкретне и јасно трасиране подршке малим и средњим предузећима (не само кроз приступ финансијама), одлагање обуставе забране запошљавања у јавном сектору, одлагање увођења платних разреда и наставак арбитрарног утврђивања плата за исте позиције по различитим министарствима, те напокон и чињеница да је у најновијем ЕРП прилично запостављен императив подизања конкурентности привреде кроз паметну специјализацију истакнуту у последњим препорукама Европске комисије Србији. Ипак, макроекономски коментари - дати у ЕРП као аналитички предложак за представљање сродних структурних реформи - веома су квалитетни и професионално и одговорно препознају и истичу многе слабости и ризике тек овлаш поменуте у овом осврту.

МС РГ НКЕУ за ЕРП сматра да би државне институције могле да укључе експерте НКЕУ раније у процес, пре свега у методологију идентификације могућих структурних реформи које могу добити зелено светло пре но што званично постану приоритетне. То би допринело транспарентности и оптимизацији читавог процеса, где НКЕУ нуди помоћ у ревизији како ех анте (приоритизација једних реформи у односу на друге) тако и ех пост индикатора (којима меримо степен успешности у спровођењу одабраних структурних реформи и постизању учинака које би те реформе требало да имају).

Када је реч о самим приоритетним структурним реформама, чини се да су овога пута предоминантно одређене популарним иницијативама везаним за дигитализацију (односно, неке од мера су такве да иако дефинитивно представљају приоритет, упитно је да ли им је место у документу који се односи на економско управљање и економску политику), велике базе података, дуално образовање и циркуларност економије, а без довољно фокуса на економској политици која ће обезбедити квалитетнија и боље плаћена радна места, те равномеран одржив развој.

Унапређење конкурентности индустрије треба да буде једна од кључних структурних реформи, те је сугестија да наведену реформу треба вратити у листу структурних реформи. У прилог томе и нацрт Стратегије индустријске политике у коме су дефинисани циљеви и индикатори.

С обзиром да је постојећа Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности дефинисана за период 2015-2020. године, током наредне године интензивираће се припреме за дефинисање нове стратегије. Сугестија је да се у наредном Програму економских реформи више пажње посвети јачању сектора малих и средњих предузећа (дакле, не само олакшавању приступа финансијама МСП), поготово што МСП чине 99% српске привреде.

Такође, МС РГ за ЕРП мишљења је да би индикатори требало адекватније да буду дефинисани, пре свега да то буду индикатори исхода (енгл. outcome) и индикатори резултата (енгл. output), како би се пратио ефекат структурних реформи, а не индикатори на нивоу инпута.

Структурне реформе предложене у области реформе тржишта енергије:

Упркос томе што је у документу наведено да енергетски сектор учествује са свега 4% у формирању БДП-а, овај сектор врши утицај и на друге секторе попут пољопривреде, шумарства, заштите животне средине, као и финансијску и фискалну структуру Србије те је важно да то буде рефлектовано и у тексту.

Потребно је створити инфраструктурне услове за прелазак на коришћење обновљивих извора енергије. Циљ у погледу националних обновљивих извора енергије за 2020. годину је да они чине 27% бруто финалне потрошње енергије. Националним акционим планом за коришћење обновљивих извора енергије из 2013. године, дефинисано је остварење 23,1% учешћа обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи у 2017. години. Према последњим подацима, остварено је 20,6% у 2017. години. Потребно је усвајање припремљених подзаконских аката у области коришћења биогорива.

Предлог је да се дају почетни подаци за коришћење обновљивих извора енергије, а након спровођења реформи да се покаже кроз индикаторе колико је Србија напредовала.

Постојећа енергетска постројења емитују велике количине штетних гасова са ефектом стаклене баште, што се негативно одражава на животну средину. Као извор електричне енергије највише се користи лигнит што негативно утиче на квалитет ваздуха. ЕПС кроз сагоревање угља ослобађа велике количине штетних гасова. Уведене су накнаде за заштиту и унапређење животне средине прописане Законом о накнадама за коришћење јавних добара, а од марта 2019. године започета је примена ових накнада. Прописани су износи које загађивачи плаћају у зависности од врсте и количине загађења. Остварени приходи од накнада се уплаћују у буџете градова и општина.

Структурне реформе предложене у области реформе тржишта транспорта:

У области транспорта постоји висока усаглашеност са правним тековинама ЕУ. Највећи напредак је остварен кроз прилагођавање законске регулативе, изградњу транспортне (Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 73) инфраструк-

туре и диверсификације у области железничког саобраћаја. Неопходно је у наредном периоду наставити са реформом железнице, унапредити безбедност саобраћаја на путевима и побољшати путну и железничку инфраструктуру. Потребно је додатно унапредити административне капацитете за све видове транспорта.

Предлог је да се размотри стимулисање коришћења водног транспорта на речној и каналској мрежи. Такође, од значаја за развој привреде је и даљи развој индустријских пруга и затворених транспортних петљи. Са имплементацијом интелигентних транспортних система (ITS) у Србији се и даље касни, а потребно је увести и интегрисано траснпортно тарифирање и превоз типа од тачке до тачке.

Структурне реформе предложене у области пољопривреде:

НКЕУ поздравља увођење структурне реформе „Унапређење вођења регистра пољопривредних газдинстава и одобравања националних подстицаја у пољопривреди кроз развој портала е-аграр“, која је и додата у ЕРП на предлог једне од НКЕУ чланица – Националне алијансе за локални економски развој (NALED). Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство финансија су препознали значај ове реформе и уврстиле је у предлог, иако она није била оригинално планирана.

Структурне реформе предложене у области пословног амбијента и борбе против сиве економије:

У вези са предлогом структурне реформе о поједностављењу и гиљотини поступака за пословање привредних субјеката – еПАПИР, МС РГ НКЕУ за ЕРП пре свега предлаже промену назива реформе – Поједностављење и гиљотина поступака за пословање привредних субјеката, односно да се брише реч еПапир. Предлажемо да се текст коригује и додају мере које су предвиђене Националним програмом за сузбијање сиве економије и Сивом књигом препорука:

1. Реформа непореских прихода – ажурирање и унапређење постојећег електронског регистра непореских дажбина којим ће се на јединствен начин уредити таксе и остали непорески намети, у циљу повећања транспарентности и предвидивости привредног амбијента.

2. Наставак смањења фискалног оптерећења рада – смањење стопа пореза и доприноса или значајније повећање неопорезивог дела, са циљем повећања конкурентности и запослености.

3. Увођење нових пореских третмана за нове облике радног ангажовања

Прихватање ових структурних мера је изузетно важно с обзиром да је у оцени прошлогодишњег ЕРП-а и препорукама ЕК за његово унапређење наведено да су главни изазови у погледу повећања конкурентности и дугорочно одрживог инклузивног раста управо повећање транспарентности и предвидивости пословног окружења и унапређење конкуренције као и повећање доприноса рада расту БДП.

Такође, оснивање јединствене контактне тачке (ЈЕКТ) суштински не припада структурној реформи која се бави успостављањем јединственог јавног регистра административ-

них поступака. И поред тога што би ЈЕКТ користио податке добијене из јединственог јавног регистра ова платформа, поред пружања информацију о процедурама и поступцима, треба да послужи и као једна електронска станица где ће привредници из сектора услуга моћи да обаве све неопходне административне поступке (поступке везане за порез, пријаву радника, итд.). Треба нагласити и то да оснивање овакве платформе не треба посматрати само као захтев који је неопходно испунити приликом учлањења у ЕУ већ да је функционисање оваквог система битно и корисно и за наше привреднике и пре званичног чланства Републике Србије у ЕУ. Због тога оснивање и функционисање ЈЕКТ-а треба да заузме значајније место у предложеном ЕРП документу, као посебна структурна реформа или релевантан део структурне реформе које се бави општем побољшању услова за пословање у сектору услуга.

У вези са предлогом структурне реформе о трансформацији Пореске управе предлажемо да се додатно прецизирају и појасне активности Пореске управе, посебно у делу јачања капацитета за анализу ризика. Додатно ревидирати показатеље индикатора (дефинисати да ли су у питању % или индекси, у односу на коју базну вредност се мере, итд).

У вези са предлогом структурне реформе о унапређење геопросторног сектора креирањем стратешке дигиталне платформе као подршка инвестиционом одлучивању, истичемо да је у току ажурирање адресног регистра на целој територији Србије. До сада је завршено око 45% а завршетак је предвиђен за 2022. годину. То је врло сложен задатак, али је ризик да ли ће постојати административни капацитет да се оствари планирана динамика.

У вези са предлогом структурне реформе о успостављању одрживог система финансирања заштите животне средине, сматрамо да је ова реформа од изузетног значаја и с правом је препозната у ЕРП-у. Међутим, потребно је допунити је и дорадити. Имајући у виду да је укинуто обавезно наменско коришћење средстава из локалних фондова за животну средину, неопходно је изменити Закон о буџетском систему, који је ову обавезу укинуо, и појачати контролу сврсисходног и наменског трошења средстава прикупљених за заштиту животне средине.

У вези са предлогом структурне реформе о увођењу концепта циркуларне економије кроз дефинисање стратешког оквира мишљења смо да реформа, сама по себи, није спорна, али треба променити наслов структурне реформе јер структурна реформа не може да се своди на дефинисање стратешког оквира. Индикатори су показатељи напретка спровођења реформе и најбоље је да буду квантитативни. У складу са овим, као и у циљу праћења ефеката структурних реформи, није адекватно да се као индикатор наведе: „ 1. Израђен и усвојен документ јавне политике са акционим планом и 2. спроведене активности у циљу увођења концепта циркуларне економије, у складу са акционим планом“. Имајући у виду да је индустријска политика искључена са листе структурних реформи, приступ у избору структурних реформи није конзистентан. Индикатори су кључан елемент сваке стратегије, тако да и индикатори у оквиру ЕРП-а треба да буду у складу са стратегијом. На пример то може бити број компанија које се баве рециклажом, количина рециклираног отпада *per capita*, или било који други показатељ који указује на структурне промене у овој области.

Код очекиваног утицаја ове реформе на конкурентност наводи се да компаније које су „прешле на циркуларну економију“ постају конкурентније јер нови начин производње доводи до сировинске и енергетске ефикасности и смањења отпада што доноси уштеде на дуже стазе. На првом месту, не постоје земље које су прешле или нису прешле

на циркуларну економију, већ само земље које у већој или мањој мери имплементирају принципе циркуларне економије. Не постоји методологија којом би се мерила „циркуларност“ економије нити постоји план и методе како би се мотивисале компаније које у свом пословању примењују принципе циркуларне економије (и како одредити колико је то повећање „циркуларности“). Са друге стране, не постоји механизам за санкционисање компанија које у свом пословању не примењују принцип циркуларне економије.

Пример: Произвођачи пластичних производа као што су ПЕТ амбалажа и други производи од различитих пластичних материјала могу да бирају новопроизведену или рециклирану сировину. Треба узети у обзир да не могу све пластике да се рециклирају, да постоји ограничен број пута који одређене пластике могу да се рециклирају и да одређене врсте пластика деградирају у том процесу, односно не могу поново да се користе за исту врсту производа. Уз то, рециклажа пластике је енергетски неефикасан и логистички јако захтеван процес што све оптерећује цену рециклиране пластике. Дакле, коришћење рециклиране пластике често не доприноси побољшању конкурентности, већ напротив, иако несумњиво доприноси очувању животне средине и ствара нова радна места у ланцу рециклаже.

Такође, наводи се да прелазак на циркуларну економију доводи до привредног раста у кратком средњем и дужем року, међутим, не појашњава се на који начин, нити који су параметри узети у разматрање при доношењу таквог закључка.

Структурне реформе предложене у области истраживања, развоја и иновација и дигиталне економије:

Имајући у виду предлог структурне реформе „Подршка иновативним старт уп компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава“, сматрамо да иновативност треба схватити у ширем смислу тако да се иновативност подразумева и нпр. технолошке процесе који унапређују продуктивност, повећавају енергетску ефикасност, смањују емисију CO2 и др. Иновативност се не односи искључиво на иновативне производе. Неопходно је увести право на порески кредит за МСП, односно редуковање пореза на добит када МСП инвестира у набавку опреме. Такође, иако је уведено ослобађање од пореза за старт-уп компаније, период за који су они ослобођени ове обавезе било би добро повећати (на 3 до 5 година), а имајући у виду да почетници у пословању тек у периоду после три године почињу да остварују профит, односно не послују више са нулом или минусом. Ово би допринело и смањењу сиве економије. Битан индикатор је број старт-уп инкубатора као и број компанија у тим инкубаторима, број комерцијализованих производа, итд.

С обзиром на то да се мере обухваћене структурном реформом „Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса“ већ налазе у Програму развоја електронске управе у Републици Србији као и нове Стратегије реформе јавне управе у Републици Србији, чија израда је у току, предлог је да се на овом месту јасно истакне веза између ЕРП-а и ових планских докумената. Узевши у обзир да је реформом јавне управе питање еУправе свеобухватно обрађено, предлог је да се у ЕРП-у фокус стави на побољшање пословног амбијента кроз већу употребу дигиталних сервиса а да предложене активности буду део сета мера фокусираних на олакшавање пословања. У Нацрту програма развоја електронске управе, наводи се Посебан циљ 1: Развој инфраструктуре у електронској управи и обезбеђивање интероперабилности, а као Мера 1.1: Успостављање Државног центра за управљање и чување података у Крагујевцу - Дата

центар Крагујевац и унапређење Државног центра за управљање и чување података у Београду - Дата центар Београд. Стога није јасно која је додатна вредност навођења идентичне мере у Програму економских реформи, као ни зашто је фокус стављен на Дата центар у Крагујевцу, а није и на унапређење Дата центра у Београду, односно није јасно зашто се ова активности уопште налази у ЕРП-у, која је њена додата вредност за привреду. Даље, у Нацрту програма развоја електронске управе, у Мери 1.4, као активност 1.4.1 наводи се „Унапређење система наплате такси и накнада коришћењем софтверског решења еПлаћање+“, што се кроз другачију формулацију поклапа са активношћу наведеном у Структурној реформи: „Унапређење функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа“. Као и у претходном случају, није јасна потреба или додатна вредност дуплирања ове активности у још једном планском документу. Све ово је у вези и са индикаторима које треба прилагодити овом углу посматрања улоге еУправе за привреду. Тако на пример, индикатор треба конкретно поставити да мери број поступака (или услуга) на порталу еУправа за које је привредницима омогућено еПлаћање, изражен у процентима. Поред самог броја поступака које омогућавају ову функцију, потребно је да се мери и њихова искористивост код корисника, тј. да ли се проценат корисника електронских услуга повећао након увођења електронског плаћања. Напреднији показатељ би увео и испитивање задовољства корисника овом новом функцијом.

Сама структурна реформа „Унапређење сервиса електронске управе и образовања кроз развој националне информационо-комуникационе инфраструктуре“ и динамика њеног спровођења су релевантни и добро дефинисани. Потребно је додати очекивани ефекат: побољшавање пословног амбијента за привреду као и додатни индикатор: задовољство корисника. Ипак, ту се суочавамо и са ризиком: ускоро следи велики недостатак ИТ кадрова, те је потребно за 3 године за 100% повећати квоте за студирање информатике. А неопходно је увести и програме за подизање дигиталних компетенција предавача.

Структурне реформе предложене у области трговинских реформи:

Успостављање дигиталног сервиса Производ инфо као структурне реформе је добар потез али је потребно и осмислити и представити поступак за функционисање овог сервиса тј. начина на који ће портал ТЕХНИС бити проширен како би служио као Контактна тачка за отклањање техничких баријера у трговини. Такође, како се у извештајима Европске комисије из године у годину понавља апел за оснивањем и унапређењем Контактне тачке за производе, овај процес у Србији би требало убрзати кроз постављање овог циља као приоритета у предложеном акционом плану.

Структурне реформе предложене у области образовања и вештина:

У вези са предложеном структурном реформом „Дигитализација система образовања и увођење Јединственог информационог система образовања“, сматрамо да је потребно наставити са развојем информатичког образовања у основним и средњим школама. Потребно је објаснити ефекте стварања нове обједињене евиденције. Нејасно су дефинисане улоге и одговорности, а потребно је и обезбедити заштиту личних података у новој интегрисаној евиденцији. Увести програме за подизање дигиталних компетенција предавача.

Структурне реформе предложене у области запослености и тржишта рада:

У вези са структурном реформом којом се предлаже стварање услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним миграцијама, сматрамо да специјални економски програми за повратнике нису потребни, јер што је добро за повратнике, то је добро и за остале грађане Србије. Повратници не желе специјалне повластице, које би их разликовале од других грађања јер би то само отежало већ компликовану реинтеграцију. Фокус треба да буде на: олакшавању процедура при повратку и олакшавању услова за рад и инвестиције, за све грађане. Нострификација на нивоу државе би могла потпуно да се елиминише. У многим од развијенијих економија, универзитети и компаније одлучују о вредности диплома и проверавају њихову исправност. Увоз намештаја и аутомобила мора бити бржи и либералнији. Смањивање папирологије за повратак је озбиљан подухват и сигурно ће имати додатне трошкове. Кад се услови за здраво пословање остваре, привреда ће да расте. На тај начин ће се отворити радне места и за младе. Субвенције и подстицаји за повратнике ће само да доведу до неефикасне алокације капитала. Било какво попуњавање базе од стране државе, ради праћења миграната, треба да је добровољно, и не сме да ствара услов у папирологији при повратку.

Прилог 2: Списак институција које учествују у изради ЕРП

Решењем министра финансија бр. 119-01-282/2019-24, од 18. јула 2019. године, образована је Радна група за израду и праћење спровођења ЕРП-а. Чланове и заменике чланова Радне групе чине представници следећих институција:

- Кабинет председника Владе
- Министарство финансија
- Републички секретаријат за јавне политике
- Министарство привреде
- Министарство трговине, туризма и телекомуникација
- Министарство државне управе и локалне самоуправе
- Министарство правде
- Министарство за европске интеграције
- Министарство здравља
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
- Министарство заштите животне средине
- Министарство рударства и енергетике
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
- Министарство омладине и спорта
- Министарство одбране
- Министарство културе и информисања
- Министарство спољних послова
- Кабинет министра без портфеља задужен за регионални развој и рад јавних предузећа
- Кабинет министра без портфеља задужен за иновације и технолошки развој
- Народна банка Србије
- Републички завод за статистику
- Републички геодетски завод
- Национална служба за запошљавање
- Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва
- Управа за јавне набавке
- Канцеларија за информационе технологије и електронску управу
- Комисија за контролу државне помоћи